

**T.C.
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

MADEN RUHSATLARININ İPTALİ VE YARGISAL DENETİMİ

İlknur KARATAŞ

**Danışman
Jüri Üyesi
Jüri Üyesi**

**Yrd. Doç. Dr. Yavuz GÜLOĞLU
Prof. Dr. Ali AKYILDIZ
Yrd. Doç. Dr. Tayyibe ALTUNEL**

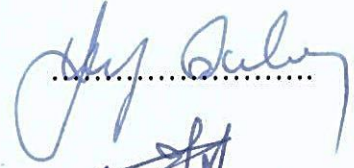
**YÜKSEK LİSANS TEZİ
ORMAN MÜHENDİSLİĞİ ANA BİLİM DALI**

KASTAMONU – 2016

TEZ ONAYI

İlknur KARATAŞ tarafından hazırlanan "**Maden Ruhsatlarının İptali Ve Yargısal Denetimi**" adlı tez çalışması aşağıdaki jüri üyeleri önünde savunulmuş ve **oy birliği** ile Kastamonu Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü **Orman Mühendisliği Anabilim Dalı**'nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Danışman Yrd. Doç. Dr. Yavuz GÜLOĞLU
Kastamonu Üniversitesi

.....

Jüri Üyesi Prof. Dr. Ali AKYILDIZ
Başkent Üniversitesi

.....

Jüri Üyesi Yrd. Doç. Dr. Tayyibe ALTUNEL
Kastamonu Üniversitesi

.....

22/09/2016

Enstitü Müdürü

Prof. Dr. Temel SARIYILDIZ

.....

TAAHHÜTNAME

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildirir ve taahhüt ederim.

İmza
İlknur KARATAŞ

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

MADEN RUHSATLARININ İPTALİ VE YARGISAL DENETİMİ

İlknur KARATAŞ
Kastamonu Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Orman Mühendisliği Ana Bilim Dalı

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Yavuz GÜLOĞLU

Maden ruhsatlarının verilmesi şartları ve iptal edilmesi nedenleri mevzuatta yapılan düzenleme ve değişiklikler dolayısıyla zaman zaman farklılıklar göstermektedir. Madencilik sektörünün hukuksal dayanağı olan mevzuat hükümleri uygulamada karşılaşılan sorunlar, uyuşmazlıklar ve hukuka aykırı olduğu iddia edilen hükümlerin Anayasa Mahkemesi tarafından haklı bulunarak iptal edilmesi sonucu ortaya çıkan boşlukların doldurulması adına dönemsel olarak yeniden düzenlenmiş ve/veya değişikliğe uğramıştır. Yargıya yansıyan uyuşmazlıklara karşı yargının tutumu, mevzuatta yapılan veya yapılacak düzenleme ve değişikliklere dayanak oluşturmaktadır. Doktrinde eksik bırakılan ve tam olarak doldurulmayan madencilikle alakalı düzenlemeler yargı kararları ile doldurulmaya çalışılmaktadır. Bu bağlamda yargı kararları madencilik faaliyetlerinin düzenlenmesinde ve uygulamaya konulmasında yol gösterici niteliktedir.

Ülke ekonomisi ve ülkenin gelişmişlik düzeyinin belirlenmesinde önemli bir yeri olan sanayi sektörü için hammadde sağlayan madencilik sektöründe dikkat çeken en önemli problemlerden bir tanesi varlığı tespit edilen madenlerin orman alanları olmasıdır. Karşılaşılan en önemli sorun ise doğal niteliği ve varlığı gereği hali hazırda kamu yararı sağlayan ormanlarda madencilik faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinde üstün kamu yararı varlığının tespit edilmesidir. Ormanlar üzerinde ciddi zararlara neden olan madencilik faaliyetlerinin de en az ormanlar kadar kamu yararı taşıdığı kabulünü savunan görüş hâkimdir. Ülkemizin sahip olduğu yer altı kaynaklarının tespit edilmesi ve işlenerek ekonomiye kazandırılması dışa bağımlılığın azaltılarak tam bağımsız bir ülke olma adına önem taşımaktadır. Bu durumda mevzuat hükümleri ile koruma altına alınan ormanlarda gerçekleştirilecek madencilik faaliyetleri adına verilecek izinler için sağlanması gereken şartlar ve verilen izinlerin iptal edilmesi nedenleri yine yargıya yansıyan uyuşmazlıkların çözümüne ilişkin yargı kararları doğrultusunda düzenlenmektedir.

Yargı kararları ışığında maden ruhsatlarının ve ormanlık alanlarda verilen maden izinlerinin iptali nedenleri sıralanarak yargının iptal hususunda ki tutumu belirlenmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Maden kanunu, orman kanunu, ruhsat, izin, yargı kararları
2016, 174 sayfa
Bilim Kodu: 1205

ABSTRACT

MSc. Thesis

JUDICIAL REVIEW OF CANCELLATION OF MINING LICENSES

İlknur KARATAŞ

Kastamonu University

Graduate School of Natural and Applied Sciences

Department of Forest Engineering

Supervisor: Assist. Prof. Dr. Yavuz GÜLOĞLU

Terms of issuance of mining licenses and reasons for cancellation vary from time to time owing to arrangements and changes made in law. The legal basis of the mining sector legislation periodically revised and / or amended owing to problems encountered in practice, disputes and on behalf of filling the vacuum created as a result of the provisions of the alleged unlawful annulled by the Constitutional Court. The attitude of the judiciary, against to disputes reflected the judiciary as a result of the legal war of investors, forms basis to made or to be made regulations and amendments in the legislation. Mining-related regulations that be left incomplete and not fully filled at the doctrine, have been tried to fill with judicial decisions. In this context, judicial decisions are guide for the regulation and implementation of mining activities.

One of the most important points in the mining sector, which have an important place in determining the development of the country and the national economy and provide raw materials for industry, is the presence of mines which determined to correspond to the forest. The most important problem which encountered is the detecting of the presence of overriding public interest in the performance of mining activities in the forests which provide already the public interest due to the natural qualities and assets. The opinion of "mining activities causing serious harm to on forests carry the public interest at least as much as forests" is dominant. The detection of underground resources of our country, and be regained into economy by processing, are important that behalf on being a fully independent by reducing the dependence on foreign countries. In this case, the required conditions and the causes of the cancellation of licenses, for licenses to be granted on behalf of mining activities will take place in forests that are protected by legislation, are still regulated by judicial decisions relating to the settlement of the dispute reflected the judiciary.

The attitude of the judiciary in respect of cancellation was tried to determine by aligning the causes of cancellation of mining license and the causes of cancellation of permission of granted on the forests in the light of judicial decisions.

Key Words: Mining law, forest law, license, permit, judicial decisions

2016, 174 pages

Science Code: 1205

TEŞEKKÜR

Hazırlanan bu çalışma konusunun belirlenmesinde bana yol gösterici olan ve tezin hazırlanması aşamasında yardım ve desteklerini esirgemeyen tez danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Yavuz GÜLOĞLU'na teşekkürlerimi sunarım.

Tez yazım aşamasında teknik açıdan yardımlarını esirgemeyen Sayın Arş. Gör. Alper BULUT'a, tez savunma sınavı jürisinde bulunan, engin bilgi ve tecrübeleri ile tezime önemli katkılarda bulunan Sayın Prof. Dr. Ali AKYILDIZ ve Sayın Yrd. Doç. Dr. Tayyibe ALTUNEL'e şükranlarımı sunuyorum. Tez başlığı olarak belirlenen "Maden Ruhsatlarının İptalinin Yargısal Denetimi" kapsamında orman alanlarında verilen izinler ve iptallerinin uygulaması hakkında bilgi ve deneyimlerinden faydalandığım Kastamonu Orman Bölge Müdürlüğü İzin İrtifak Şube Müdürü Sayın Hasan BULDU'ya ve konu ile alakalı idare mahkemesi kararlarına ulaşmamda yardımcı olan Kastamonu Orman Bölge Müdürlüğü avukatlarından Sayın Emine MÜEZZİNOĞLU'na teşekkürlerimi borç bilirim. Aynı zamanda Danıştay Sekizinci Dairesi Tetkik Hâkimlerine yardım ve desteklerinden dolayı teşekkürlerimi arz ederim.

Tezin hazırlanması sürecinde konu ile alakalı yargı kararlarına ve kaynaklarına ulaşmamda gerek maddi gerek manevi destekleriyle yanımda bulunan ailem, meslektaşlarım ve kıymetli hocalarıma teşekkür ederim.

Bu çalışma varlığını her daim hissettiğim, maden işçisi olarak çalışan ve iş kazası neticesinde rahatsızlanarak genç yaşta hayata veda eden babam Şahismail KARATAŞ'a ithaf olunur.

İlknur KARATAŞ

Kastamonu, Eylül, 2016

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	ix
1. GİRİŞ	1
2. LİTERATÜR ÖZETİ.....	9
2.1. Orman Kavramı	9
2.1.1. Hukuksal Açıdan Orman	11
2.2. Kamu Malı Olarak Ormanlar	15
2.3. Orman Mülkiyeti	16
2.3.1. Liberal Ormancılık Dönemi.....	17
2.3.2. Devlet Ormancılığı Dönemi	19
2.4. Kamu Yararı	21
2.4.1. Anayasa Mahkemesi Ve Danıştay Kararlarında Kamu Yararı.....	23
2.5. Ormancılıkta Kamu Yararı Ve Üstün Kamu Yararı.....	26
2.6. Ormanlardan Faydalanma	31
2.6.1. Doğrudan Faydalanma.....	31
2.6.2. Dolaylı Faydalanma.....	32
2.7. Maden Kavramı.....	35
2.7.1. Maden Kanununda Sayılmayan Cevherin Kanun Kapsamına Alınması	38
2.7.2. Maden Kavramında Hukukî Açıdan Karşılaşılan Sorunlar	39
2.8. Madencilik Kavramı.....	40
2.9. Maden Mevzuatının Tarihçesi.....	42
2.9.1. 3213 Sayılı Maden Kanunu Öncesi Dönem	42
2.9.2. 3213 Sayılı Maden Kanunu Dönemi	47
2.10. Maden Üzerindeki Haklar	49
2.10.1. Madenlerin Devletin Hüküm Ve Tasarrufu Altında Olması	49
2.10.1.1. <i>Maden Mülkiyeti</i>	49
2.10.1.2. <i>Maden Mülkiyetinin Konusu</i>	51
2.10.1.3. <i>Anayasa, Medeni Kanun Ve Maden Kanununda Maden Mülkiyeti</i>	52
2.11. Çıkarılan Madenlerden Alınan Devlet Hakkı ve Özel İdare Payı	55
2.11.1. Türk Hukukunda Uygulanan Nisbî Ve Mukarrer Resim Uygulaması.....	55
2.11.2. 5177 Ve 5995 Sayılı Kanunlarla Getirilen Devlet Hakkı Sistemi.	56
2.11.3. Devlet Hakkı.....	57

2.11.3.1. Ocak Başı Satış Fiyatı	57
2.11.3.2. Maden Gruplarına Göre Alınacak Devlet Hakkı Miktarı	58
2.11.3.3. Devlet Hakkı Alınmasında Özel Durumlar	60
2.11.3.4. Devlet Hakkının Tahsili ve Dağıtılması.....	63
2.12. Madencilik Alanında Girişimciler İçin Önemli Terimler.....	64
2.12.1. Maden Hakkı	64
2.12.1.1. Gerçek Kişilerin Maden Hakkı Sahibi Olması	65
2.12.1.2. Kamu Görevlilerinin Maden Hakkı Sahibi Olması	66
2.12.1.3. Ticaret Şirketlerinin Ve Yabancıların Maden Hakkı Sahibi Olmaları.....	67
2.12.1.4. Kamu Kuruluşlarının Maden Hakkı Sahibi Olması	68
2.13. Maden Üzerinde Elde Edilebilir Haklar	69
2.13.1. Aramaya Dair Haklar.....	69
2.13.1.1. Madencilik Faaliyetlerinde İzinler	69
2.13.1.2. Madencilik Faaliyet Alanlarının Kısıtlanması	71
2.13.1.3. İzinlerle İlgili İlkeler	72
2.13.1.4. Orman, Muhafaza Ormanı ve Ağaçlandırma Alanlarında Yapılacak Madencilik Faaliyeti İzinleri	74
2.13.1.5. Ormanlarda Verilen Maden İzinleri	78
2.13.2. Buluculuk Hakkı.....	79
2.13.3. Maden Arama Hakkı.....	80
2.13.4. İşletme Hakkı.....	82
2.14. Madenlerle İlgili Düzenleme Yapan, Yaptırım Uygulayan İdareler	84
2.14.1. İhtisaslaşmış Devlet Kuruluşları.....	84
2.14.2. Bakanlar Kurulu.....	85
2.14.3. Maden Kanunu'nda Ayrık Hükümlere Tabi Tutulan Kamusal Aktörler	86
2.15. İdarenin Tek Yanlı İşlemleri Ve Ruhsat.....	87
2.15.1. İdari İşlem Olarak Ruhsat	88
2.15.2. Ruhsatın Geri Alınmasına Ve İptaline İlişkin Özellikler	89
2.15.2.1. İptalin Koşulları	89
2.15.2.2. İptal İşleminin Süreci.....	90
2.16. Maden Hukukunda Ruhsat İptali Yaptırımını	90
3. MATERYAL VE METOD	93
4. BULGULAR VE TARTIŞMA	95
4.1. Yargı Kararlarında Maden Ruhsatı İptali	95
4.1.1. Gayrisihhî Müessese Ruhsatı Alınmadığı Takdirde Ruhsatın İptali	95
4.1.1.1. Gayrisihhî Müessese Ruhsatı Alınmadan Madencilik Faaliyetinde Bulunulamayacağı.....	96
4.1.1.2. Madencilik Faaliyetlerinde Kullanılan Makinelerin Çevreye Zararının Tespiti Gerektiği	97
4.1.2. Zeytinlik Sahalarda Gerçekleştirilecek Madencilik Faaliyetleri	99

4.1.2.1. Zeytinliklerle Kaplı Sahalarda Verilen Maden Arama Ruhsatları	100
4.1.2.2. Kamu Yararı Kavramının Ve İdarenin Denetim Yetkisinin Ruhsatlarda Dikkate Alınması.....	102
4.1.2.3. Bakanlıkça İzin Verilen Yerin Belediye Tarafından Mühürlenmesi	104
4.1.3. Maden Arama Faaliyet Raporlarında Tali Eksikliklerin Ruhsata Etkisi.....	105
4.1.4. Ruhsat Adına Tesis Edilecek İşlemlerin Yürürlükte Bulunan Mevzuata Uygun Yapılması.....	107
4.1.5. İşletme Projesinde Tespit Edilen Eksikliklerin Tamamlanması.....	108
4.1.5.1. Mevzuatın Yürürlük Tarihinden Önce Feshedilmiş Ruhsatlara Etkisi	109
4.1.5.2. İrad Kaydedilen Teminatın Tamamlanamamasının Ruhsat Üzerinde Etkisi	111
4.1.6. İktisadi Devlet Teşekkülüne Ait Olan Taşınmaz Üzerinde İntifa Hakkı	112
4.1.7. Maden Sahasının Korunan Alanlar İçerisinde Yer Alması	114
4.1.7.1. Sit Alanı İçerisinde Madencilik Faaliyeti	118
4.1.8. Mera Olarak Ayrılan Sahada Madencilik Faaliyetleri.....	122
4.1.8.1. Mera Alanında Gerekli İzinler Alınmadan Madencilik Faaliyetinde Bulunulamayacağı.....	124
4.1.9. Sahil Şeritlerinde Madencilik Faaliyetleri	126
4.1.10. Ruhsat Alınmaksızın Madencilik Faaliyetlerinde Bulunulması....	129
4.1.11. Süresi İçerisinde Faaliyete Başlanılmaması Nedeniyle Maden Ruhsatlarının İptali	130
4.1.12. Kamu Görevlilerinin Maden Ruhsatı Alamayacağı	134
4.1.12.1. Maden Ruhsat Hakkına Sahip Olmanın Gereklileri	135
4.1.13. Maden Faaliyetleri İle İlgili Raporlarda Uzmanların Niteliği	136
4.1.14. Bir Alanda Birden Fazla Ruhsat Verilmesi	138
4.1.14.1. Yeni Aramalara Açılan Saha İçin Birden Fazla Başvurunun Olması.....	139
4.1.14.2. Kanunda Maden Olarak Değerlendirilen Madenin Daha Sonra Yürürlüğe Giren Kanun İle Maden Kapsamından Çıkarılması ..	141
4.1.15. Maden Haklarının Tek Maden İçin Geçerli Olması	142
4.1.16. Maden Araması Yapılacak Alanın Belirli Olması.....	143
4.2. Orman Arazilerinde Verilen Maden İzinlerinin İptaline Yönelik Örnek Mahkeme Kararları	144
4.2.1. Ormanlarda Madencilik Faaliyetlerinin Ardından Rehabilitasyon..	144
4.2.2. Maden Arama İzninin Kanunda Olmayan Nedenlerle Reddedilmesi	148
4.2.3. Kiranın Ödenmemesinin Maden İşletme İznine Etkisi.....	151
4.2.4. Orman Sahasında Verilen İzinlerden Alınacak Bedeller.....	152

4.2.5. Orman Alanlarında Yapılacak Tahsislerde Uygulanacak Mevzuat.	155
4.2.6. Madencilik Faaliyetlerine Ara Verme Döneminde Alınacak Bedel	157
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	161
KAYNAKLAR	169
ÖZGEÇMİŞ	175

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

A.Ş.	Anonim Şirketi
AYM	Anayasa Mahkemesi
BİM	Yapı Bilgi Modellemesi
C.D.	Ceza Dairesi
ÇED	Çevresel Etki Değerlendirmesi
CGK	Ceza Genel Kurulu
D.	Daire
DSİ	Devlet Su İşleri
E	Esas
EİE	Elektrik İşleri Etüt İdaresi
ETKB	Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı
GSM	Gayri Sıhhi Müessese
ha	Hektar
İR	Sicil Kayıt Numarası
K	Karar
km.	Kilometre
LTD. ŞTİ.	Limited Şirketi
m.	Metre
MİGEM	Maden İşleri Genel Müdürlüğü
Md	Madde
M.K.	Medeni Kanun
MK.	Maden Kanunu
MKUYY	Maden Kanunu Uygulama Yönetmeliği
MTA	Maden Tetkik ve Arama
OGM	Orman Genel Müdürlüğü
R.G.	Resmi Gazete
SSCB	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TEK	Türkiye Elektrik Kurumu
TKİ	Türkiye Kömür İşletmeleri
TMK	Türk Medeni Kanunu
TOKİ	Toplu Konut İdaresi
TTK	Türkiye Taş Kömürü
TUIK	Türkiye İstatistik Kurumu
UYAP	Ulusal Yargı Ağı Projesi
ÜFE	Üretici Fiyat İndeksi
YÖKSİS	Yüksek Öğretim Kurulu Ortak Veri Tabanı

1. GİRİŞ

Orman; varlığının faydaları ve yokluğunun zararları ile ülke sınırlarını aşan ve dünya çapında etkilere sahip olan (Diker, 1947) yaşayan, gelişen ve değişen bir varlıktır (Birben, 2009). Orman ekosistemi, oldukça karmaşık yapıya ve çeşitli işlevlere sahip olması nedeniyle ekonomik ve ekolojik bakımdan büyük öneme sahip doğal kaynaklardandır (Çepel, 1992).

İnsanoğlunun yeryüzünde görünmeye başlaması ile birlikte insan-orman ilişkisi başlamıştır. İnsanoğlu, ormanlarda ve ağaç kovuklarında yaşamış, avcılık ve toplayıcılıkla yaşamlarını sürdürmüştür. Daha sonraki dönemlerde ormanlarda açmacılık yaparak edindikleri arazilere yerleşmiş ve yerleşik düzene geçmişlerdir. Yerleşik düzene geçmeleriyle birlikte toprağı işlemişler ve ilk toprak işleme aletlerini ormandan elde etmişlerdir. Yine ormanda odun parçalarını birbirine sürterek ateşi icat etmişlerdir ve demiri, bakırı eritmek, tunç elde etmek, tuğlayı pişirmek gibi amaçlarla yıllarca odun yakmışlardır (Günay, 2003).

İnsanoğlunun ormanlardan faydalanması ve ormanların insanlara sunduğu ürün ve hizmetlerin farkındalığına ulaşılması zamanla artarak devam etmiştir. İnsanoğlu varlığı itibariyle her zaman ekosisteme dâhil olmuş, etkilemiş ve etkilenmiştir. İnsan nüfusunun artması, teknolojinin gelişmesi, sanayileşmenin hızlanması gibi etkenler de göz önünde bulundurulursa insan faktörünün gün geçtikçe ekosistem üzerinde olumsuz etkilerinin var olduğundan söz etmek mümkündür.

Dünya üzerindeki tüm ekosistemler gibi orman ekosistemleri de aşırı baskılardan etkilenmiş ve yapılarında meydana gelen bozulmalarla birlikte alansal olarak azalma eğilimine girmiştir. Bu azalmanın nedenlerinden bazıları yangınlar, başarısız ormancılık uygulamaları, yasal olmayan müdahaleler, böcek ve mantarların neden olduğu doğal yıkımlar, orman içi yol ve alt yapı yatırımlarıdır (Bilim, 2013). Bunların yanı sıra yasal düzenlemelere dayalı olarak orman alanlarının yerleşime ve tarımsal kullanıma açılması, orman köylülerine dağıtılması, turizm ve madencilik

faaliyetleri için tahsis edilmesi orman varlığını olumsuz yönde etkilemektedir (Anonim, 2004).

Ormanların tahribinin hızlanmasının önemli nedenleri deniz ve diğer su yolu taşımacılığının gelişmesi, maden işletmeciliğinin yaygınlaşması ve özellikle de kâğıt endüstrisinin doğuşudur. Fransız İhtilali ile birlikte halk, özgürlük kavramını “sınırsız” gibi algılamış ve ormanlar üzerinde büyük tahribata neden olmuştur. Ormansızlaşmanın başlamasıyla yaşanan olumsuz gelişmeler, tüm insanlığı etkilemiştir. Bu yaşanan felaketlerin ardından nerdeyse tüm ülkelerde “toplum yararı” kavramı göz önünde bulundurularak ormanlarda kamu mülkiyeti artmış ve ormancılık bilimine yönelik hızla artmıştır (Diker, 1947; Günay, 2003).

Türkiye ormanları da dünyada yaşanan gelişmelere paralel olarak insan kaynaklı baskılar sonucunda azalma eğilimine girmiştir. Ancak bu orman azalmaları özellikle sahil kesimleri, büyük şehirler ve maden sahaları gibi alanlarda yoğunlaşırken, kırsal nüfusun büyük çoğunluğunun köyleri terk etmeleri ile birlikte özellikle daha önceleri orman ekosisteminin bir parçası olup işgal edilen ya da yok edilen orman alanları tekrar ormanlaşma sürecine girmiştir. Bu durum ise Türkiye ormanlarının artmasına neden olmuştur (Şen ve Toksoy, 2006). Bu olumlu gelişmeye karşın orman ekosistemlerinin yapısı hakkında aynı şeyi söylemek pek mümkün değildir. Özellikle enerji ve maden yatırımları, yollar, plansız yapılaşma ve turizm, ormanları tehdit eden önemli unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Türkiye'nin yaklaşık 80 milyon hektarlık yüzölçümünün % 28,6'sını (22.342.935 ha) ormanlar kaplamaktadır (OGM, 2015). Aranmak ve işletilmek istenen yer altı kaynaklarının büyük bir kısmı ormanlık alanlara tekabül etmektedir. Birçok bilimsel çalışmada ve sayıştay raporlarında da dikkat çekildiği üzere madencilik faaliyetleri ormanlara zarar vermektedir.

1982 Anayasası'nın 169'uncu maddesinde ormanlar “Devlet ormanların korunması ve sahalarının genişletilmesi için gerekli kanunları koyar ve tedbirleri alır. Bütün ormanların gözetimi devlete aittir. Devlet ormanlarının mülkiyeti devrolunamaz. Devlet ormanları kanuna göre, Devletçe yönetilir ve işletilir. Bu ormanlar

zamanaşımı ile mülk edinilemez ve kamu yararı dışında irtifak hakkına konu olamaz” şeklinde düzenlenmiştir. Anayasa’nın ilgili maddeleri ile ormanların korunması, mülkiyeti, orman dışı amaçlarla irtifak hakkı, orman alanlarının tahsisi vb. konular güvence altına alınmıştır.

6831 sayılı Orman Kanunu’nun 16, 17 ve 18’nci maddelerinde ve ilgili mevzuatta ormanlardan yararlanma konusu düzenlenmiştir. Bu maddelerde genel olarak yararlanma hakları, madencilik faaliyetleri, su ürünleri tesisi, orman ürünleri işleyen fabrika kurulması, ocak izinleri ve bina ve tesis yapılması şeklinde sıralanabilir (Coşkun, 2009).

1961 Anayasası’nın ormanın korunması konusunu içeren 131’inci maddesinde ormanlar üzerinde orman dışı amaçlarla irtifak hakkı kurulması, kamu yararı şartına bağlanmış, bunun dışında ormanlar üzerinde irtifak hakkına izin verilemeyeceği anayasal olarak güvence altına alınmıştır (Aydın, 1998). Ormanlık alanlarda gerçekleştirilmesi planlanan faaliyetler için bu sahanın tahsis edilmesi ormanın orman olarak kalmasından daha fazla fayda taşıyıp taşımadığı tartışmaya açık bir konudur (Geray, 2008).

Bu tartışmada dikkate alınması gereken ilk kısas önerilen etkinliğin orman ekosistemi dışında gerçekleştirilmesi olanağının var olup olmadığıdır. Bu kısas için değerlendirilecek tüm hizmet tesislerinde eğer cevap “var” ise, ormanların orman olarak kalmasında kamu yararının daha fazla olduğu söylenebilir. Çünkü ormanlar mevcut halleri ile odun ihtiyacını karşılamanın yanı sıra topluma birçok hizmet sunarlar. Örneğin, rekreasyon alanları, su havzaları, toprak koruma ve erozyonun önlemesi vb. (Gençay, 2010). Ormanların sunduğu fayda ve değerler incelendiğinde ekonomik değerler dışında ormanlar olağanüstü bir öneme sahiptir. Rolston’a ait olan bu öneriye göre, ekonomi dışı değerler pazardaki değer de bireylerin kararlarının da toplumsal kararların da kaynağını oluşturmaktadır. Bu ilişkilerin kararlardaki etkisi ölçülemese bile görmezden gelinemeyecek türdendir (Geray, 1991; Şen, 2011).

İkinci kısas ise, yapılacak olan tesisin orman ekosistemini etkileyip etkilemediğidir. Ormanın orman dışı amaçlara tahsisi durumunda orman ekosistemi etkileniyorsa ve

etkiler giderilemeyecek ölçüde ise ormanların orman olarak kalmasında daha fazla fayda olduğunu söylemek mümkündür. Orman ekosistemi gerçekleştirilecek faaliyetten etkilenmiyorsa veya küçük boyutta etkilenmesi ve bu etkilerin giderilebilmesi durumunda ormanın mevcut haliyle sağladığı faydaların yanında katma yarar ortaya çıkacaktır (Gençay, 2010).

Dünyadaki yasal düzenlemeler ve uygulamalar, madencilik faaliyetleri neticesinde tahribata uğrayan arazinin, faaliyetler sona erdiğinde rehabilite edilmesini ve çevre düzenlemelerini yasal dayanaklarla birlikte desteklemektedirler (Belkayalı, 2011). Mer’i yasal düzenlemelere göre orman alanlarında madencilik faaliyetleri, madencilik çalışmaları, sonrası sahanın tekrar doğaya kazandırılması şartı ve bunlar için alınmış ve alınacak olan önlemler kapsamında desteklenmektedir.

6831 sayılı Orman Kanunu’nun 16’ncı maddesinde maden arama ve işletme izinlerine yer verilmiştir. 3213 sayılı Maden Kanunu’na göre maden hakları medeni haklarını kullanmaya ehil Türk vatandaşlarına, Türkiye Cumhuriyeti Kanunlarına uygun olarak kurulmuş tüzel kişiliği olan şirketlere ve bu konuda yetkili kamu kurum ve kuruluşlarına verilmektedir. Orman Kanunu’nun 16’ncı maddesi, “ Devlet ormanları hudutları içerisinde maden aranması ve işletilmesi, Maden Kanunu’nun 7’nci maddesinde belirtilen şartlara uyularak, yapılır. Orman hudutları içinde alınan muvafakat süresi, temdit dâhil işletme ruhsat süresi sonuna kadar devam eder. Ayrıca madencilik faaliyetleri için zorunlu; tesis, yol, enerji, su, haberleşme ve alt yapı tesislerine fon bedelleri hariç olmak üzere orman mevzuatı hükümlerine göre bedeli alınarak izin verilir” denilmektedir.

Madencilik faaliyetleri açısından 1982 Anayasası’nın 168’inci maddesi Anayasal dayanak niteliğindedir. Madde hükmüne göre; “Tabii servetler ve kaynaklar Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır. Bunların aranması ve işletilmesi hakkı Devlete aittir. Devlet bu hakkını belli bir süre için, gerçek ve tüzel kişilere devredebilir. Hangi tabii servet ve kaynağın arama ve işletmesinin, Devletin gerçek ve tüzel kişilerle ortak olarak veya doğrudan gerçek ve tüzel kişiler eliyle yapılması Kanun’un açık iznine bağlıdır. Bu durumda gerçek ve tüzel kişilerin uyması gereken şartlar ve Devletçe yapılacak gözetim, denetim ve usul ve esasları ve müeyyideler kanunda gösterilir”.

168'inci madde hükmü, tabii servet ve kaynaklardan olan madenlerin de Devletin hüküm ve tasarrufu altına alınmasını sağlayarak madencilik faaliyetlerinin Anayasal dayanağı haline gelmiştir. Doğal servet ve kaynakların aranması ve işletilmesi hakkının yalnızca Devlete ait olması şeklinde düzenlenen bent koruyucu ve egemenlik uygulayıcı niteliktedir (Atbaşoğlu, 2016). Devletin bu hakkını devretmesi ile özel şirketlerin kanunda gösterilen, Devletin gözetim, denetim, usul ve esasları ve müeyyidelerine uymaları kaydıyla varlığı muhtemel olan tabii servet ve kaynakların en kısa sürede ve hızlı şekilde ülke ekonomisine kazandırılması hedeflenmektedir. Madencilik açısından değerlendirildiğinde ise madenlerin Devletin hüküm ve tasarrufu altında tutulması, madeni bulan ve çıkaran özel şirket veya kişiye çıkarılan maden üzerinde tam mülkiyet hakkına sahip olmasına engel olması bakımından önemlidir.

Türkiye'de maden arama ve işletme ruhsatlarının alınması işlemleri 3213 sayılı Maden Kanunu, Maden Kanunu Uygulama Yönetmeliği ve Madencilik Faaliyetleri İzin Yönetmeliği'nde yer alan gerekli koşulların sağlanması halinde gerçekleşmektedir. Madencilik faaliyetleri kanun ve yönetmelik dışında herhangi bir izne bağlı değildir. Aranması ve işletilmesi planlanan madenlerin ormanlık alanlarda bulunması durumunda ise 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 16'ncı Madde Uygulama Yönetmeliği ve Orman Sayılan Alanlarda Verilecek İzinler Hakkında Yönetmelik'te belirtilen şartların sağlanması gerekmektedir.

Madencilik sektörü insan ve toplum hayatında önemli bir yere sahip olmakla birlikte, ülkelerin gelişmişlik göstergesi olan teknoloji ve yüksek refah düzeyine ulaşmalarında etkili bir faktördür. Tarım sektörü ile birlikte madencilik sektörü, toplumların gün geçtikçe artmakta olan hammadde ihtiyaçlarını karşılayan temel üretim alanlarından (Ernst ve Young Türkiye, 2011). Bunun yanında madencilik faaliyetleri olmadan, tarımsal üretimin veya elektrik enerjisi üretiminin oldukları seviyeden daha da alt seviyelerde olmaları tartışılmaz gerçektir (Tamzok, 2005).

Günümüzde dünyada yaklaşık 90 çeşit madenin üretimi yapılmaktayken ülkemizde 60 civarında maden türünde üretim yapılmaktadır. MTA verilerine göre, dünyada 132 ülke arasında toplam maden üretim değeri itibarıyla 28'inci sırada yer alan

Ülkemiz, maden çeşitliliği açısından ise 10'uncu sırada bulunmaktadır (TBMM, 2010).

Türkiye'nin karmaşık jeolojik ve tektonik yapısı çok çeşitli maden yataklarının bulunmasına olanak sağlamıştır. Doğal kaynaklar bakımından önemli bir potansiyele sahip olan Türkiye maden kaynağı olarak 29 çeşit maden türü açısından değerlendirildiğinde 152 ülke arasında 29'uncu sırada yer almaktadır. Ülkelerin madencilik sektöründe pazar payları sıralandığında Türkiye 0,16'lık oranla 52. sırada yer almaktadır (Madencilik Sektörü ve Politikaları Raporu, 2011).

Ülkemizde retimi yapılan madenlere birkaç örnek vermek gerekirse; ignimbrit, mermer, oniks ve traverten madenlerinin 2003 yılında gerçekleşen toplam üretim miktarı 1.507.248 m³ iken bu rakam 2014 yılında 3,4 katına ulaşarak 5.076.287 m³ olarak kayıtlara geçmiştir. Andezit, bazalt, granit, dekoratif ta, mozaik, kayrak vd., serpantin ve yapıtaşı madenlerinin 2003 yılında 229.797 ton üretimi yapılmıken 2014 yılında bu rakam 31.760.744 ton'a ulaşmıştır. Metalik maden üretimi değerlerine bakılacak olursa 2003 yılında 8,5 milyon ton olan miktar 2014 yılında 3,83 kat bir artışla 32,7 milyon ton'a ulaşmıştır (ETKB, 2015).

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığının verileri incelendiğinde madencilik sektöründeki ithalat ve ihracat durumlarında da oldukça önemli artışın yaşandığı görülmektedir. 2015 yılı Eylül sonu rakamlarına bakıldığında madencilik sektörünün 29,76 milyon ton ithalat ile 2,87 milyar dolar; 15,34 milyon ton ihracat ile 2,58 milyar dolar gelir sağladığı görülmektedir (ETKB, 2015).

Sanayinin motor gücü olması açısından, planlaması ve yönetilmesinin doğru yapılması halinde ekonomik ve toplumsal gelişmenin en temel unsurlarından biri olan madencilik sektörü kendine has teknik ve ekonomik özellikleri nedeniyle sektörde kendisine özgü yasal düzenlemelere ihtiyaç duyulmuştur (Tamzok, 2005).

Madencilik sektörünü diğer sektörlerden ayıran kendine has özelliklerini Bastida vd. (2005) aşağıdaki şekilde sıralamıştır;

- Mineral kaynakları, tükenebilir kaynaklardır.
- Çoğunlukla yer kabuğunun derinliklerinde bulunan yatak oluşumları büyük belirsizlikler taşır.
- Maden üretiminin yapıldığı yer, çoğunlukla alım satımının yapıldığı piyasalardan ya da kullanıldığı yerlerden uzaktadır.
- Üretilen cevherlerin satılabilir ürünlere dönüştürülmesi, cevherin bir ön işleme tabi tutulmasını gerektirir.
- Üretim öncesi faaliyetler, diğer sektörlerle nazaran, çok daha uzun süreli, kapsamlı, zorlu ve maliyetlidir.
- Madencilik yatırımlarında arama maliyetleri son derece yüksek olup, büyük risk taşır.
- Birçok durumda, katlanılan yüksek arama maliyetlerine karşın, ekonomik olarak işletilebilecek bir mineral varlığının belirlenememe olasılığı söz konusudur.
- Madencilik süreçlerinin her safhasında risk unsuru mevcuttur. Arama riski yanında, pek çok cevher için fiyat dalgalanmaları da diğer sektörlerle göre çok daha büyüktür.
- Her an bulunabilecek ya da fiyat avantajı elde edebilecek aynı ya da ikame bir cevher kaynağının rekabeti olasıdır.
- Madencilik sektöründe ölçek ekonomisi, diğer sektörlerle göre çok daha büyük önem taşımaktadır.
- Madencilik üretimlerinin genellikle yerleşim yerlerinden uzakta yapılması zorunluluğu, altyapı inşaat maliyetlerinin diğer sektörlerle göre çok daha yüksek olmasına neden olmaktadır.
- Madencilik faaliyetleri, aramalardan madenin kapanmasına kadar olan her safhada, gerek çevre gerekse yapıldığı yerdeki yerleşim yerleri ve yerel halk üzerinde olumlu ya da olumsuz ciddi etkiler oluşturmaktadır.

Ülke kalkınmasında önemli rolü olan madencilik sektörü, madencilik faaliyetlerinin kanunlara ve yönetmeliklere uygun olarak gerçekleştirilmediği takdirde çok ciddi çevre ve sağlık sorunlarına neden olmaktadır. Katma değeri yüksek bir yatırım alanı olan madencilik kırsal alanlarda gerçekleştirilmesi ve yöre halkına istihdam

sağlaması açısından da önemlidir. Bütün avantaj ve dezavantajlarının dikkate alınarak gerçekleştirilmesi gereken madencilik faaliyetlerinde hukuksal açıdan eksiklikler ve sorunlar yaşamaktadır. Yargı mercileri doktrinin de ihmal ettiği bu alanda karşısına gelen sorunlara ve uyuşmazlıklara verdikleri kararlarla maden hukuku konusunun gelişmesine ve eksikliklerin giderilmesine katkıda bulunmaktadır. Bu merciler önlerine gelen geniş çaplı sorunları ihmal etme olanakları olmadığından tartışılmaya açık da olsa hüküm vermek kaydıyla karşılaşılan sorunları çözmek durumunda kalmışlardır (Gülan, 2008).

Yargı mercilerinin bu hususta üstlendikleri rol neticesinde örneğin “bulunduğu yerden başka bir yerde çıkarılma imkânı olmayan madenler” kavramı bir formül olarak kabul edilirse, madencilik faaliyetlerinin diğer kamu yararları ile çatıştığı herhangi bir durumda maden çıkarma faaliyetine öncelik verilmesi şeklinde bir ilke olarak kabul görmüştür (Gülan, 2008).

Maden hukuku açısından konu irdelendiğinde kanunlarda yer alan boşluklar yargının verdiği hükümler ışığında doldurulmaya çalışılmaktadır. Yüksek lisans tezi olarak hazırlanan bu çalışmada orman sayılan alanlarda gerçekleşen madencilik faaliyetlerine öncelik verilerek Anayasa Mahkemesi'nin ve Danıştay'ın konu ile ilgili verdiği kararları, Anayasa ve ilgili kanunların ilgili maddeleri göz önünde tutularak değerlendirilmiştir.

Bu çalışma iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; madencilik sektörünün Türkiye'de ki yeri ve ekonomisi, orman sayılan alanlarda madencilik faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi şartları konularına yer verilmiştir. İkinci bölümde ise; madencilik faaliyetleri için gerekli olan izinlerin ve ruhsatların alınması süreci, alınan ruhsatların iptali nedenleri konuları Anayasa ve Danıştay mahkemesi kararları göz önünde tutularak alt başlıklar halinde sıralanmış ve mevzuatta yoruma açık bırakılan yerler tespit edilerek görülen eksikliklerin giderilmesi hususunda çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

2. LİTERATÜR ÖZETİ

2.1. Orman Kavramı

Ormanların tanımına ilişkin olarak şimdiye kadar herkesin ittifakla kabul ettiği bir orman tanımını bulunmamaktadır. Ormanlara ilişkin mevzuatta sık sık değişikliğe gidilmektedir. Ormanlarla ilgili olarak üzerinde tesis edilecek işlem ve eylemlerin emniyeti bakımından, ormanın tanımının bilinmesi gerekmektedir. Literatürde ormanın ne olduğu yani orman denilince ne anlaşılması gerektiği konusunda çeşitli görüşler ileri sürülmüş ve tarifler yapılmıştır (Güneş, 2004; Güloğlu, 2010).

Orman kavramının gelişim sürecini daha iyi yansıtabilmek için küresel ormancılık doktrininde yer alan bilimsel orman tanımlarından bazılarını değinmek faydalı olacaktır (Akesen ve Ekizoğlu, 2010).

Fischbach (1869)'ın yaptığı tanıma göre orman “ kendiliğinden yetişen ve birbiri ile büyük ölçüde bağlılığı ve ilişkisi bulunan ağaçlarla kaplı alandır”. Bu tanımla bir anlamda ormancılık tekniği, orman tanıma dâhil edilmiştir.

Wiese (1874) tarafından yapılan orman tanıma göre “ orman ağaçlarının yaş ve tür bakımından belli bir arazi parçası üzerinde sürekli olarak gruplar halinde karışık bulunmaları hali” dir. Wiese, bu tanımda ormancılıkta devamlılık ilkesini vurgulamıştır.

Başka bir tanımda “doğal maddelerin ve güçlerin ekonomik etkinliğe nesne olmak üzere bir vejetasyon formu halinde belirmesidir” tanımı ile ormanın ekonomik yönü ön plana çıkarılmıştır (Wappes, 1926).

Rubner (1939), tarafından yapılan orman tanımına “yabani ağaç türleri ile kaplı geniş bir alandır; toprak, toprak vejetasyonu ve ağaç varlığından meydana gelir. Bütün bunlar birbiri üzerinde karşılıklı etki yapar ve bütünü ile bir hayat birliğini temsil eder” ormanın kendine has bir yaşam birliği oluşturduğu belirtilmiştir.

Dietrich'e (1939) göre orman, topluma yarar sağlayan belli kara bitkilerinin oluşturduğu bir bitki birliğidir. Bu varlık aynı zamanda diğer bitki birliklerinin tamamen veya yeter derecede önleyemedikleri bazı zararlara engel olması bakımından bir başka görev daha görmektedir. Dietrich'in bu tanımında ormanın faydaları vurgulanmıştır.

Dengler (1944)'ın, "belli yükseklikteki ve şekildeki ağaçların, belli bir arazi parçası üzerinde belli sıklıkta birleşerek bir vejetasyon tipi ve bitki formasyonu oluşturmasıdır" şeklindeki orman tanımı silvikültürel yaklaşımı yansıtmaktadır.

Ormanlık politikası bakış açısı ile İnal (1969), doğal kaynak olan ormanın aynı zamanda ekonomik bir kaynak olduğu görüşündedir. Bu nedenle orman tanımında her iki özelliği de belirterek, ormanı " belli yetiştirme şartları altında gelişen bir vejetasyon tipi, kendine has yaşama ahengi bulunan bir hayat birliği veya bir organizma, aynı zamanda insanlara çeşitli faydalar sağlayan ulusal bir servettir" şeklinde tanımlamıştır.

Aytuğ (1976) orman botaniği yönünden konuya yaklaşmış ve ormanı, " oldukça geniş bir alanda, kendine özgü bir iklim yaratabilen, belirli yükseklik, yapı ve sıklıktaki ağaçların, ağaççık çalı ve otsu bitkiler, yosun, eğrelti ve mantarlar, toprakaltı ve üstünde yaşayan mikroorganizmalar ve de çeşitli böcek ve hayvanlarla, orman toprağının birlikte oluşturduğu hayat birliğine orman denir" şeklinde tanımlamıştır.

Orman ekolojisi yönünden ormanın tanımına bakılırsa çeşitli dönemlerde farklı orman tanımlarına rastlamak mümkündür. Bu tanımların birinde Çepel (1995) ormanı "Bir arada büyüyen, olgunluk çağında 8 metrenin üzerinde boylanan ağaçların meydana getirdiği geniş alanları kaplayan odunsu bitki toplumdur" şeklinde tanımlamıştır.

Ekoloji yönünden orman tanımlarına yakın geçmişten başlayarak bakıldığında ormanın kendine has bir sistem olarak değerlendirildiği görülmektedir. "Orman

Ekosistemi” olarak adlandırılan bu sistemin yapısında bulunan ağaçlar, diğer bitkiler, toprak organizmaları, kuşlar vb. öğelerin yanı sıra toprak, hava ve güneş enerjisinin katkısıyla çalıştığı, işlevlerini yerine getirdiği belirtilmektedir (Çepel, 2003).

Kantarcı (2005) ise orman ekolojisi alanında ormanı “ kendi başına bir doğal üretim ortamı olmasının yanında çevresine de (tarım, otlak, yerleşme ve sanayi alanları ile tesislerine) önemli katkılar ve koruyucu etkiler yapan ekolojik bir sistemdir” şeklinde tanımlamıştır. (Akesen ve Ekizoğlu, 2010).

Orman tanımlarından yola çıkılarak, orman arazisi orman ekosistemlerinin yanı sıra, başka doğal öğelere de ortam oluştururlar. Birbirlerinden çeşitli şekillerde etkilenen bu öğeler, ilk sırada insan olmak üzere, kendisinin dışında sayılabilecek başka canlıların faaliyetlerinden doğrudan veya dolaylı olarak etkilenmektedir (Çağlar, 1995). Orman, bünyesindeki ağaç ve ağaççık öğesinin cinsinden ziyade, yer aldığı ekosistemde gördüğü işlevin önemiyle bağlantılı bir kavram olarak ele alınmalıdır (Gümüş ve Toksoy, 2002).

2.1.1. Hukuksal Açıdan Orman

Orman yasalarında orman tanımının yapılması, orman rejiminin uygulama sınırlarının belirlenmesi ve belirlenen bu sınırlar içerisinde kalan alanın güvence altına alınması bakımından yarar taşımaktadır. Ülkemizde de olduğu gibi, arazi mülkiyet sorunları devam eden, ormancılık anlayışının ve orman kavramının henüz idrak edilemediği memleketlerde, yasalarda orman tanımına değinilmesinin yalnızca faydası değil aynı zamanda zorunluluğu vardır (Özdönmez, Akesen, Ekizoğlu, 1996; Gümüş, 2000).

Hukuksal açıdan orman bir bileşik (mürekkep) eşya olarak değerlendirilmektedir. Bileşik eşya, iş bağlantıları ve hukuksal bakımdan tek ve özel bir malın oluşması adına doğal olarak birleşen ya da birleştirilen eşyalardan oluşmaktadır (Korkmaz, 2010).

Orman, Medeni Kanun'da tanımı yapılmayan ancak yürürlükten kaldırılan 1012 sayılı Tapu Sicili Nizamnamesi'nin 8'inci maddesinin 2'nci cümlesinde "hudutları tefrika kafi vasıtalar ile tahdit ve tayin edilmiş, bilumum sati zemindir" (Güloğlu, 2010) şeklinde tanımlanan arazi üzerinde yer alan ve üzerinde doğal yetişen veya emekle yetiştirilen ağaç topluluğundan oluşur. Bu birleşik eşyada asıl eşya olarak orman toprağını oluşturan arazi kabul edilir ve üzerinde yetişen ağaçlar ve bitkiler bütünleyici parçası (mütemmim cüz) (TMK. m. 718) olarak değerlendirilir (Akipek, 1977).

Ürün (semere), maddi ve maddi olmayan bir maldan belirli aralıklarla elde edilen hasılat ve ekonomik gelirdir. Doğal ürün (tabii semere), ise eşyaların doğal mahiyetleri gereği belirli zamanlarda meydana getirdikleri bir ekonomik gelirdir. Bu tanımlar dikkate alınarak orman kavramına bakılırsa orman toprağı üzerinde yetişen bitki ve ağaç topluluklarını doğal ürün (tabii semere) olarak değerlendirmek gerekir (Akipek, 1977).

Tabii semere olarak kabul edilen ağaç, hukuki anlamdaki diğer semerelere göre farklılıklara sahiptir. Bir ağacı semere olarak değerlendirebilmek için hukuki anlamdaki semerelerden daha uzun bir süre gerekir. Gerçek anlamdaki semereler gibi belirli süre zarfında yetişmez ve yenilenemezler. Yine diğer semerelerden farklı olarak ağacın orman toprağından ayrılması suretiyle ormanın maddi bünyesinin ve ekonomik değerinin zarar görme ihtimali vardır.

Bütün bu nedenlerden dolayı tabii semere olarak değerlendirilen ağaçtan hâsılat elde edilmesi işleminin ormanın aslına ve özüne zarar vermeden, planlı şekilde bilim ve fen ışığında gerçekleştirilmesi gerekir. Ormanlardan ve orman ürünlerinden sürdürülebilir bir şekilde ve ormanın orman olma vasfına zarar vermeden faydalanmak gerekir (Akipek, 1977).

Ülkemizde ormancılık konusu ile alakalı yasal düzenlemeler 1870 tarihinden itibaren gelişerek devam etmiştir. Ormancılık tarihinde rastlanan ilk orman tanımı 1913 yılında dönemin Orman Genel Müdürü olan Hoca Ali Rıza Efendi tarafından hazırlanan fakat çeşitli sebeplerle yürürlüğe giremeyen "Orman ve Mera Kanunu"

nunda yer almaktadır. Bu kanundaki tanıma göre orman, “ Sak ve gövde hâsıl eden nebatatı mütehaşşibenin topluca büyüyüp yetişmesi haline orman ve yerine de ormanlık denir” şeklinde tanımlanmıştır (Kutluk vd., 1949).

8.2.1937 tarihinde kabul edilen ve 18.2.1937 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren ormancılıkta bir devrim olarak kabul edilen ve 135 maddeden oluşan 3116 sayılı Orman Kanunu bilimsel ve teknik ormancılığın başlangıcı olarak kabul edilmektedir. Adı geçen yasada orman “Bu kanunun tatbikinde kendi kendine yetişmiş veya emekle yetiştirilmiş olup da herhangi bir çeşit orman hâsılatı veren ağaç ve ağaççıkların toplu halleri yerleri ile beraber orman sayılır ” (md. 1) şeklinde tanımlanmıştır (Ayanoğlu, 1992).

6831 sayılı Orman Kanunu’nda “Tabii olarak yetişen ve emekle yetiştirilen ağaç ve ağaççık toplulukları yerleriyle birlikte orman sayılır” denilmektedir (md.1). Aynı maddenin alt bentlerinde orman sayılmayacak yerler sıralanmıştır. Buna göre orman sayılmayacak yerler: “

- A) Sazlıklar;
- B) Step nebatlarıyla örtülü yerler;
- C) Her çeşit dikenlikler;
- Ç) Parklar;
- D) Şehir mezarlıklarıyla kasaba ve köylerin hudutları içerisinde bulunan eski (kadim) mezarlıklardaki ağaç ve ağaçlıklarla örtülü yerler,
- E) Sahipli arazide bulunan ve civarındaki ormanlarda tabii olarak yetişmeyen ağaç ve ağaççık nevelerinin bulunduğu yerler;
- F) Orman sınırları içinde veya bitişiğinde tapulu, orman sınırları dışında ise her türlü tasarruf belgeleriyle özel mülkiyette bulunan ve tarım arazisi olarak kullanılan, dağınık veya yer yer küme ve sıra halinde ki her nevi ağaç ve ağaççıklarla örtülü yerler,
- G) Orman sınırları dışında olup, yüzölçümü üç hektarı aşmayan sahipli arazideki her nevi ağaç ve ağaççıklarla örtülü yerler,
- H) Orman sınırları içinde veya bitişiğinde tapulu, orman sınırları dışında ise her türlü tasarruf belgeleri ile özel mülkiyette bulunan ve muhitin hususiyetlerine

göre yetişmiş veya yetiştirilecek olan fıstık çamlıkları ve palamut meşelikleri dâhil olmak üzere her nevi meyveli ağaç ve ağaççıklar;

- İ) Sahipli arazideki aşılı ve aşısız zeytinliklerle, özel kanunu gereğince Devlet ormanlarından tefrik edilmiş ve imar, ıslah ve temlik şartları yerine getirilmiş bulunan yabancı zeytinlikler ile 9/ 7/ 1956 tarih ve 6777 sayılı Kanun'da tasrih edilen yabancı veya aşılanmış fıstıklık, sakızlık ve harnupluklar.
- J) Funda veya makilerle örtülü orman ve toprak muhafaza karakteri taşımayan yerler, orman sayılmaz.”

Kanunun bu maddesinde dikkat çeken önemli bir husus 3116 sayılı Yasa'nın 1. maddesinde “yüzölçümü beş hektarı aşmayan sahipli arazi üzerindeki her türlü ağaç ve ağaççıklarla örtülü yerler” orman sayılmazken 6831 sayılı Yasa'nın G bendi ile bu ölçü üç hektar olarak kabul edilmiştir. Bentte belirtilen özelliklere sahip olan arazilerin sahipleri bu hükümden yararlanarak orman rejimi dışında tutulan bu arazileri tarım alanlarına dönüştürmekte geç kalmamışlardır. Bu hüküm orman varlığının azalmasında önemli sebeplerden biri olmuştur.

Türkiye’de orman tanımı üzerine ciddi boyutta karmaşalar yaşanmaktadır. Güncelliğini kaybetmeyen orman varlığı konusu her geçen gün daha da önem kazanmaktadır. Ormancılık birçok bilim dalıyla ilişki içerisindedir ve birçok sektöre sadece varlığı ile hammadde kaynağıdır. Bilimden uzak nedenlerle orman sayılmayacak yerlerin artırılması çabası kabul edilemez. Ormanlar sadece orman olarak kalmaları ile topluma birçok hizmet sunmaktadırlar bu özellikleri nedeniyle ormanların kendi halleri ile kamu yararı sağladıkları Anayasa Mahkemesi kararlarında da yer almıştır. Ormanların orman vasfını kaybettiğine dair karar vermek çok ciddi çalışmalar gerektirmektedir. Bu sebeple sağlıklı bir orman rejimi oluşturulması adına;

- Uluslararası standartlar göz önünde tutularak yasal orman tanımı yeniden yapılmadır.
- Orman sayılmayan yerler ve orman dışına çıkarma minimum seviyeye indirilmedir.

- Yeni bir karmaşaya sebep olmamak için kazanılmış haklar korunmalıdır (Erdönmez vd., 2010)

2.2. Kamu Malı Olarak Ormanlar

Türk hukukunda devlete ait taşınmazlar devlete ait özel malları ve kamu malları şeklinde iki kısımda incelenmektedir. Kamu malları ayrı bir statüde incelenir ve değerlendirilir. Anayasa Mahkemesi'nin E: 1996/66, K:1997/7 ve 31.1.1997 tarihli kararında kamu malı ; “Doğal nitelikleri gereği herkesin ortak yararlanmasına açık olan sahipsiz mallar ile kamu tüzelkişileri tarafından herkesin ya da halkın bir kısmının yararlanmasına ayrılan orta malları ve kamu hizmeti niteliğindeki etkinliklerin konusu ve aracı olan mallar” olarak tanımlanmıştır.

Bu bağlamda kamu malları “hizmet malları, orta malları ve devletin hüküm ve tasarrufu altındaki sahipsiz yerler” olarak üç gruptan oluşmaktadır (Şimşek, 2014). Kamu hizmetinde kamu malları içindeki orta malları-hizmet malları-sahipsiz mallar ayrımının temelinde hizmetin konusunu oluşturan mallar hizmet mallarını ifade ederken yararlanmaya tabi olan mallar ise orta malları oluşturmaktadır (Gülan,1999).

4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 715'inci maddesi gereği “sahipsiz yerler ile yararı kamuya ait mallar, Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır ve yararı kamuya ait olan sular ile kayalar, tepeler, dağlar, buzullar gibi tarıma elverişli olmayan yerler ve bunlardan çıkan kaynaklar, mülkiyete konu değildir ve edilemez”. Devletin hüküm ve tasarrufu altında yerler ifadesinden kasıt devletin devlet olma özelliğinden dolayı elinde bulundurduğu yerlerdir. Bu kavramının kanunlarda tanımı yapılmamıştır sadece Türk Medeni Kanunu'nun 715'inci maddesinde bu kavram kapsamına giren yerler belirtilmiştir.

3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun “Kamu Malları” başlığı altında yer alan 16'ncı maddenin C bendinde belirtilen “kayalar, tepeler, dağlar ve bunlardan çıkan kaynaklar ve tarıma elverişli olmayan sahipsiz yerler ile deniz, göl, nehir” ve ayrıca D bendinde ise “ormanların devletin hüküm ve tasarrufu altında” olduğuna değinilmiştir.

Kamu malları doğal nitelikleri gereği özel bir korumaya tabi tutulmakta ve bu sebeple hukuksal olarak özel bir düzenlemeye bağlıdırlar. Kamu mallarının özel mülkiyete konu olmaması, zaman aşımı ile iktisabının mümkün olmaması bu koruma tedbirlerine örnektir. Ayrıca Anayasa ve Orman Kanunu, Mera Kanunu, Maden Kanunu, Kıyı Kanunu gibi özel kanun maddelerinde koruyucu hükümler mevcuttur.

1961 Anayasası'nın 130'uncu maddesi gereği doğal servetler ve kaynaklar, Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır. Bu doğal servet ve kaynakların aranması ve işletilmesinde Devlete öncelik hakkı verilmiştir. Devlet bu hakkını kanunun açık iznine bağlı olarak özel teşebbüse bir süreliğine devredebilmektedir. 1982 Anayasası'nın 168'inci maddesinde bu madde hükümleri aynen korunmuş ve gerçek ve tüzelkişilerin uyması gereken şartlar ve Devletçe yapılacak gözetim, denetim usul ve esasları ve yaptırımların kanunla gösterileceği hükme eklenmiştir.

2.3. Orman Mülkiyeti

Kamu malı sayılan ve devletin hüküm ve tasarrufu altında olan ormanların mülkiyeti sorunu ormancılık rejiminde karşılaşılan en önemli sorunların başında gelmektedir. Bilindiği üzere ormanlar, doğal nitelikleri sayesinde kamu yararını orman olarak sağlamaktadırlar. Ülke ekonomisi bakımından önemli bir yere sahip olan ormanlar birçok sektöre hammadde kaynağı olmaktadır. Bunların yanında toprak koruma, erozyonu önleme, yaban hayatı, biyolojik çeşitlilik, su döngüsü, iklim, rekreasyon vb. hizmetler de sunmaktadır. Bu özellikleri nedeniyle ormanlar tabii servet ve kaynak niteliğinde olanlar gibi devlet malları arasında yer almalıdır (Akipek, 1977). Ancak dünya üzerinde hiçbir ülke ormanların tamamının mülkiyetine sahip değildir. Ormanların mülkiyet dağılımı ülkeden ülkeye farklılık göstermekte ve oldukça geniş mülkiyet çeşidi haiz olmaktadır. Hummel (1984) dünya genelinde bu mülkiyet çeşitlerini;

- Devlet ormanları,
- Bireylere ait ormanlar,
- Topluluk ormanları,
- Kooperatif ormanları,
- Endüstri kuruluşları ormanları,

- Kurumlara ait ormanlar şeklinde sınıflandırmaktadır (Gümüş, 2000).

2.3.1. Liberal Ormanlık Dönemi

Ülkemizde orman mülkiyeti tarihsel olarak farklı süreçlerde farklı şekillerde karşımıza çıkmaktadır. Toksoy ve Gümüş (1999) bu tarihsel süreci “liberal ormanlık dönemi” ve “Devlet ormanlığı dönemi” olarak iki dönem şeklinde incelemişlerdir.

Cibal-i Mübaha olarak adlandırılan dönemde ormanlar hakkında henüz bir mülkiyet anlayışı oluşmadığından dolayı halk ormanlardan istediği şekilde faydalanmakta idi. Türkler’in Anadolu’ya yerleşmelerinin başlaması ile mülkiyet kavramının ortaya çıktığı söylenebilir. Anadolu’da arazinin Mülk arazisi, Miri arazi ve Vakıf arazisi olarak üç birime ayrıldığı bilinmektedir.

Berki (1957)’in bildirdiği üzere İslamiyet’in yayılmaya başladığı ilk zamanlarda savaşlarda kazanılan araziler ganimet olarak kabul edilir, beşte biri hazineye ayrılır ve savaşa katılanlar arasında paylaşılırdı (Özdönmez ve Ekizoğlu, 1998). Gazi ve diğer Müslümanlara dağıtılan arazilerden öşür alınır bu araziler öşür arazi olarak adlandırılırdı. Daha sonra yürütülen bu sistem kaldırılmış ve savaşlarda fethedilen araziler kuru mülkiyeti devlet hazinesine kaydedilmiş ve bu araziler miri arazi olarak adlandırılmıştır. Miri araziden yararlanma hakkı mülkiyeti devlette saklı kalmak kaydı ile savaşlarda başarı gösteren kişilere tımar, zeamet ve has olarak verilmiştir.

İstanbulu (1978) 1858 tarihli Arazi Kanunnamesi’ne kadar geçen sürede Osmanlı’ya ait ormanların ve bu ormanlardan faydalanma şekil ve esaslarına göre;

1. Tershane ve tophane ormanları,
2. Osmanlı sarayına ve padişahlara ait korular,
3. Miri korular,
4. Şahısların kullanımındaki miri arazi üzerinde bulunan ormanlar,
5. Köylere ait ormanlar,
6. Cibal-i Mubaha’daki ormanlar,

7. Mülk arazi üzerindeki ormanlar,
8. Vakıf ormanlar, olarak sekiz gruba ayırmıştır (Gümüş, 2000).

Osmanlı Devleti tersane ve tophanenin ihtiyacı olan odun hammaddesinin karşılanması için bazı ormanları korumaya almış ancak, devlet ormanlarının büyük bir kısmını oluşturan cibal-i mubaha ormanlarından yararlanmayı serbest kılmıştır. 1858 Arazi Kanunnamesi ile de cibal-i mubaha ormanlarından herkesin odun ihtiyacını karşılayabileceği hiç kimsenin bir başkasının anılan ormanlardan yararlanmasına engel olamayacağı kabul edilmiştir.

Arazi Kanunu'na göre arazi çeşitleri; “

1. Memlûk arazi,
2. Miri arazi,
3. Vakıf arazi,
4. Metruk arazi,
5. Mevat arazi,” olarak şeklinde beş kategoriye ayrılmıştır.

1870 yılında çıkarılan, ormanlarla direkt alakalı olarak ilk yasal düzenleme olan ve 1937 tarih ve 3116 sayılı Orman Yasası çıkarılana kadar yürürlükte kalan Orman Nizamnamesi'nde ise ormanlar mülkiyet bakımından; “

1. Doğrudan doğruya Devlete ait ormanlar
2. Vakıflara ait ormanlar,
3. Kasaba ve köylere ait ormanlar,
4. Kişilere ait ormanlar olarak ayrılmıştır”.

Osmanlı İmparatorluğu çöküş döneminde serbest mal olarak kabul edilen ve halkın sınırsız yararlanmasına olanak verilen ormanlar ekonomik mal olarak görülmeye başlanmıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarında da ormanların serbest mal olarak görülmesi anlayışı kendini hissettirmeye devam etmiştir. Ormanların kendisine ait olduğuna inanan halk ormanlardan yararlanma hakkının kendisine verilmesini istemiştir. Ancak kurtuluş savaşı mücadelesi veren devlet elindeki kaynakları ekonomik olarak değerlendirmek zorunda kalmıştır (Başkan, 1995).

2.3.2. Devlet Ormanlığı Dönemi

1937 tarih ve 3116 sayılı Orman Yasası teknik ormancılığın başlangıcı olarak kabul görmüştür. Teknik ormancılığa geçiş evresinde Prof. Bernhard tarafından hazırlanan ancak kanunlaşmayan orman yasa tasarısı 3116 sayılı Yasa'nın temelini oluşturmuştur. 1937 yılına ait TBMM zabıt ceridesinden edinilen bilgilerde; Yasa'ya gerekçe olarak; devlet ormancılığı dönemine kadar olan süreçte ormanların yangın, keçi otlatma, tarla açma gibi başlıca nedenlerle tahribata uğradığı, ormanların yok olması ile öncelikli geçim kaynağı olan tarımın büyük zarara uğrayacağı, ormanlardan yararlanma hususunun karmaşa yarattığı, idarenin ormanları olması gerektiği gibi koruyup bilimsel olarak işletemediği savunulmuştur (Birben, 2008).

Anılan yasanın 3'üncü maddesine gereği ormanlar mülkiyet türleri açısından; “

1. Devlet ormanları,
2. Umuma mahsus ormanlar (Tüzel kişiliğe sahip kamu kurumlarına ait ormanlar),
3. Vakıf ormanları,
4. Özel ormanlar” olmak üzere dört grup altında toplanmıştır.

Yasa'nın 4'üncü maddesi ile devletten başkasına ait olan ormanlarında Devletin gözetiminde olduğu ve gözetleme işleminin orman idaresi tarafından yapılacağı hükmüne yer verilmiştir. Bu yasa ile süregelen ve hak sahibine hak konusu olan varlık üzerinde tamamen faydalanma hakkı sağlayan intifa hakkı kaldırılmış, orman içi ve bitişiği köylerde yaşayan halka tarife bedelinin dörtte biri oranında zati ihtiyaç verilmiştir (Birben, 2008). Ormanların “serbest mal” olduğu anlayışı 3116 sayılı Yasa ile sona ermiştir (Başkan, 1995).

Ormanların tümüyle devlet mülkiyetine geçirilmesi amacı ile 3116 sayılı Orman Kanunu'nun 1'inci maddesinde değişiklik yapan ve yasaya yeni yaptırımlar ekleyen 15 maddelik 9 Temmuz 1945 gün ve 4785 sayılı Yasa TBMM'de hiç tartışılmadan, toplumun tamamının ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik faydalara sahip olan ormanların işletilmesinin oldukça fazla zaman, sermaye ve emek gerektirdiği, ormanlardan faydalanmanın devlet tarafından herkese eşit şekilde sağlanması

gerektiği, özel ormanların kaçak kesimlere aracılık ettiği gerekçeleriyle (TBMM Zabıt Ceridesi, 1945) geçmiş ve yürürlüğe girmiştir (Günay, 2003). Yasanın 1'nci maddesi.- “Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte bazı istisnalar dışında var olan gerçek veya tüzel kişilere, vakıflara ve köy, belediye, özel idare kamu tüzel kişiliklerine ilişkin bütün ormanlar bu kanun gereğince devletleştirilmiştir.

Tüm ormanların devletleştirilmesi ve hakların sınırlandırılması halk ve toplum arasında çekişmeye neden olmuş ve halk ellerinden alınan ormanlara daha fazla zarar vermeye başlamıştır. Yaşanan bu olumsuzlukların yanı sıra özel mülkiyet tarım arazilerinin bazılarında aslında ormanla alakası olmayan ağaç gruplarının da devletleştirilmesinin güçlükler neden olması, en azından özel mülkiyetteki bu alanların tarım aletlerinin bakım ve onarımı, hayvanların barınakları gibi ihtiyaçların karşılanması açısından faydalı olacağı görüşleri ile bu şekilde devletleştirilen ormanların sahibine iadesine imkân sağlayan 1950 tarih ve 5658 sayılı Yasa çıkarılmıştır.

1956 tarih ve 6831 sayılı Orman Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle 3116 sayılı Orman Kanunu yürürlükten kaldırılmıştır. Halen yürürlükte olan orman kanununun 4. maddesinde ormanlar mülkiyet bakımından; “

1. Devlet ormanları
2. Tüzel kişiliği bulunan kamu kurumlarına ait ormanlar,
3. Özel ormanlar” şeklinde üç sınıfta toplanmıştır.

1961 Anayasası'nın 131'nci maddesinde ormanların korunması ve gözetilmesinin devletin görevi olduğu, bütün ormanların gözetiminin devlete ait olduğu, devlet ormanlarının devletçe yönetilip işletileceği, devlet ormanlarının, mülkiyetinin ve işletilmesinin özel kişilere devrolunamayacağı, zaman aşımı ile mülk edinilemeyeceği ve kamu yararı dışında irtifak hakkına konu olamayacağı hükümlerine yer verilmiştir.

1970 yılında çıkarılan 1255 sayılı Yasa ile 1961 Anayasası'nın 131'nci maddesinde değişiklik yapılarak orman içinde veya bitişiğinde yaşayan halkın yaşam kalitesinin

artırılması ve ormanın korunması açısından, ormanın gözetilmesinde ve işletilmesinde Devletle işbirliği yapmasının kanunla düzenleneceği hükmü eklenmiştir.

Türkiye orman varlığı 2015 yılı itibariyle 22 milyon hektara ulaşmıştır (OGM, 2015). Bu ormanların tamamına yakını (% 99,9) devlet mülkiyetindedir. Cumhuriyetin kurulduğu yıllardan itibaren “koruma” yaklaşımı ağır basmış ve ormanların korunmasının, sürekliliğinin sağlanmasının tek yolu ormanların devlet mülkiyetinde bulunması olduğuna inanılmıştır. İster devletin hüküm ve tasarrufu altında ister özel mülkiyette bulunsun bütün ormanların denetim ve gözetleme görevi devlete aittir (AY, 169/I).

2.4. Kamu Yararı

Devlet amaç ve görevlerini yerine getirmek üzere yasama organı ile yasalar çıkarır, yürütme organı ile yasanın düzenlediği faaliyetleri yürütür, ortaya çıkan uyuşmazlıklar nedeniyle yargı organına yansıyan durumlarda yargı kanalı ile denetim ve soruşturma işlemlerini gerçekleştirir.

“Devlet ya da diğer kamu tüzelkişileri tarafından ya da bunların denetim ve gözetimleri altında, ortak gereksinimleri karşılamak ve kamu yararını sağlamak için topluma sunulmuş bulunan sürekli ve düzenli etkinliklere Kamu Hizmeti denilmektedir” (Danıştay 4.D., E. 2011/5499, K. 2011/6892).

Devlet kamu hizmetini kamu yararı adına yapmaktadır ve çıkarılan her yasa gerçek amacı kamu yararı olmak üzere bir özel amaç taşıyabilmektedir. Anayasa’da veya diğer yasalarda kamu yararının hangi durumlarda sağlanacağı açıkça belirtilmemiş ise idareye yani yürütme organına kamu yararını takdir yetkisi tanınmıştır. İdare yürüttüğü faaliyette kendisine tanınan takdir yetkisini anayasa içerisinde adalet, hakkaniyet ve kamu yararı ölçütlerini ön planda tutarak kullanmalıdır (AYM, E. 92/13, K. 92/50).

İdarenin öncelikli görevi kamu hizmetini gerçekleştirmektir. Kamu ihtiyaçlarının giderilmesinde tek amaç kamu yararındır. İdari işlem gerçekleştirilirken kamu

hizmetinin aksaması, kamu yararının zarara uğraması sosyal düzen ve barış için tehlike yaratacağından işlemlerin yasaya ve hukuka uygun olarak yürütülmesi gerekir (Çağlayan, 2006).

Kamu yararı kavramı devlet tarafından yürütülen kamusal faaliyetlerin hukuka uygunluğunu denetlemede kullanılan bir ölçüttür ve yargı hâkiminin yetkilerinin belirlenmesinde göz önünde tutulur (Saraç, 2002).

1982 Anayasası'nın "Sosyal ve Ekonomik Haklar ve Ödevler" başlığını içeren 3. Bölümün 3'üncü Alt başlığı olarak yer alan "Kamu Yararı" kavramı "Kıyılardan Yararlanma (md. 43), "Toprak Mülkiyeti" (md. 44), "Tarım, Hayvancılık ve Bu Üretim Dallarında Çalışanların Korunması" (md. 45), "Kamulaştırma" (md. 46), "Devletleştirme ve Özelleştirme" (md. 47) konularında ön plana çıkmaktadır. 1982 Anayasasında kamu yararı üzerinde daha fazla durulmuş ve şekilsel olarak tanımı yapılmamış olmasına rağmen içeriğini belirleme teşebbüsünde bulunulmuştur.

Bunların yanı sıra yine 1982 Anayasası'nın "İspat Hakkı" (md. 39), "Planlama; Ekonomik ve Sosyal Konsey" (md. 166) " ve "Ormanlar ve Orman Köylüsü" başlığının bir alt başlığı olan "Ormanların Korunması ve Geliştirilmesi" (md. 169) konulu maddelerinde de kamu yararı kavramına değinilmiştir.

1982 Anayasası'nın 90'ıncı maddesi gereği kabul gören ve hukukun dâhili bir parçası haline gelen Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 1 No'lu Ek Protokolünün "Mülkiyetin korunması" başlıklı 1'nci maddesinde ise: "Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasada öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir." hükmüne yer verilmiştir (Danıştay 6.D, E. 2012/3972, K. 2013/4556).

Kamu yararının mevzuatta veya doktrinde kesin, somut bir tanımı yapılamamıştır. Zamana, mekâna ve toplumun kültürel özellikleri vb. gibi değişkenlere bağlı olarak esnek bir terim olması nedeniyle genel, net, her zaman geçerli bir tanımın yapılması oldukça güçtür. Kamu yararı Anayasa Mahkemesi ve Danıştay kararlarıyla somut

nitelik kazanabilecekken sürekli değişmekte olan siyasal, sosyal ve ekonomik sebeplerden dolayı esnekliğini kaybetmemiş ve statik bir konum elde edememiştir.

Göven (1999)'un Özücü (1976) ve Kutlu (1992) atfen bildirdiği üzere dar ve teknik anlamda kamu yararı, aynı zamanda kavramın hukuki yönünü ifade etmektedir ve bu anlamda kamu yararı, idare hukukunun malıdır ve idari işlemlerin toplumun ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde, eşitlik ve tarafsızlık ilkeleri çerçevesinde yapılmasını ifade eder. Bu durumda idari işlemin sebep unsuru oluşmuş olur.

Özücü'ye göre kamu yararının geniş anlamı, Anayasa'nın dayandığı siyasal, sosyal ve ideolojik ilkeleri yansıtmakta aynı zamanda kavramın politik ve siyasi yönünü ifade etmektedir. Tunaya (1969) ise kamu yararının geniş anlamını "toplumun, anayasanın dayandığı siyasal, sosyal prensiplerle ilgili olduğunu ve insanların bir arada yaşamalarını sağlayan ortak değerleri formüleştirdiği" olarak ifade etmiştir (Gençay, 2010).

2.4.1. Anayasa Mahkemesi ve Danıştay Kararlarında Kamu Yararı

"Bir alanın tarım arazisi vasfının ortadan kaldırılmasının, söz konusu alanın tarım arazisi olarak kullanımına devam edilmesinden *daha fazla kamusal yarar* doğurduğu hâllerde, ilgili bölgenin tarımsal üretim amacı dışında kullanılmasına imkân sağlanmasına anayasal bir engel bulunmamaktadır." (AYM, 5.3.2015, E. 2014/147, K. 2015/25).

"Mülkiyet hakkına ilişkin olarak idareye herhangi bir konuda yetki tanınması durumunda, idarenin yetkisinin sınırlarının ve genel çerçevesinin kanunla düzenlenmesi ve bireylere getirilen yükümlülüklerin *kamu yararı* ile çelişmemesi gerekmektedir." (AYM, 22.10.2015, E. 2015/29, K. 2015/95).

"Anayasa'nın 13'üncü maddesi uyarınca mülkiyet hakkı *kamu yararı* amacıyla, kanunla ve demokratik bir toplumda gerekli olduğu ölçüde sınırlanabilir. Ayrıca getirilen bu sınırlamalar, hakkın özüne dokunamayacağı gibi Anayasa'nın sözüne ve

ruhuna, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.” (AYM, 22.10.2015, E. 2015/29, K. 2015/95).

“Temel hak ve özgürlüklerin bir yasa ile sınırlandırılması özelde, özgürlükleri kısıtlananların zararına olsa bile, genelde *toplumun yararına* olabilir. Yasayla temel hak ve özgürlükler kısıtlanmasının topluma sağlayacağı yararın, kişiler için getireceği zarara göre ağır basması durumunda, **kamu yararının** varlığı kabul edilmelidir.” (AYM, 8.2.1979, E. 1978/54, K. 1979/9).

“Anayasa’nın 2’nci maddesinde belirtilen hukuk devleti ilkesinin, yasaların **kamu yararı** amacıyla çıkarılmasını içerdiği açıktır.” (AYM, 22.11.2007, E. 2004/67, K. 2007/83).

“..... hizmetlere ilişkin bina ve tesislerin Devlet ormanları üzerinde bulunması veya yapılmasındaki **kamu yararının**, orman arazisinin bu hizmetlere tahsisini zorunlu hale getirmesidir. Bu çerçevede, **kamu yararının** zorunlu kıldığı hallerin, talep edilen faaliyetin orman ekosistemi dışında gerçekleştirilmesi imkânı bulunup bulunmadığı hususu gözetilmek suretiyle belirlenmesi gerekir.” (AYM, 22.11.2007, E. 2004/67, K. 2007/83).

“**Kamu yararının** zorunlu kıldığı durumlarda devlet ormanları irtifak hakkına konu olabilecektir.” (AYM, 22.11.2007, E. 2004/67, K. 2007/83).

“Kanunların **kamu yararının** sağlanması amacına yönelik olması, genel, objektif, adil kurallar içermesi ve hakkaniyet ölçütlerini gözetmesi hukuk devleti olmanın gereğidir. Bu nedenle, kanun koyucunun hukuki düzenlemelerde kendisine tanınan takdir yetkisini anayasal sınırlar içinde adalet, hakkaniyet ve **kamu yararı** ölçütlerini göz önünde tutarak kullanması gerekir.” (AYM, 3.7.2014, E. 2013/96, K. 2014/118).

“Askerî yasak bölgeler ve güvenlik bölgeleri milli güvenlik bakımından özel öneme sahip yerlerdir. Kanun koyucu belirli koşullar altında bu yerlerde petrol faaliyetinde bulunulabileceğini öngörmüştür. Diğer bir ifadeyle, bu yerlerde petrol faaliyetlerinin

yapılmasında bir **kamu yararı** varsa, bu faaliyetler için izin verilebileceği kabul edilmiştir.” (AYM, 3.7.2014, E. 2013/96, K. 2014/118).

“Bir kuralın Anayasa'ya aykırılık sorunu çözümlenirken **kamu yararı** konusunda Anayasa Mahkemesinin yapacağı inceleme, kanunun yalnızca **kamu yararı** amacıyla yapılıp yapılmadığını araştırmaktır. Kanun ile **kamu yararının** gerçekleşip gerçekleşmeyeceğini denetlemek anayasa yargısıyla bağdaşmaz. Çünkü bir kanunun **kamu yararını** gerçekleştirip gerçekleştirmediği veya ülke gereksinimlerine uygun olup olmadığı bir tercih sorunudur ve bunun takdiri kanun koyucuya aittir.” (AYM, 19.4.2007, E. 2007/39, K. 2007/53).

“Kamu hizmetlerine özgülenmiş ve halkın doğrudan yararlandığı malların hacedilememesi ilkesi, kamu hizmetlerinin görülebilmesini kolaylaştırarak hukuk devletinin gerçekleşmesine yardımcı olur. Bu hizmetler; Devlet ve kamu tüzelkişileri tarafından veya bunların gözetimleri altında genel ve ortak gereksinimleri karşılamak, **kamu yararını** sağlamak için yapılan ve topluma sunulan devamlı ve düzenli çalışmalardır.” (AYM, 21.10.1992, E. 1992/13, K. 1992/50).

“Yasayla getirilen kısıtlamanın topluma sağlayacağı yarar, kişilerin uğrayacağı zarara göre ağır bastığından burada **kamu yararının** varlığını kabul etmek gerekir. Bu konuda da bireyle *toplum yararının* karşılaştığı durumlarda *toplum yararının* üstün tutulması doğaldır.” (AYM, 21.10.1992, E. 1992/13, K. 1992/50).

“Bir taşıtın kaçak orman mallarının taşınmasında kullanılmasının *toplum yararına* aykırı olduğuna kimsenin şüphesi olmaması gerekir.” (AYM, 21.9.1966, E. 1966/14, K. 1966/36).

“Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, mülkiyet hakkını ve sözleşme hürriyetini mutlak ve sınırsız olarak kabul etmiş değildir. Tersine, mülkiyet hakkı **kamu yararı** için kanunla sınırlanabilmesine cevaz verdiği gibi bu hakkın *toplum yararına* aykırı olarak kullanılmasını yasaklamış (Madde 36); sözleşme hürriyetini de kanunun **kamu yararı** bakımından sınırlayabilmesi kuralını koymuştur. (Madde 40)” (AYM, 14.9.1965, E. 1963/127, K. 1965/47).

“İdareye yasalarla tanınan takdir yetkisi mutlak olmayıp, *kamu yararı* ve hizmet gerekleri ile sınırlıdır. Hukuk devleti ilkesi uyarınca idare, takdir ettiği sebebi açıklamakla yükümlü olduğu gibi; idari işleme dayanak alınan sebebin hukuka ve gerçeğe uygun olması da zorunludur” (Danıştay 6.D., E. 2012/3972, K. 2013/4556).

“Bir kişinin mülkiyet hakkından mahrum bırakılabilmesi, bu durumun, uluslararası hukukun genel ilkelerine aykırı bulunmaması, *kamu yararına* ve kanunun açık hükmüne uygun olması şartlarının bir arada gerçekleşmesine bağlıdır” (Danıştay 4.D., E. 2011/5499, K. 2011/6892).

“Sit kararlarının doğal çevrenin *kamu yararına* korunması amacıyla alınmış kararlar olması nedeniyle uyumsuzluğun çözümünde dava konusu parselin tek başına değil, bir bütünün parçası olarak çevresi ile birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir” (Danıştay 14.D., E. 2011/5290, K. 2011/266).

2.5. Ormancılıkta Kamu Yararı ve Üstün Kamu Yararı

Kamu yararı birey ve toplum menfaatlerinin yarışması durumunda tercih sebebi olan üst yarardır (Gül, 2014). Yararların çatışması söz konusu olduğu takdirde çatışan yararlardan hangisine öncelik verileceği önemli bir sorundur. Ayaydın (2010)’un ifade ettiği üzere “çatışan yararlar arasından birinin tercih edilmesini meşru ve kabul edilebilir hale getiren hukuki neden, yapılacak tercihin kamunun yararına uygun olduğu yönündeki kabuldür”. Üstün kamu yararına bakılarak, öncelik verilecek yarar tespit edilmelidir.

Kaya (2011)’nın üstün kamu yararı tespiti hususunda ki ifadeleri “Üstün kamu yararı halinde, ortada en az iki tane kamu yararı tercihi bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesinin diğerine/ diğerlerine tercih edilmesi üstün kamu yararı gereğidir. Bir yararın tercih edilmesi diğer yararın mutlak olarak kamuya zararlı sonuçları olduğu için olmayıp; diğerine nazaran daha yararlı sonuçları olduğu içindir” şeklindedir.

Ormancılıkta kamu yararı ormanların orman olarak kalmasının, doğanın korunmasının tek başına kamu yararı (Geray, 2008) olduğu tartışılmaz gerçektir.

Ormanlar toprağı koruma, su tutma, erozyonu önleme, milli savunma, yaban hayatı, biyoçeşitlilik, yaban hayatını koruma, odun ve odun dışı orman ürünleri kaynağı, rekreasyon gibi birçok ürün ve hizmetleri orman olma niteliğinden dolayı topluma sunmaktadır. Herkes ormanların sunduğı bu faydalardan eşit şekilde yararlanma hakkına sahiptir. Bu bağlamda ormanların herhangi bir faaliyete tahsis edilmesinde ya da orman içerisinde bir başka etkinliğe izin verilmesinde üstün kamu yararı aranmaktadır.

Geray (2008) üstün kamu yararını “birçok alternatif kullanımda ortaya çıkabilecek farklı kamu yararlarının karşılaştırılması ve üstün olan seçenek doğrultusunda karar verilmesi, yararların göreceli olarak karşılaştırılması yaklaşımı” olarak tanımlamıştır.

Üstün kamu yararını tanımlayan bir yasa maddesi yoktur. Bu nedenle olmayan bir yasa maddesine dayanarak üstün kamu yararı kararı vermek imkânsızdır. Ormanlar üzerinde kamu yararı ve üstün kamu yararından söz edersek ormanların ormancılık uygulamalarında kullanılması kendi başına bir kamu yararadır. Varlıkları ve doğal nitelikleri ile sağladıkları ve sundukları faydalara bakıldığında üstün kamu yararının varlığı için bunlardan daha fazla kamu yararı sağlayacak bir faaliyet veya etkinliğin söz konusu olması gerekmektedir.

Tolunay ve Korkmaz (2004) ‘ün “Ormancılıkta Kamu Yararı ve Üstün Kamu Yararı Üzerine Analizler” başlıklı araştırmada; “Orman kaynaklarından topluma sağlanan faydaların tümünde kamu yararı bulunmaktadır. Fakat günümüzde orman ekosistemlerinin kullanımında, başka etkinliğe izin verilmesi gibi durumlarla karşılaşmakta, bu etkinliğin gerçekleştirilmesinde de kamu yararının var olduğu belirtilmektedir. Bu durumda, kamu yararı sağlayan iki etkinlikten hangisinde kamu yararının daha çok olduğunun, hukuksal anlamda üstün kamu yararının hangisinde olduğunun belirlenmesi gerekmektedir.” ifadesi hüküm gerekçesi kabul edilerek yüksek yargı içtihatlarında kamu yararı kavramının lehine bir yaklaşım benimsenmiştir ve Danıştay kararlarında bu hususun vurgulanmaya çalışıldığı görülmektedir (Gül, 2014).

6831 sayılı Orman Kanunu'nun 17'nci maddesinin 3373 sayılı Yasa ile değişik 3'üncü fıkrasının iptali istemi ile açılan davada Anayasa Mahkemesi "Devlet ormanları üzerinde ancak kamu yararı ve zorunluluk hallerinin birlikte bulunması" koşulu ile irtifak hakkına konu olabileceğine, sadece yararı gerekçesiyle izin verilmesi halinde Anayasa'nın 169'uncu maddesi gereği " kamu yararı dışında irtifak hakkına konu olamaz" hükmüne ters düşeceğine hükmetmiştir. Anılan maddesi fıkrası Anayasa Mahkemesi'nin E.2000/75, K.2002/200 sayılı kararı ile iptal edilmiştir.

Bu fıkranın iptal edilmesi nedeniyle, ilk olarak 5192 sayılı Yasa, ardından 6001 sayılı Yasa ile ve Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararında yer verilen gerekçeye bağlı kalınarak ancak kamu yararı ve zaruret olması halinde "Devlet ormanları içinde Savunma, ulaşım, enerji, haberleşme, su, atık su, petrol, doğalgaz, altyapı, katı atık bertaraf ve düzenli depolama tesislerinin; baraj, gölet, sokak hayvanları bakımevi ve mezarlıkların; Devlete ait sağlık, eğitim ve spor tesislerinin ve bunlarla ilgili her türlü yer ve binanın gerçek ve tüzel kişilerce yapılmasına Çevre ve Orman Bakanlığı'nca izin verilebileceği ve izin süresinin 49 yılı geçemeyeceği, verilen izinlerin amaç dışı kullanılamayacağı, izin süresi sonunda buralarda bulunan her türlü bina ve tesislerin eksiksiz ve bedelsiz olarak Orman Genel Müdürlüğü'nün tasarrufuna geçeceğii" hükmü getirilmiştir.

5192 sayılı Yasa ile değişik dördüncü fıkrada ise üçüncü fıkrada adı geçen tesis izinlerinin Çevre ve Orman Bakanlığı'nın izni ile Amme Müesseselerine ait ormanlarda veya hususi ormanlarda da verilebilmesine imkân sağlanmıştıır (Aras, 2013).

"Her olayda ormanlık alanda verilen izne konu edilen kamu yararı ile ormanın muhafazasındaki kamu yararının karşılaştırılmasının yapılması zorunluluğu Anayasa'nın 169'uncu maddesi üçüncü fıkrasında yer alan "Ormanlara zarar verebilecek hiçbir faaliyet ve eyleme müsaade edilemez." hükmünden kaynaklanmaktadır" (AYM, E. 2000/75, K.2002/200, 17.12.2002).

Ormanlara zarar verecek hiçbir faaliyet ve eyleme müsaade edilmez hükmü ormanlara verilecek zararların telafisi koşuluyla üstün kamu yararının sağlanması halinde ormanların başka bir faaliyete tahsis edilebilmesi ve ormancılık dışında başka bir etkinliğe izin verilmesi Anayasa Mahkemesi ve Danıştay kararlarında ortak çözüm noktasıdır.

Ormanlarda üstün kamu yararı verilmesi şartlarından en önemlisi faaliyetin orman içerisinde gerçekleşmesi zaruretinin bulunması veya bulunmamasıdır. Faaliyetin orman dışında başka bir alanda gerçekleştirilme olanağı varsa bu durumda üstün kamu yararından söz edilemez. 6831 sayılı Yasa'nın 17'nci maddesi 3'üncü fıkrada Anayasa Mahkemesi'nin fıkranın iptaline karar vermesinin ardından yapılan düzenlemede de "kamu yararı ve zaruret bulunması" şartı ön koşul olmuştur.

Orman arazisinde gerçekleştirilmesinin zorunlu olduğuna karar verilen faaliyetin sunduğu ürünler veya sağladığı hizmetler açısından hitap ettiği kitlenin büyüklüğü üstün kamu yararının belirlenmesinde yine önemli faktörlerden biridir. Geniş bir kitleye fayda sağlıyorsa bu faydanın ekonomik, kültürel ve sosyal olarak boyutlarının da karar verme sürecinde incelenmesi gerekir. Bunların yanı sıra faaliyetin ormana zarar verip vermediği, eğer zarar veriyorsa bu zararın giderilme imkânı ve şartları da inceleme konularına dâhil edilmelidir. Ormanda gerçekleştirilme zarureti bulunuyor, geniş bir kitleye hitap ediyor, ormana verdiği zarar telafi edilebiliyor veya ormana zarar vermiyor, ekonomik ve toplumsal olarak ülkeye faydası var ise bu durumda ormanda üstün kamu yararından söz edilebilir (Korkmaz ve Tolunay, 2004).

Örneğin bir orman alanında maden bulunması halinde, ormanın korunmasının mı yoksa madenin çıkarılmasının öncelik taşıdığını değerlendirmek madenin sadece ekonomik değerinden hareketle yapılamaz. Her zaman ve her durumda maden bulunan yerlerde madenin çıkarılması önceliklidir demek isabetli olamayacağı gibi, madenin cinsi, stratejik, sosyal, ekonomik önemi ve cevap vereceği ihtiyaç ne olursa olsun ormanın korunması önemlidir demek de sorunu çözmez, ihtiyacı gidermez (Gülan, 2008).

Bir taşocağının orman olarak nitelenen alanlarda açılması sırf maden statüsüne sokulmuş diye bir meşruluk sağlamamakla birlikte, ülkenin acil ihtiyacı bulunan, nadir rastlanan bir madenin ormana maden çıkarmak suretiyle verilecek zararın telafi edilebilir olması ve kontrollü çıkarılmasına öncelik verilmesinde de bir gereklilik olabilir (Gölan, 2008).

6831 Sayılı Orman Kanunu'nun 115'inci maddesi "Devlet ormanları üzerinde kamu yararına yapılacak her türlü yapı ve tesisler herhangi bir şekilde irtifak hakkı tesisli Maliye ve Tarım ve Orman Bakanlıklarının iznine bağılıdır" der. Bu madde hükmü kamu yararına yapılacak her türlü yapı ve tesisin ancak Maliye ve Orman ve Su İşleri Bakanlıklarının izni ile irtifak hakkı tesisine izin verilebileceğini ifade eder.

Maddedeki "kamu yararı" ifadesinin aynı zamanda "zaruret bulunması" şartını da beraberinde taşıdığı anlaşılmalıdır. Çünkü Anayasa Mahkemesi; 3373 sayılı Yasa ile değiştirilen 17'nci maddenin üçüncü fıkrasının birinci tümcesinin Anayasa'ya aykırı olduğu ile açılan dava sonunda verdiği iptal kararının gerekçesinde; " Anayasa'nın 169'uncu maddesinde öngörülen "kamu yararı dışında irtifak hakkına konu olamaz" cümlesi temel alınarak kamu yararının varlığı gerekçesiyle gerçek ve tüzel kişilere bina ve tesisler yapmak üzere orman arazileri tahsis edilemez. Devlet ormanlarının gerçek ve tüzel kişilere tahsisinin, karayolları, telefon, elektrik, su, gaz, petrol boru isale hatları, savunma tesisleri, sanatoryum gibi öncelikli kamu hizmetlerinin ormandan geçmesi ya da anılan bina ve tesislerin orman arazileri üzerinde yapılması zorunluluğu bulunduğu hallerle sınırlı olması gerekir (Orman Kanunu md.17).

"Kamu yararının bulunması ve zorunluluk hallerinde Devlet ormanları üzerinde ancak irtifak hakkı tesisine olanak tanınabilir." (Aras, 2013).

2.6. Ormanlardan Faydalanma

2.6.1. Doğrudan Faydalanma

Medeni Kanun ve Orman Kanunu hükümlerine dayanılarak şahsa belli bir eşyadan faydalanma hakkı sağlayan, herhangi bir talep gerekmeksizin var olan haklar ormanlardan doğrudan yararlanma usulleridir (Aydın, 1998).

Medeni Kanun'un 751'inci maddesinde "Yetkili makamlar tarafından bitki örtüsünü korumak amacıyla yasaklanmadıkça, herkes başkasının orman ve merasına girebilir ve oralarda yetişen yabanî meyve, mantar ve benzeri şeyleri, yerel âdetlerin izin verdiği ölçüde toplayıp alabilir." denilmek suretiyle şahıslara söz konusu ormanlardan doğrudan yararlanma hakkı sağlanmıştır. Ancak burada sözü geçen ormanlar Devlet ormanları değildir. Devlet ormanlarından yararlanma usulleri 6831 sayılı Orman Kanunu'na tabidir.

MK. md. 740'da ise MK'nun komşuluk kuramına rastlamak mümkündür. 740. madde hükmü ile arazisine taşarak zarar veren dallar ve kökler sahibi tarafından kaldırılmazsa komşuya geçen yararlanma hakları korunmuştur. Bu madde hükmüne göre komşu arazisine taşan dal ve kökleri keserek mülkiyetine geçirme hakkına sahip olabileceği gibi arazisine dalların taşmasına razı olması karşılığında bu dallardan meyve toplayabilecektir.

Medeni Kanun hükümlerinden verilen örneklerin yanı sıra 6831 sayılı Orman Kanunu hükümleri de şahsa doğrudan faydalanma hakkı sağlamaktadır. Bu haklar ormanlarda hayvan otlatma ve otlakların iyileştirilmesi olarak saptanmıştır.

Orman Kanunu'nun 19'uncu maddesi hükmüne göre "Kamu yararı gereklerine uygun olarak, orman idaresince belirlenen orman alanlarında; orman idaresince tespit edilen usul ve esaslar çerçevesinde hayvan otlatılmasına izin verilebilir." 2896 sayılı Yasa ile değişik bu hükme göre evvelde sadece kuraklık gibi olağanüstü durumlarda veya orman içi ve orman kenarı köylülerinin, yapılacak plan dâhilinde ve idarece gösterilecek ormanlarda belirli türdeki hayvanların belirli sürelerle otlatılmasına izin

verilebileceği hükme bağlanmıştı, 6111 sayılı Yasa ile geçirdiği değişiklikten sonra madde hükmü kamu yararı gereklerine uygun olarak orman idaresince belirlenen orman alanlarında; hayvan otlatılmasına izin verilir şeklini almıştır.

Burada geçen kamu yararı sözünün kamu yararı ve zorunluluk hallerinin birlikte oluşturduğu durumlar olarak anlaşılması gerekmektedir (Aras, 2013).

Orman Kanunu md. 20’de ise; Devlet ormanları içindeki yaylak, kışlak, otlak ve sulama yerlerinde hakkı olan kişilerin buralara hayvanlarıyla yahut hayvansız girip çıkmaları esnasında orman idaresi tarafından gösterilecek yolların kullanılmaları ve ormanlara zarar vermemek adına alınan gerekli önlemlere uymak zorunda oldukları ifade edilmektedir. Aynı zamanda uyulması gereken kurallar gösterilmektedir.

Md. 21’de; dışardan toplu olarak veya sürüler halinde getirilen hayvanların idarenin izni ve bir plan dâhilinde Devlet ormanları içindeki otlaklarda otlatılması hususu düzenlenmiştir.

Orman Kanunu’nda doğrudan faydalanma hakları sınırlıdır ve Medeni Kanun hükümleri nispeten kullanılabilir. Orman Kanunu’nun 14’üncü maddesinde sıralanan toplanması yasak olan orman ürünlerinin dışında kalan ürünlerden faydalanılabilir. Nitekim Medeni Kanun’nun 751’inci maddesinde yabani meyve, mantar ve benzeri ürünlerin toplanması serbest bırakılmıştır. Medeni Kanun’da özel ormanlar için yer verilen madde hükmü Devlet ormanlarında da Orman Kanunu’nca yasaklanmayan ürünlerden faydalanma imkânı doğrudan faydalanma olarak kabul edilebilir.

2.6.2. Dolaylı Faydalanma

Akipek’e göre dolaylı yararlanma hakları taşınmaz sahibine belli kişilerin belli isteklerine katlanarak bu isteklere uygun hareket etme ödevini yüklerler. Bu taleplerin taşınmaz sahibine yöneltilmesiyle birlikte kendisiyle taşınmaz sahibi arasında kanun gereği içeriği kanunla belli olan bir borç ilişkisi ortaya çıkar. Bu borç ilişkisi “aynı bir borç ilişkisi” dir (Aydın, 1998).

Kanuna dayalı dolaylı yararlanma hakkı hususunda Medeni Kanun'da ormanlarla alakalı herhangi bir hükme rastlanmamaktadır.

Ancak Medeni Kanun'un 744'üncü maddesinde "Her taşınmaz maliki, uğrayacağı zararın tamamının önceden ödenmesi koşuluyla, suyolu, kurutma kanalı, gaz ve benzerlerine ait boruların, elektrik hat ve kablolarının, başka yerden geçirilmesi olanaksız veya aşırı ölçüde masraflı olduğu takdirde, kendi arazisinin altından veya üstünden geçirilmesine katlanmakla yükümlüdür." denilmektedir. Maddede bahsi geçen tesislerin ormanlardan geçirilmesi durumu da söz konusu olabilmektedir. Medeni Kanun'da direk olarak ormanlardan dolaylı yararlanmaya yer verilmemiş olsa da bu madde hükmü ile dolaylı olarak dolaylı faydalanmaya temas edilmiş olmaktadır.

6831 sayılı Orman Kanunu'nda kişiye ormanlardan dolaylı yararlanma hakkı tanıyan maddeler ise şunlardır:

Md. 15'e göre; ormanlardan çeşitli faydalar sağlamak orman idaresinin iznine bağlanmıştır. 14'üncü maddenin (A) bendinde belirtilen fidan sökmek veya dal kesmek sureti ile orman hâsılatı sağlamak üzere yine 14'üncü maddenin (B) bendinde ve çeşitli faydalar elde etmek için (C) bendinde belirtilen eylemleri gerçekleştirmek orman idaresinin iznindedir. Böylece kanuna dayalı, ormandan faydalanmayı isteyeneye tanınan dolaylı faydalanma hakkından söz edilebilir.

Md. 16'da; Devlet ormanları içerisinde maden aranması, işletilmesi ve madencilik faaliyetlerinde bulunulabilmesi için bedeli karşılığında Orman ve Su İşleri Bakanlığı'nca izin verilebileceği hükme bağlanmıştır. Maddenin ikinci fıkrasında ise benzeri faaliyetlerin hükmi şahsiyeti haiz amme müesseselerine ait ormanlarda veya özel ormanlarda yapılması halinde genel hükümler uyarınca Orman ve Su İşleri Bakanlığı'nca izin verilmesi öngörülmektedir. Bu madde ile ormanlardan dolaylı olarak yararlanmak isteyen kişinin talebi üzerine dolaylı hak tanınması durumundan söz edilebilir.

Md. 17 “savunma, ulaşım, enerji, haberleşme, su, atık su, petrol, doğalgaz, altyapı, katı atık bertaraf ve düzenli depolama tesislerinin; baraj, gölet, sokak hayvanları bakımevi ve mezarlıkların; Devlete ait sağlık, eğitim ve spor tesislerinin ve bunlarla ilgili her türlü yer ve binanın Devlet ormanları üzerinde bulunması veya yapılmasında kamu yararı ve zaruret olması halinde, gerçek ve tüzel kişilere bedeli mukabilinde Çevre ve Orman Bakanlığı’na izin verilebilir.” hükmü ile yararlanmak isteyen gerçek veya tüzel kişinin talebi üzerine ve kamu yararı ve zaruret olması halinde, maddede sayılan tesislerin yapımı için kişiye dolaylı yararlanma hakkının tanındığı görülmektedir.

Md. 18’de orman uzaklığı ne olursa olsun orman ürünleri işleyecek fabrika kurulması Orman ve Su İşleri Bakanlığı’nın iznine tabi tutulmuştur. Orman içinde veya orman sınırlarına 1 km. mesafede tesis olunacak taş, kum ve toprak ocakları ile 4 km. mesafeye kadar olan yerlerde hızar, şerit kurulması ve kireç, kömür, terebentin, katran, sakız ve benzeri ocakların açılması, balık üretim tesisi kurulması ise Orman Genel Müdürlüğü’nün iznine tabi kılınmıştır (Aras, 2013). 18’nci madde de orman arazisine yönelik bir yararlanma söz konusudur. Yine Kanun gereği faydalanmak isteyen kişiye bir talep hakkı veren dolaylı bir yararlanma hakkı görülmektedir.

Md. 31 hükmüne göre; mülki hudutları içerisinde verimli Devlet ormanı bulunan köylerde, köy nüfusuna kayıtlı olup fiilen o köyde ikamet eden kişilere bir defa olmak kaydıyla yapacakları ev, ahır, samanlık, ambar ve kümes ile köy halkının ortak ihtiyacı olan okul, cami, sağlık evi, köy yolu, köy köprüsü ve köy konağı ihtiyaçları için idarece yapılan maliyet masrafları üzerinden yapacak niteliğinde emval ve bunun yerine istedikleri takdirde parasal karşılığının nakit olarak ödenecektir. Orman Kanunu’nun bu maddesinde de yine ormana yönelik bir faydalanma söz konusudur. Ormandan faydalanmayı isteyen bir talep hakkı sağlayan dolaylı yararlanmadan söz edilebilir.

31’nci maddenin tamamlayıcısı niteliğinde olan 32’nci madde hükmüne göre ise; mülki sınırlarında verimsiz Devlet ormanı olan köyle halkına yapacakları ev, ahır, samanlık, ambar ve kümes ihtiyaçları ile bir defaya mahsus; okul, cami, köy yolu

köprüsü, köy konağı gibi ortak ihtiyaçları için ihtiyaç duyduklarında verilecek yapacak vasıflı emval ile yakacak ihtiyaçları için verilecek odunların ne şekilde karşılanacağı belirlenmiştir.

Md. 33 ve md. 34 maddelerini de içine alan köylülerin ormanlardan daimi faydalanmaları hususu güvence altına alınmıştır. Md. 31, 32, 33, 34 hükümlerine göre köylülere ormanlardan fayda sağlanmaktadır. Köylüye ormandan faydalanabilmek için talep hakkı veren bu hükümler kanundan doğan dolaylı faydalanmalardır (Aydın, 1998).

Md. 57'de ise orman sınırları içerisinde yangın veya çeşitli sebeplerden meydana gelmiş açıklıklarda, verimsiz veya vasıfları bozulmuş orman alanlarında, muhafazaya ayrılmış yerlerde ve Devlete ait orman yetişmeye elverişli olan diğer sahalarda; köy tüzel kişiliklerine, özel ve diğer tüzel kişilere, Orman Genel Müdürlüğü'nce uygun görülecek planlara göre ağaçlandırma izni verileceği hükme bağlanmıştır. Bu maddede de yine kanundan doğan bir faydalanma söz konusudur ve ormanlardan dolaylı faydalanma hususuna örnektir.

2.7. Maden Kavramı

Doğada saf haliyle var olan, insanların ihtiyaçlarını gidermede önemli bir yeri bulunan her şey genel anlamda doğal kaynak olarak tanımlanmaktadır. Doğal kaynaklar yaygın olarak yer üstü ve yer altı kaynakları olmak üzere iki grup şeklinde ayrıma tabi tutulmaktadır. Orman, bitki örtüsü, toprak, hayvanlar, güneş, hava, yüzeydeki linyit yatakları, taş ocakları vb. yer üstü doğal kaynaklarını oluşturmaktadır. Maden, petrol, yeraltı suları, su buharı vb. ise yer altı doğal kaynaklarındandır. Bu ilkel ayrımı biraz daha genişleten ayrıma göre doğal kaynaklar dört gruptur. Birinci grup: güneş, deniz, hava gibi tükenmeyen kaynaklar; ikinci grup: kömür, demir, bakır madenleri gibi tükenen kaynaklar; üçüncü grup: ormanlar, bitkiler, hayvanlar gibi yenilenebilir kaynaklar; dördüncü grup ise: yeni geliştirilecek zenginlik kaynaklarıdır (Göğer, 1979).

Doğal faktörler sebebiyle meydana gelmiş olan, yer üstü veya yer altında tabaka halinde şekillenen veya depolanan ekonomik olarak değerli olan cansız varlık kitleleri, maden olarak ifade edilmektedir. Bu şekilde yapılan bir bilimsel tanıma göre maden terimi, doğal olarak oluşan kimyasal bileşenler olarak anlaşılakta ise de, günlük hayatta petrol, kömür gibi endüstrilerde bazı organik işlemleri içeren süreçlerden geçerek oluşan ürünü de içine alacak şekilde kullanılmaktadır (Telli, 1989).

2004 yılında 5177 sayılı Kanun ile değişik 3213 sayılı Kanun'un 2'nci maddesinde maden tanımına "ekonomik ve ticari değeri olan" ibaresi eklenmiştir. Daha önce "yer kabuğunda ve su kaynaklarında tabii olarak bulunan, ...her türlü madde bu kanuna göre madendir" şeklinde yer alan tanıma eklenen bu ibare ile ekonomik ve ticari değeri olan maddeler de maden sayılmaya başlanmıştır. Maden Kanunu kapsamında maden olarak nitelendirilmemiş olan maddelerin ekonomik değerinin kullanım ve talep şekline göre yükselmesi ile kanun kapsamına girmesine imkân sağlamıştır.

Maden Kanunu'na dair yazılan bilimsel metinlerde maden tanımlama hususunda dünyada iki temel sistemin var olduğu görülmektedir. Bunlardan birincisi tanımlama yolu ile bu tanıma girenlerin maden olarak nitelendiği, diğeri ise sayma sistemi ile maddelerin kanunda ismen sıralanmasıdır (Fındıkgıl, 1966; Onar, 1966).

Madenlerin sayılması ve gruplandırılması tekniğinin izlendiği kanundaki gruplandırılmada madenlerin ender nitelikleri ve ihtiyaç duyulması sebebiyle özellikle kamu yararlarının çatışması durumunda tercih derecesini gösterir bir derecelendirmeye ihtiyaç vardır. Gruplandırılan madenlerin ruhsatlanması bakımından ekonomik ve ticari değerlerin ön planda tutulduğu bir yaklaşım uygulanmaktadır. Madenleri farklı şekilde ruhsatlandırırken, özellikle ekonomik ve ticari değerinin değil, kamu yararları arasında çatışma durumunda tercihlerine ilişkin bir değerlendirmeye müsait kriterler bulunarak bu kriterlere göre gruplandırmaya önem verilmelidir (Gölan, 2008).

6309 sayılı Maden Kanunu'nda madenler ilk defa sayma (tadadî) yöntemi kullanılarak sınıflandırılmıştır. Bu sistemin kullanılmasının uygulamada herhangi bir

aksaklığa sebep olmaması nedeni ile 3213 sayılı Kanun'da da bu sistem kullanılmıştır (Kayserili ve Topaloğlu, 1990). Ayrıca Gülan (2008)'in Topaloğlu (2003)'na atfen belirttiğine göre “Bu çerçevede 3213 sayılı Maden Kanunu'nun ikinci maddesinden Türk Hukuku yönünden sayma sisteminin benimsendiği anlaşılmaktadır” denilmekte ve bunun “uygulamada pratik faydaları görülmesi” sebebiyle benimsendiği belirtilmektedir.

2004 yılında 5177 sayılı Kanun ile değişiklik geçirmeden önce 3213 sayılı Kanun'un ikinci maddesinde yapılan maden gruplandırmasında gruplar sayılarının yanı sıra isimleri ile ayrılmaktaydı. “Enerji Madenleri”, “Metan Madenleri”, “Sanayi Madenleri”, “Kıymetli Taşlar” ve “ Yukarıdaki madenleri ihtiva eden ve bu madenlerin elde edilmesinde kullanılan gaz ve sular” şeklinde başlıklar halinde gruplandırılan madenler, 5177 sayılı Kanun'la değişik ikinci maddede grupların isimleri kaldırılmıştır. Bir madenin hangi gruba ait olduğunun tespit edilmesi önemlidir. Bir gerçek ya da tüzel kişilik sahip olduğu maden ruhsatı ile aynı yerde aynı maden grubu için ruhsat alamazken farklı gruplardaki madenlerin aranması için ruhsat alabilmesi madenlerin gruplarının tespitinin neden önemli olduğunu göstermektedir.

Maden Kanunu'nun 5177 sayılı Kanun ile değiştirilmesinden önce ikinci maddede “aşağıda yazılı maddeler bu kanuna göre maden sayılır” hükmü yer almaktaydı. Maden mevzuatının geçirdiği önemli değişikliklerden birisi de petrol, doğalgaz, jeotermal ve su kaynakları dışında kalan bütün maddelerin maden kabul edilmesi ve Maden Kanunu içeriğine alınmasıdır.

İkinci maddenin gerekçesinde her ne kadar tadadî (sayma) sistemin benimsendiğine dair ibareler yer alsa da Türk hukukunda sayma sisteminin kullanılmasından vazgeçildiği anlaşılmaktadır. Maden isimlerinin listelenmesindeki amaç madenlerin hangi gruba dâhil olduğunun belirlenmesi olduğu açıktır (Topaloğlu, 2011).

Kanun'un ikinci maddesi 2015 yılında 6592 sayılı Kanun ile bir değişiklik daha geçirmiştir. II (a) grubu madenleri aynen kalmış ve II (a) grubu kayaçlardan bütünleşmiş çimento, kireç ve kalsit öğütme tesislerinde kullanılacak kayaçlar ile II

(c) sınıfı oluşturulmuştur. Aynı zamanda değişiklikten önce VI. Grubu oluşturan “Uranyum, toryum, radyum gibi elementleri içeren radyoaktif mineraller ve diğer radyoaktif maddeler” IV. Grubun (ç) bendi olarak düzenlenmiştir.

2.7.1. Maden Kanununda Sayılmayan Cevherin Kanun Kapsamına Alınması

Bir maddenin Maden Kanunu kapsamında maden sayılabilmesi için kullanılan kıstas, o maddenin ekonomik ve ticari değerinin var olup olmamasıdır. Dolayısıyla maden niteliğinde olduğu halde kanun kapsamında maden sayılmayanlar bulunduğu gibi, aslında maden niteliğinde olmamasına rağmen, özellikle yapılan değişiklik sonrasında madenler arasında bir kategori olarak sayıldığı için kanun kapsamına dâhil olan kum ve çakıl gibi örnekler de bulunmaktadır (Gülan, 2008).

Yine bu konu ile bağlantılı olarak 6309 sayılı Maden Kanunu’nun 271 sayılı Kanun’la değişik 2’inci maddesinin 2’inci fıkrasında “sanayi ham maddesi veya ihraç mevzuu olabilecek taş ocağı maddeleri, taş ocağı ilmühaberi veya ruhsat sahibinin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı’na müracaatı halinde bu bakanlığın teklifi üzerine o ilmühaber veya ruhsat sahasına münhasır olmak kaydıyla Bakanlar Kurulu kararı ile Maden Kanununun şümulüne alınabilir” denilmektedir. 271 sayılı Kanun’un gerekçesinde bu fıkra “Yurdumuzun azot sanayii, demir-çelik sanayii, seramik sanayii gibi kurulmuş ve kurulmakta bulunan bazı sanayi kollarının bir kısım hammaddesini taş ocağı madenleri teşkil etmektedir. Mermer, talk vs. gibi bir kısım taş ocağı maddelerinin de ihraç mevzuu olduğu malumdur. Memleket ekonomisi bakımından bazı madeni maddeler daha çok iktisadi kıymet taşımaktadır. Bu maddelerin taş ocağı mevzuatına tabi bulunmaları, bunların istihsal ve kıymetlendirilmesi hususunda büyük aksaklıklar doğurmakta ve yurdumuzu büyük bir döviz kaynağından mahrum bırakmaktadır.” görüşleriyle savunulmaktadır (Fındıkgil, 1966).

2004 tarih ve 5177 sayılı Kanun’la değişik 3213 sayılı Maden Kanunu’nda Taşocağı Nizamnamesi kaldırılmış ve bütün taş ocağı madenleri Maden Kanunu’na dâhil edilmiştir. 05.06.2004 tarihinden itibaren taş ocağı maddeleri I (a) ve I (b) grubu madenler olarak kabul edilmekte ve maden ruhsatı işlemlerine tabi tutulmaktadır. Bu

düzenleme ile nerdeyse doğadaki ekonomik ve ticari değeri olan tüm maddeler maden niteliğine ulaşmıştır.

2.7.2. Maden Kavramında Hukukî Açıdan Karşılaşılan Sorunlar

Maden kelimesinin sadece tanımının yapılması, sınırlarının belirlenmemesi açısından sakınca arz etmektedir. Ancak, sınırların kesin olarak belirlenmesi halinde de bazı maddelerin unutulması ve yeni maddelerin bulunması halinde, bu maddelerin kanun kapsamı dışında kalma riski mevcuttur. Kanunda sayılmayan bir maddenin maden olduğunun kabulünün ardından Maden Kanunu kapsamına almak için yeni bir kanunun gerekliliği söz konusu olacaktır ki, bu zahmetli ve zaman gerektiren bir süreçtir. Bu nedenle sonradan tespit edilen ve maden olarak işletilmesinde fayda görülen maddelerin Maden Kanunu kapsamına alacak bir mercii kararına kanunda yer verilmesi, ortaya çıkması muhtemel bu sorunları gidermiştir (Fındıkgil, 1966).

3213 sayılı Kanun 5177 sayılı Kanun’la değişiklik geçirmeden önceki ikinci maddesi gereği, kanunda sayılan madenler dışında maden olarak işletilmesinde fayda görülen maddelerin kanun kapsamına alınması hususunda Bakanlar Kurulu’na yetki verilmişti. Bakanlar Kurulu bu yetkisine dayanarak Kömür, Linyit, Turba ve bataklık kökenli Metan Gazı, Sepiolit, Alçıtaşı (Jips ve Anhidrit), Kalsit, dekoratif amaçlı kullanılan arduaz, kayrak taşı, sleyt vb. taşları Maden Kanunu kapsamına almıştır.

Bir maden grubunun tespitine ait esas ve usullerden kasıt, bir maddenin maden sayılması için Bakanlık teklifi ve Bakanlar Kurulu kararı şeklinde belirlenmiş olması önemli bir eksikliği ortaya çıkarmıştır. Karar makamlarının kanunla belirlenmesi gerekirken karar makamlarını belirleme yetkisi belirlenmiştir ve karar makamı kanunda yer alan bir düzenleme ile belirlenmemiştir (Gülan, 2008).

5177 sayılı Kanun’la değişiklikten sonra bu hüküm “Bu grumlarda yer alan madenlerin özellikleri ile bu maddede yer almayan bir maddenin grubunun tespitine ait esas ve usuller bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.” şeklinde düzenlenmiştir.

Karşımıza çıkan bir diğer sorun ise kanunda belirlenmiş gruplara ait madenlerin özelliklerinin belirlenmesi işinin de büyük oranda yönetmeliklere bırakılmasıdır. Madenlerin özelliklerinin belirlenmesi gruplar açısından, maden sayılıp sayılmama konusunda belirleyici olma yönünden önemlidir. Kanunun kapsamını ve hukuksal sınırlarını belirleyen madenlerin özelliklerinin belirlenmesi işinde temel ölçütlerin belirlenmesi ve hangi ölçütlerin kullanılacağına karar verilmesi oldukça önemlidir.

Bu gruplarda maden isimleri ve bazen de içermesi gereken madde oranları belirlenmek suretiyle kanuni düzenleme yapılmıştır. Bazı madenler için kanunda bileşen oranlarına yer verilmişken, diğer bazı madenler için kanunda yeri olmayan belirleyici oranlara yönetmelikte yer verilmiştir. Madenin doğal niteliğinden dolayı içermesi gereken bileşenlerin oranları bilimsel olarak tespit gerektiriyorsa bu tutum diğer bütün madenler içinde sergilenmelidir. Hukuksal açıdan aynı değerde olan madenlerin bazılarının bileşen oranlarının kanunda yer alması ve kanunda yer almayan diğer maden bileşen oranlarına yönetmelikle yer verilmesi karışıklığa yol açmaktadır (Gülan, 2008).

2.8. Madencilik Kavramı

Maden Kanunu'nda maden olarak yer edinmiş olan maddelerin çıkarılması, cevherleştirme ile katma değer sağlanması, çalışılan yerlerin kapatılması ve çevre düzenlemesi işlemlerine ise madencilik denilmektedir (Tamzok, 2005).

Madencilik gelişme amaçlarını aşağıdaki şekilde sıralamak mümkündür.

- Ulaşılabilir maden kaynaklarının uygun değerinde kullanımını sağlamak,
- Kırsal bölgelerde istihdam imkânı yaratmak,
- Endüstriye hammadde girdisi sağlamak,
- Ulaştırma gibi temel alt yapı yatırımları için öncülük etmek,
- Çağdaş teknoloji, pazarlama ve finansman yöntemlerini bu yörelere yaygınlaştırmak.

Ham veya işlenmiş maden ihracı, ülkenin önemli döviz kaynağını oluşturduğu için bu girdinin gelişmiş ülkelerin milli gelirlerindeki payı yüksek seviyeye ulaşmış, bu ekonomilerde madencilik öncü sektör görevini üstlenmiştir (Telli, 1989).

Ülke ekonomisinin oluşmasında büyük payı olan madencilik sektörü, sanayi sektörü başta olmak üzere diğer sektörlerin hammadde kaynaklarını sağlama açısından ve madenlerin çıkarılması işlemlerinin özellikle kırsal bölgelerde gerçekleşmesi nedeniyle bölge halkına istihdam yaratması bakımından önemlidir. Ekonomik kalkınmanın öncü sektörlerinden birisi olan madencilik sektörü ile bu bölgelerde ulaşım başta olmak üzere alt yapı yatırımlarının gerçekleşmesi sağlanır. Elde edilen maden ürünlerinin ihracatı ile ülkeye döviz girdisi sağlanır. Madencilik sektörü gelişmiş sanayi ülkelerinin neredeyse hepsinde ekonomik kalkınmaya öncülük etmiştir (AYM, E. 1985/20, K. 1986/30, 24.12.1986).

Anayasa Mahkemesi de E. 1985/20, K. 1986/30 sayılı ve 24.12.1986 tarihli kararının açıklamasında madencilik sektörünü diğer sektörlerden ayıran bazı özelliklere değinmiştir. Bu özelliklerden en önemlisinin “madenlerin tabiiatta bulunan miktarlarının belli olması ve tükendikten sonra insan eliyle yeniden üretilmemesi” olduğunu belirten Anayasa Mahkemesi, bu özellik dolayısıyla elde bulunan madeni işleten kişi veya kuruluşun bir “tabii monopol” gücüne sahip olmasının maden mülkiyetinin hukuki rejiminin belirlenmesinde yüzyıllardır çekişmeli bir konu haline gelmesinin başlıca nedeni olduğu görüşündedir. Madencilik sektörünün bir diğer önemli özelliğinin ise diğer sektörlerin faaliyetlerini gerçekleştirebilmeleri için gerekli olan hammadde ihtiyaçlarını karşılaması olduğunun üzerinde duran Anayasa Mahkemesi, ekonominin gelişmesinin madencilik sektörünün devamlı ve verimli biçimde üretim gerçekleştirmesine bağlamaktadır. Anayasa mahkemesinin madencilik sektörünün bu iki temel özelliği dışında değindiği diğer özellikleri;

- Yoğun sermaye gerektiren bir teknolojinin kullanılması,
- Kullanılan tekniklerin çok kısa zaman diliminde geçerliliğini yitirmesi,
- Bilimsel yöntemlerin kullanılması ile belirlenen rezerv kaynaklarının miktarında ve kalitesinde her zaman yanılmanın söz konusu olması,

- Üretim aşamasında taşınan risk faktörünün, ürünlerin uluslararası pazarlanması açısından da var olması şeklinde sıralanabilir.

Madencilik sektörünün sahip olduğu bu özellikler diğer sektörlerden farklı görülmesine neden olmuş ve bu sektörün ayrı bir yasal düzenleme ile düzenlenmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. Madenlerin sağladıkları katma değer boyutunun genişlemesi, teknolojik gelişmeler ve ekonomik boyutunun yeni yatırımcılar tarafından ilgi görmesi, uzun yıllar ilgiye kapalı olan bu sektörün canlanmasına olanak sağlamıştır (Gülan, 2008).

Anayasa Mahkemesi madencilik sektörü ile alakalı yasal düzenlemelere karşı ilginin artmasının sebebini “Bu sektörde faaliyet gösteren bazı firmalar dünya çapında monopol durumuna gelmiş olup, stratejik önemdeki madenlerin arama ve işletme ruhsatlarını ele geçirdikleri gibi, dünya pazarlarında da üretim ve fiyat politikalarını diledikleri gibi düzenleyebilmektedirler. Bu dev monopollerin, özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin madencilik sektörü üzerinde doğrudan veya dolaylı, açık veya gizli, baskı ve kontrolleri vardır. Bu durum bütün ülkelerde kamuoyunun madencilik sektörü ile ilgili hukukî ve kurumsal düzenlemeler karşısında çok duyarlı olmasına neden olmuştur” ifadeleri ile açıklamıştır.

Farkındalık oranı her geçen gün artmakta olan madencilik sektöründe yasal düzenlemeler ile uygulamada karşılaşılan sorunların çözümünün mahkeme kararlarıyla sağlanmaya çalışılması büyük karışıklıklara neden olmaktadır. Bu karışıklıklardan önde geleni maden mülkiyetinin hukuki rejimidir.

2.9. Maden Mevzuatının Tarihçesi

2.9.1. 3213 Sayılı Maden Kanunu Öncesi Dönem

Osman Devleti'nin kuruluşundan 1858 tarihli Arazi Kanunu'nun çıkarılmasına kadar geçen süre içerisinde maden hukuku açısından prensip haline getirilmiş ilkeler bulunmamaktadır. Maden konusu ile alakalı ilk hükümler Arazi Kanunu'nda yer almıştır. Tanzimat'tan önceki dönemde madenler hakkında sadece mali açıdan mevzuat var iken, Arazi Kanunu'nda yalnızca madenlerin mülkiyeti konusunda hükümler yer almıştır.

Anılan dönemde tekâlifi şeriye ve tekâlifi örfiye adında iki vergi sistemi mevcuttu. Tekâlifi şeriye zekât, öşür, cizye ve haracı kapsamaktaydı. Osmanlı Devleti'nde uygulanmakta olan vergi sistemi içerisinde yer alan zekâtın bir kısmını ise rikâz oluşturmaktaydı. Rikâz kelime anlamı ile Allah'ın yerde yarattığı madenler ve insanların gömdüğü mallardır. Hangi arazi çeşidinde olursa olsun çıkarılan maden ve definelerden beşte biri devlet tarafından alınmaktaydı (Fındıkgil, 1966).

Osmanlı Devleti dünyadaki diğer ülkelerin sanayi açısından gelişmeleri karşısında madencilik konusuna önem vermeye başlamış, madencilik işlerini düzenlemek için gereken geniş ve özel hükümleri Fransız Maden Kanunu'nu temel alarak oluşturmuş ve 1278 (1862) tarihli Maadin Nizamnamesi'ni yürürlüğe koymuştur. Bu Nizamname 50 maddeden oluşmaktaydı. Maden işletmesi için 10 sene süre ile imtiyaz hakkı veren bu nizamnameye göre madenin durumu göz önünde bulundurularak, maden idaresi tarafından belirlenen miktar hazinece hâsılat olarak alınmaktaydı. Osmanlı da bu nizamname çerçevesinde ilk imtiyaz hakkı 1283 yılında Katrin kazasında linyit madeni için verilmiştir.

1278 tarihli Maadin Nizamnamesi 1303 ve 1322 tarihli Nizamnameler ile değişikliğe uğramıştır. 1322 tarihli Maadin Nizamnamesi'nin 30'uncu maddesi aynen “ Türk tabiiyetinde bulunanlar veyahut devleti âliyenin tasarrufu emlâk hakkında 1283 senesinde vaz ettiği kanunu kabul eden ecnebî devletlerin tabiiyetinde bulunanlardan münferiden veya biliştirak maden imal etmek isteyenlere Türkiye Devleti kanunlarına göre hareket etmek şartıyla ruhsat verilir.” demektedir. Bu maddeden anlaşılacağı üzere 1283 tarihli Kanun'u kabul eden yabancıların da maden hakkı alabilmeleri bu madde ile kabul edilmiştir (Fındıkgil, 1966).

Bahsi geçen kanunun ikinci maddesinde sayılan madenlerin işletilmesi için tanınacak imtiyaz hakkınının 60 yıla çıkarıldığını belirtmek gerekir. Bu kanun gereği ruhsat ve imtiyaz hakkı alan yabancılar Osmanlı madenlerini üretip kendi ülkelerine ihraç etmişlerdir. Bu nedenle verilen birçok ruhsat ve imtiyaza rağmen Osmanlı Devleti'nde önemli bir gelişme gerçekleşmemiştir (Tamzok, 2008).

13 Mayıs 1915 tarihinde çıkarılan ve 1 Ocak 1917 tarihli Kanun ile değişikliğe uğrayan Kanun'da mineral maddeler dört gruba ayrılmıştır. Birinci grup, kayaç olarak veya maden yatağında bulunan madenler, ikinci grupta maden yatağının üzerinde bulunan toprak tabakası veya alüvyonlar, üçüncü grupta kaplıca ve şifalı sular ve dördüncü grupta da taşocağı malzemeleri bulunmaktadır. Madenler Maden Bakanlığı'nın padişahın onayından geçerek verdiği ruhsat ve imtiyazlarla aranıp işletilmektedir (Topaloğlu, 2011).

Birinci Dünya Savaşı'nın ardından, havzada çalışan işçilerin çalışma koşullarının iyileştirilmesi amacıyla incelemeler yapmak üzere görevlendirilen Celal Bayar'ın yaptığı incelemeler sonucunda yabancı sermaye ile sömürülen işçilerin lehine 10 Eylül 1921 tarih ve 151 sayılı "Havza-i Fahmiye Amele Kanunu" yürürlüğe konulmuştur.

Henüz yeni kurulmakta olan Türkiye Cumhuriyeti'nin ekonomik sorunlarının tartışıldığı ve ilkelerinin belirlenmeye çalışıldığı 17 Şubat- 4 Mart tarihleri arasında toplanan İzmir İktisat Kongresi'nde kongre delegelerinin kabul ettiği Misak-ı İktisadi'nin 5'inci maddesi "Türkiye halkı, madenlerini kendi milli istihsali için işletir ve servetlerini herkesten fazla tanımaya çalışır" demek sureti ile madencilik işlerinin milli olmasının önemine vurgu yapılmıştır (Tamzok, 2008).

22.6.1935 tarihinde çıkarılan 2804 sayılı Maden Tetkik Arama Enstitüsü (MTA) Kanunu'nun 7'nci maddesi kanunun özünü anlama hususunda önemlidir. Kanunun 7'inci maddesi uyarınca enstitü kendi hesabına madencilik faaliyeti gerçekleştireceğı veya maden arama işlemi yapacağı yerler için maden kanununa göre arama veya ön arama izni almasına gerek yoktur. Bu hüküm maden işletmeciliğinde eşitsizlik anlamına gelmekteydi. Maddenin ikinci fıkrasında ise "herhangi bir vilayetin tamamında veya bir kısmında MTA Enstitüsü tarafından belli bir maden aranacağı alakalı bakanlık tarafından vilayete bildirilmesinin ardından, aksi durum yazılı olarak bildirilmediğı sürece saha ve maden için hiç kimseye arama ruhsatı verilemez" ifadeleri yer almaktadır. 6309 sayılı Maden Kanunu'nun yürürlükte olduğu dönemde çıkarılan bu kanun ile maden hakkı ve imtiyazı alma önceliğı MTA Enstitüsü'nündür. Dolayısıyla devlet madenlerini kendi eliyle işletmek istemektedir.

22.6.1935 tarihinde yürürlüğe giren 2805 sayılı Etibank Kanunu'nun 5'inci maddesinde "MTA'nın yaptığı maden cevheri veya taş ocağı incelemeleri sonucunda işletmeye elverişli olduğuna karar verilen maden veya taş ocakları hakkında İktisat Vekâletine verilen dosyanın incelenmesinin ardından vekâletçe de madenin işletmeye elverişli olduğunun kabulü neticesinde Etibank'a bırakılır. Etibank Enstitüsü'nün raporunda sunduğu maden veya taş ocağı sahasının ana hatları içerisinde işletmeyi gerçekleştirmeye ve gerekli bütün işlemleri yapmaya mecburdur." denilmektedir.

Sonuç olarak MTA Enstitüsü tarafından aramaların yapılmasına öncelik verilmesine ilişkin 2804 sayılı Kanun'un ardından çıkarılan 2805 sayılı Kanun ile aranan ve işletilmesinde fayda görülen maden veya taşocaklarının işletilmesi de Devlet tarafından yürütülecektir.

1322 tarih ve 4268 sayılı Maadin Nizamnamesi ile 1942 tarihli "Madenlerin Aranması ve İşletilmesi Hakkında Kanun", 11 Mart 1954 tarih ve 6309 sayılı Maden Kanunu yürürlüğe girene kadar ülkemizde maden mevzuatının ana prensiplerini oluşturan kanunlar olarak uygulanmışlardır.

6309 sayılı Maden Kanunu'nun gerekçesinde "memleket topraklarının içinde saklı bulunan ve bir defa alındıktan sonra tekrar yerine konması mümkün olmayan maden cevherlerinin yatakları tahrip olmadan en verimli usul ve istismarı bütün diğer ekonomik faaliyetler yanında müstesna ehemmiyeti haiz bir mesele teşkil etmektedir. Madenciligi arz ettiği bu ehemmiyet sebebiyle mevzuun yeniden bu günkü ihtiyaçları karşılayacak şekilde tazimi zarureti baş göstermiştir." ifadelerine yer verilmiştir.

Bu kanunla birlikte devlet teşekkülleri ve özel kişiler arasında maden hakkı hususunda var olan eşitsizlik hükümleri kaldırılmıştır. Böylece Türk mevzuatına uygun hale getirilen yabancı sermaye ile kurulmuş şirketler ile yerli sermaye ile kurulmuş hükmî şahısların eşit durumda maden işletmeleri sağlanmış olmaktadır. Büyük risk taşıyan ve uzun süreli bir işlem olan madencilik faaliyetlerinin böylece hem özel girişim, hem de yabancı yatırımcılar için cazip hale getirilmesi amaçlanmıştır.

1970'li yıllarda ortaya çıkan enerji sorunun Bulgaristan ve SSCB gibi ülkelerden sağlanan enerji ile çözümlenememesi, ülkemizde varlığı tespit edilen düşük kalorili linyit rezervlerinin termik santrallerde enerji üretimi amacı ile kullanılmasını gerektirmiştir. Özel teşebbüslerin elinde bulunan ve düşük kapasite ile çalışan kömür sahalarının devlet eliyle işletilmesi zorunlu hale gelmiştir. Günün ekonomik ve sosyal koşullarıyla bağlantılı olarak başta kömür, demir ve bor tuzlarını devletleştirme kapsamına alan 1978 tarih ve 2172 sayılı “ Devletçe İşletilecek Madenler Hakkında Kanun” çıkarılmıştır (Telli, 1989).

2172 sayılı “ Devletçe İşletilecek Madenler Hakkında Kanun” uyarınca Bakanlar Kurulu, belirli bölgelerde, belirli cins madenlerin devlet tarafından aranıp işletilmesi, sayılan madenler için özel hukuk kişilerine verilmiş arama ruhsatı ve işletme haklarının geri alınması konularında yetkili tutulmuştur.

2172 sayılı Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihte 6309 sayılı Maden Kanunu uygulanmakta ve 1961 Anayasası yürürlükte bulunmaktaydı. 6309 sayılı Kanun 1961 Anayasası'nın 170'inci maddesi gereği madencilikte özel girişime faaliyette bulunma olanağını bir izinle vermekte ve maden kanununa ve idare ile maden işletmecisi arasındaki sözleşmeye aykırı davranışın varlığı halinde, devlet verdiği izni geri alarak, sözleşmeyi fesh etme yetkisini de barındırmaktadır. Bu kanun maden kanununda öngörülmemiş, özel girişimcinin kanuna veya sözleşmeye aykırı davranışının bulunmaması halinde dâhi Devletin, bu kamu hizmetinin görülmesini zorunlu bulması halinde izne ve sözleşmeye nasıl son vereceği ve bunun sonucundan ortaya çıkacak hukuksal sonuçları düzenlemektedir (AYM, E.1979/1, K.1979/30, 14.1.1980).

1979 yılında 2172 sayılı Kanun gereği 9 bor, 85 kömür ve asfalt, 84 demir madeni Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın kararı ile devletleştirilmiştir (Türk, 1979).

24 Ocak 1980 tarihinden itibaren dışa açık gelişme stratejisine dayalı yeniden liberalleşme hareketinden madencilik sektörü de etkilenmiştir. Devlete ve devletleştirmeye öncelik tanıyan ekonomi politikası yeniden özel sektöre yönelmiştir. Bu konuda ilk olarak 2172 sayılı Kanun işlemleri durdurulmuş ve 1982 yılında

Çıkarılan 2840 sayılı Kanun'la, 2172 sayılı Kanun'un iptali ve 6nceden kamulaştırılan maden sahalarının sahiplerine iadesine karar verilmiştir. Ancak k6m6r, demir araması serbestleştirilirken, stratejik 6nemi olduğu kabul edilen bor tuzları, trona, asfaltit madenleri ile n6kleer enerji hammaddesi olan uranyum ve baryum madenlerinin işletilmesi devlete bırakılmıştır (Telli, 1989). Devlet tarafından işletilecek madenler 1994 tarihli 3971 sayılı Kanun'la değişikliğe uğramış ve 2840 sayılı Kanun'un 2'nci maddesi gereği bor tuzları, uranyum ve toryum madenleri olarak belirlenmiştir.

2.9.2. 3213 Sayılı Maden Kanunu D6nemi

1985 tarih ve 3213 sayılı Kanun'un y6r6rl6ėe girmesi ile 6309 sayılı Maden Kanunu y6r6rl6kten kaldırılmıştır. Anılan kanun 1982 tarihinde çıkarılan 2840 sayılı Kanun'un bor tuzları, trona, asfaltit madenleri ile n6kleer enerji hammaddesi olan uranyum ve baryum madenlerinin devlet tarafından işletilir h6km6n6, y6r6rl6ėe girdiği tarihe kadar devletleştirilmiş madenler için korumuş, bu tarihten sonra bulunacak stratejik nitelikli madenlerin de diğerleri gibi 6zel sekt6r tarafından işletilebileceği h6km6ne yer vermiştir.

3213 sayılı Maden Kanunu'nun 2004 tarih ve 5177 sayılı Kanun'la değişik 49'uncu maddesinde ise bu h6k6m " 2840 sayılı Kanun h6k6mleri saklıdır. Bu Kanun'un y6r6rl6k tarihinden 6nce bulunmuş ve sonra bulunacak bor madenlerinin aranması ve işletilmesi 2840 sayılı Kanun h6k6mlerine tabidir. Bunların ihracatına ait usul ve esaslar Bakanlar Kurulu'nca tespit edilir." şeklinde ifade edilmiştir. B6ylece stratejik nitelikte olduğu kabul edilen bor madenlerinin devlet tarafından işletilmesi ilkesi s6rd6r6lm6ştir.

3213 sayılı Maden Kanunu 26.05.2004 tarih ve 5177 sayılı Kanun ile 6nemli değişiklikler geçirmiş ve nerdeyse t6m maddeler değişikliğe uğrayarak yeni bir kanun haline d6n6řm6ştir. Bu kanun ile Taşocağı Nizamnamesi y6r6rl6kten kaldırılmış ve taş ocağı madenleri Maden Kanunu'na d6hil edilmiştir. Kanun'la gelen 6nemli bir değişiklik ise madencilik faaliyetlerinin gerçekleşmesi için alınması

gereken izinlerin tek noktada toplanması ve izinleri düzenleyen sadece bir yönetmeliğin çıkarılacağıının öngörülmesidir (Gülan, 2008; Topaloğlu, 2011).

Bu değişikliklerin uygulanmaya başlaması ile madencilik faaliyetleri için gerekli olan izinleri düzenleyen yönetmeliğe yetki veren kanun maddesi Anayasa Mahkemesi'nin E.2004/70, K.2009/7 sayılı kararı ile iptal edilmiştir. Kanun maddesinin iptali ile ortaya çıkan yasal boşluk, iptal gerekçeleri göz önünde bulundurularak 2010 tarihinde 5995 sayılı Kanun ile doldurulmuştur. Bu Kanun ile Maden Kanunu'nun sorun teşkil eden maddelerini de çözüme kavuşturacak değişiklikler ve eklemeler yapılmıştır.

3213 sayılı Maden Kanunu, 5995 sayılı Yasa'nın 24.6.2010 tarihinde 27621 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmesinin ardından uygulamada karşılaşılan sorunlara cevap verecek nitelikte olmaması, açılan davaların mahkemelerin verdikleri kararlarla çözüme kavuşturulması, maden ruhsatları için her yıl alınan maden ruhsat harçları ile maden ruhsat sahiplerinin üretilen madenden dolayı ödemek zorunda oldukları Devlet haklarının yaşanılan dönemin şartlarına göre yeniden belirlenmesi ve maden ruhsat devirlerinden bedel alınması gerekliliğinin ortaya çıkması, insan sağlığı, çevre kriterleri ve madencilik faaliyetlerinin etkileşimi ile maden ruhsat sahiplerinin izin almaları için gereken süre ve şartların yeniden gözden geçirilmesi gerekliliği, ayrıca diğer kanunlarda yapılan değişikliklere uyum sorunları yaşandığı gerekçeleriyle 3213 sayılı Maden Kanunu'nda yeniden değişiklik yapılması kararı alınmıştır. Bu gerekçeler ile 4.2.2015 tarih ve 6592 sayılı Kanun'la 3213 sayılı Maden Kanunu'nda değişiklik yapılmıştır.

Değişikliğe uğrayan kanunun 5'inci maddesinde daha önce herhangi bir bedel alınmadan Maden İşleri Genel Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilen ruhsat ve buluculuk haklarının devir işlemlerinin, Bakanın onayı alınarak yapılması ve ruhsat bedelinin iki katı tutarında devir bedeli alınması, devir ve intikal işlemlerine dair usul ve esasların yönetmelikle belirlenmesi hükmolunmuştur. Sözü edilen kanun ile Maden Kanunu'nun 28'inci maddesi değişikliğe uğramıştır. Maden Kanunu'nun çalışmayı ilgilendiren maddelerine ileri ki bölümlerde ayrıntılı yer verilecektir.

2.10. Maden Üzerindeki Haklar

2.10.1. Madenlerin “Devletin Hüküm ve Tasarrufu Altında” Olması

2.10.1.1. Maden Mülkiyeti

Hukuk bilim adamlarının üzerinde önemle durdukları konulardan biri olan maden mülkiyeti bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Maden mülkiyeti konusunda bir sonuca ulaşmada madenin hangi halde olduğunu önemlidir. Yatağından çıkarılan maden taşınır bir maldır ve Medeni Kanun’un ifade ettiği mülkiyet konusu mal yani şeydir. Maden mülkiyeti konusunda anlaşılması gereken yeryüzüne çıkarılmamış, yeraltı yatağında bulunan madenin durumudur. Yeraltından çıkarılan cevher taşınır maldır ve maden hakkı sahibinin mülküdür (Göğer, 1979).

Maden mülkiyeti konusunda dünyada benimsenen üç sistem vardır. Madenlerin içinde bulunduğu arazinin bütünleyici parçası (Mütemmim cüzü) olduğunu savunan sistem ABD’de geçerlidir. Bu sisteme göre madenin bulunduğu arazinin sahibi aynı zamanda madenin de sahibidir ve madenin aranması, işletilmesi hakkına direk sahip olan kişidir.

Bu sistemin geniş uygulama sahası olmamasının değişik sebepleri vardır. Madenleri arazinin mütemmim cüzü saymak siyasi ve sosyal açıdan sakıncalıdır. Madenler sınırlı miktarda ve tükenen servetlerdir. Madenler ormanlardan daha fazla önem teşkil etmektedir. Bunun sebebi ormanların yeniden yetiştirilmesi olanağı var iken madenlerden çıkan cevherlerin yerine yenisinin konulamamasıdır. Aynı zamanda sınırlı olan bu servetin ülkenin sanayi, nakliyat hatta milli müdafaası ile yakından alakası vardır. Devletin menfaatleri açısından da madenleri ve işletilmelerini arazi sahiplerinin isteklerine bırakmak sakıncalı ve tehlikelidir. Ayrıca madenlerin geniş bir sahaya yayılması nedeni ile değişik arazi sahiplerinin mülkiyet sınırlarına girebileceğinden bir maden işletmecisinin her bir arazi sahibi ile anlaşması ve madenin tamamını işletmesi güç olacaktır (Fındıkgil, 1966).

İkinci sistem ise madenlerin bulunduğu arazinin mülkiyetinin dışında sayılması sistemidir. Bu sistem de kendi içerisinde iki farklı sisteme ayrılmaktadır. Birincisi

madenlerin kamu malı sayılması (Domanyalite) sistemi, ikincisi de madenlerin devlet malı sayılarak değişik şekillerde şahıslara işletme hakkının verilmesi (Regalien) sistemidir. Buna göre iki sistemde de madenler içerisinde buldukları arzın mülkiyetine tabi değillerdir. Madenler hangi arazide bulunursa bulunsun Devlet müdahalesi hâkimdir. Devlete kamu yararı adına kamu hizmeti olarak madenleri işletebilmesi için yetkiler tanınmıştır. Devlet bu yetkiye dayanarak madenleri işletebileceği gibi, özel kişilere imtiyaz hakkı da verebilmektedir (Fındıkgil, 1966; Topaloğlu, 2011).

Devlet malı sayılan yeni madenlerin değişik şekillerde şahıslara işletme hakkı verilmesi sistemi üç tipte olmaktadır:

1. İşgal ve ihya yolu: Madeni fiilen işgal ve ihya (geliştiren) eden işleten ona sahip olur.
2. Bulma sistemi: Madeni arayıp bulana tanınan öncelik hakkıdır.
3. İmtiyaz sistemi: Devletten alınacak ruhsat ve imtiyaz ile maden işletme hakkı ortaya çıkar.

Burada dikkat edilmesi gereken husus maden imtiyazı ile kamu hizmeti imtiyazının birbirinden farklı olduğudur. Kamu hizmeti imtiyazında idare, kamu adına bir hizmet üretmekle zorunludur. Faaliyet konusu kamu hizmetidir ve kâr öncelikli amaç değildir. Ancak maden imtiyazlarında imtiyaz sahibi kendi hesabına çalışır, çıkardığı madenler kendisine aittir. Bu açıdan maden çıkarmak doğrudan doğruya bir kamu hizmeti teşkil etmez, ülke ekonomisini ve milli serveti dolaylı olarak etkiler. Sonuç olarak maden arama ruhsatı ve işletme imtiyazı bir kamu hizmeti imtiyazı olmaktan daha çok devlet malından faydalanma sonucunu doğuran imtiyazlardandır (Fındıkgil, 1966).

Maden mülkiyeti sorununun çözümü amaçlı benimsenen sistemlerden bir diğeri ise sahihsiz şeyler (res nullius) sistemidir. Bu sistemde ne arazi sahibinin ne de devletin madenler üzerinde hak talep etme şansları yoktur. Maden mülkiyeti madeni bulana aittir. İdarenin bu sistemde yaptığı madenin bulunduğunu tespit etmek ve bulan kişiye ait hakları ve mükellefiyetleri tanzim etmektir. Bu sistemin benimsenmesindeki amaç maden arama ve üretimini cazip hale getirmektir. Bu

nedenle zengin maden yataklarına sahip ülkelerde uygulama alanı geniştir (Aşula, 1968).

Sonuç olarak madenlerin bulunduğu arazinin mülkiyetinden ayrı tutulduğu sistem, madenlerin Devletin hüküm ve tasarrufu altında olmasının gereği olarak kabul edilebilir. Ülke ekonomisine önemli katkıda bulunan madencilik sektörünün hammaddesi olan madenlerin arazi mülkiyetine sahip şahsa bırakılması sektör açısından önemli sakıncalara neden olabilecektir.

2.10.1.2. Maden Mülkiyetinin Konusu

Maden mülkiyeti açısından benimsenen sistemlerin ardından mülkiyetin konusunun ne olduğu hususuna da değinmekte fayda vardır. Maden mülkiyetinin konusu açısından literatürde benimsenen iki görüş mevcuttur. Birinci görüş maden mülkiyetinin konusunun cismani şeyler (choses corporelles) olduğunu savunurken, ikinci görüş ise maden mülkiyeti konusunun bir hak, işletme hakkı olduğunu savunmaktadır.

Maden mülkiyet konusunun cismani şeyler olduğunu savunan görüşe göre, maden denilince belirli bir arazi sınırı içerisinde saklı bulunan maden cevherleri, yatakları, bunlarla ilgili kuyular, galeriler, makine vb. tesisler akla gelmektedir. Madencilikle alakalı sayılan bu gibi maddi şeyler maden mülkiyetinin konusunu oluşturmaktadır. Bu görüşü savunanlara bakılırsa, tarla, ev veya bağ mülkiyeti ile maden mülkiyeti arasında hukuki değer ve içerik bakımından bir fark bulunmamaktadır. Mülkiyet bir şeye mutlak ve devamlı hâkimiyeti ifade eder ve şeyle mülkiyet hakkı sahibi arasında maddi bir ilişki vardır. Bu nedenlerle mülkiyet konusu olan şey mutlaka maddi şey olmak zorundadır.

Maden mülkiyetinin konusunun cismani şeyler değil bir hak olduğunu savunan görüşe göre ise bu hak işletme hakkıdır. Tespit edilen madenler işletilmedikçe yeraltında kalmaya devam ettikleri sürece kıymet ifade eden bir mal olarak değerlendirilemezler. Ancak devlet tarafından işletilmeleri için verilen izinler ile bunlar kıymetli hale gelirler ve tasarruf konusu olurlar. Dolayısıyla maden deyince yeraltındaki maden yatakları değil, bunları kıymetlendirecek işletme ve buna bağlı

olarak çeşitli tesisler kurma hakkının anlaşılması gerekir. İşletme hakkı, kuyu ve galeriler açmak ve madenin işletilmesi için çeşitli tesisleri kurma hakları ile birlikte incelenmelidir. Sonuç olarak denilebilir ki maden mülkiyetinin konusu esasında bir haklar topluluğudur ve işletme hakkı bunların başında gelmektedir. Fakat işletme hakkı, maden üzerinde maddi bir egemenlik kurma yetkisi vermez (Aşula, 1968).

İlk görüşe göre mülkiyet imtiyaz ve ruhsatın verildiği tarih itibariyle oluşurken, ikinci görüşe göre işletme hakkı sahibi madenlerin çıkarılmasından sonra ve genel hükümler çerçevesinde mülkiyet hakkına sahip olacaktır (Aşula, 1968). Özetle ilk görüş uyarınca madenlerin özel mülkiyete konu olması durumunda arazi sahibi aynı zamanda madenlerin de sahibidir. Devlet tarafından verilen madenleri çıkarma ve çıkarılan madenler üzerinde hak sahibi olma hakkı tanıyan işletme hakkında ise işletme hakkı sahibi çıkarılmamış madenler üzerinde mülkiyet sahibi değildir (Akipek, 1973).

Nerdeyse tüm alanlarda Devlet müdahalesinin ve faaliyetlerinin durmadan gelişmekte olması, kamu hukuku ve özel hukuk arasında uygulama sahaları açısından kesin bir sınır tespitini zorlaştırmaktadır. Devletin madenler üzerinde evvelden beri müdahalesinin ve denetiminin varlığının nedeni madenlerin milli faydayı yakından ilgilendirmeleri ile açıklanabilir (Kubalı, 1944).

Mevcut durumda Türkiye’de madenler hem Medeni Kanun’un hem de Maden Kanunu’nun konusudur. Diğer bir ifade ile madenler hem kamu hukuku hem de özel hukukun ortak uygulama sahası haline gelmiştir (Aşula, 1968).

2.10.1.3. Anayasa, Medeni Kanun ve Maden Kanununda Maden Mülkiyeti

1982 Anayasası’nın 168’inci maddesi gereği “tabî servet ve kaynaklar Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır. Bunların aranması ve işletilmesi hakkı Devlete aittir. Devlet bu hakkını belli bir süre için, gerçek ve tüzel kişilere devredebilir.” Bu maddenin gerekçesinde tabî servet ve kaynakların Devletin hüküm ve tasarrufunda olması ilkesinin ana kural olduğu belirtilmiştir. Arama ve işletmede öncelik tanınan Devletin arama ve işletmeyi süresinde gerçekleştirememesi neticesinde özel

teşebbüsün devreye girdiği üzerinde durulmuştur. Bu madde ile milli servetin işletilmesi ve milli gelirin artırılması amaçlanmaktadır (İzgi, 2002).

Anayasa Mahkemesi 16.2.1965 tarih ve E.1963/126, K.1965/7 sayılı ve E.1985/1, K.11986/4 sayılı kararlarında, tabii servet ve kaynakların “Devletin hüküm ve tasarrufunda olması”nın anlamı açıklamıştır. Anayasa Mahkemesi’nin anılan kararlarında vurguladığına göre “Anayasa, tabii servetleri ve kaynaklarını Medeni Kanun’un hükümlerine bağlı özel mülkiyet düzeninin kapsamı dışında bırakmakta, onlara Devlet’in, devlet olma niteliği ile eli altında tuttuğu nesnel düzeni içinde yer vermektedir. Her iki düzen başka koşullara ve kurallara bağlıdır; değişik niteliktedir; aralarında birbirlerine karıştırılmalarını önleyecek belirginlik ve kesinlikte sınırlar vardır. Anayasa, ... tabii servetlerin ve kaynakların devletin hüküm ve tasarrufu bulunduğunu açıklamakla aynı zamanda bunların mülkiyet konusu olmayacağını da hükme bağlamıştır..... Aslında mülkiyet düzenine bağlı bulunmayan bir nesnede mülkiyetin devri de öncelikle söz konusu olamaz.”

Devletin belli bir süre madenleri işletme hakkını özel kişilere bırakması, madenlerin mülkiyetini özel kişilere devredemeyeceği gibi özelleştirme kapsamına da alamayacağı ilkesini bozamaz. Bu konuda Danıştay 1. D. E.2004/17, K.200/24 sayılı iştişari görüşü; “Anayasa’da doğal servetlerin ve kaynakların Devletin hüküm ve tasarrufu altında olduğu kabul edilerek bunların mülkiyetinin gerçek ya da tüzel kişilere devri yasaklandığı gibi, bunları arama ve işletme hakkına da sahip olan Devletin bu hakkını ancak belli bir süre için gerçek veya tüzel kişilere yasanın açık oluru ile devredilebileceği öngörülmektedir. Anayasa’da doğal servetler ve kaynaklar için öngörülen bu hukuksal durum bunların sosyal, ekonomik ve stratejik önemlerinin doğal sonucudur”.

TEK’in, doğal servet ve kaynakları yerinde (mahallinde) kullanarak ya da onlardan yerinde yararlanarak elektrik üreten teşebbüs, müessese, bağlı ortaklık, işletme ve işletme birimlerinin özelleştirilmesinde Anayasa’nın 168’inci maddesinde öngörülen ilkelerin göz önünde bulundurulması zorunludur. 168’inci maddeye göre Devletin olan doğal servetler ve kaynakların işletme hakkı gerçek veya tüzel kişilere ancak süreli olarak devredilebilir. TEK’in doğal servet ve kaynaklardan yararlanan üretim

birimlerinin varlıklarının özelleştirilmesinde bunların yararlandıkları doğal servet ve kaynakların mülkiyetinin gerçek ve tüzelkişilere devri olanaksızdır.”

3213 sayılı Maden Kanunu'nun 4'üncü maddesinde yine “Madenler, Devletin hüküm tasarrufu altında olup, içinde buldukları arzın mülkiyetine tabi değildir.” denilmek suretiyle madenler arazi sahibinin mülkiyetine tabi olmasından çıkarılmıştır. Bu kanun maddesinde asıl ilke madenlerin Devlete ait olduğudur.

Devlete ait topraklardaki madenler toprağın mütemmim cüzü bulunmaları dolayısıyla devletin tasarruf hakkı fiilen mevcut olduğu halde, şahıslara ait topraklarda bulunan madenler üzerinde Devletin sahip olduğu hak bekleyen bir haktır. Devletin diğer şahıslara ait topraklardaki madenler üzerinde sahip olduğu hak madenlerin aranması ve işletilmesi sureti ile ortaya çıkmaktadır (Fındıkgil, 1966).

4721 sayılı Medeni Kanun'un 754'üncü maddesinde maden hususunda özel mülkiyetin kısıtlanabileceği ve bu kısıtlamanın özel kanun hükümlerine göre yapılacağına yer verilmektedir. Bu kanun maddesinde bahsi geçen özel kanun 3213 sayılı Maden Kanunu'dur. Maden Kanunu'nun 46'ncı maddesi bu konuya maden arama dönemi içerisinde maden arama sahasının özel mülkiyete konu gayrimenkulde bulunması halinde madencinin Bakanlığa müracaatı ile irtifak ve/veya intifa hakkı isteyebileceği ve hatta gerek duyulması haline kamu yararı adına arazinin Bakanlıkça kamulaştırılabileceğini şeklinde çözüm getirmiştir.

Evvel ki Medeni Kanun'un 743'üncü maddesi “Madenler gibi toprağın mütemmim cüzüleri çıkarılmak suretiyle istifade edilen şeylerden intifa hakkı ormanlardan intifa dair hükümlere tabidir.” şeklindedir. Bu madde hükmüne dayanarak madenlerin toprağın bütünleyici parçası olduğunu ve buldukları arazinin mülkiyetine tabi oldukları, bu suretle arazi sahibinin maden mülkiyeti hakkına da sahip olduğu görüşü ileri sürülmüştür. 2002 tarih ve 4721 sayılı Medeni Kanun hükümlerinde bu maddeye yer verilmemiştir.

Anayasa, Maden Kanunu ve Medeni Kanun hükümleri incelendiğinde Türk Hukuku'nda kamu hukuka ağırlıklı sistem olan dominal sistemin benimsendiği

görülmektedir. Yani arazi sahibinin mülkiyet hakkı arazide bulunan madenleri kapsamaz.

Özetle; maden ruhsatı verilirken madenin içinde bulunduğu arazi sahibinin izin veya muvafakatini almak gerekmez. Maden ruhsatı almak için Devletten izin almak gerekli ve yeterlidir. Devletten alınan izinle çıkarılan maden, Devletin kamusal mülkiyetinden ve taşınmaz mal niteliğinden kurtularak taşınır mal niteliğine dönüşür. Bu şekilde taşınır mal niteliği ile de onu yasal yollardan çıkaran kişinin mülkiyetine girer.

Madenlerin Devletin hüküm ve tasarrufu altında olması, Devlete madenlerin aranmasını ve işletilmesini denetleme ve gözetleme yetkisi vermektedir. Ayrıca Devlete, madenler konusunda özel hukuki düzenlemeler getirme imkânını ortaya koymaktadır. Devlet bu yetkisini madenlerle ilgili kanun ve yönetmelikler çıkararak, Maden İşleri Genel Müdürlüğü vasıtasıyla da maden sahalarını sürekli denetim ve gözetim altında tutarak kullanmaktadır (Topaloğlu, 2011).

2.11. Çıkarılan Madenlerden Alınan “Devlet Hakkı”, “Özel İdare Payı”

2.11.1. Türk Hukukunda Nisbî ve Mukarrer Resim Uygulaması

Devlet 1961 Anayasası'nın 131'inci maddesi uyarınca özel kişiye bir alanda bulunan belli tür maden üzerinde arama ve işletme hakkı verebilmektedir. Bu hakkı bir bedel veya kira karşılığında vermektedir. Maadin Nizamnamesinde mukarrer resim olarak tanımlanan bu kira veya bedel hektar başına sabit fiyattır. Nizamnamenin uygulanması süresince mukarrer resmin, bir vergi çeşidi olmadığı görülmüştür. Maadin Nizamnamesi, resmi mukarreri devlete değil arazi sahibine tanınan bir tazminat olarak görmüştür. 6309 sayılı Kanun resmi mukarrer uygulamasını tamamen terk etmiştir (Göğer, 1979).

Nisbî resim ise; kökeni İngiltere'ye dayanmaktadır. Ortaçağda madenci yaptığı yatırımı geri alana kadar vergiden muaf tutulmaktaydı. Yatırım geri alındıktan sonra hükümdar ile madenci arasında maden kaynağından elde edilen kazanç ikiye bölünürdü. Hükümdarın çıkarılan cevherden hemen pay almak istemesi üzerine nisbî

resim ortaya çıkmıştır. Nispî resim, hükümdarın hüküm ve tasarrufu altındaki madenin işletilmesine izin vermek için üretim ve kârdan aldığı paydır. Bu pay Maadin Nizamnamesi aynen girmiştir ve 6309 sayılı Kanun nispî resmi korumuş ancak adını Devlet Hakkı olarak değiştirmiştir. 3213 sayılı Kanun'da da Devlet hakkı yerini muhafaza etmiştir.

2.11.2. 5177 ve 5995 Sayılı Kanunla Getirilen Devlet Hakkı Sistemi

Daha fazla yatırımcı çekmek ve sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak amacıyla Devlet hakkının maktu veya satışın bir bölümünden değil de madencilik işletmesinin kârı üzerinden alınması görüşü ileri sürülmüştür (Topaloğlu, 2011). 3213 sayılı Kanun'un 5177 sayılı Kanun'la değiştirilmesinden önce Danıştay'ın 1. D. E.1988/383, K.1989/58 sayılı kararında da vurguladığı üzere Devlet hakkının yıllık brüt kâr üzerinden alınmasının uygulamada gerçekçi bir tahsil sistemi getireceği öngörülmekteydi.

Ancak bu hususta söz konusu olan bir dezavantaj, maden işletmelerinin birtakım bilanço manipülasyonları yapmaları sonucu karları düşük göstermeleri ile Devlet hakkının düşük hesaplanmasıdır. Danıştay'ın 8.12.1994 tarih ve E.1993/117, K.1994/462 sayılı kararında yer alan “Maden sahasının rödovansla (maden ruhsat sahibi tarafından özel veya tüzel şahsa sözleşme ile sahanın bir süreliğine bırakılması durumunda, madencilik faaliyetlerini üstlenen şahsın her ton maden için ödediği kira) işletilmesi halinde, rödovansçı, ruhsat sahibine ödediği rödovans bedelini kendi vereceği bilançoda gider olarak gösteremez” ifadesi bu duruma örnek teşkil etmektedir.

2004 tarih ve 5177 sayılı Kanun ile değiştirilen 3213 sayılı Kanun'un yeni halinde işletmelerin yıllık brüt kârı üzerinden Devlet hakkı alınması uygulamasından vazgeçilmiştir. Bunun yerine yıllık satış tutarı üzerinden Devlet hakkı alınması sistemi benimsenmiştir. 2010 tarih ve 5995 sayılı Kanun ile de 5177 sayılı Kanun'la getirilen uygulama daha da netlik kazanmıştır.

2.11.3. Devlet Hakkı

3213 sayılı Maden Kanunu'nun 3'üncü maddesinde "Devlet Hakkı" "Maden istihracı ile sağlanacak gelirden Devlet payına düşen kısım" olarak tanımlanmaktadır. "Devlet Hakkı" konusu literatürde madenlerle ilgili vergiler başlığı altında incelemiştir (Fındıkgil, 1966). Bir madencilik kavramı olan Devlet hakkının hukuki niteliği mevzuatta net olarak belirlenmiş değildir. Devlet hakkının bir vergi mi yoksa mal sahibi sıfatıyla alınan bir pay mı olduğu, özel idare payı ile belediye payı ile aynı hukuki nitelikte mi olduğu akıllarda yer eden sorulardandır (Gülan, 2008).

Konuyla alakalı olarak 3213 sayılı Maden Kanunu'nun 14'üncü maddesinde Devlet hakkı ve özel idare payına yer verilmiştir. 2004 yılında 5177 sayılı Kanun'la değişiklik geçiren kanun maddesi 2010 yılında 5995 sayılı Kanun'la ve 2015 yılında 6592 sayılı Kanun'la da değişiklikler geçirmiştir. Madencilik Faaliyetleri Uygulama Yönetmeliği'nin "Satış Bilgi Formu ve Devlet Hakkı Ödemeleri" başlıklı 14'üncü bölümde 86-90 maddeleri arası Devlet hakkı, özel idare payı ve belediye payını düzenlemektedir.

Yönetmeliğin 85'inci maddesi gereği ruhsat sahibi, her yıl Nisan ayı sonuna kadar bir önceki yıl gerçekleştirdiği, işletme faaliyetleri ile ilgili olarak her işletme izni için ay ayrı Ek Form-16'daki örnek satış bilgi formunu doldurarak MİGEM'e vermek zorundadır. Ek Form-15'de Devlet hakkına esas ocak başı satış fiyatı ve toplam tutarı gösterilmektedir.

2.11.3.1. Ocak Başı Satış Fiyatı

Madenlerden alınan Devlet hakkına esas olan ocak başı satış fiyatı, üretilen madenin hammadde olarak kullanılması veya satılması halinde, aynı pazar ortamında madenin işletmelerdeki işlenmemiş (tüvenan) olarak ocak başın satışında uygulanan fiyattır. Emsal ocak başı satış fiyatı , bölgeler de dikkate alınarak her madene ait ayrı ayrı ve uygulandığı yıl için belirlenerek Genel Müdürlükçe ilan edilir (MK., md.14/II).

Ruhsat sahibi tarafından beyan edilen ocak başı satış fiyatı Bakanlık tarafından denetlenir ve eksik beyanlar tamamlattırılır (MK., md. 14 /VI).

Yönetmeliğin 86'ncı maddesinde de çeşitli ihtimaller dikkate alınarak Devlet hakkına esas olacak ocak başı satış fiyatını belirleme ölçütleri verilmiştir. Bu ölçütlere göre hesaplanacak ocak başı satış fiyatının tespitinde benzer işletmelerdeki fiyattan ve piyasadaki maden satış fiyatından az olmama gibi nisbî alt sınırlar getirilmiştir.

Bunların yanı sıra “Devlet hakkı işletme ruhsat harç miktarından az olamaz” ifadesine yer vermek suretiyle mutlak alt sınır getirilmiştir. Bu düzenlemelerle daha az oranla Devlet hakkı alınmasının önüne geçmek amaçlanmıştır. Devlet hakkı ile aynı zamanda vergilendirme, faaliyetlerin idari denetimi, cevher rehini sağlamak amaçlanmıştır (Kayserili ve Topaloğlu, 1990).

Ham cevherin ocak dışında satılması durumunda, ocak başı satış tutarı nakliye, zenginleştirme ve varsa farklı işlemlere ait kullanılan tesis ve donanımın aşınma payları dâhil giderler çıkarılarak oluşan fiyattır. Bu fiyat, işletme yöntemi, kalite, üretile bölge, aynı pazar ortamı ve diğer özellikler göz önünde bulundurulduğunda, benzer işletmelerdeki emsal fiyatlardan az olamaz. Piyasada esas alınacak ürün satış fiyatı oluşmadığı durumlarda benzer tesisler emsal alınarak madenlerin ocak başı satış fiyatı belirlenmektedir.

Üretilen cevher ruhsat sahibinin kendi sahasında kullanıyor ise, benzer işletmelerdeki ocak başı satış tutarı esas alınarak hesaplama yapılmaktadır. Fakat benzer işletmelerde ocak başı satış tutarı bulunmadığı durumlarda yönetmeliğin 86'ncı maddesi esasları uygulanır.

2.11.3.2. Maden Gruplarına Göre Alınacak Devlet Hakkı

Üretilen madenlerden alınacak Devlet Hakkı;

- a) I (a) grubu madenlerin valilik veya il özel idaresince belirlenen ve ilan edilen boyutlandırılmış ve/veya yıkanmış piyasa satış fiyatı üzerinden % 4 oranında,
- b) I (b) grubu madenlerden % 4 oranında,

- c) II (a) ve (c) grubu madenlerden % 4 (kaba inşaat, baraj, gölet, liman gibi yapılarda kullanılan tüvenan hammadde dışında bu maddedeki Devlet hakkı boyutlandırılmış fiyat üzerinden alınır) oranında,
- d) II (b) grubu madenlerde doğal taşın özelliklerine ve bulunduğu bölgeye göre ocakta oluşan piyasa satış fiyatı üzerinden % 4 oranında,
- e) III. grup kaynak tuzlarından %1 oranında, bu grubun diğer madenlerinden % 5 oranında,
- f) IV. grup madenlerden; altın, gümüş, platin, bakır, kurşun, çinko, krom alüminyum, ve uranyum oksit madenlerinden ekli (3) sayılı tabloda belirtilen oranlarda, uranyum oksit dışındaki radyoaktif mineraller ve diğer radyoaktif maddelerden % 8 oranında, diğerlerinden ise % 2 oranında,
- g) V. grup madenlerden % 4 oranında alınır.

3213 sayılı Maden Kanunu'nun 14'üncü maddesinde belirlenen, yukarıda sıralanan, bu oranlar Devlet hakkının hesaplanmasında belirleyici unsurdur. Bu oranların dışında Devlet hakkının hesaplanmasında başka ölçütlerde kullanılmaktadır. Örneğin; işletme izni olan maden ruhsatlarından her yıl en az ruhsat taban bedeli kadar Devlet hakkı alınır. Ancak kaynak tuzlarında alınacak Devlet hakkında bu şart aranmaz.

Bir diğer kıstas ise kompleks cevher üretiminin söz konusu olması durumunda karşımıza çıkmaktadır. Birden fazla işletme izni ile kompleks cevher üretimi yapılıyorsa işlenmemiş (tüvenan) kompleks üretim miktarı üzerinden Devlet hakkı alınır. Gerçekleştirilen üretim eğer kompleks değilse her maden için ayrı Devlet hakkı alınır.

Devlet hakkının hesaplanması aşamasında usulsüzlük yapılması durumunda ise (ruhsat sahibinin aynı pazardaki benzerlerinden daha az olacak şekilde ocak başı satış fiyatı sunması) Devlet hakkında ortaya çıkan fark gecikme zammı ile birlikte tahsil edilir. Son yapılan düzenleme ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı arzu ettiği takdirde Devlet hakkının kanun hükümlerine uygun ve doğru şekilde hesaplanıp beyan edilmesine dair bütün hususları, 3568 sayılı Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu hükümleri

çerçevesinde yeminli mali müşavirlerin onayına sunabilmektedir (Yönetmelik, md.86).

Devlet hakkının hangi aşamada söz konusu olduğu da önemli bir diğer konudur. Devlet hakkının oluşacağı tarih, madenin sevk edildiği tarihidir. Devlet hakkının gerçekleşmesi açısından ocaktan dışarıya satış veya dışarıdaki bir başka tesise nakil arasında fark yoktur. Ancak üretim sahasında stokta bekletilen madenden Devlet hakkı alınmayacağı esası getirilmiştir. Buna karşılık stokta bekleyen madenin satışı yapıldığı an, Devlet hakkı tahakkuk etmektedir.

Sahada pasa olarak atılan ya da stoklanan madenlerin ileriki yıllarda satışı yapıldığı zaman satış tutarı üzerinden Devlet hakkı alınır. Ancak söz konusu olan pasa malzemelerin kamu kurum ve kuruluşlarınca bedelsiz olarak kullanılması Devlet hakkına tabi değildir.

2.11.3.3. Devlet Hakkı Alınmasında Özel Durumlar

Devlet hakkının alınmasında bazı özel durumlar söz konusudur. Bu özel durumlar bazı durumlarda kısıtlamalar getirmenin bir sonucu olarak ortaya çıkmış olsalar da bazı durumlarda da madencilik faaliyetlerini cazip hale getirme amacının bir sonucu olarak teşvik niteliğinde karşımıza çıkmaktadır. Bu başlık altında sırasıyla özel durumlara değinilecektir.

Öncelikle özel şahsa ait bir arazide ya da kamulaştırma yolu ile şahsın zilyetliğine geçmiş bir sahada değil de hazinenin özel mülkiyetinde ya da Devletin hüküm ve tasarrufu altında olan arazilerde yapılan madencilik faaliyetleri sonucu üretilen maden grubu için belirlenmiş olan oranın % 30 fazlası Devlet hakkı olarak alınmaktadır. Devlet hakkının % 30 fazlası ile alınması, Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan yerlerin Anayasa'nın 168'inci maddesi ile koruma altına alınmasının bir sonucudur. Böyle sahalarda madencilik faaliyetlerinin gerçekleşmesi özel hukukun yanı sıra kamu hukukunun da ilgi konusudur. Devlet hakkındaki özel durumun burada teşvik niteliğinin aksine Devletin hüküm ve tasarrufu altında olan ve hazineye ait olan arazilerin madencilik faaliyetlerinde kullanılmasının önüne geçmek amacıyla getirildiği düşünülebilir.

Bir diğer husus üretim yapılan yerlerin Devlet ormanlarında gerçekleşmesi durumunda Orman ve Su İşleri Bakanlığı tarafından verilen izin beş hektarı geçmemesi halinde % 30 fazla alınan Devlet hakkı Orman Genel Müdürlüğü'nün hesabına yatırılır. Ruhsat sahibinden ağaçlandırma bedeli dışından başka bir bedel talep edilmez.

Sahanın beş hektarı geçmesi durumunda ise beş hektarı aşan kısım için Orman mevzuatı hükümlerine göre fon bedelleri hariç diğer bedeller alınır. Devlet ormanları içerisinde gerçekleşen madencilik faaliyetlerinden % 30 fazla Devlet hakkı alınmaz. Arazi tahsis bedeli, ağaçlandırma bedeli ve teminat söz konusu arazinin beş hektarı geçmesi durumunda ruhsat sahibinden tahsil edilir.

Beklenmeyen haller ve mücbir sebepler dışında süresi içinde işletmeye alınmayan veya projesinde belirtilen yıllık üretim miktarının % 10'unun altında üretim yapılan ruhsat sahalarından ise, çalışılmayan her yıl için, projede belirtilen üretim miktarının .% 10'u üzerinden Devlet hakkı alınır (MKUY, md. 30/3). Ancak kamu kurumlarınca işletilen bor tuzu ve Ereğli Kömür Havzasındaki taş kömürü ruhsatları bu hükümden istisna edildikleri için söz konusu Devlet hakkını ödeme zorunluluğu yoktur.

Devlet hakkı konusunda önemli yer tutan bir diğer husus ise kamu kurum ve kuruluşlarınca yol, köprü, baraj, gölet, liman gibi projelerin inşasında kullanılacak yapı ve inşaat hammaddelerinin üretiminden Devlet hakkının alınmamasıdır.

Diğer önemli özel durum da çevre ile uyum teminatı ile birlikte yatırılması gereken Devlet hakkıdır. 2015 yılında 6592 sayılı Kanun'un 10'uncu maddesi ile eklenen ek cümlelere göre 1994 tarih ve 3996 sayılı Kanun uyarınca Yap- İşlet- Devret modeli ile kurulan kamu yatırımları için hammadde temin sorumluluğunun ihale sözleşmelerinde görevli şirkete verilmesi durumunda hammadde üretim izni proje süresiyle kısıtlı kalmak kaydıyla görevli şirkete de verilir. İhaleyi alan şirket her yıl Haziran ayı sonuna kadar Devlet hakkı ile birlikte aynı grup işletme ruhsatlarından alınan ruhsat bedelinin % 30'u oranında çevre ile uyum planı çalışmalarını tamamlamak adına her yıl Ocak ayının sonuna kadar teminat yatırır. İhaleyi alan

teminatı ve Devlet hakkını eksik yatırır veya hiç yatırmazsa 20.000 TL idari para cezası kesilir ve üç ay içerisinde bu para cezasının yatırılması istenir. Şartlar sağlanmaz ise üretim faaliyeti durdurulur (MK., md. 14).

Konuyla alakalı bir uygulama da ticari amaç taşımayan, kendi şahsi ihtiyaçları için ihtiyar heyetinin yazılı teklifi ve köy muhtarının onayı ile izin alarak maden üretiminde bulunan köylülerin üreterek sevk ettikleri yapı hammaddelerinin harç ve Devlet hakkına tabi tutulmamasıdır.

Bakanlar Kurulu madenin cinsi, üretildiği bölge vb. kriterleri göz önünde bulundurarak Devlet hakkı oranlarında % 25'e kadar indirim yapmaya yetkilidir. Bu bağlamda IV (c) grubu madenlerin ruhsat sahibinin yurt içinde kendi entegre tesisinde metal hale getirilmesi halinde Devlet hakkının % 50'si alınmaz (MK. Md. 14/6).

Bu hüküm mevzuat ve yönetmelik arasında bir çelişkiye neden olmuştur. Yönetmeliğin 87'nci maddesinde herhangi bir ayırım yapmadan tüm madenleri kapsayacak bir hükme yer verilmiştir. 2010 yılında çıkartılan yönetmeliğin 87'nci maddesi 2005 yönetmeliğinin 78'inci maddesini aynen nakletmiştir. Bu madde hükmüne göre “ ürettiği tüvenan madeni yarı mamul veya mamul hale getirmek üzere işlemek amacı ile yurt içinde kendine ait tesisinde işleyip ek katma değer sağlayanlardan, bu tesislerde üretimde değerlendirilen maden miktarı için Devlet hakkının % 50'si alınmaz”. Maden Kanunu'nun 14'üncü maddesinin 6'ncı fıkrasında % 50 teşvik hükmünün yalnızca VI (c) grubu madenlerini kapsadığı görülmekte iken yönetmelikte bu teşvik hükmünün tüm madenleri kapsamı çelişkili olmakla birlikte yönetmelik ile kanunun çatıştığı bu gibi durumlarda kanun hükmünün öncelikli olduğunun belirtilmesinde fayda vardır.

Devlet hakkının alınmasında bir diğer özel durum ise yer altı işletme yöntemi ile üretim yapılan maden işletmelerinde de Devlet hakkının % 50'sinin alınmamasıdır.

Devlet hakkı ile alakalı olan özel indirimlerden altın, gümüş, platin maden üretimi yapan ruhsat sahipleri yararlanamaz. Maden Kanunu'nun 14'üncü maddesi gereği

özel indirimlerden faydalanan ruhsat sahipleri ise Kanun'un 9'uncu maddesinde yer verilen teşviklerden yararlanamazlar (MKUY, md. 86).

2.11.3.4. Devlet Hakkının Tahsili ve Dağıtılması

2005 yılı yönetmeliğinde % 50 oranında alınan il özel idare payı 2010 yönetmeliğinde % 25 olarak düzenlenmiş ve düşürülen % 25 pay ise Köylere Hizmet Götürme Birlikleri hesabına yatırılmasına karar verilmiştir. Söz konusu payın sadece ruhsatın bulunduğu bölgede yapılacak alt yapı tesislerinde kullanılması öngörülmüştür. Bu uygulama ile madencilik faaliyetlerinin etkilediği bölgelere, madencilikten sağlanan kamusal gelirden daha fazla pay almaları sağlanmıştır. Bu durum, iyi bir yönetim sistemi oluşturmasının yanı sıra sürdürülebilir kalkınma bakımından da yerinden yönetim ilkelerini gerçekleştirilmesine olanak sağlamıştır (Topaloğlu, 2011).

Devlet hakkının geriye kalan % 50'lik kısmı ise Hazine hesabına yatırılmaktadır. Ruhsatın birden fazla il veya ilçe sınırları dâhilinde kalma durumunda fiili üretim yapılan alan dikkate alınır (MKUY, md. 88).

Devlet hakkı ve il özel idare payının her yıl haziran ayının son günü mesai bitimine kadar ruhsat sahibi tarafından yatırılması öngörülür. Ödeme zamanı 5177 sayılı Kanun'la Mart ayından Haziran ayına çekilmesi kış ayında üretim faaliyetlerinin aksaması ihtimalinin varlığından dolayı madencilere ödeme rahatlığı getirmesi hususunda faydalıdır.

Süresinde ödenmeyen devlet hakkına ödenmesi gereken ayın son gününden ödendiği tarihe kadar geçen süre için 6183 sayılı Kanun'un 51'inci maddesine göre hesaplanan gecikme zammı oranında faiz uygulanır (MKUY, md. 88).

Devlet Hakkı hususunda değinilen bu noktalar Devlet hakkının niteliğini değerlendirme açısından birer veri oluşturmaktadır.

- Devlet hakkı ve özel idare payı bir vergi, resim ve harç değildir.
- 6183 sayılı Kanun'a atıf da bu nitelikte olmadıklarını ve fakat tahsili için bu kanunun kullanılabilmesi için ayrıca atıfta bulunulduğunu göstermektedir.

- Kamunun özel mülkiyetindeki veya Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerlerden maden çıkarılması halinde, devlet hakkının % 30 fazlası ile alınacağına ilişkin hüküm de, aslında devlet hakkının sağlanan imkâna karşılık olarak alınan bir bedel olduğunu göstermektedir. İdare kendisine ait olan hakkın, başkası tarafından kullanılıyor olmasından ötürü bir karşılık almaktadır (Gölan, 2008).

2.12. Madencilik Alanında Girişimciler Açısından Önemli Terimler

2.12.1. Maden Hakkı

Hukuki bakımdan dominal sistem içerisinde yer alan madenler kural olarak Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunması dolayısıyla arama ve işletme hakları özel kişilere ruhsat ve imtiyaz adı altında verilmektedir.

Accession ve Dominal sistem arasındaki farklılıklar maden hakkı konusunda da ortaya çıkmaktadır. Accession sistemi arazi sahibine yeraltında bulunan madenlerin de mülkiyetini verirken, bu madenlerin aranması ve işletilmesi için yeraltında ve yerüstünde gerekli bütün tesisleri maden hakkı içerisinde almaktadır. Dominal sistemde ise madenlerin aranması ve işletilmesi için gerekli faaliyetleri gerçekleştirmek, bu amaçla gerekli tesisleri kurmak ve işletmek maden hakkı olarak ifade edilmektedir.

Aynı bir hak olarak kabul edilen maden hakkı, maden siciline kayıtlı bağımsız bir varlık anlamı kazanmakta ve miras yoluyla devri, ticaret şirketlerine pay olarak konması mümkün olmaktadır.

Maden Kanunu arama- ön işletme- işletme ruhsatları, işletme imtiyazı gibi adlar altında madenlerin aranması ve işletilmesinde farklı aşamalara ilişkin maden hakları tanımlanmaktadır (Telli, 1989).

Maden Kanunu'nun 3'üncü maddesinde maden hakları, "madenlerin aranması, bulunması ve işletilebilmesi için verilen izinler ve maden yataklarının bulunmasına yardımcı olanlara tanınan maddi imkânlar" olarak tanımlanmaktadır.

Maden Hakkı terimi madencilik faaliyetleri için verilen idari işlemlerle oluşan hukuki statüyü ifade etmek, bazen de sadece bu idari işlemlere işaret etmek için kullanılmaktadır (Gölan, 2008).

Maden Kanunu'nun 6'ncı maddesi ise "Maden Hakkı" nı düzenlemektedir. Bu madde hükmüne göre medeni hakları kullanmaya yetkili Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarına, Türkiye Cumhuriyeti Kanunlarına göre kurulmuş madencilik faaliyetini gerçekleştirebilecek statüde olan tüzelkişiliği haiz şirketlere, yine bu hususta yetkili olan kamu iktisadi teşebbüsleri ile müesseseleri, bağlı ortaklıkları ve iştirakleri ile diğer kamu kurum, kuruluş ve idarelerine Maden Hakkı verilir.

2.12.1.1. Gerçek Kişilerin Maden Hakkı Sahibi Olması

Arama ve işletme ruhsatlarından oluşan maden hakkı kavramı hem gerçek hem de tüzel tek kişi adına verilen bir haktır.

Maden hakkı edinmenin ilk şartı kanunda T.C. vatandaşı olmak olarak belirlenmiştir. Vatansızlar, mülteciler, vatandaşlığa alınma beyannamesi dolduran göçmenler Türkiye'de ikamet ediyor olsalar dahi maden hakkı sahibi olamazlar.

Maden ruhsatı sahibi bir kişinin kendi isteği dâhilinde vatandaşlıktan çıkarılması üzerine, vatandaşlıktan çıktığı tarih itibariyle 6 ay içerisinde madencilik faaliyeti gerçekleştirmeye yetkili bir Türk vatandaşına maden hakkını devretmesi gerekmektedir. Vatandaşın istediği dâhilinde olmadan vatandaşlıktan çıkarılma söz konusu ise Vatandaşlık Kanunu uyarınca maden hakkı ihale ile satılmalıdır.

Maden hakkı sahibi olmanın ikinci şartı ise medeni hakları kullanmaya ehil olmaktır. 18 yaşını doldurmuş, temyiz yeteneğine sahip, kısıtlanamayan her gerçek kişi medeni haklarını kullanmaya yetkilidir. Maden ruhsat sahibinin bu yetkilerini kullanma yeteneğini sonradan kaybetmesi halinde maden haklarını 6 içerisinde devretmesi gerekliliği kabul edilmektedir.

2.12.1.2. Kamu Görevlilerinin Maden Hakkı Sahibi Olması

Kanun Devlet memurlarının, diğer kamu görevlilerinin, Genel Müdürlüğün merkez ve taşra teşkilatında çalışan personelin arama (...) ve işletme ruhsatı alamayacağını hükme bağlamıştır. İl özel idarelerinde çalışan yevmiyeli ve sözleşmeli personelin de aynı il sınırlarında I (a) grubu maden ruhsatı sahibi olmalarına izin verilmemektedir (Maden Kanunu'nun I (a) Grubu Madenleri İle İlgili Uygulama Yönetmeliği, md. 5/2).

Maden ruhsatı sahibi bir kişinin maden hakkının elinde olduğu süre içerisinde Devlet memuru olarak atanması halinde, atandığı tarih itibariyle altı ay içerisinde sahip olduğu ruhsatı devretmek zorundadır.

Danıştay 8'nci Dairesi'nin E.2004/1512, K.2004/3494 sayılı kararında “ yasalarda belediye başkanlarına ticaret yasağı getirilen bir hüküm bulunmadığından belediye başkanlığı sürekli değil, süreli bir hizmet olduğundan, belediye başkanının “memur” olmadığı ...” yönünde görüşü ile belediye başkanlarının maden hakkı sahibi olabileceklerini ve belediye başkanı olmadan önce sahip oldukları maden haklarını belediye başkanı olunduğu tarihten itibaren 6 ay içerisinde devretmelerine gerek olmadığına karar vermiştir. Aynı konuda Danıştay 1. Dairesi'nin E.2004/176, K.2004/152 sayılı kararında “31.12.2002 tarihinden sonra Türkiye Halk Bankası Anonim Şirketi'nde çalışanlar özel hukuk hükümlerine tabi olduklarından, bu bankada çalışanların Maden Kanunu'nun anılan hükümlerinde sözü edilen kamu görevlileri sayılmalarının hukuken mümkün olmadığı ...” sonucuna varmasıyla kamu bankalarında özel hukuk hükümlerine göre çalışan kişilerin, kamu görevlisi niteliğinde olmadıklarından maden arama ve işletme ruhsatı alabilmeleri öngörülmektedir.

Yasaklamaya tabi tutulan kişilere miras yolu ile maden hakkının geçmesi durumunda; mirasçılar arasında maden hakkı edinmesi kanunen yasaklanmış şahıs dışında yetkili bir kişi var ise, taraflar kendi aralarında mutabık olarak maden hakkının bu kişiye verilmesine karar verebilirler. Fakat mirasçılar kendi aralarında

anlaşma sağlayamaz iseler mahkeme kanalı ile maden hakkının kanunen ehil tarafa tahsisine veya mahkeme tarafından maden hakkının satışına karar verilebilir.

Kanunen maden hakkı edinmesi yasaklanan bir mirasçı dışında başka bir mirasçının olmaması ya da olsa bile o mirasçının da kanunen ehil olmaması durumunda maden hakkının satışı için mahkemeye başvurmak gerekir.

2.12.1.3. Ticaret Şirketlerinin ve Yabancıların Maden Hakkı Sahibi Olmaları

Yabancılara maden hakkı tanınması konusu uzun yıllar tartışma konusu olmuştur. Maden hakkı tanınmaması görüşünde olanlar bunun gerekçesi olarak ülkenin ve milli servetin unsuru olan madenlerin üzerine tesis edilecek hakkın doğrudan ülkeye ve milli servetin sınırlı sayıda ve ikamesi mümkün olmayan bir kısmına tesir etmesi ve bu servetin bütün verimliliğini ve kârlarını götürmesi ihtimalini göstermektedirler. Yine bu görüşü savunanlara görev sadece bugünün değil gelecek neslinde hakkı olan maden hakkı yabancılara verildiği takdirde en önemli ve zengin madenler üzerinde yabancıların hakkı nüfuz edecek ve 60 sene gibi süre boyunca madenler ellerinde bulunacaktır. Bunun neticesinde ikamesi mümkün olmayan bu milli servet yerine gelecek neslin elinde kuru toprak ve çukurlar kalacaktır (Onar, 1960).

Yabancılara maden hakkı tanınmasını savunan görüşe göre sermaye gerektiren aynı zamanda makine ve teknik elemana ihtiyaç duyulan riskli bir iş kolu olan madencilik sahasında Devletin menfaati için madenlerin en kısa sürede ülke ekonomisine kazandırılması gereklidir. Bu amaca ulaşmak için yeterli yerli sermaye ve girişim mevcut değilse yabancı sermayeye başvurmak herhangi bir sakınca içermez. Madenlerin bir an önce bulunup işletilmeleri; ülke ekonomisi ve kalkınması ve Devlete vergi sağlaması açılarından ön planda yer almalıdır. Sermayenin kökeni değil Devlet için sağladığı yarar önemlidir (Fındıkgil, 1966).

Madencilik alanına yabancı sermayenin ilk girişi 1865 yılında Balıkesir Bor madenlerinin işletme hakkının 20 yıllık bir süre için Fransız firmasına tahsis edilmesiyle başlamıştır. Ardından Fransız ve İtalyan firmaları Anadolu'ya gelmişler ve 1882 yılından sonra Ereğli Kömür Madeninde üretime başlamışlardır (Tombul, 1996).

1870-1911 yılları arasında 109'u yabancı sermayeli şirket olmak üzere toplam 238 maden imtiyazı verilmiştir.

Cumhuriyetten önce Anadolu madenciliği, batılı ülkelerin sınai üretim için ucuz hammadde sağlayacak dış pazarlara açılma politikasının sonucu olarak yabancıların kontrolünde kalmıştır. Osmanlı döneminde maden işletmeciliğinin yanı sıra kazanılmış maden haklarının alışverişine dayanan bir ticaret şekli ortaya çıkmıştır. Anadolu'daki maden çeşitliliği ve zenginliği bu ticarete ortam yaratmıştır.

Lozan antlaşmasının ardından yabancılara maden hakkının Türk kanunlarına uymaları koşuluyla tanınması esası benimsenmiştir (Topaloğlu, 2011).

Türkiye'de 7 Almanya, 5 İsviçre, 5 Fransa, 4 İtalya, 3 ABD, 3 Hollanda, 3 İsrail, 3 Avusturya, 3 S. Arabistan, 2 Kanada, 2 Yunanistan, 1 Lüksemburg, 1 Kuveyt, 1 Danimarka, 1 Bermuda, 1 Hong Kong, 1 Liberya, 1 Güney Kore, 1 Suriye ve 1 Bulgaristan menşeli firmalar madencilik faaliyetlerinde bulunmaktadır. Yabancı sermayeli bu şirketler 1989-1992 yılları arasını kapsayan 4 yılda toplam 29 milyon dolarlık zenginleştirilmiş krom cevheri, 22,3 milyon dolar değerinde sinter ve diğer manyezit ürünleri, 10,5 milyon dolar değerinde tabii magnezyum karbonat, 4 milyon dolara yakın öğütülmüş bentonit ve 8 milyon dolarlık mermer ürünleri olmak üzere toplam 85 milyon dolar değerinde ihracat gerçekleştirmişlerdir. Bu değer 2002- 2006 yılları arasında madencilik sektöründe ki 1.278 milyon dolar değerindeki toplam ihracatın % 6'sı kadardır (Avşaroğlu, 2006).

Bu gelişmeler neticesinde 3213 sayılı Maden Kanunu yabancılara maden hakkı tanınmasını Türk Kanunlarına göre kurulan ve ana sözleşmelerinde madencilik alanında faaliyet gösterebileceği yazılı olan ticaret şirketi olmaları şartına bağlanmıştır. Yabancı uyruklu şahıslar kendi adlarına maden hakkı edinemezlerken Türk Kanunlarına göre kurdukları bir şirket adına maden hakkı edinebilmekteledir.

2.12.1.4. Kamu Kuruluşlarının Maden Hakkı Sahibi Olması

Kuruluş kanunlarında veya ana sözleşmelerinde madencilik faaliyeti gerçekleştirmelerine izin verilen kamu iktisadi teşebbüsleri ile bağlı ortakları,

müesseseleri, iştirakleri ile diğerkurum ve kuruluşları ve idarelerinin maden hakkı sahibi olabilmeleri mümkündür.

Bu tür kuruluşlara örnek olarak Türkiye Taşkömürü Kurumu, Türkiye Kömür İşletmeleri Kurumu, Kömür İşletmeleri A.Ş. ve bor madenlerinin üretim ve işletmesini gerçekleştiren Eti Maden İşletmeleri verilebilir.

2.13. Madenler Üzerinde Elde Edilebilir Haklar

2.13.1. Aramaya Dair Haklar

2.13.1.1. Madencilik Faaliyetlerinde İzinler

Arama ve işletme faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi için gerekli olan izinler ve bu izinlerin alınması sürecinde karşılaşılan sorunlar madencilik faaliyetlerini olumsuz yönde etkilemektedir. Bazı bakanlıklara ait mevzuatın madencilik sektörüne getirdiği pek çok yasaklama ve kısıtlamalardan dolayı milli servet yer altı yataklarında saklı kalmakta, ülke ekonomisine kazandırılmamaktadır.

5177 sayılı “Maden Kanunu’nda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun” (Kabul tarihi 25.05.2004, R.G. 05.06.2004/25480) ile 3213 sayılı Maden Kanunu çok önemli değişiklikler geçirmiştir. İlgili kanunla madencilik sektöründeki sorunların giderilmesi adına madencilik faaliyetlerinin hangi izinlere tabi tutulacağı, mevzuatın madencilik sektörüne uygulanma şekli ve ortaya çıkacak olumsuzlukların ne şekilde çözüleceği bakanlıkların uygun görüşü alınarak Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılacak bir yönetmelikle belirlenmesi hükmü getirilmiştir.

Söz konusu yönetmelik “Madencilik Faaliyetleri İzin Yönetmeliği” dir. 21.06.2005 tarihinde 25852 sayılı Resmi Gazete ile yürürlüğe giren yönetmelik, henüz yürürlüğe girmeden önce Orman Kanunu, Çevre Kanunu, Mera Kanunu gibi özel kanunlardaki hükümlerin yerini alacak bir yönetmelik çıkarılmasına yetki veren 3213 sayılı Maden Kanunu’nun 7’nci maddesinin birinci fıkrası hukuka aykırılık taşıdığı gerekçesiyle eleştirilere maruz kalmıştır.

Anılan madde daha önce “Maden Faaliyeti İzne Tabi Yerler” başlığı ile anılırken 5177 sayılı Kanun’la değişiklikten sonra başlık “Madencilik Faaliyetlerinde İzinler” şeklinde düzenlenmiştir. Buradan anlaşılacağı üzere değişiklikten önce bu madde ile madencilik faaliyetlerine izin verilmeyecek yerler sayılırken değişiklikten sonra bu yerlerde hangi şartların sağlanması kaydıyla madencilik faaliyetlerine izin verilebileceği üzerine durulmaktadır. Bu düzenleme ile istenen koşulların sağlanması durumunda hemen her yerde madencilik faaliyetlerine izin verilebileceği benimsenmektedir.

5177 sayılı Kanun’la değişiklikten sonra 3213 sayılı Maden Kanunu’nun 7’nci maddesinin ilk paragrafında “ Orman, muhafaza ormanı, ağaçlandırma alanları, kara avcılığı alanları, özel koruma bölgeleri, milli parklar, tabiat parkları ... askeri yasak bölgeler ve imar alanları ile mücavir alanlarda ...” devamında bazı istisnai durumlar dışında bu yerlerde madencilik faaliyetlerine yasaklamalar getirilmesi beklenirken “madencilik faaliyetlerinin çevresel etki değerlendirmesi, gayri sihhî müesseseler ile ilgili hususlar dahil hangi esaslara göre yürütüleceği ilgili bakanlıkların görüşü alınarak Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılacak bir yönetmelikle belirlenir.” şeklinde düzenlenerek madencilik faaliyetlerinin önceliğine, önemine işaret edilmiştir.

Bu değişikliklerin yanı sıra “Çevre ve insan sağlığına zarar verdiği tespit edilen madencilik faaliyetleri gerekli önlemler alınıncaya kadar durdurulur.” denilmek suretiyle kapatma, ruhsat iptali gibi bir yaptırım yerine durdurulmanın tercih edilmesi kanun maddesinin yaklaşımı açısından önemli bir göstergedir.

Anayasa Mahkemesi’ne Kanun’un 7’nci maddesinin 1’inci fıkrasının Anayasa’ya aykırılığı sebebiyle yapılan iptal başvurusunun inceleme ve yargılama süreci 5 yıl sürmüştür. Nitekim sonunda Anayasa mahkemesi 15.01.2009 tarih ve E.2004/7, K.2009/7 kararı ile 5177 sayılı Kanun’la değişik 3213 sayılı Maden Kanunu’nun 7’nci maddesinin 1’inci ve 8’inci fıkralarının Anayasa’ya aykırılığı nedeni ile iptaline karar vermiştir. İptal kararı ile madencilik faaliyetleri ile alakalı izinlerin yönetmelikle düzenleneceğine ilişkin hüküm de iptal edilmiş fakat karar kanunda boşluk oluşturacağı gerekçesiyle bir yıl ertelenerek 15.01.2010 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Buna göre 15.01.2010 tarihinde Kanun’un 7/I hükmü ve bu hüküm temel

alınarak çıkarılan Madencilik Faaliyetleri İzin Yönetmeliği yürürlükten kaldırılacaktır.

Hükümet Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararı ile ortaya çıkan boşluğu kapatmak için 24.06.2010 tarihinde 5995 sayılı Kanun'u kabul etmiştir.

2.13.1.2. Madencilik Faaliyet Alanlarının Kısıtlanması

İlk olarak 5995 sayılı Kanun'da yer verilen "Madencilik faaliyetlerinin kısıtlanması" kavramına göre Bakanlık yeni ruhsat verilecek alanlara yeni ruhsatlarla ilgili kısıtlama getirebilir. Kısıtlama getirilen alanlar ruhsat müracaatına kapatılabileceği gibi ruhsatın yenilenmesinde veya ruhsat süresinin uzatılmasında da kısıtlama söz konusu olabilecektir. Kısıtlanan alana ilişkin ruhsat uzatma talebi mevcut ise bu durumda ruhsat uzatma talebi kabul edilmez.

Bakanlık kısıtlama getirmeden önce maden işletme yöntemi, faaliyetin gerçekleştirildiği bölge madenin türü, gerçekleştirilmesi planlanan yatırımın çevresel etkileri ve diğer unsurları göz önünde bulundurarak kamu kuruluşlarının kısıtlama getirilmesi düşünülen alan hakkında görüşlerine başvurur.

I ve II (a) grubu madenlerle alakalı kısıtlamanın gerçekleşmesi için yönetmelikte yer alan istenilen bilgilerin tamamlanmasının ardından MİGEM tarafından belirlenen yetkililer ile valilikçe belirlenen isimler ve ihtiyaç duyulması halinde üniversiteler, araştırma kuruluşları, diğer kamu kurum ve kuruluşlarından görevlendirme ile oluşan bir komisyon kurulur. Komisyonda; il özel idaresi, orman, il kültür ve turizm, il tarım, sanayi ve ticaret il müdürlüğü, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü, Karayolları Genel Müdürlüğü yetkilileri ile valiliğin bildirdiği diğer yetkililer yer alır. Komisyon bölgedeki araştırmalarını en geç altı ay içerisinde tamamlar. Zorunlu koşulların varlığı halinde bu süre içerisinde çalışmaların tamamlanamaması durumunda üç ay daha ek süre verilir.

Komisyon hazırlamış olduğu il raporunu MİGEM'e sunar. MİGEM raporda eksik gördüğü hususları komisyona tamamlattırır. İlk müracaatlarda kapalı hale getirilen

alanlarla alakalı rapor Bakanlığa sunulur. Son olarak Bakanlıkça onaylanan alanlar kapalı alan haline getirilir.

Kısıtlama gerekçesinin yok olması durumunda da kapalı alanlar direk müracaatlara açık değildir. İhale yolu ile aramalara açılması gerekmektedir.

2.13.1.3. İzinlerle İlgili İlkeler

Madencilik faaliyetleri ile ilgili izinler ilgili bakanlıklar ve kurumların özel kanunlarına, Maden Kanunu'na ve Yönetmeliğe göre verilmektedir. Maden Kanunu'nun 7/I hükmüne dayanılarak çıkarılan Madencilik Faaliyetleri İzin Yönetmeliğine ilişkin Anayasa Mahkemesi ve Danıştay'ın iptal kararlarının ardından anılan yönetmelikte yer alan hükümler Kanun'un 7'nci maddesi ve ardından Yönetmelik içerisine aktarılmıştır. Bu başlık altında izin işlemleri ile ilgili yönetmelikte geçen ilkeler sırasıyla verilmiştir.

İzne tabi alanlarda madencilik faaliyeti gerçekleştirebilmek için bağlı bulunulan kanun hükümlerine göre gerekli izinlerin alınması zorunludur.

Yönetmeliğe göre madencilik faaliyetleri ile bu faaliyetlere bağlı tesisler için verilen izinler kazanılmış hak niteliğindedir. Dolayısıyla ruhsat hukuku devam ettiği sürece geçerlidir.

İşletme ruhsatı alanı içinde izin alanlarının genişletilmesinin söz konusu olması halinde ilgili kamu kurumlarından gerekli izinlerin alınması gerekir. Bu durumda kazanılmış hak söz konusu değildir.

İşletme ruhsatı sahasında, madencilik faaliyetlerinin gerçekleştirildiği alanın Kanunun 7/II maddesinde söz edilen özel çevre koruma bölgeleri, milli parklar, yaban hayatı koruma ve geliştirme sahaları, muhafaza ormanları, 3621 sayılı Kıyı Kanunu'na göre korunması gerekli alanlar, birinci derece askeri yasak bölgeler, 1/5000 ölçekli imar planı onaylanmış alanlar, birinci derece sit alanları, elektrik santralleri, organize sanayi bölgeleri, petrol, doğalgaz, jeotermal boru hatları gibi

yatırım alanlarıyla çakışması durumunda, işletme ruhsatının yürürlük tarihi ile izne tabi bu alanların MİGEM'e bildirildiği tarih esas alınarak değerlendirme yapılır.

İşletme ruhsat tarihi alanın MİGEM'e bildirildiği tarihten önce ise; bağlı bulunduğu kanunun gerektirdiği yükümlülükler yerine getirilmişse madencilik faaliyetinin kazanılmış hak olduğu kabul edilir ve devam ettirilir. MİGEM'e bildirilen tarihten sonra ise ilgili kurumdan izin alınması zorunludur. Gerekli izin alınmadığı sürece üretim faaliyetinde bulunulamaz.

3213 sayılı Maden Kanunu'nun 7'inci maddesinin 7'inci fıkrasına göre Bakanlıkların ve kamu kurum ve kuruluşlarının madencilik faaliyetlerini etkileyen izne tabi alanlara ilişkin düzenlemelerinde Enerji ve Tabii Kaynakları Bakanlığı'nın görüşünü almak zorundadırlar. Bu düzenleme ile gerekli olması halinde Bakanlığın dâhil olmasının sağlanması ve maden ruhsatı veya madencilikle alakalı herhangi bir usulsüzlükten kaynaklanacak sorunların önceden önlenmesi imkânı doğacaktır.

Maden arama faaliyetleri Maden Kanunu'nda sayılanlar dışında herhangi bir izne tabi değildir. Danıştay'ın 15.6.2000 tarih ve E.1997/2103, K.2000/4708 sayılı kararında maden arama ve sondaj çalışmalarının ÇED raporuna tabi olmadığına dair verdiği karar ile bu durumu onaylamıştır. Ancak arama ruhsat döneminde görünür rezervin 1/10'nun üretilmesi için izin alınması gerekmektedir.

Prospeksiyon, jeoloji haritası yapımı, jeofizik araştırma, numune alma gibi kazı gerektirmeyen maden arama faaliyetleri için kanun ve yönetmeliklerde belirtilen izinlerin alınması gerekir. Sondaj, yarma, galeri gibi kazı gerektiren maden arama faaliyetleri için işyeri açma ve çalışma ruhsatı dışındaki gerekli izinler ve ayrıca Çevresel Etki Değerlendirme Yönetmeliği kapsamına giren arama faaliyetleri için karar alınması gerekir.

Maden arama faaliyetleri için işyeri açma ve çalışma ruhsatı alınması gerekli değildir.

Arama ruhsatının düzenlenmesinin ardından ruhsata konu alanın Kanun'un 7/II maddesinde belirtilen izne tabi alan haline gelmesi durumunda ruhsat sahibi bu

alanlarla alakalı ilgili kurumdan izin almak sureti ile faaliyete devam edebilir. İzin alınmadan faaliyetlerin devam ettirildiğinin tespit edilmesi halinde faaliyet durdurulur.

Yer altı işletme yöntemi ile madencilik faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi durumunda yerüstü tesisleri ile galeri ağzı, nefeslik ve benzer yer altı yapılarının denk geldiği alanlar için gerekli izinlerin alınması zorunludur. Uygulanan yöntem, teknoloji ve derinliğe bağlı olarak projesi MİGEM tarafından uygun bulunan yer altı madencilik faaliyetlerinin tekabül ettiği yüzey alanı için herhangi bir izin alınması gerekli değildir.

2.13.1.4. Orman, Muhafaza Ormanı ve Ağaçlandırma Alanlarında Yapılacak Madencilik Faaliyeti İzinleri

Maden arama ve işletme faaliyetlerinin Devlet ormanlarına isabet etmesi halinde bu faaliyetler ve ruhsat süresi temel alınarak yapılan geçici tesislere 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 16'ncı maddesine göre izin verilmektedir. Bunun yanı sıra Orman ve Su İşleri Bakanlığınca maden ve hammadde üretim izinlerini düzenlemek amacıyla 30.10.2010 tarihinde 27715 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Orman Kanunu'nun 16'ncı Maddesinin Uygulama Yönetmeliği çıkarılmıştır.

Orman yönetmeliği maden arama ruhsatı alma aşamasında alınması gereken izinleri kazı gerektirip gerektirmemesine göre değerlendirmektedir. Kazı gerektirmeyen maden arama izinlerinde tüm belgelerin eksiksiz olması halinde bölge müdürlüğü müracaatı kayda alarak iade eder. Maden ruhsat sahibi ruhsat süresi boyunca ruhsat alanında jeolojik harita yapımı, numune alma, jeofizik araştırma gibi kazı gerektirmeyen faaliyetlerde bulunabilir. Anlaşıldığı üzere kazı gerektirmeyen faaliyetlerde izinden ziyade bölge müdürlüklerine bildirim esası geçerlidir (Orman Yönetmeliği md. 5).

Kazı gerektiren maden arama faaliyetleri ve bütün maden işletme faaliyetleri için ise Orman Bölge Müdürlüklerine başvurularak izin almak zorunludur. Orman alanlarına atık malzemenin bırakılması veya faaliyetler için gerekli madencilik tesisi ve alt yapı tesisleri de orman iznine tabiidir.

Yargıtay 3. Ceza Dairesi 17.10.2000 tarih ve E.2000/10477, K.2000/12944 sayılı kararında maden ocağı sınırı dışında orman alanına posa ve atık dökmek suretiyle işgal ve faydalanma suçunun işlendiğinin sabit olduğuna yer vermiştir. Yargıtay 3. Ceza Dairesi 19.12.1989 tarih ve E.6674, K.13640; 28.09.1995 tarih ve E.8813, K.10475; 17.10.1989 tarih ve E.3504, K.10526 sayılı kararlarında maden işletme sahası içerisinde olduğu belirlenen işçi barakasının orman idaresine haber vermek ve ormana zarar gelebilecek durumların söz konusu olması halinde idare tarafından gösterilen tedbirleri almak mecburiyetine uyup uymadıkları araştırılarak faaliyetin 92'nci maddeye uygunluğunun saptanması gerekliliği gözetilmeyerek izinsiz orman alanına yerleşmek suretiyle işgal ve faydalanma suçunun oluştuğuna karar vermiştir. Yine Yargıtay 3. Ceza Dairesininin 21.03.1990 tarih ve E.9965, K.3003 sayılı kararında maden ocağına ulaşmak amacıyla Devlet ormanı içerisinde yol açmak suretiyle işgal ve faydalanma suçunun işlendiğine ve bu işlemin maden ocağı için verilen izin kapsamında düşünülemeyeceğine karar vermiştir.

Orman izni almak isteyen maden ruhsat sahibi; izin talep edilen yerin ilini, ilçesini, köyünü, mevkiini, yüzölçümünü ve arayacağı madenin adının belirtildiği talep yazısına,

- a) Ruhsatını
- b) 1/25 000 ölçekli haritasını,
- c) Meşcere haritasını,
- d) 1/1000 veya uygun ölçekli vaziyet planını,
- e) Koordinat listesini,
- f) Orman Kadastro haritasını,
- g) ÇED belgesini
- h) İzin talep edilen alanın diğer kanunlar uyarınca izin alınması zorunlu yerlerden olması halinde tabi olduğu kanuna göre alınması gereken görüş, belge ve muvafakatların alındığına dair belgelerini ekleyerek Orman Bölge Müdürlüğü'ne müracaat eder.

Bölge müdürlüğü evrakların eksiksiz olması halinde talebi değerlendirmeye alır ve bölge müdürlüğünce oluşturulan heyet arazi üzerinde incelemeler yapar. Heyet incelemelerin ardından bedel karşılığında rapor oluşturur. Orman ve Su İşleri

Bakanlığı rapordaki bilgiler üzerine ruhsat süresini temel alarak orman izni verir. İzin verilirken maden ruhsat sahibinden ağaçlandırma bedeli ve arazi bedeli talep edilir.

Hammadde üretim iznine dayalı olarak genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri ile kamu kurum ve kuruluşlarınca yol, köprü, baraj, gölet, liman gibi projelerin inşasında kullanılacak yapı ve inşaat hammaddelerinin üretimi faaliyetleri ile tesis ve altyapı tesislerine de Orman Yönetmeliği uyarınca izin verilir.

İşletme ruhsatının yenilenmesi veya süresinin uzatılması halinde Orman ve Su İşleri Bakanlığı tarafından verilen orman izni süresi de uzatılabilir.

Maden Kanunu hükümlerine göre maden ruhsatını devir alan yeni ruhsat sahibi, orman iznini de noterden düzenlenmiş taahhüt senedi ve teminat vererek kendi üzerine geçirebilir.

Orman izni sahibi, taahhüt senedi hükümlerine ve rehabilitasyon projesine göre madencilik faaliyetlerini gerçekleştirdiği alanları rehabilite etmek zorundadır. Rehabilite madencilik faaliyetlerinin başlaması ile başlar, madencilik faaliyetleri sırasında devam eder, iznin bittiği tarihte rehabilitenin de bitirilmesi gerekir (Orman Yönetmeliği md. 17).

Arama dönemi üretim izni veya işletme izni düzenlenen ruhsat sahalarında, ruhsat sahibince taahhüt edilen hususlara uyulmadığı veya gerekli izinler alınmadan faaliyette bulunulduğunun Orman ve Su İşleri Bakanlığı tarafından tespit edilmesi halinde, faaliyetin durdurulması için MİGEM'e bilgi verilir. Bu durum karşısında MİGEM madencilik faaliyetini durdurur (Yönetmelik md. 113).

Orman alanlarında izinsiz madencilik faaliyetinde bulunulması idari para cezası gerektiren bir suçtur (Yargıtay, 3. CD. 09.12.1998 tarih ve E.1998/1036, K.1998/12250; Yargıtay CGK.,19.06.1995 tarih ve E.3/182, K.212). Bu suçun oluşması durumunda idari para cezasının dışında suçun işlenmesinde kullanılan alet ve makinalar hakkında ceza mahkemesi tarafından müsadere uygulanmaktadır

(Yargıtay, 3. CD., 30.01.1996 tarih ve E.13884, K.629; 09.03.1994 tarih ve E.14221, K.1695).

Ormanlarda madencilik faaliyetlerini düzenleyen 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 16'ncı maddesi hükümlerine aykırılığın ortaya çıkması halinde; idareden izin alınmadan ormanlık alan içerisinde maden ocağı açan ve/veya işleten işletme sahipleri Orman Kanunu'nun 92'nci maddesinin 2'nci fıkrası hükmü uyarınca 2 ila 7 yıl arasında hapis cezası ile cezalandırılırlar. Maden ocağı işletilen saha sınırlarında ağaç kesilmesi halinde ise kanunun 91'inci madde hükmü uygulanır.

İzinsiz açılan ve/veya işletilen maden ocakları 92'nci maddenin 1'inci ve 2'nci fıkrası hükümleri gereği idare tarafından kapatılır. Suç işlemek suretiyle çıkarılan madenler ve madenlerin çıkarılmasında ve naklinde kullanılan araç, alet, edevatlarla el konulur ve Türk Ceza Kanunu hükümleri uyarınca müsadere edilir.

İdare tarafından verilen izinlerin sürelerinin dolması neticesinde süre uzatılmaksızın madencilik faaliyetlerine devam edenler veya izin sahası sınırları dışına çıkanlar hakkında 91'inci madde hükümleri korunmak kaydıyla 93'üncü madde hükmü uyarınca işlem yapılır.

İzin almak kaydıyla madencilik faaliyetlerini gerçekleştiren işletme sahipleri kendilerine idare tarafından bildirilen tedbirleri almakla yükümlüdürler. Bu yükümlülüklerini yerine getirmeyenler hakkında 5.000 TL den 100.000 TL ye kadar idari para cezası verilir. Tedbirler alınıncaya kadar idare tarafından madencilik faaliyetleri durdurulur ve herhangi bir zararın tespit edilmesi halinde ise ayrıca hukuk mahkemesine dava açılmak suretiyle zarar tanzim edilir.

İdare tarafından verilen iznin madencilik faaliyetleri dışında farklı amaçlarda kullanılması ve projede yer alan tesisler dışında tesis inşa edilmesi halinde verilen izin iptal edilir. İnşa edilen bina ve tesisler herhangi bir bedel ödenmeksizin orman idaresi bünyesine geçer.

Muhafaza ormanları ise nitelikleri gereği madencilik faaliyetleri açısından farklı bir uygulamaya tabi tutulmaktadır. Maden Kanunu'nun 7/ II, III maddelerinde

belirtilen yerlerden olması dolayısıyla arama ruhsatı bile 2 aylık sürede izin alınmasından sonra düzenlenmektedir. Muhafaza ormanlarında maden ruhsatı verilmeden önce Orman ve Su İşleri Bakanlığı'ndan Orman Yönetmeliğinde belirtilen usule göre uygun görüş alınması zorunludur.

2.13.1.5. Ormanlarda Verilen Maden İzinlerinin İptali

Ormanlık alanlarda “maden ruhsatına veya hammadde üretim izin belgesine dayalı olarak verilen maden arama, işletme, tesis ve altyapı tesis izinleri” çeşitli durumlarda iptal edilmektedir. Bu durumlar;

- a) “Hak sahibinin vazgeçmesi
- b) Ruhsatın iptali,
- c) ÇED belgesinin iptal edilmesi,
- d) Mevcut taahhüt senedi hükümlerini kabul ettiğine dair onaylı ek taahhüt senedi, bir yıllık arazi izin bedelini ödediğine dair evrak ve yenilenmiş ruhsat ya da ruhsat hukukunun yürürlükte olduğuna veya işletme ruhsatına geçişle ilgili işlemlerin devam ettiğine dair belge ile birlikte izin süresi son günü mesai bitimine kadar ilgili bölge müdürlüğüne iznin yenilenmesi talebinde bulunulmaması,
- e) Yönetmeliğin 10’uncu maddesinin 2’nci fıkrasında tanınan süre içinde yenilenmiş ruhsat, revize edilmiş rehabilitasyon projesi ve bu yönetmelik hükümlerine göre istenen evrak ile birlikte süre uzatımı için müracaat edilmemesi,
- f) Yönetmeliğin 10’uncu maddesinin 3’üncü fıkrasında tanınan süre içinde verilen iznin yenilenmemesi veya bu süre içinde sahada çalışma yapıldığının tespit edilmesi,
- g) Orman idaresine ödenmesi gereken arazi izin bedelinin veya ek Devlet hakkının idarelerden kaynaklanan nedenler hariç olmak üzere ödeme tarihinden itibaren bir yıl içerisinde ödenmemesi,
- h) Orman idaresine ödenmesi gereken arazi izin bedeli veya ek Devlet hakkının ödeme tarihinden itibaren bir yıl içinde ödenmemesinin izin süresince üç kez tekrerrür etmesi,

- i) Verilen izinlerin amacı dışında kullanılması” olarak sıralanabilir (Orman Yönetmeliği md. 11).

Fakat Orman Kanunun’un 16’ncı Maddesinin Uygulama Yönetmeliği yürürlüğe girmeden önce bedel borcu bulunanlara bir defa olmak üzere iki yıllık süre tanınabilir.

Bir diğer husus olan taahhüt senetlerine uyulmaması veya rehabilitasyon projesine bağlı çalışılmadığının tespit edilmesi halinde eksikliklerin altı ay içerisinde giderilmesi için ruhsat sahibine yazılı uyarı yapılır. Altı ay içerisinde eksiklikler giderilmediği, taahhüt senedi ve rehabilitasyon projesine uygunluk oluşturulmaması halinde verilen izin iptal edilir.

Madencilik faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi için izin alınması zorunlu olan yerlerde izin alınmadan faaliyet gerçekleştirildiği tespit edildiği takdirde faaliyetler durdurulur. Çevresel etki değerlendirmesi, gayrisihhi müessese izni ve özel mülkiyete dair izin alınmadan faaliyet gerçekleştirilir ve bu durum tespit edilirse faaliyet durdurulur ve teminat irat kaydedilir. Bunun yanı sıra çevresel etki değerlendirmesi ve gayrisihhi müessese izinlerinin sınıf dışında kullanılması durumunda sadece faaliyet durdurulur.

Maden Kanunu’nun 7’inci maddesinin son fıkrasına göre çevresel etki değerlendirmesi, işyeri açma ve çalışma ruhsatı, mülkiyet izni sahibi olmadan veya kanun dışı faaliyette bulunulmasının tespiti hâlinde 30.000 TL idari para cezası uygulanır ve gerçekleştirilmekte olan faaliyet durdurulur. Söz konusu ihlallerin üç yıl içinde en az üç defa tekrarlandığının tespiti hâlinde ise ruhsat iptal edilir.

2.13.2. Buluculuk Hakkı

Ruhsat sahibinin, arama veya işletme dönemi içerisinde teknik raporlar ile görünüş rezerv olarak bildirdiği madenlerin bulucusu sayılması sonucunda doğan bir haktır. Bu hakkı isteyen ruhsat sahibine buluculuk belgesi verilir. Bulucusu olunan madenin üretimi başka şahıslar tarafından gerçekleştiriliyorsa her yıl haziran ayının sonuna kadar bu faaliyeti gerçekleştiren kişiler buluculuk belgesi sahibine buluculuk hakkını

öderler. Buluculuk hakkı Kanun'un 15'nci maddesinde yıllık ocak başı tutarının % 1'i olarak belirlenmiştir.

2.13.3. Maden Arama Hakkı

Madencilik faaliyetlerinin gerçekleşebilmesi için üç ögeye ihtiyaç vardır. İlk olarak yer altında bulunan maden cevheri, ardından madeni arayacak ve işletecek gerçek veya tüzel kişi yani maden hakkına sahip olan kişi, son olarak da devlet adına madencilik faaliyetini denetleyecek örgüt üçlüsü bir arada bulunmalıdır (Göğer, 1979).

“Madenlerin aranması” nı iki evrede incelemek mümkündür. İlk evre olan arama evresi madenlerin varlığının tespit edilmesidir. Araştırma evresi ise madenlerin özellikleri ve işletme potansiyelinin ortaya konulmasıdır ve arama evresinden daha karmaşıktır. Bu iki evre de ruhsata bağlı gerçekleştirilmek zorundadır. Belirli bir süre adına verilen arama ruhsatı Maden Kanunu'nun 3'üncü maddesinde “ belirli bir alanda maden arama faaliyetlerinde bulunulabilmesi için verilen yetki belgesi” şeklinde tanımlanmıştır. Maden çeşitlerine göre farklılıklar gösterse de ortalama olarak 4-6 yıl maden arama ruhsatı için tanınır.

Maden arama ruhsat sahibi elinde bulunan ruhsata sınırlı alanda ekonomik değere sahip maden yatağının varlığını belirleme amacındadır. Bu nedenle ruhsat sahibi maden arama döneminin mümkün olduğunca uzun tutulmasını ve arama yapacağı ya da işletmeye geçeceği zamanda tolerans gösterilmesini talep eder.

Aynı zamanda Devlet yeraltı zenginliklerinin biran önce tespit edilerek işletmeye alınması ve ekonomiye kazandırılmasını amaçladığından dolayı ruhsatla bağlanan alanın herhangi bir madencilik faaliyeti yapılmaksızın ruhsat sahibinin elinde uzun süre bekletmesine izin vermez. Maden arama ruhsatı sahibi tarafından herhangi bir faaliyet gerçekleştirilmediği takdirde ruhsat, alanda arama yapmaya istekli olan diğer madencilere devredilir.

Arama dönemine ilişkin maden haklarının Maden Kanunu'nda yer aldığı esasları: Arama süresi, sürenin uzatılması için gereken koşullar, ruhsatlı alanın sınırları,

sınırlı alan dışında faaliyet gerçekleştirme şartları, sınırların kısaltılması; arama dönemi içerisinde hangi durumlarda üretim yapılacağı, ruhsatla birlikte sahip olunan hakkın tek bir maden için mi ruhsatla belirlenen alanda karşılaşılan diğer madenlerde de geçerli olup olmadığı, ruhsatlı bir alan için birden fazla arama ruhsatının verilip verilemeyeceği, arama hakkının hangi şartlarla devredilebileceğidir. Sıralanan bu esaslar öncelik hakkının etrafında şekillenmektedir.

Arama faaliyetleri II (b), III, IV ve VI grup madenler için arama ruhsatı, V. grup madenler için arama sertifikası alınarak yapılır. Arama ruhsatının düzenlenmesinden sonraki ilk bir yıl ön arama dönemidir. Ön arama dönemi sonunda yükümlülüğünü yerine getiren ruhsat sahipleri IV. ve VI. grup madenlerde iki yıl, diğer gruplarda bir yıl süresi olmak üzere genel arama dönemine geçebilirler.

IV. ve VI. grup madenlerde genel arama döneminden sonra yükümlülüklerini yerine getiren ruhsat sahipleri dört yıllık detay arama dönemine hak sağlar.

Ön arama dönemi; buluşa yönelik arama dönemidir. Bu dönemde ön inceleme raporunda belirtilen ve ruhsatı alınan maden potansiyeline sahip olan alana, maden yatağının bulunmasına yönelik olarak sistematik arama yöntemleri uygulanır. Arama yöntemleri; mostra tanımlama ve örnek alımı, jeolojik harita alımı ile jeokimya ve jeofizik gibi çalışmaları kapsar.

Genel arama dönemi ise madenin genel özellikleriyle belirlenmesine yönelik arama dönemidir. Amaç, bir cevherleşme ya da maden yatağının temel jeolojik özelliklerini belirlemek, boyut, biçim yapı, tenör/kalite ve rezervin kabul edilebilir bir güvenilirlik düzeyinde tahmin edilebilmesini sağlamaktır. Cevherleşme ya da maden yatağının sınırları ve sözü edilen özellikleri; mostra, yarma ve sondaj gibi lokasyonlardan örnekleme yapılarak, alınan örneklerin analiz ve test edilmesi suretiyle elde edilen verilere dayalı olarak tahmin edilir.

Detay arama dönemi, genel arama faaliyet raporu kabul edilen IV. ve VI. grup madenlere dair ruhsatların hak sağladığı dört yıllık bir dönemdir. Önceki arama faaliyet dönemlerinde yapılan çalışmalarla belirlenmiş olan bir maden yatağını, ayrıntılı olarak ortaya koymaya yönelik arama dönemidir (Topaloğlu, 2011).

Maden Kanunlarında bunların yanı sıra bu hakların etkin kullanılabilmesi için önlemlere de yer verilmiştir. Bu önlemler arama ruhsatında süre kısıtlaması getirilmesi, ruhsatın belirli bir süreliğine verilmesi, ruhsat süresinin uzatılmasının gerekmesi halinde bu gereklilik ispat edildiği takdirde ruhsatın gözetilerek yenilenmesi ve bazı koşullarda ruhsatın iptal edilmesidir.

Netice itibariyle madenin işletmeye alınabilmesi için öncelikle varlığının tespit edilmesi gerekir. Maden Kanunu; madeni bulan şahsa öncelikli işletme hakkı vermekte fakat madeni bulan şahıs madeni işletmeye açamayacaksa sahip olduğu haklar saklı kalmak kaydıyla diğer gerçek veya tüzel kişiye tazminat karşılığı hakkını vereceğini öngörmektedir. Madencilik sektöründe yer alan kişilerin öncelikli amaçları madeni bulmak olduğun bulunmuş maden kavramı ve madeni bulanlara kanunlar tarafından tanınan haklar maden hukukunda önemli yer tutmaktadır.

2.13.4. İşletme Hakkı

Maden arama döneminden sonra bulunan madenlerin sicile kaydedilmesi ile işletme dönemi başlar. İşletme dönemi faaliyetleri; maden cevherlerini buldukları yerden çıkarmak, çıkarılan madenleri yüklemek ve taşımak, taşınan madenleri temizlemek, stoklamak, zenginleştirmek, eritmek, gaz haline getirmek, saflaştırmak, yarı ya da tam mamuller haline getirmek için gerekli tesis ve cihazları kurmak, bunları çalıştırarak üretim yapmaktır. Bu faaliyetlerin gerçekleşebilmesi için işletme ruhsatı ve işletme izni alınması zorunludur. Bunların toplamı işletme hakkını oluşturmaktadır.

İşletme hakkı, madenin tespit edilmesi ve ardından çıkarılması, bu faaliyetleri için gerekli olan tesislerin ve altyapının kurulması, çıkarılan maden üzerine mülkiyet hakkı olma gibi geniş yelpazeli haklar topluluğudur (Telli, 1989). Örneğin işletme hakkı sahibi madenin bulunduğu arazi üzerinde intifa hakkına sahiptir. Bu durumda arazi sahibine bedel ödenir veya arazi kamulaştırılır.

İşletme dönemine geçmede maden haklarına sahip olma hususunda üç ayrı yaklaşım vardır. Bu yaklaşımlar; a) arama ruhsatını elinde bulduran işletme dönemine geçişte işletme haklarına direk sahip olur, b) arama ruhsatı sadece işletme hakkı

edinmede öncelik tanır, bunun yanı sıra Devlet diğer tarafta işletme hakkını tazminat karşılığı başka gerçek veya tüzel kişiye verme hakkını saklı tutar. c) Devlet takdir yetkisini kullanarak işletme hakkını herhangi bir başvurana verebilir.

İşletme hakkı maden arama döneminde ticari değeri olan bir maden yatağının belirlenmesinin ardından inşa edilir. Maden Kanunu'nda bulunmuş maden kaynağının kısa sürede ve etkin kullanımını sağlamak amacıyla önlemlere yer verilmiştir. İşletme dönemindeki maden hakları ile ilgili olarak yapılan başlıca düzenlemeler: “İşletme haklarının niteliği, işletme ruhsat sahibinin hak ve yükümlülükleri, işletme döneminin süresi, uzatma koşulları, uzatma süresi, işletme ruhsat alanının boyutları ile ilgili sınırlamalar, ruhsat alanında tek bir mineralin mi yoksa birden fazla mineralin mi üretileceği, aynı alanda farklı mineraller için birden fazla ruhsat verilip verilemeyeceği, işletme hakkının devredilip devredilemeyeceği, devredilecekse bununla ilgili koşullar” dır (Yıldız, 2012).

Tabiatı gereği riskli bir sektör olan madencilik sektöründe fiyat ve talepte sürekli dalgalanmaların yaşanması madencilik faaliyetlerinin sürekliliği hususunda problemlere yol açmaktadır. Devlet ruhsat alanı içerisine kurulan madencilik işletmesinin sürekli çalışır halde kalmasını arzu eder. Bunun sağlanması içinde maden ruhsat sahibine en az harcama veya üretim yükümlülüğü ya da faaliyet performans değerlendirme gibi yaklaşımlar getirir. Bu yaklaşımların karşılığında maden hakkı sahibi çeşitli yükümlülüklerini yerine getirmek zorundadır. Bunların içerisinde; belirlenen minimum harcama ya da iş yükümlülüklerini belli bir dönem içerisinde yerine getirmek, faaliyetler hakkında idareye dönemsel raporlar sunmak, dönemler itibariyle arama ya da üretim programları sunmak, yıllık vergi, devlet hakkı ya da harçları düzenli ödemek, madencilik faaliyetlerini ilgilendiren diğer yasal düzenlemelere uymak ve işletme sonrasına ilişkin düzenlemeleri yerine getirmek sayılabilir.

2.14. Madenler İle İlgili Düzenleme Yapan, Denetleyen, Yaptırım Uygulayan İdareler

2.14.1. İhtisaslaşmış Devlet Kuruluşları

Maden Kanunu'nun 3'üncü maddesinde yer alan tanımlar arasında "İhtisaslaşmış Devlet Kuruluşları" tanımına da yer verilmiştir. Dolayısıyla Maden Kanunu'nun belirlenmesiyle Türk İdare Teşkilatı içindeki bazı kuruluşlar ihtisaslaşmış Devlet kuruluşlarıdır.

Kanundaki bu tanıma göre maden konusu ile ilgili kamu makamları şunlardır: "İhtisaslaşmış Devlet Kuruluşu: Maden İşleri Genel Müdürlüğü, MTA Genel Müdürlüğü, TKİ Kurumu Genel Müdürlüğü, TTK Genel Müdürlüğü, Eti Maden İşletmeleri Genel Müdürlüğü, EİE İdaresi Genel Müdürlüğü, DSİ Genel Müdürlüğü, Sanayi ve Ticaret, Tarım ve Köy İşleri, Çevre ve Orman Bakanlıklarına bağlı kuruluşlar, Karayolları Genel Müdürlüğü ve Elektrik Üretim A.Ş. gibi madencilik faaliyetleri ile ilgili konularda ihtisas sahibi Devlet kuruluşları."

Bu maddede sayılan genel müdürlüklerden bazıları madenler konusundaki izinlerin verilmesinde yetkilidir; bazıları ise bizzat madenin çıkarılması ve işletilmesine ilişkin yetki ve görevleri bulunmaktadır. Kimilerinin ise izin verme veya çıkarma şeklinde değil, sadece çıkarılan madenleri kullanma dolayısıyla madencilik faaliyetleri ilgisi bulunmaktadır (Gülan, 2008).

İhtisaslaşmış Devlet kuruluşlarının birbirinden farklı nitelikleri ve görevleri olmasına rağmen Maden Kanunu'nda bu başlık altında toplanmalarının sebebi, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın maden hakları ile ilgili faaliyetlerin yürütülmesinde "teknik ve mali konuları yerinde incelemek maksadıyla" bu kuruluşlardan yararlanarak inceleme raporu hazırlatabileceğine ilişkin Maden Kanunu'nun 11'inci maddesi hükmü sebebiyledir.

2.14.2. Bakanlar Kurulu

Maden Kanunu'nda kanunun uygulanmasını göstermek üzere çıkarılması öngörülen yönetmelikler bakımından, yönetmeliği çıkaracak makama da işaret edilmiştir. Bazı maddelerde "Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılacak bir yönetmelik ile belirlenir" şeklinde düzenlemeler var iken, bazı maddelerde ise "Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelik" şeklinde yapılacak makam belirlenmiştir. Dolayısıyla Maden Kanunu Bakanlıkların ve kamu tüzel kişiliklerinin çıkarabileceği yönetmelik şeklindeki genel düzenleyici işlem bakımından Bakanlar Kurulu'nun yetkisine ilişkin açık belirleme yapılmış buna göre bilinçli bir ayırım yaparak düzenleme getirmiştir.

Maden Kanunu'nda Bakanlar Kurulu'na verilen başka önemli yetkiler de bulunmaktadır. Bunlar arasında Bakanlar Kurulu'na tanınan çeşitli alanlarda madencilik faaliyeti yapan özel hukuk kişilerinin özellikle mali yükümlülüklerinde indirim yapabilmeye yönelik kararlar verebilmesi de bulunmaktadır. Örneğin "Devlet hakkı oranlarında madenin cinsi, üretildiği bölge ve benzeri kriterler gözetilerek Bakanlar Kurulu'nca en fazla % 25 oranında indirim" yapılabilmesine karar verebilme imkânı getirilmiştir (Maden Kanunu md. 14).

Ayrıca madencilik faaliyetinin geliştirilmesi bakımından, ne şekilde teşvikler yapılacağını belirleme yetkisi ve geliştirme görevi Bakanlar Kurulu'na verilmiştir. "Maden Teşvik Tedbirleri" başlığını taşıyan 9'uncu maddede yer alan bu yetki ile eski düzenlemeden farklı olarak kanunla sınırı ve türü belirlenmemiş bir şekilde madencilik faaliyetine özgü madencilik faaliyeti bakımından destek niteliğinde olabilecek, durumun gerektirdiği düzenlemeler yapılabilmesi bakımından sağlanmış önemli yetkidir.

Bakanlar Kurulu'na yetki veren çeşitli maddelerdeki bu hükümler bir arada değerlendirildiğinde Bakanlar Kurulunun maden hukuku konusundaki yetkisinin her alana giren boyutunu önemi, önceliğini ve kapsamı ortaya çıkmaktadır (Gülen, 2008).

2.14.3. Maden Kanunu'nda Ayrık Hükümlere Tabi Tutulan Kamusal Aktörler

Maden Kanunu ve yönetmelikleri madencilik alanında çalışan kamu ve özel hukuk kişilerinin tümüne ilişkin hükümler getirmektedir. Kural olarak faaliyeti yapanın kamu veya özel hukuk gerçek veya tüzel kişisi olmasına göre değişen hükümler getirilmiş değildir.

Nitekim “ Maden Hakkı” başlıklı 6'ncı maddede özel hukuk gerçek kişileri ile madencilik faaliyeti yapabileceği statüsünde yazılı Türkiye Cumhuriyeti Kanunları'na göre kurulmuş tüzel kişiliği haiz şirketler belirtildikten sonra “ ... bu hususta yetkisi bulunan kamu iktisadi teşebbüsleri ile müesseseleri, bağlı ortaklıkları ve iştirakleri ile diğer kamu kurum, kuruluş ve idarelerine verilir.” denilmektedir.

Anayasa Mahkemesi kararı ile de madencilik faaliyeti bakımından özel hukuk gerçek ve tüzel kişileri ile kamu tüzel kişileri arasında bir öncelik, sonralık, üstünlük sıralaması yapılmadığının altı çizilmiştir (AYM, E.1985/20, K.1986/30).

Bu durumda kural olarak Maden Kanunu bakımından kamu tüzel kişileri ile özel hukuk gerçek ve tüzel kişileri arasında bir ayırım yok ise de kanunun bazı maddelerinde ayrık hükümlerin, istisnai düzenlemelerin, madencilik alanının kamusal aktörlerin kimi zaman bu kanuna tabi tutulmayan hallerinin de bulunduğu bir gerçektir.

Örneğin; Maden Kanunu'nun 24'üncü maddesinde üç yıldan fazla üretim yapılmayan ruhsatların teminatları irad kaydedilerek iptal edileceğine dair hükmün istisnası olarak: “ Ereğli Kömür Havzasındaki taşkömürü ve 2840 sayılı Bor Tuzları, Trona ve Asfaltit Madenleri ile Nükleer Enerji Ham Maddelerinin İşletilmesini, Linyit ve Demir Sahalarının Bazılarının İadesini düzenleyen Kanun'da sayılan bor tuzu, toryum ve uranyum madenleri için bu maddede yazılı süreler uygulanmaz.” hükmüne yer verilmiştir.

Sonuç olarak, maden hukukunun yapısı istisnaları gerekli kılmaktadır. Ancak bu istisnaların faaliyetin özelliğinden dolayı olması halinde kabulü gerekir. Bir istisna

hükümünün gerekli olup olmadığının üzerinde mutlaka düşünmek gerekir (Gülan, 2008).

2.15. İdarenin Tek Yanlı İşlemleri ve Ruhsat

İdari işlemlerdeki amaç, kamu yararının yerine getirilmesidir. İdari işlem olarak ruhsatın yetkili merciden alınması yetkinin kamu düzenine ilişkin olduğunun göstergesidir (Çal, 2010).

Diğer yandan, bir meslek icrasıyla ilgili ruhsat işlemi, etkisi devam eden işlem sınıfında yer almaktadır. Şöyle ki: “bir idari işlemin hukuki etkisi işlemin geçerli olduğu sürece ya da işlem ortadan kaldırılıncaya kadar devam ediyorsa; işlemin hukuki sonucu, bir defaya mahsus olmadan, güncelliğini devam ettiriyorsa, bu tür idari işlemlere, etkisi devam eden işlem adı verilir.” (Akyılmaz, 2000).

Ruhsat için ilgilinin başvurusu yapması gerektiğinden ruhsat verilmesi “katılım gerektiren idari işlem” olarak tanımlanmaktadır. Usulî nitelikte olan bu katılım idareyi bağlayıcı nitelikte olmamasından dolayı idari sözleşmelerden farklıdır. Çal (2010)’un Erkut (1990)’a atfen bildirdiğine göre; “İdarenin iradesi tek başına hukuki sonuçlar yaratabiliyorsa ve bu irade karşısında ilgililer üçüncü kişi durumunda iseler, yani taraf sıfatıyla herhangi bir iradeleri yoksa tek yanlı bir işlemin varlığı söz konusudur.”

İdarenin tek yanlı iradesini ortaya koyması için kendi inisiyatifiyle süreci başlatmış olması zorunlu olmadığı gibi çoğu zaman da söz konusu değildir. Doktrinde Çal (2010)’un bu yöndeki bir ifadeye değindiği üzere; “İdare, faaliyetlerinde kamu ihtiyaçlarını tatmin etme amacını gerçekleştirmek üzere hareket ederken, genelde kendiliğinden değil, idare edilenlerin istemlerinden yola çıkarak çeşitli tek yanlı işlemler yapmaktadır. Ancak bu durum, idarenin yapmış olduğu işlemlerde, idare edilenlerin iradelerinin de bulunduğu anlamına gelmemektedir. Çünkü idare edilenler, böyle durumlarda sadece idareyi harekete geçirici hukuksal yolu denemektedirler; istemlerinin gereğini yapma konusunda ise idare tamamen tek yanlı bir irade ile hareket etmektedir ki, böylelikle ortaya çıkan hukuki sonuçların ilgililerce benimsenip benimsenmemesinin de idare açısından bir önemi

bulunmamaktadır. Bir başka deyişle, idari işlem, karşılıklı iradelerin uyuşmasıyla değil, aksine sadece idarenin iradesini açıklamasıyla hukuki sonuçlar doğurabilir niteliktedir.”

Ruhsat verme işleminin birel işlem olarak kabul edilmesi gerekmektedir. Çünkü her ne kadar ruhsat bir gruba verilebilir ve dolayısıyla birden fazla yararlanıcısı bulunsa da ruhsat bir muhabata verilmek zorundadır.

Hukuksal işlemler bir ışın demetine benzetilecek olursa, birel işlemlerde ışın demeti sadece belli kişileri direk aydınlatır ancak diğer kişiler ışın demetinin yakınlarında iseler dolaylı olarak onlardan ışın demetinin yansımalarından faydalanabilirler. Düzenleyici işlemler açısından olaya bakıldığında ise ışın demeti belli kişileri değil belli bir alanı kapsar ve bu alanda bulunan ya da bu alana girecek veya geçip gidecek olanları da aydınlatır (Çal, 2010).

Diğer bir açıdan bakıldığında ruhsatın idari yaptırımla bağdaştırıldığı görülmektedir. Buna göre yargı kararı olmaksızın ruhsatsız binaların yıkımına belediye meclislerinin karar verebilmesi, mali yaptırım niteliğinde bir idari işlemin varlığını göstermektedir. Aynı zamanda ruhsat verilmemesi de idari yaptırım olarak değerlendirilmekte ve sözcülemi teşviklerden yararlanma isteminin reddedilmesi veya izin verilmemesi gibi durumlarda bir yaptırımın ortaya çıktığı öngörülmektedir. Aynı görüşe göre izin veya ruhsatın geri alınması ya da iptal edilmesi de bireysel yaptırımlar olarak değerlendirilmesi öne sürülmektedir.

2.15.1. İdari İşlem Olarak Ruhsat

Literatürde de kabul edildiği üzere; “ruhsatnameler bir kimseyi veya yeri önceden mevcut statüye sokan ve ona objektif bir hukuki durum sağlayan birer şart – tasarruftur.”

Ruhsat verme veya ruhsat isteminin reddi belli bir hukuksal sonuç ortaya çıkardığından dolayı “kurucu” işlemler olarak adlandırılmaktadır.

Ruhsat vermede son işleme ulaşana kadar yapılması gereken bizi dizi işlemin varlığı söz konusudur. Bu işlemlere zincirleme işlem de denilmektedir. Bu zincirin halkalarından herhangi birisi zincirden koparılabilme yeteneğini taşıyorsa, bunlar kesin ve yürütülebilir nitelikte olmakla, ayrılabilir işlem ilkesi gereği iptal davasına konu olabilecektir (Çağlayan, 2004).

Ruhsat açısından hangi işlemlerin ruhsat üzerinde işlevsel olduğu veya ruhsat üzerinde idare işlemlerinin iptal davasına konu edilebilmek bakımından yürütülebilir olup olmadığı hususunda tam bir kesinliğin bulunduğunu söylemek oldukça zordur.

Diğer bir açıdan idarenin ruhsat vermeye yönelik işlemleri bakımından başka ruhsatların alınması öngörülebilmektedir. Bu nedenle ruhsat bir etkinliğin yerine getirilmesine yönelik bütüncül ve tek bir izin belgesi anlamına gelmemektedir. Dolayısıyla idarenin bir birimi tarafından örneğin maden çıkarma ruhsatı verilmesi sonrasında çevresel değerlendirme bakımından ayrıca ruhsatın verilmemesi bir takım sorunlara neden olmaktadır (Çal, 2010).

2.15.2. Ruhsatın Geri Alınması veya İptaline İlişkin Özellikler

Ruhsat iptali, idari işlemle veya yargı kanalıyla olmak üzere iki şekilde gerçekleşmektedir. İdari işlemle iptal etme, idarenin tek yanlı işlemi gereği daha önce vermiş olduğu ruhsatı iptal etmesi şeklinde vuku bulurken, yargı yoluyla iptal ise ruhsatın verilmesi işlemine karşı bir iptal davasının açılması durumunda yargı mercileri tarafından ruhsatın iptaline karar verilmesi şeklinde de gerçekleşebilmektedir.

2.15.2.1. İptalin Koşulları

Ruhsata aykırılığın söz konusu olması durumunda öncelikle ruhsat iptali söz konusu olmayabilmektedir. Bazı durumlarda ruhsat iptaline gidilmemesi hususunda kısıtlamalar bile söz konusu olabilmektedir.

Örneğin yasal düzenleme ile verilen ruhsatın azami bir süre için verileceği öngörülmüşken hukuka aykırı bir işlemde dolayı ruhsatın geri alınması ya da iptali

yerine yalnızca yasada öngörülen süreye indirilmesi daha uygun bir yaptırım olarak görülmektedir (Çal, 2010).

2.15.2.2. İptal İşleminin Süreci

Danıştay 13'üncü Dairesi'nin 25.12.2006 tarih ve E.2005/9375, K.2006/4919 sayılı kararında değinildiği üzere herhangi bir yargı kararı gerekmesizin yasaların açıkça tanıdığı yetkiye bağlı olarak idare hukukunun kendine has yöntemleri ile doğrudan uyguladığı yaptırımlar "idari yaptırımlar" dır. Danıştay aynı kararda dava nedeni kurallarla davalı tarafından herhangi bir yazılı uyarı yapılmaksızın ruhsatın askıya alınmasına veya iptaline karar vermesini idari yaptırım olarak kabul etmektedir.

Üzerinde durulması gereken bir diğer önemli konu ise suç ve cezaların Anayasa'ya uygun olarak yasal dayanaklara dayandırılmasıdır. Bu nedenle cezai niteliği barındıran idari yaptırımların da yasa ile düzenlenmesi gerekmektedir.

Bu hususta Amerikan Hukuku'na atfen ruhsatın geri alınması veya iptali "yargısal benzeri bir karar alma" sürecine tabi tutulan bir etkinliktir. Dolayısıyla ruhsat sahiplerinin haklarını güvence altına alan bir sistemin varlığından söz etmek mümkündür. Ülkemizde henüz idari usul yasasının çıkarılmamış olması konu üzerinde büyük eksikliklerdir.

Sonuç olarak ruhsat iptaline sadece birel işlem olarak bakmak ve yargısal benzeri bir sürece dâhil etmemek, keyfi olarak ruhsat iptalinin ve idari uyuşmazlıkların giderek gereksiz şekilde artmasına neden olacaktır (Çal, 2010).

Ruhsat iptali hususunda ilgili idari birim bu konuda yetkilendirileceği gibi, idari bir yaptırım olan iptalin Anayasa gereği bir yasa ile düzenlenmiş olması gerekmektedir.

2.16. Maden Hukukunda Ruhsat İptali Yaptırımı

"Ruhsatın feshi" terimi Maden Kanunu'nun 5'inci maddesinde geçmektedir. Ruhsat iptali terimi ise Maden Kanunu'nun 10, 13, 17, 24 ve 33. maddelerinde kullanılmaktadır.

Ruhsatın feshine ilişkin olarak Maden Kanunu'nun 3'üncü maddesinde bir tanıma yer verilmektedir. "Münfesi" teriminin tanımı "Hakların hiçbir bildirim gerek kalmaksızın otomatik olarak fesh olması" şeklinde verilmiştir.

Ruhsatın feshedileceğine ilişkin düzenlemeyi içeren Maden Kanunu'nun 5'inci maddesinde maden hakları ve yükümlülüklerin miras yoluyla geçeceği belirtilmiş ancak mirasçuların birisine veya üçüncü bir kişiye geçmesi hususunda mirasçuların ittifak edememeleri haline ilişkin de bir çözüm getirilmiştir. Bu çözüme göre mirasçuların birinin müracaatı üzerine "mahkeme mirasçılardan bu hakkın en ehil olana tahsisine veya bu mümkün olmazsa ruhsatın satılmasına karar verir". Ancak mirasçılardan birisi dahi dava açmaz ise altı ay içerisinde intikal işlemleri tamamlanmayan ruhsatlar feshedilecektir. Buradaki yaptırım, madenin çalıştırılmasını sağlamaya yönelik bir yaptırım tehdidi ile intikalın hemen tamamlanmasına yöneliktir. Nitekim bu tip alanlar Resmi Gazete'de yayınlanacak ilanlar ile ihale yolu ile aramalara açılacaktır (Maden Kanunu md. 30). Ayrıca arama ve işletme ruhsatının fesh olunması halinde "ruhsat sahibine tazminat verilmeksizin kuyular, galeriler ve bunların muhafazası için yapılmış olan iksa tesisleri Devlete intikal eder" (Maden Kanunu md. 33).

Ruhsatın iptali de daha çok diğer yaptırımlara rağmen sonuç alınamayan ve tekerrür eden ihlaller için öngörülmüştür. Örneğin beş yıllık süre içinde üç yıldan fazla üretim yapılmamış alanlara ilişkin ruhsatlar teminatları irad kaydedilerek iptal edilecektir (Maden Kanunu md.24). Aynı şekilde irad kaydedilerek tamamlanması gereken teminatların üç ay içerisinde yatırılması istenir ve bu süre içinde yatırılmaz ise ikinci bir üç aylık süre verilir. Toplam altı aylık bu sürede teminat yatırılmadığından, önce faaliyet durdurulur, sonra bu altı ayı takip eden ikinci bir altı aylık süre içinde tamamlanmaz ise ruhsat iptal edilir (Maden Kanunu md.13). Gerçek dışı veya yanıltıcı beyanda bulunan ruhsat sahiplerine önce teminatların irad kaydedilmesi yaptırımı uygulanır ve ikinci sefer ihlalde ağırlaştırılır. Beş yıl içinde üç kez ihlal edilme halinde ise hem teminat irad kaydedilir, hem de ruhsat iptal edilir. Dolayısıyla ruhsat iptali, bir yaptırım olarak, en ağır hukuki ve maddi sonuçlar doğurması da dikkate alınarak esas olarak diğer yaptırımların belli süreler içinde tekerrürü halinde devreye giren bir yaptırım haline dönüşmüştür (Gülan, 2008).

Maden Kanunu'nda ruhsat iptalinden bahseden bir madde hükmünde ise metinde açıkça ruhsat iptalinden bahsedilmesine rağmen gerçekten bir ruhsat iptali olup olmadığı, bir yaptırım teşkil edip etmediği tartışılmalıdır. Çünkü Maden Kanunu'nun 17'inci maddesinde belirtilmiş olan "ruhsat iptali", arama ruhsat süresi sonunda işletme ruhsat talebinde bulunulmayan arama ruhsatlarının iptal edilmesi şeklindedir. Aslında burada bir ruhsat iptalinden çok ruhsat süresinin bitmiş olmasından ve yeni statüye ilişkin bir ruhsatta alınmamış olmasından kaynaklanan bir tespittir, aslında iptal edilen bir ruhsat yoktur, süresi bitmiş bir ruhsat bulunmaktadır. Nitekim bu gibi durumlarda ruhsat iptalinden bahsedilmesine rağmen "teminat ruhsat sahibine iade edilir" denilmesi suretiyle bir yaptırım olmadığı, madencilik faaliyetine bu hususta devam edilmeyeceğinin bir tespitinden ibaret işlem yapıldığı anlaşılmaktadır (Gölan, 2008).

2. MATERYAL VE METOD

Madenlerin aranması ve işletilmesinin ormanların orman olarak kalmasından daha fazla kamu yararı sağladığının tespit edilmesi halinde ormanlık alanlarda maden aranması ve işletilmesine verilen izinlerin hangi koşullarda iptal edildiği hakkında kesin olgular bulunmamaktadır. Doktrinde yer alan boşluklar yargıya yansıyan davalara verilen kararlarla doldurulmaya çalışılmaktadır. Yargı mercileri önüne gelen uyuşmazlıkları ihmal etme olanağı bulunmadığı için sorunları tartışmaya açık olsa dahi bir şekilde çözüme kavuşturma durumunda kalmaktadır.

Çalışmaya konunun temeli olan madenler ve ormanların tarihsel süreçte geçirdikleri hukuki değişikliklerin incelenmesinden başlanmıştır. Ardından madenlerin ve ormanların kamu malı niteliğinde olmalarından yola çıkılarak öncelikle eşya hukuku açısından değerlendirmeleri yapılmıştır. Bu kapsamda literatür taraması yapılarak çalışılmıştır.

Çalışmanın büyük bir kapsamında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kütüphanesi ve konu ile alakalı Anabilim Dallarının yayınlarından ve öğretim elemanlarının birikimlerinden yararlanılmıştır.

Konu ile ilgili, çalışmaya kaynak niteliğinde olabilecek tezlerin taraması YÖKSİS TEZ sayfasından yapılmış ve ilgili görülen tezler incelenmiştir.

Çalışmanın ana materyali olarak 6831 sayılı Orman Kanunu, 3213 sayılı Maden Kanunu, Madencilik Faaliyetleri İzin Yönetmeliği, Orman Kanunu 16'ncı Maddesinin Uygulama Yönetmeliği kullanılmıştır.

Çalışma kapsamında “kamu yararı ve üstün kamu yararı” kavramları hakkında yerli ve yabancı literatür taraması yapılmış ve Kastamonu Orman Bölge Müdürlüğü'ne gidilerek yüz yüze görüşmeler ile uygulamada kullanılan ölçütler belirlenerek çalışma kapsamına dâhil edilmiştir. Danıştay ve Anayasa Mahkemesi'nin kamu yararı hususunda verdiği kararların taraması yapılmış ve çalışmada yer verilmiştir.

Uygulamayı inceleyebilmek amacıyla Kastamonu Orman Bölge Müdürlüğü ile görüşme sağlanmış izin irtifak konularında yüz yüze yapılan görüşmeler ve konu ile alakalı çeşitli evrakların incelenmesi ile sonuçlar elde edilmeye çalışılmıştır.

Orman Genel Müdürlüğü'ne gidilerek son 10 yılda ormanlarda verilen madencilik izinleri ve iptal edilen izinler hakkında sayısal verilere ulaşılmak istenmiş ancak bu veriler iptal işlemlerinin bölge müdürlüklerine geçmesi nedeniyle temin edilememiştir. Verilen ve iptal edilen izinler hakkında teoride ve uygulamada karşılaşılan sorunlar hakkında uzman kişilerin fikirlerine başvurulmuştur.

Kastamonu Orman Bölge Müdürlüğü'ne gidilerek ormanlık alanlarda verilen maden izinlerinin iptaline örnek teşkil edecek dosyalar incelenmiş ve idare mahkemesi kararlarına ulaşılmıştır. Aynı zamanda Türkiye genelindeki tüm Orman Bölge Müdürlükleri ile irtibata geçilmiş, konu ile ilgili idare mahkemesi kararları istenmiş ancak olumlu sonuçlar elde edilememiştir.

Çalışma konusu olarak belirlenen maden ruhsatlarının iptali hususunda verilen kararlar UYAP üzerinden taranmıştır. Bunun yanı sıra Danıştay 8'inci Dairesi'ne gidilerek UYAP üzerinden elde edilemeyen konuyla alakalı kararlar temin edilmiştir.

Elde edilen bu kararlar doğrultusunda hangi durumların ortaya çıkması koşulunda maden arama ve işletme ruhsatlarının ve ormanlık alanlarda madencilik faaliyetlerine verilen izinlerin iptal edildiği sınıflandırılmıştır.

Doktrinde yer alan eksikliklerin tamamlanmasında öncülük eden yargı kararları tezin esasını oluşturmaktadır. Elde edilen kaynaklar ile uygulamada bir sorun teşkil eden maden arama ve işletme ruhsatlarının iptali konusunda fikir ayrılıkları giderilmeye çalışılmış, öneriler sunulmuştur.

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

4.1. Yargı Kararlarında Maden Ruhsatı İptali

4.1.1. Gayrisihhi Müessese Ruhsatı Alınmadığı Takdirde Ruhsatın İptali

Danıştay 8'nci Dairesi'nin 10.6.2014 tarih ve E.2012/1619, K.2014/4978 sayılı kararı içeren dava dosyası Malatya ili, Çamurlu Köyünde bulunan ..... parsel alanında II. grup işletme ruhsatı sahibi davacı şirkete mermer işletmeciliği yapması amacıyla bir yıl süre ile geçici gayrisihhi müessese ruhsatı verilmesine dair 17.2.2009 tarih ve 360 sayılı Encümen kararının iptaline ilişkin 9.4.2009 tarih ve 890 sayılı Encümen Kararı ile bahsi geçen yer için gayrisihhi müessese ruhsatı alınması istemi ile yapılan başvurunun reddedilmesine ilişkin 6.7.2009 tarih ve 4477 sayılı işlemin iptal edilmesi istemi ile açılmıştır.

Bir yıl süre ile gayrisihhi müessese ruhsatı alan şirketin, daha sonra dava konusu alanın imar planı içerisinde kaldığı ve bu parsel alanını içine alan sahada konut yapılması hususunda TOKİ ve Malatya Memur Sen İl Temsilciliği arasında protokol imzalandığı gerekçesi ile Encümen Kararı ile ruhsatının iptal edildiği ve ardından davacı şirketin gayrisihhi müessese ruhsatı verilmesi adına gerçekleştirdiği başvurunun da reddedildiği, yapılan bu işlemlerin iptali istemi ile Danıştay'a başvurulduğu anlaşılmaktadır.

İdare Mahkemesi kararı gerekçesinde 3213 sayılı Maden Kanunu'nun 5177 sayılı Kanunu'nun 3'üncü maddesi ile değişik 7'nci maddesinde değinilen madencilik faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi planlanan sahanın imar alanları içerisinde kalması durumunda yetkili mercilerden izin alınması gerektiği fakat sahanın ruhsat alındıktan sonra imar alanı içerisine girmesi durumunda bu hükmün geçersiz olduğu yönündeki düzenlemeye yer vermiştir.

Ancak Danıştay 8'nci Dairesi 5995 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesi ile anılan maddenin değiştirilmesi yönündeki düzenleme ile maden arama veya işletme ruhsatı alındığı sırada imar planı içerisinde olmayan sahanın, daha sonra imar planı içerisine

alınması durumunda yetkili yerel mercilerden alınması zorunlu olmayan izinlerin madencilik faaliyetleri için gerekli yapı ve tesislerle ilgili olarak alınması gereken yapı ruhsatı ve yapı kullanma izni olduğu anlaşılması gerektiğini vurgulamaktadır.

Danıştay'ın bu hususta görüşü imar planı içerisinde bulunsun ya da bulunmasın madencilik faaliyetleri için gayrisihhi müessese ruhsatının alınmasının zorunlu olduğu yönündedir. Dolayısıyla İdare Mahkemesinin anılan parsel numaralı alanın daha sonra imar planı içerisinde yer alması durumunda gayrisihhi müessese ruhsatına tabi tutulmaması yolu ile değerlendirilerek işlem yapılması gerekçesi ile iptaline karar verdiği işlemlerde hukuka uyarlık bulunmadığına kanaat getirilmiştir.

4.1.1.1. Gayrisihhi Müessese Ruhsatı Alınmadan Madencilik Faaliyetinde Bulunulamayacağı

Danıştay 8'nci Dairesi'nin 12.10.2009 tarih ve E.2009/2480, K.2009/5660 sayılı kararını içeren dava dosyası; İstanbul İli Küçükçekmece İlçesi Kayabaşı Köyü sınırları içerisinde yer alan maden işletme sahasında gayrisihhi müessese ruhsatı bulunmaksızın madencilik çalışmalarında bulunan davacı şirketin yatırdığı teminatın irat kaydedilmesine ve maden üretim faaliyetinin anılan ruhsatın alınmasına kadar durdurulmasına dair Maden İşleri Genel Müdürlüğü tarafından yapılan 13.11.2006 tarih ve 209242 sayılı işlemin iptal edilmesi istemiyle açılan dava sonucunda; üretim faaliyetinin gerçekleşebilmesi adına alınması gereken gayrisihhi müessese ruhsatının zorunluluğu 5.6.2004 tarihinde 5177 sayılı yasa ile değişiklik geçiren 3213 sayılı Maden Kanunu'nun 7'nci maddesi ile düzenlendiği, anılan madde hükmü gereği yürürlüğe giren Madencilik Faaliyetleri İzin Yönetmeliği'nin 18'inci maddesi gereği 5.6.2004 tarihinde yürürlüğe giren kanundan önce maden üretim faaliyeti gerçekleştirmek için izinlerini alan işletmelerin bu zorunluluktan muaf tutulduğu, davacı şirketinde de anılan tarih ve yasa metninden önce maden işletme izni aldığı gerekçesiyle işlemin iptaline karar veren İstanbul 2'nci İdare Mahkemesi'nin 11.11.2008 tarih ve E.2007/235, K.2008/1965 sayılı kararının; 5.6.2004 tarihli 5177 sayılı Kanun'dan önce de gayrisihhi müessese ruhsatı alınmaksızın üretim faaliyetinde bulunulamayacağı, Madencilik Faaliyetleri İzin Yönetmeliği'nin 18'inci maddesi ile anılan yasa metninin yürürlüğe girdiği tarihten önce alınmış olan izinler

için kazanılmış hakkın saklı tutulmasının düzenlendiğine ancak davacı şirketin gayrisihhi müessese ruhsatını hiç almadığı öne sürülerek İstanbul 2'nci İdare Mahkemesi kararının 2577 sayılı Yasa'nın 49'uncu maddesi gereği incelenerek bozulması istemi ile açılmıştır.

Danıştay Sekizinci Dairesi'nin dava dosyasını incelemesinde; maden işletme sahası için davacı adına 11.9.1987 tarihinden itibaren 15 yıl geçerli olmak üzere maden işletme ruhsatı verildiği, 11.9.2001 tarihinden itibaren 10 yıllık uzatma istemi kabul edilerek işletme ruhsatının geçerlilik süresinin 2012 yılına kadar uzatıldığı görülmektedir. Ancak maden işletmesinin çalışmaları sırasında deprem etkisi yaratan sarsıntuların çevreye ciddi zararlar verdiği şikâyeti üzerine yapılan denetimin sonucunda işletmenin gayrisihhi müessese ruhsatı bulunmaksızın maden üretim çalışmaları gerçekleştirdiğinin tespit edilmesi üzere ruhsat teminatının irat kaydedilerek gayrisihhi müessese ruhsatı alınana kadar maden üretim çalışmalarının durdurulmasına karar verildiği anlaşılmaktadır.

Danıştay Sekizinci Dairesi yukarıda değinilen yasa hükmü gereği imar sahaları içerisinde yer alan maden işletmelerinin ilgili yerel merciden izin almak sureti ile faaliyet göstereceği açık olduğu ve her koşulda gayrisihhi müesseseler için ayrıca işletme ruhsatı alınması zorunlu olduğu kanaatindedir.

Bu durumda davacı şirketin gayrisihhi işletme ruhsatı bulunmaksızın maden üretim faaliyeti gerçekleştirdiği sabit görülmüş ve davacı şirket adına tesis edilen işlemlerde hukuka aykırılık bulunmamıştır.

4.1.1.2. Madencilik Faaliyetlerinde Kullanılan Makinelerin Çevreye Zararının Tespiti Gerektiği

Danıştay 8. Dairesi'nin 15.2.1995 tarih ve E.1994/924, K.1995/528 sayılı kararını içeren dava dosyası; mermer arama ruhsatının kapsadığı alan içerisinde gerçekleştirilen faaliyetler esnasında çıkacak pasa taşlarından kırma tesislerinde mıcır üretimi yapılabilmesi için 3 yıl geçerli olmak üzere .... İl Daimi Encümeni tarafından verilen 22.2.1993 tarih ve 4538 sayılı taş ocağı açma izninin, yerleşim bölgesinde yaşayan halkın başvurusu ardına çevreye zarar verileceği, çevre ve

tarımsal faaliyetlerin olumsuz etkileneceği, çıkarılan malzemelerin nakli esnasında ulaşımı sağlayan yolların zarar göreceği gerekçeleriyle iptali işleminin tesis edilmesine yönelik 7.5.1993 tarih ve 421 sayılı kararın iptali istemi ile açılan davada; 6'ncı Asliye Hukuk Mahkemesi'nin yerinde yaptırdığı tespitler neticesinde; konkasör tesisinin bulunduğu yer ve su püskürtmeli işleme sistemine sahip olmasından dolayı bitkiler ve çevredeki taşınmazlar üzerinde herhangi bir olumsuz etkiye neden olmayacağı, malzemenin nakli esnasında uyulması gereken kurallara uyulduğu takdirde yolların tahrip olmayacağı, dava konusu edilen işlem tarihinde henüz taş kırma makinesinin montajı devam etmekte olduğundan ve henüz çalışmaya başlanılmadığından sözü edilen durumların yalnızca varsayımdan ibaret olduğu, varsayımların gerçek olması halinde ise etkin kontrol ve denetimler ile alınacak ve alınması sağlanacak önlemler ve teknolojik olanaklar sayesinde muhtemel zararlardan sakınılabileceği belirtilmiş; ancak henüz montaj aşamasında olan tesisin çevreye vereceği muhtemel zararlardan yola çıkılarak işlem tesisinde hukuka uyarlık bulunmadığını öne sürerek dava konusu işlemi iptal eden Bursa 2'nci İdare Mahkemesi'nin 23.12.1993 tarih ve 911 sayılı kararının, konkasör tesisinin önlem alınmadan çalıştırıldığı, önlemlerin alınacağı zamanın belli olmadığı, önlem alınıp alınmadığına dair mahkeme tarafından herhangi bir araştırma yapılmadığından bahisle 2577 sayılı Kanun'un 49'uncu maddesi uyarınca temyizen incelenerek bozulması istemi ile açılmıştır.

Danıştay Sekizinci Dairesi dava dosyasının incelenmesinin ardından 3213 sayılı Maden Kanunu'nun 36'ncı maddesinde yer alan kurala yer vererek; madenlerin arama izni ile aranacağı ve tespit edilen madenlerin ancak işletme izni ile işletilebileceği üzerinde durmuş ve bu yasa kuralı kapsamında değerlendirme yapılabilmesi için maden işletme izninin bulunması gerektiğini vurgulamıştır.

Bunun yanı sıra taş kırma makinelerinin çalışma esnasında çevreye zarar verip vermediğinin yerinde araştırılarak tespit edilmediği, yalnızca muhtemel zararlara değinilerek işlem tesis eden mahkeme kararında hukuka uyarlık olmadığı kanaatine varmıştır.

4.1.2. Zeytinlik Sahalarda Gerçekleştirilen Madencilik Faaliyetleri

Danıştay 8'nci Dairesi'nin 25.2.2014 tarih ve E.2012/1542, K.2014/1256 sayılı kararını içeren dava dosyası Hatay Merkez ilçesi Yukarıokçular köyü sınırlarında yer alan maden sahasında ..... Şirketine 9.5.2008 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere 10 yıl süreli işletme ruhsatı ve 30.1.2009 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere de işletme izni verilmesi işleminin iptali istemi ile açılmıştır.

İdare Mahkemesi tarafından Yukarıokçular köyü sınırları içerisinde kalan alanları 5-15 dekar arasında değişen zeytinlik alanlarının maden ocağına olan uzaklarının 3 km. den az olması dolayısıyla zeytinlik sahalarda gerçekleştirilecek faaliyetler için öncelikle 3573 sayılı Kanun hükümlerinin dikkate alınması gerektiği üzerinde durulmuştur. 3573 sayılı Kanun'un 20'nci maddesi ile zeytinlik sahalarda ve bu sahalara 3 km. mesafede zeytinyağı fabrikaları ile küçük ölçekli tarımsal sanayi işletmeleri dışında kimyevi atığa neden olan, toz ve duman kaynağı veya olumsuz sonuçlara yol açma ihtimali bulunan tesislerin yapılmasının ve işletilmesinin engellenmesinin amaçlandığı vurgulanmıştır. Ancak bunların yanı sıra yönetmelikte zeytinlik saha olarak tanımlanan sahanın zeytin yetiştirmeye uygun fundalık ve makiliklerden oluşan 25 dekarlık alan olduğunun belirtilmesi ile dava konusu sahanın 5-15 dekar arasında olması nedeniyle 3573 sayılı Kanun hükümlerine tabi tutulamayacağı yönünde karara varılmıştır. İdare Mahkemesi, davacı tarafından ruhsat konusu alanda eski eserlerin bulunduğu ifade edilmişse de, davalı idare tarafından düzenlenen işletme izin belgesinden, koruma altına alınan sarnıçların işletme izni dışında bırakıldığı ve zeytinlik sahası olarak tanımlanmayan yerde 3213 sayılı Maden Kanunu ve Madencilik Faaliyetleri Uygulama Yönetmeliği uyarınca gerekli izinler ve tedbirlerin alınması suretiyle davaya konu ruhsat ve iznin hukuka uygun olduğu görüşündedir.

Danıştay dava konusu kararında 3213 sayılı Maden Kanunu'nun dava konusu ruhsat ve iznin verildiği tarihte yürürlükte olan "Madencilik Faaliyetlerinde İzinler" başlıklı 7'nci maddesine ve 3573 sayılı Zeytinciliğin Islahı ve Yabanilerinin Aşılattırılması Hakkında Kanun'un 20/1'inci maddesine atıf yapmaktadır.

Danıştay 8'nci Dairesi, İdare Mahkemesi tarafından istenilen keşif ve bilirkişi incelemesi sonucu hazırlanan raporu incelemiş ve zeytinlik sahalarda yürütülecek faaliyetler için 3573 sayılı Kanun hükümlerinin ön planda tutulması gerektiği hususunda İdare Mahkemesi ile aynı görüşte olduğunu belirtmiştir. Ancak zeytinlik sahalarda zeytin ürünlerine ilişkin fabrikaların bile Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı'ndan izin alması gerekirken, maden sahası için kanunda belirtilen mesafe koşulunun dikkate alınmasının zorunlu olduğu üzerinde durmuştur. Bunun yanı sıra Zeytinciliğin Islahı ve Yabancılarının Aşılattırılmasına Dair Yönetmelik'te yapılan zeytinlik saha tanımının Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu'nun 20.6.2013 tarih ve E.2013/298 sayılı kararı ile yürütülmesinin durdurulması neticesinde İdare Mahkemesinin 25 dekardan az olan sahaları zeytinlik saha olarak kabul etmemesinin hukuka aykırı olduğu belirtilmiştir. Ayrıca Danıştay dava konusu madencilik faaliyetinin sadece zeytinliklere olan zararının değil aynı zamanda çevreye olan diğer zararları yönünden de incelenmesi gerektiği görüşündedir.

4.1.2.1. Zeytinliklerle Kaplı Sahalarda Verilen Maden Arama Ruhsatları

Danıştay 8'nci Dairesi'nin 04.06.2010 tarih ve E.2009/8976, K.2010/3225 sayılı kararını içeren dava dosyası; Balıkesir İli Havran İlçesi Küçükdere Köyü sınırlarında bulunan, müdahil K. A. İşletmeleri A.Ş. sorumluluğu altında olan 2006-5975, 2006-5976 ve 2006-6294 sicil numaralı IV. Grup maden arama ruhsatları ile 28237 sicil numaralı İR: 3627 sayılı maden işletme (altın-gümüş) ruhsatının iptali istemi ile açılan davayı reddeden Balıkesir İdare Mahkemesi'nin 30.06.2009 tarih ve E.2007/141, K.2009/957 sayılı kararın bozulması istemi ile açılmıştır.

Danıştay Sekizinci Dairesi'nin dava dosyasını incelemesinde; ilk olarak T.M. Madencilik Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti. için 6.8.1992 tarihinde altın madeni adına düzenlenen, ardından anılan şirketin başvurusu sonucu 6.3.2003 tarihli olur ile 6.8.2002 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere 10 yıl süre ile atın ve gümüş madeni olarak uzatılan İR: 3627 sayılı işletme ruhsatının, müdahil olan K.A. İşletmeleri A.Ş. ile adı geçen şirketin başvurusu ile 29.11.2005 tarihli olurla müdahil K.A. İşletmeleri A.Ş.'ye devrinin gerçekleştirildiği; yine K. Altın İşletmeleri A.Ş.'nin 9.6.2006 tarihli başvurusunun sonucu olarak Balıkesir İli Havran İlçesi Fazlıca Köyü

sınırları içerisinde yer alan 377,07 hektarlık alan için 22.6.2006 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere 3 yıl süresi olan 2006-5975 sayılı, Çamdibi Köyünde bulunan 465,09 hektarlık alan için 2006-5976 sicil numaralı ve 28.6.2006 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere Çamibi Köyündeki 30,18 hektarlık saha için 2006-6294 numaralı IV. Grup maden arama ruhsatı düzenlendiği anlaşılmaktadır.

İdare Mahkemesi kararına dayanak oluşturan bilirkişi raporu incelendiğinde maden arama ruhsatının kapsadığı sahanın ağırlıklı olarak zeytinliklerden oluştuğu; bahsi geçen sahada arama ve sondaj çalışmalarının yapıldığına ya da kimyasal içerikli madde kullanıldığına dair herhangi bir emareye rastlanılmadığı; zeytin ağaçlarının gövdesinde veya yapraklarında dikkat çekici nitelikte bir tahribatın bulunmadığı; davaya konu olan maden işletmesinin zeytinliklere 252 m. ile 775 m. mesafede yer aldığı dolayısıyla 3 kilometre uzaklıktan çok daha yakınında bulunduğu; maden işletmesinin zeytin ağaçlarının vejetatif veya generatif büyümesine olumsuz etkilerde bulunmadığı ve 3 km. mesafe şartının anılan saha için göz önünde bulundurulmasına gerek olmadığı kanaatine varıldığı görülmektedir.

Danıştay Sekizinci Dairesi dava konusu ile alakalı olarak; maden sahası için 3573 sayılı Zeytinciliğin ve Yabanilerinin Aşılattırılması Hakkında Kanun'un 20'nci maddesinde yer alan düzenlemeye (zeytinliklerle kaplı alanlar içerisinde ve bu alanlara en az 3 km. mesafede zeytinyağı fabrikaları hariç tutulmak üzere zeytin ağaçlarının vejetatif ve generatif gelişimine engel teşkil edecek nitelikte kimyasal atık, toz ve duman çıkaran tesislerin kurulamayacağı ve işletilemeyeceği, böyle sahalarda kurulacak zeytinyağı fabrikaları ve küçük çaplı tarımsal sanayi işletmelerinin kurulması ve işletilebilmesi için de Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı'ndan izin alınması gerektiği) bağlı kalınması gerektiği, aynı zamanda 252 m. ile 775 m. mesafede yer alan maden işletmesinin zeytin ağaçlarını olumsuz yönde etkilemeden faaliyet göstermesinin mümkün olmadığı görüşündedir.

Danıştay Sekizinci Dairesi yaptığı incelemelerin ardından; zeytinliklerle kaplı olduğu açık olan sahalarda verilen arama ruhsatları ile zeytinlik sahalarna 3 km. mesafeden çok daha yakın olan, kimyevi atık bırakan, toz ve duman çıkaran veya çıkarma ihtimali yüksek olan aynı zamanda 3573 sayılı Kanun'da belirtilen istisnai işletmeler

içerisinde bulunmayan işletme adına düzenlenen İR: 3627 numaralı ruhsatın iptali istemiyle açılan davayı reddeden Balıkesir İdare Mahkemesi kararının hukuka aykırı olduğu kanaatine varmıştır.

4.1.2.2. Kamu Yararı Kavramının ve İdarenin Denetim Yetkisinin Maden Sahaları Adına Düzenlenen Ruhsatlarda Dikkate Alınması

Danıştay 8'nci Dairesi'nin 28.3.2001 tarih ve E.1999/1889, K.2001/1289 sayılı kararını içeren dava dosyası; İzmir İli, Bornova İlçesi, Işıkkent, Belkahve, Naldöken ve Şeytanderesi sınırları içerisinde yer alan maden sahaları adına düzenlenen ruhsatların iptali ve yeniden ruhsat verilmemesine yönelik İzmir Valiliği tarafından yapılan başvuruya cevap verilmemek üzere reddedilmesine dair tesis edilen işlemin iptali istemi açılan davada; İzmir 1. İdare Mahkemesi'nin gerekçe olarak çevre ve insan sağlığına zarar veren ve gayrisihhi müessese ruhsatı bulunmaksızın faaliyet gösteren işletmelerin devamlılığının tehdit unsuru taşıdığına gösterilmesi ile dava konusunun iptaline yönelik 16.6.1998 tarih ve 407 sayılı kararın ve anılan bu kararı onayan Danıştay 8. Dairesi'nin 21.12.1998 tarih ve 4479 sayılı kararının; iptaline karar verilen ruhsatların yerleşim merkezlerine olan uzaklığının ve çevresel etkilerinin tek tek incelenerek değerlendirilmesi ve sonucunda karar verilmesi gerekirken tüm ruhsatların iptal edilmesine yönelik karar verildiği, çimento fabrikalarının diğer maden işletmelerinden farklı olarak hammadde kaynağına yakın olması gerektiği, ruhsatların iptal edilmesinin fabrikaların faaliyetlerinin durdurulması anlamını taşıdığı ve Maden Kanunu kapsamında verilen ruhsatların yine aynı Kanun hükümleri kapsamında iptal edilmesi gerektiği aksi takdirde ruhsat güvencesinin sağlanamayacağı ileri sürülerek 2577 sayılı Kanun'un 54'üncü maddesi gereği düzeltilmesi istemi ile açılmıştır.

Danıştay Sekizinci Dairesi'nin dava dosyasını incelemesinde; İzmir İli Bornova İlçesi sınırlarında yer alan Maden Kanunu kapsamında alınmış olan ruhsatlara dayalı olarak faaliyette bulunan taşocağı işletmelerinin yerleşim merkezlerine yakınlığından dolayı bölgede yaşayan halk ve yakında bulunan sanayi sitesinde bulunan esnafın taşocağında gerçekleşen patlamaların neden olduğu sarsıntı ve gürültüden rahatsız olduklarını ve bu husustaki şikâyetlerini sunmuş olmalarının ardından bölgede

yapılan incelemelerin ardından hazırlanan raporda faaliyet gösteren bu işletmelerin çevreye ve insana zarar verdiğinin ve dava konusu işlemin yapıldığı tarihte yürürlükte bulunan mevzuata aykırı hareket edildiğinin tespit edildiği gerekçesiyle Özel İdare adına İzmir Valiliği tarafından davalı Bakanlığa bölgede yaşayan halkın şikâyetlerinin yanı sıra geniş alanları kapsamakta olan ruhsatların amaç dışı kullanılmalarının, anılan dönemde halen yürürlükte bulunan Taşocakları Nizamnamesi kapsamında İl Özel İdarelerine tanınan ruhsat verme yetkisinin yasal olmasa da fiilen ellerinden alınmasına ve dolayısıyla vergi gelirlerinin azalmasına neden olduğundan bahisle verilen ruhsatların iptaline yönelik başvurunun cevap verilmemek üzere reddedildiği anlaşılmaktadır.

İdare mahkemesi tarafından, gürültü ve hava kirliliği şikâyetlerinin çevre ve insan üzerinde zararlı etkilerinin olup olmadığının, taşocağı işletmelerinin bulunduğu sahanın topoğrafik yapısının bozulup bozulmadığının, ruhsatların kapsam dışı kullanılıp kullanılmadığının tespiti amacı ile anılan bölgede yapılan bilirkişi incelemelerinin ardından hazırlanan raporda özet olarak; "...’nin IR-959, IR-2974, IR-2720, IR-3014 sayılı ruhsatlarla faaliyetlerini sürdürdüğü, IR-959 ve IR-2720 sayılı sahalarda açılmış bir ocak bulunduğu, ancak belediye encümen kararı ile faaliyet durdurulduğundan ocakta faaliyet gözlenemediği, ocağın en yakın yerleşim alanı Naldöken Köyüne 1 km., Evka-3 konut alanına en az 2 km. uzaklıkta olduğu, IR-2720, IR-2974, IR- 3014 sayılı ruhsatların tarihinin bu sahalarda imar sınırları içine alınışından sonra olduğu, bu nedenle bu faaliyetler için belediyeden izin alınmasının zorunlu olduğu belirtilerek sonuç olarak ...’ne ait ruhsatlı sahalarda ruhsat kapsamı dışında faaliyet yapılmadığı, yapılan faaliyetlerin çevre, insan sağlığı üzerindeki olumsuz etkilerinin (toz, gürültü, taş fırlatma ve titreşim) alınan önlemlerle asgari düzeye indirildiği, ancak sürekliliğinin sağlanabilmesinin kontrol ve denetimlerin periyodik olarak uzman ve yetkili kişilerce yapılmasına bağlı olduğu, 3213 sayılı Maden Yasası’nca maden ruhsatlarının verilmesi ve iptal edilmesi hakkının Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı’na bırakıldığı, aynı Yasa’nın 7’nci maddesi gereğince IR- 959 sayılı ruhsat sahası dışında kalan sahalarda faaliyetini sürdürülebilmesi için belediyeden izin alınmasının gerekli olduğu, ocağın bu hali ile kapatılmasının can güvenliği ve görüntü kirliliği açısından daha büyük olumsuzluklara neden olacağı, bu nedenle yerleşim bölgelerinde bulunan bu gibi

taşocaklarının hazırlanacak rehabilitasyon projelerine uygun olarak üretimlerini sürdürmeleri, üretim sona erdiğinde rehabilitasyon projelerini uygulayarak arkalarında görüntü ve emniyet açısından olumsuzluk bırakmamaları” yönünde görüşlerin yer aldığı görülmektedir.

Danıştay Sekizinci Dairesi, ülke ekonomisine önemli katkılarda bulunan, ihracatı ile ülkeye döviz girdisi sağlayan, istihdam ortamı oluşturan bu tarz işletmelerin kapatılmasının söz konusu olmasının ancak çevreye ve insan sağlığı üzerine olumsuz yönde ciddi etkilerin bulunduğu dair kesin tespitin yapılması ile mümkün olacağı görüşündedir.

Bu açıdan değerlendirildiğinde, bilirkişi heyeti tarafından görüş bildirilen raporda çevreye, doğaya ve insan üzerine olan olumsuz etkilerin alınacak tedbir önlemleri ile an az seviyeye indirilebileceğinin belirtmesinden dolayı, dava konusu maden ruhsatlarının kamu yararı dengesi göz önünde bulundurulmadan, idarenin sahip olduğu denetim yetkisinin göz ardı edilerek, yalnızca muhtemel risk varsayımından yola çıkılarak ruhsatların iptali yönünde karar verilmesinin hukuka aykırı olduğu kanaatine varılmıştır.

Diğer yandan, gayrisihhi müessese ruhsatları olmaksızın faaliyet gösteren işletmelerin ilgili makamlar tarafından denetiminin yapılması gerekirken, yine de gayrisihhi müessese ruhsatının bulunmamasının maden ruhsatlarının iptaline gerekçe gösterilemeyeceği Danıştay Sekizinci Dairesi tarafından vurgulanmıştır.

4.1.2.3. Bakanlıkça İzin Verilen Yerin Belediye Tarafından Mühürlenmesi

Danıştay 8’nci Dairesi’nin 23.10.1991 tarih ve E.1991/150, K.1991/1699 sayılı kararını içeren dava dosyası; davacı tarafından İstanbul ili, ... ilçesi, ... köyü sınırları içerisinde faaliyette bulunduğu maden ocağının ilgili belediye tarafından 3213 sayılı Maden Kanunu’nun 7’nci maddesi gereği sahanın belediye mücavir alanında bulunduğu ve belediyeden izin alınmaksızın faaliyette bulunulamayacağı gerekçe gösterilerek 1580 sayılı Belediye Yasası’nın 15/19 maddesi uyarınca mühürlenmesi yönünde tesis edilen işlemin iptali istemiyle açılan davayı; mühürlenme gerekçesini uygun bulan ve reddeden İstanbul 1. İdare Mahkemesi tarafından verilen 30.3.1990

tarikh ve E.1987/1232, K.1990/590 sayılı kararın, dava konusu işletme izninin belediye mücavir alanı olarak sınırlandırılmadan alındığı, anılan izin belgesinin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından verildiği, bu nedenle izin belgesi üzerinde yapılacak bu düzenlemelerden Bakanlığın yetkili olduğu gerekçesiyle 2577 sayılı Kanun'un 49'uncu maddesi uyarınca temyizden incelenerek bozulması istemi ile açılmıştır.

Danıştay Sekizinci Dairesi ilk olarak Belediye Kanunu'nun 15/19 maddesinde yer alan; "Belediye yasa, kural ve yasaklarına uymayan yasaca izin gerekirken, izinsiz yapılan, beldenin düzen, sağlık, esenliğini bozan şeylere meydan vermemek ve bunları yasaklamak" şeklindeki belediyelere verilen göreve yer vermiştir.

Dava dosyasının Daire tarafından incelenmesinde; maden işletme izin belgesi verilebilmesi için uygun olmayan bir sahaya Bakanlık tarafından izin belgesinin verildiği, arazi mülkiyetinin bir kısmının yapı kooperatifinin elinde bulunduğu ve maden işletmecileri ile sürekli anlaşmazlıkların yaşandığı ve bu anlaşmazlıkların çevre huzurunu bozduğu tespit olduğundan, Belediyenin tesis ettiği mühürleme işleminin önlem alma niteliğinde olduğu kabul edildiği için verilen kararda hukuka aykırılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

4.1.3. Maden Arama Faaliyet Raporlarında Tali Eksikliklerin Ruhsata Etkisi

Danıştay 8'nci Dairesi'nin 13.7.2011 tarih ve E.2011/754, K.2011/3670 sayılı kararını içeren dava dosyası Tokat ili, Zile ilçesi, Ulutepe köyü sınırlarında yer alan, davacı şirketin sahip olduğu ..... numaralı II. Grup doğa taş- mermer arama ruhsatının son günü olan 12.10.2009 tarihinde yapılan işletme ruhsatı başvurusunun, işletme talep harcının yatırılmış olduğuna dair makbuzun ve işletme projesinin ekte sunulmasına rağmen, arama faaliyet raporunun dosyada bulunmaması nedeniyle başvurunun reddedilmesi ve arama ruhsatının Maden Kanununun 24. maddesi gereği iptal edilmesi işleminin iptali istemi ile açılmıştır.

İlgili dosyada davacının yasal süre içerisinde talep harcının ödendiğine dair makbuzu ve işletme projesini dosyada sunarak işletme ruhsatı başvurusunda bulunduğu fakat

arama faaliyet raporunun yasal süresi dışında 24.11.2009 tarihinde davalı idareye sunulduğunu görülmektedir.

Danıştay 8'nci Dairesi 3213 sayılı Maden Kanunu'nun 3'üncü maddesi uyarınca arama faaliyet raporunun ruhsat sahalarında yürütülen arama faaliyetleri ile ilgili Genel Müdürlüğe verilmesi gereken belge olduğu tanımını yineleyerek Maden Kanunu'nun dava konusu işlemin söz konusu olduğu tarihte yürürlükte bulunan hali ile 17'nci maddesi gereği arama ruhsatının sonunda işletme ruhsatı talebinde bulunulmayan arama ruhsatlarının iptal edileceğini ve teminatların sahiplerine iade edileceği hükmüne de atıf yapmıştır.

Aynı zamanda 3213 sayılı Maden Kanunu'nun 24'üncü maddesinde; işletme ruhsat hakkının, arama ruhsatı son tarihine kadar, tespit edilen maden rezervi bilgilerinin de bulunduğu arama faaliyet raporunun, en az bir maden mühendisince hazırlanması gereken çevre ile uyumlu hale getirilmesini içeren işletme projesinin ve işletme ruhsatı talep harcının yatırıldığına dair makbuzun içinde bulunduğu dosya ile müracaat edilmesi halinde doğacağı; projede eksikliklerin tespit edilmesi halinde bu eksikliklerin tamamlanması için yapılan bildirim tarihinden itibaren 3 ay içerisinde eksikliklerin tamamlanması ve verilen süre içerisinde eksikliklerin tamamlanmaması halinde teminatların iki katına çıkarılacağı ve 3 ay daha süre tanınacağı, verilen bu süre içerisinde de eksiklikleri tamamlamayanların başvurularının reddedileceği ve teminatların irad kaydedileceği hükmüne yer verilmiştir.

Danıştay 8'nci Dairesi dava konusu ile alakalı olarak 6.11.2010 gün ve 27751 sayılı Resmi Gazete'de "Madencilik Faaliyetleri Uygulama Yönetmeliği" nin 168'inci maddesi ile yürürlükten kaldırılan fakat dava konusu olan işlemin tarihi itibari ile yürürlükte bulunan Maden Kanunu Uygulama Yönetmeliği'nin 14'üncü ve 18'inci maddelerine de atıfta bulunmuştur. 14'üncü maddeye göre; tanılan süre içerisinde arama faaliyet raporlarının verilmemesi halinde teminatların irad kaydedileceği ve 18'inci maddeye göre ise; arama ruhsatının geçerlilik tarihinin sonuna kadar tespit edilen maden rezerv bilgilerini de içeren arama faaliyet raporu, madencilik faaliyetleri sonrası sahanın çevre ile uyumlu hale getirilmesini içine alan ve en az bir maden mühendisi tarafından imzalanan Ek Form- 6 ya uygun olarak hazırlanmış olan

işletme projesi ve talep harcının tamamının yatırıldığına dair makbuz ile başvuruda bulunulması halinde işletme ruhsat hakkının doğacağı hükme bağlanmıştır.

Açıklanan bu gerekçeler ile Danıştay 8'nci Dairesi davacının tanınan yasal süre içinde işletme projesi ve ruhsat talep harcının yatırıldığına dair belgesi ile başvuruda bulunduğu, arama faaliyet raporunu yasal süre dışında sunduğu ve arama faaliyet raporlarının yasal süre içerisinde verilmesi gerektiği ancak yasal düzenlemelerde arama faaliyet raporunun yasal süre içerisinde sunulmaması halinde ruhsatın iptal edilmesi yaptırımının uygulanmasının öngörülmemekte olduğunu belirterek dava konusu işlemi hukuka uygun olarak kabul etmiş ve aksi yönde karar veren İdare Mahkemesi kararında hukuka uyarlık bulmamıştır.

4.1.4. Ruhsat Adına Tesis Edilecek İşlemlerin Yürürlükte Bulunan Mevzuata Uygun Yapılması

Danıştay 8'nci Dairesi'nin 03.10.2012 tarih ve E.2011/8015, K.2012/7008 sayılı kararını içeren dava dosyası; Bilecik ili Osmaneli ilçesi ..... köyünde bulunan davacı şirkete ait I (a) grubu maden (kum-çakıl) ocağının ruhsat sınırları dışında faaliyette bulunması nedeniyle 103.880,00 TL idari para cezasına, ruhsat teminatının irad kaydedilmesine ve yeni teminatın yatırılmasına kadar geçen sürede faaliyetten men edilmesine dair yapılan işlemin iptali istemiyle açılmıştır.

Danıştay 8'nci Dairesi dava dosyasının incelenmesinde; İdare Mahkemesi tarafından sunulan gerekçe kısmında söz konusu işlemin yalnızca idari para cezası yönünden ele alınarak; idari para cezasının üç katı tutarında uygulanması gerekirken beş katı tutarında uygulanmasının hukuka aykırı olduğu gerekçesiyle tüm işlemi iptal etmesinde hukuka uyarlık bulunmadığı yönünde karar vermesinin, usul ve hukuk yönünden uygun olmadığı görüşüne varmıştır.

Aynı zamanda idari para cezası uygulamasının ihlalin gerçekleştiği tarihin esas alınarak uygulanması ve bunun yanı sıra işlem tarihindeki veya cezanın tahsil edileceği tarihte ceza miktarında lehe düzenlemeler yapılmış ise bunların işleme alınması gerekmektedir.

4.1.5. İşletme Projesinde Tespit Edilen Teknik Eksikliklerin Tamamlanmaması

Danıştay 8'nci Daire'nin 27.2.2013 tarih ve E.2010/7065, K.2013/1488 sayılı kararını içeren dava dosyası; Bursa İli, Orhangazi İlçesi sınırları içerisinde davacı şirketin elinde bulunan İR: 1059668 ve 20054263 sicil numaralı arama ruhsatının iptali ve işletme ruhsatı talebinin reddedilmesi ve teminatın irat kaydedilmesine dair işlemin iptali istemiyle açılmıştır.

Danıştay Sekizinci Dairesi dava konusu dosyanın incelenmesinde; dava konusu işlemin tesis edildiği tarihte yürürlükte bulunan 3213 sayılı Maden Kanunu'nun "Harç, Teminat, Cezalar ve Diğer Yaptırımlar" başlıklı, genel bir düzenleme niteliğinde olan 13'üncü maddesine ve 24'üncü maddeye atıfta bulunmuştur. 13'üncü madde hükmüne göre; "Ruhsatların verilmesi için harç ve teminatın yatırılması zorunludur. Ruhsat teminatı, ruhsat aşamasına ve ruhsat süresine bağlı olarak hektar başına yıllık ruhsat harcının % 0,3'üdür. Bu oranı % 50'si oranında arttırmaya veya eksiltmeye Bakanlar Kurulu yetkilidir. Teminat, ruhsat aşamasına ve ruhsat süresine bağlı olarak her yıl Maliye Bakanlığı'nca belirlenen yıllık ruhsat harcından az olamaz. İrat kaydedilerek tamamlanması istenilen teminatların ruhsat sahibi tarafından üç ay içinde yatırılması gerekir. Bu süre içinde yatırılmamış ise ikinci bir üç aylık süre verilir. Verilen bu sürede de teminat yatırılmaz ise faaliyetler durdurulur. Teminat, takip eden altı ay içinde de tamamlanmaz ise ruhsat iptal edilir." 24'üncü madde hükmüne göre ise; "Arama ruhsat süresi sonuna kadar, tespit edilen madenin rezerv bilgilerini de içeren arama faaliyet raporu, en az bir maden mühendisi tarafından faaliyet sonrası işletme alanının çevre ile uyumlu hale getirilmesini de içeren, işletme projesi ve talep harcının ödendiğine dair belge ile müracaatta bulunulması halinde "işletme ruhsatı hakkı doğar."

Bu kanun maddelerinin yanı sıra Maden Kanunu Uygulama Yönetmeliği'nin 20'nci maddesine de atıf yapılarak "İşletme ruhsat talebi ile ilgili olarak tespit edilen teknik eksikliklerin üç ay içinde tamamlanması talep sahibine tebliğ edilir. Verilen sürede istenilen eksikliklerin tam olarak tamamlanmaması halinde ruhsatın teminatı, talep sahibine ikinci bir bildirim yapılmadan iki katına çıkarılır ve süre üç ay daha uzatılır. Bu sürede de eksikliklerini tamamlayamayanların talepleri reddedilerek mevcut

teminatı irat kaydedilir. Uygun bulunan işletme ruhsat talepleri için harç ve teminatın üç ay içerisinde tamamlanması talep sahibine tebliğ edilir. Bu sürede eksikliklerini tamamlayamayanların talepleri reddedilerek mevcut teminatı irat kaydedilir... ” denilmiştir.

Dava dosyasının incelenmesinde; davacı şirketin 8.7.2005 tarihli maden arama ruhsatı ile faaliyet gösterdiği alan için 2.7.2008 tarihinde krom işletme projesi ile işletme ruhsatı ve işletme izni talebinde bulunması dolayısıyla sahaya gönderilen teknik heyet tarafından olur verildiği, fakat işletme ruhsat talebine dair tespit edilen işletme ruhsat harcı ve işletme ruhsat teminatından oluşan mali eksikliklerin yatırılmasının gerektiği, aksi durumda mevcut teminatın irat kaydedileceği ve işletme ruhsat talebinin reddinin gerçekleşeceği davacı şirkete 5.1.2009 tarih ve 50075 sayılı yazı ile bildirildiği, üzerinde durulmuştur.

Danıştay Sekizinci Dairesi, yukarıda anılan kanun maddeleri ışığında dava konusu işlemi incelediğinde, davacı şirkete yazılı olarak bildirilen mali eksikliklerin belirtilen süre zarfında tamamlanmaması nedeniyle uygulanan işlemlerde hukuka aykırılık olmadığı görüşündedir.

4.1.5.1. Mevzuatın Yürürlük Tarihinden Önce Feshedilmiş Ruhsatlara Etkisi

Danıştay 8’nci Dairesi’nin E.2008/5321, K.2011/6300 sayılı kararını içeren dava dosyası; Kayseri İli Pınarbaşı İlçesi sınırlarında yer alan mermer arama ruhsat sahası için işletme ruhsatı alabilmek üzere yaptığı başvurunun ardından kendisine bildirilen eksikliklerin belirtilen süre içerisinde tamamlanmaması üzere Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Maden İşleri Genel Müdürlüğü tarafından 9.6.2006 tarih ve 4774 sayılı ruhsat iptali işleminin iptali istemi ile açılan davada; davacının kendisine tanınan iki defa üç aylık süre içerisinde eksikleri tamamlamaması nedeniyle ruhsatın iptal edildiği anlaşılmış olsa da; dava konusu işlemin davacıya tebliğinin ardından davacının 20.7.2006 tarihinde sunmuş olduğu itiraz dilekçesi ile 18.7.2006 tarihinde 26232 sayılı Resmi Gazete ile yürürlüğe giren Maden Kanunu Uygulama Yönetmeliği’nde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik’in 17’nci maddesi ile Maden Kanunu Uygulama Yönetmeliği’ne eklenen geçici 20’nci maddesinden

yararlandırılması talebi üzerine, davacıya teknik ve mali eksikliklerin tamamlanması için üç ay süre verilmesi gerekirken doğrudan ruhsat iptali işleminin uygulanmasının hukuka aykırı olduğu ve bu nedenle tesis edilen işlemin iptaline yönelik Kayseri 2'nci İdare Mahkemesi'nin 18.12.2007 tarih ve E.2006/7, K.2007/869 sayılı kararının, davacının yararlanmak istediği geçici 20'nci madde hükmünün yürürlük tarihi itibarıyla yararlanamayacağından bahisle temyizden incelenerek bozulması istemi ile açılmıştır.

Danıştay Sekizinci Dairesi dava konusu dosyanın incelemesinin ardından 3213 sayılı Maden Kanunu'nun 24'üncü maddesine yer vererek: "Projelerdeki eksiklikler, yapılan bildirimden itibaren üç ay içinde tamamlanır. Eksikliklerini verilen sürede tamamlayamayanların talepleri kabul edilmez ve teminatları irat kaydedilir." hükmü üzerinde durmuştur. Aynı zamanda bahsi geçen yasa temel alınarak çıkarılan Madencilik Faaliyetleri Uygulama Yönetmeliği'nin 20'nci maddesinde yer alan, projede tespit edilen eksikliklerin müracaat esnasında Ek Form 7 de verilen taahhütname ile yazılı olarak talepte bulunan şahsa bildirileceği, bildirim yapıldığı tarihten itibaren üç ay içerisinde eksikliklerin tamamlanmaması halinde talep sahibine bildirim yapılmaksızın ruhsat teminat miktarının iki katına çıkarılacağı ve yeniden üç ay süre tanınacağı ve ikinci kez verilen üç ay sürenin sonunda eksikliklerin tamamlanmaması halinde taleplerin kabul edilemeyeceği aynı zamanda teminatın irat kaydedilerek ruhsatın iptal edileceği hükmüne değinilmiştir.

18.7.2006 tarih ve 26232 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren Madencilik Faaliyetleri Uygulama Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik'in 17'nci maddesi ile Madencilik Faaliyetleri Uygulama Yönetmeliği'ne eklenen geçici 20'nci madde hükmünde ise; anılan yönetmeliğin yürürlük tarihinden önce başvurulmuş ancak Ek Form 7 ile yazılı olarak bildirim yapılan teknik ve mali eksikliklerin belirtilen süre içerisinde tamamlanmamış işletme ruhsat ve temdit talepli sahalar için tanınan sürenin dolması halinde bile tebligat ile 3 ay ek süre verilmesi, bu süre sonunda eksikliklerin yine tamamlanmaması durumunda taleplerin kabul edilmeyerek ruhsat teminatlarının irat kaydedilmesi şeklindeki kurala yer verilmiştir.

Danıştay Sekizinci Dairesi davacının Madencilik Faaliyetleri Uygulama Yönetmeliğinin Geçici 20'nci maddesinden yararlanmak istemi ile üç ay ek süre verilmesi ve ruhsat hukukunun devam ettirilmesi yönündeki talebinin; anılan yönetmelik maddesinin yürürlük tarihi itibariyle yapılan başvurular için geçerli olacağı, bu tarihten önce verilen ruhsatlarla alakalı olmadığından bahisle 9.6.2006 tarih 4774 sayılı işlemle ruhsat hukukunun sona erdirilmesi işleminin bu tarih itibariyle kesinleşmesinin ardından yürürlüğe giren anılan yönetmeliğin ilgili maddesinden yararlandırılmayacağı sonucuna varmıştır. Dolayısıyla davacının geçici 20'nci madde hükmünden yararlandırılmamasında hukuka aykırılık bulunmamaktadır.

4.1.5.2. İrat Kaydedilen Teminatın Tamamlanamamasının Ruhsat Üzerinde Etkisi

Danıştay 8'nci Dairesi'nin 10.2.2004 tarih ve E.2003/2982, K.2004/541 sayılı kararını içeren dava dosyası, ... ili, ... İlçesi sınırlarında yer alan kömür madeni sahası için davacı adına düzenlenen İR- 4343 sayılı işletme ruhsatının 3213 sayılı Maden Kanunu'nun 13'üncü maddesi uyarınca iptali üzerine davalı idare .....İşleri Genel Müdürlüğü tarafından 30.6.2001 tarih ve 1582 sayılı karar ile tesis edilen işlemin iptali istemi ile açılan davada; davacıdan kontrol ve denetim amacıyla yolluk avans istenmesi ve istenilen bu yolluk avansın yatırılmamasından dolayı irat kaydedilen teminatın tamamlanamaması üzerine Maden Kanunu'nun 13'üncü maddesi uyarınca ruhsatın iptal edilmesi işleminde hukuka aykırılık bulunduğu gerekçesiyle tesis edilen işlemin iptaline yönelik Kırıkkale İdare Mahkemesi'nin 30.12.2002 tarih ve E.2001/888, K.2002/899 sayılı kararında hukuka uyarlık bulunmadığı gerekçesiyle 2577 sayılı Kanun'un 49'uncu maddesi gereği temyizden incelenerek bozulması istemi ile açılmıştır.

Danıştay Sekizinci Dairesi'nin 2577 sayılı Kanun'un 49'uncu maddesi uyarınca İdare ve Yergi Mahkemeleri tarafından verilen kararları inceleyip bozabilmesi için anılan maddenin birinci fıkrasında yer alan nedenlerin barındırılması gerekmektedir.

İdare Mahkemesi tarafından verilen kararın gerekçesinde; Maden Kanunu ve Maden Kanunu Uygulama Yönetmeliği'nde idarece gerçekleştirilecek olan kontrol ve

denetim işleri için ruhsat sahibi şahıslardan yolluk avansı isteyebileceğine dair herhangi bir hüküm bulunmadığı, kontrol ve denetim masraflarının karşılanması hususunda yönetmeliğin 20'inci maddesinde bir düzenlemeye yer verildiği ve bahsi geçen türden harcamaların madencilik fonundan karşılanacağını belirtildiği üzerinde vurguda bulunulmuştur.

Danıştay Sekizinci Dairesi İdare Mahkemesi tarafından verilen kararın gerekçesini usule ve kanuna uygun bularak bozulmasına neden teşkil edecek herhangi bir unsur bulunmadığından temyiz isteminin reddine ve Kırıkkale İdare Mahkemesi'nce verilen kararın onanmasına karar vermiştir.

4.1.6. İktisadi Devlet Teşekkülüne Ait Olan Taşınmazlar Üzerinde İrtifak Hakkı

Danıştay 8'nci Dairesi'nin 18.2.2014 tarih ve E.2010/4154, K.2014/1039 sayılı kararını içeren dava dosyası; Ankara İli Bala İlçesinde, davacının maden arama ruhsatı sahasını kapsayan alan içerisinde yer alan ve mülkiyet hakkının Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü'ne ait olduğu taşınmazın bir bölümünde madencilik faaliyeti gerçekleştirebilmek için talep ettiği irtifak hakkının tesis edilmesine yönelik izin isteminin reddine yönelik 27.11.2008 tarih ve 10414 sayılı işlemin iptali istemiyle açılmıştır.

İdare mahkemesinin dava konusu işlem hakkında; 3213 sayılı Maden Kanunu'nun 46'ncı maddesi gereği anılan sahada irtifak hakkı tesisine ilişkin kamu yararı kararının var olması, sahada yapılan keşif ve bilirkişi incelemelerinin sonucu olan raporda, gerçekleştirilmesi planlanan madencilik faaliyetlerinin tarım ve hayvancılığı olumsuz yönde etkilemeyeceğinin saptanmasına rağmen, davacının başvurusunun, idare tarafından 3213 sayılı Maden Kanunu ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nda irtifak hakkı tesisine dair değinilen maddelerin ışığında bir değerlendirme yaparak sonuca varması ve varılan sonuç doğrultusunda işlem tesis etmesi gerekirken, irtifak hakkı tesisi istenen sahanın sadece tarımsal faaliyetler amacıyla kullanılacağı bunun dışında kalan faaliyetlere izin verilemeyeceği gerekçesiyle reddine karar verilen işlemde hukuka uyarlık bulunmadığı gerekçesiyle dava konusu işlemin iptaline karar verdiği görülmektedir.

Danıştay Sekizinci Dairesi 3213 sayılı Maden Kanunu'nun 46'ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan "Maden arama dönemi içerisinde arama sahası özel mülkiyete konu gayrimenkul üzerinde kullanma amacına münhasır olmak üzere belli süreler için madenci, Bakanlığa müracaat ile irtifak ve/veya intifa hakkı tesisi isteyebilir." hükmüne yer vermiştir.

Aynı zamanda 233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 2'nci maddesinde İktisadi Devlet Teşekkülünün; "sermayesinin tamamı Devlete ait, iktisadi alanda ticari esaslara göre faaliyet göstermek üzere kurulan," tanımına ve yine aynı Kararname'nin 57'nci maddesinde değinilen; "teşebbüslerin, müesseselerin, işletmelerin ve bağlı ortaklıkların malları ve her çeşit mevcutları aleyhine işlenen suçların, Devlet malı aleyhine işlenmiş sayılacağı" düzenlemesine vurgu yapmıştır.

Danıştay Sekizinci Dairesi'nin dava konusu dosyası incelemesinde; davacının ilk olarak davalı idareye başvurarak Tarım İşleri Genel Müdürlüğü'nün mülkiyetinde olan toplamda 8382 hektar büyüklüğünde ki alanın 1306 hektarlık kısmının maden arama ruhsatı sınırları içerisinde kaldığından bahisle bu alanda maden arama faaliyeti gerçekleştirmek istediğini belirttiği görülmektedir. Bu başvuruya cevaben 3213 sayılı Maden Kanunu'nun 46'ncı maddesi gereği ruhsat sahalarında intifa/irtifak hakkı isteminin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'na başvurma yolu ile yapılması gerektiği bildirilmiştir. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın konu ile ilgili olarak maden arama ve sondaj çalışmalarının gerçekleştirilmesi için irtifak hakkı tesisinin gerektiğine, Maden Kanunu'nun 46'ncı maddesi uyarınca kamu yararı kararı verilmesine ve irtifak hakkı tesisinde gereken tüm işlemlerin Ankara Valiliği tarafından sürdürülmesine karar verdiği anlaşılmaktadır. Ankara Valiliği İl İdare Kurulu tarafından bahsi geçen sahanın irtifak hakkı tesis etmek adına kamulaştırılmasında kamu yararının varlığı kararı verilmiş ve irtifak hakkı tesisi işlemlerinin yapılması üzere dosyanın Bala Kaymakamlığı'na gönderildiği görülmektedir. Bala Kaymakamlığı tarafından tamamlanan işlemlerin ardından işlem dosyasının davalı idareye gönderildiği, davalı idarenin ise Yüksek Planlama Kurulu'nun 24.12.1999 tarih ve 99/T-46 sayılı kararı ile Tarım Genel Müdürlüğü mülkiyetinde bulunan bahsi geçen sahanın tamamı üzerinde iştirak kurulmasına karar

verildiği, dolayısıyla sahanın tamamında tarımsal faaliyetlerin gerçekleştirileceği ve bunun dışında kalan diğer faaliyetler için irtifak hakkı tesisi talebinin kabul edilemeyeceğini bildirdiği görülmektedir. Bunun üzerine davacının, sahanın tarımsal faaliyetlerin gerçekleştirilmeye elverişli olmayan kısımları için irtifak hakkı tesisi kararının yeniden değerlendirilmesi istemi ile yaptığı başvurunun da reddedildiği anlaşılmaktadır.

Danıştay Sekizinci Daire yaptığı incelemenin ardından; Maden Kanunu'nun 46'ncı maddesi uyarınca irtifak hakkı tesisi adına yer alan düzenlemenin yalnızca özel mülkiyette yer alan taşınmazlarla alakalı olduğu, bu kanun maddesine dayanılarak kamu idarelerinin mülkiyetinde olan taşınmazlara yönelik irtifak hakkı tesisi işlemi gerçekleştirilemeyeceği görüşündedir.

Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü'nün 233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'ye bağlı, sermayesi devlete ait bir iktisadi devlet teşekkülü olduğu üzerinde durularak irtifak hakkı tesisi talep edilen sahanın bu devlet teşekkülüne ait olması ve 25.8.2008 tarih ve 2008/T-9 sayılı Yüksek Planlama Kurulu kararı ile iştirakine karar verilmesi üzerine anılan sahanın Tarım Hayvancılık İşletmesi Sanayi ve Ticaret A.Ş.'ye kiralandığı ve mülkiyet devrinin söz konusu olmadığı üzerinde durulmuştur.

Yapılan incelemeler sonucunda Danıştay Sekizinci Dairesi tarafından, bir iktisadi devlet teşekkülü idarenin mülkiyetinde bulunan saha üzerinde irtifak hakkı tesisi kurulamayacağından, davacının talebinin reddedilmesine ilişkin yapılan işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı, davacının yapacağı yeni bir başvurunun üzerine, davalı idareyi davacı yararına irtifak hakkı tesisine onay vermeye zorlayıcı mahkeme kararının hukuka aykırı olduğu savunulmaktadır.

4.1.7. Maden Sahasının Korunan Alanlar İçerisinde Yer Alması

Danıştay 8'nci Dairesinin 25.1.2008 tarih ve E.2007/4362, K.2008/417 sayılı kararını içeren dava dosyası; ilk olarak ..... Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti. adına altın madeni için 6.8.1992 tarihinde düzenlenen ve ardından anılan şirketin başvurusu üzerine 6.3.2003 tarihli olurla 6.8.2002 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere 10 yıl süre ile altın ve

gümüş madeni olarak temdit edilen ve müdahil ... A.Ş. ile ..... Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti. nin başvurusu üzerine 29.11.2005 tarihli olurla müdahil ... A.Ş. ye devredilen, İR: 3627 numaralı işletme ruhsatının, davalı idarenin yanında bulunarak davaya katılan müdahil ... A. Ş. nin 9.6.2006 tarihli başvurusu sonucunda Balıkesir İli Havran İlçesi Fazlıca Köyü sınırlarında kalan 377,07 hektarlık alan için 22.6.2006 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere üç yıl süreli 2006-5975 numaralı, aynı ilçenin Çamdibi Köyündeki 465,09 hektarlık alan için 2006-5976 numaralı ve 28.6.2006 tarihinden geçerli olmak üzere Çamdibi Köyündeki 30,18 hektarlık alan için 2006-6294 numaralı IV. Grup maden arama ruhsatlarının iptali istemi açılmıştır.

Danıştay Sekizinci Dairesi ilk olarak 3213 sayılı Maden Kanunu'nun 5177 sayılı Kanun'la değişik 7'nci maddesinde yer alan; "Orman, muhafaza ormanı, ağaçlandırma alanları, kara avcılığı alanları, özel koruma bölgeleri, milli parklar, tabiat parkları, tabiat anıtı, tabiatı koruma alanı, tarım, mera, sit alanları, su havzaları, kıyı alanları ve sahil şeritleri, karasuları, turizm bölgeleri, alanları ve merkezleri ile kültür ve turizm koruma ve gelişim bölgeleri, askeri yasak bölgeler ve imar alanları ile mücavir alanlarda madencilik faaliyetlerinin çevresel etki değerlendirmesinin gayrisihhi müesseseler ile ilgili hususlar dâhil hangi esaslara göre yürütüleceğinin ilgili bakanlıkların görüşü alınarak Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılacak bir yönetmelikle belirleneceği, çevre ve insan sağlığına zarar verdiği tespit edilen madencilik faaliyetlerinin gerekli önlemler alınıncaya kadar durdurulacağı, çevresel etki değerlendirmesi işleminin Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından, diğer izinlere ilişkin işlemlerinde ilgili bakanlıklar ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarınca çevresel etki değerlendirmesi sürecinde en geç üç ay içinde bitirileceği, maden arama faaliyetlerinin, bu kanunda sayılanlar dışında herhangi bir izne tabi olmadığı, işletme faaliyetlerinin ise bu kanuna göre Bakanlıkça çıkarılacak bir yönetmeliğe göre yürütüleceği" hükmüne değinmiştir. Aynı zamanda anılan Kanun'un 16'ncı maddesindeki; "II Grup, III Grup ve IV Grup madenlerin arama ruhsatı ile aranacağı, Genel Müdürlüğe IV Grup madenler için 2000 hektarı geçmeyecek şekilde arama ruhsatı müracaatı yapılacağı, müracaatların değerlendirilmesi sonucunda hak sağlanan alanların ayrı alanlar şeklinde oluşması durumunda, bu alanların her birine müracaat sahibinin talebi halinde ayrı ayrı da ruhsat verileceği" hükmüne yer vermiştir. Ardından bahsi geçen Kanun'un 17'nci maddesindeki; "arama ruhsatı ve

sertifika süresinin üç yıl olduğu, bu sürenin IV. Grup madenler için arama faaliyet raporları ile müracaat edilmesi halinde iki yıl uzatılabileceği” kuralına ve 24’üncü maddesinde; “arama ruhsat süresi sonuna kadar, tespit edilen maden rezerv bilgilerini de içeren arama faaliyet raporunu en az bir maden mühendisi tarafından hazırlanan faaliyet sonrası işletme alanının çevre ile uyumlu hale getirilmesini de içeren, işletme projesi ve talep harcının ödendiğine dair belge ile müracaatta bulunulması halinde işletme ruhsat hakkının doğacağı, Kanun’un 7’nci maddesine göre alınması gerekli izinler için ruhsat tarihinden itibaren üç ay içinde müracaat edilmesinin zorunlu olduğu, izinlerin alınmasından itibaren işletme izni verileceği” hükmü üzerinde durmuştur.

Dava konusu işlemin tesis edildiği tarihte yürürlükte olan hali ile 3213 sayılı Maden Kanunu’nun 7’nci maddesi uyarınca verilecek izinlere ilişkin usul ve esasların düzenlenmesi amacıyla 21.6.2005 tarih ve 25852 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren Madencilik Faaliyetleri İzin Yönetmeliği’nin 7., 9., 20., 31., 34., 77., 79., 80., 83., 85., 86.. maddelerinde değinilen doğa ormanlarında, milli parklar, tabiat parkları, tabiat anıtı ve tabiatı koruma alanlarında çevresel etki değerlendirmesi ile arama faaliyetleri, arama, ön işletme ve işletme izni alabilme şartlarına atıfta bulunulmuştur.

Ayrıca Maden Kanunu Uygulama Yönetmeliği’nin 28’inci maddesinde maden gruplarına göre işletme ruhsat süreleri ve sürenin uzatılması şartlarına değinildiği ve toplam işletme ruhsat süresinin altmış yılı geçemeyeceği kuralına yer verildiği hükme de değinilmiştir.

Bunların yanı sıra 2872 sayılı Çevre Kanunu’nun 5492 sayılı Yasa ile değişik 10’uncu maddesi, 16.12.2003 tarih ve 25318 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği’nin 6’ncı maddesi ve aynı zamanda 3573 sayılı Zeytinciliğin Islahı ve Yabanilerinin Aşılattırılması Hakkında Kanun’un 28.2.1995 tarih ve 4086 sayılı Yasa ile değişik 20’nci maddesi üzerinde durulmuştur.

Dava konusu olayda 6.8.1992 tarihinde işletme ruhsatının alınmasının ardından yapılan başvuru sonucu dava konusu ruhsatın 1993 yılında Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği olumsuz raporu aldığı ve bu nedenle faaliyete başlayamadığı, zeytinliklere 3 km. mesafeden daha yakın mesafede toz ve duman bıraktığı Havran Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2006/2446 sayılı dosyasında yer alan bilirkişi raporunda saptandığı, 3573 sayılı Yasa'nın 4086 sayılı Yasa ile değişik 20'nci maddesinin işletme ruhsatının alındığı tarih olan 6.8.1992 tarihinden sonra yürürlüğe girmesi dolayısıyla işletme ruhsatına dayanak teşkil edilemeyeceğinden bahisle İR: 3627 numaralı işletme ruhsatının kapsadığı sahada maden çıkarma faaliyetinin Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliğinin Geçici 3'üncü maddesi çerçevesinde değerlendirilmesine yönelik 30.6.2006 tarih ve 5007-31443 sayılı işlemin uygulandığı, bahsi geçen işlemin İdare Mahkemesi tarafından verilen 23.7.2007 tarih ve E. 2007/4874 sayılı karar ile iptal kararının yürütülmesinin durdurulması isteminin reddedildiği, ayrıca Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliğine göre yapılacak olan değerlendirmenin 1992 yılında ruhsatın ilk alındığı tarihten sonraki bir işlem olması ve düzenlenmesinin 30.6.2006 tarihinde tesis edilen işlemin dava konusu olan ruhsata dayanak teşkil etmeyeceğinden bahisle davanın reddine karar verildiği görülmektedir.

Danıştay Sekizinci Dairesi dava konusu ile alakalı olarak; Kaz Dağlarının Milli Park olması nedeniyle davaya konu 2006-5975, 2006-5976, 2006-6294 numaralı IV. Grup maden arama ruhsatları ile İR:3627 numaralı işletme ruhsatının kapsadığı taşınmazların milli park sınırları içerisinde kalıp kalmadığının araştırılması gerektiği ve yapılacak incelemelerin ardından milli park sınırları içerisinde kaldığının tespit edilmesi halinde buna göre incelemelerde bulunulması gerektiği kanaatindedir. Madencilik Faaliyetleri İzin Yönetmeliği uyarınca milli park sınırları içerisinde kalan maden işletme ruhsatının kapsadığı taşınmazlar için söz edilen yönetmelikte üzerinde durulan uygulamaların gerçekleştirilmesi gerektiği ve söz konusu dava dosyasında bu incelemelerin yapıldığına dair herhangi bir bulguya rastlanılmadığı belirtilmiştir.

Diğer yandan, dava konusu arama ve işletme ruhsatlarının bulunduğu taşınmazlarda 3573 sayılı Kanun'un 4086 sayılı Yasa ile değişik 20'nci maddesine tezat olarak toz

ve duman emisyonunun tespit edildiği yargı kararı ile saptanmasına karşın bu unsurun dikkate alınmaması hukuka aykırılık teşkil etmektedir.

4.1.7.1. Sit Alanı İçerisinde Madencilik Faaliyeti

Isparta İdare Mahkemesi'nin E.2014/213, K.2014/1091 sayılı kararını içeren dava dosyası; Burdur İli, Ağlasun İlçesi, Başköy beldesinde kalker üretimi yapmakta olan davacı şirket tarafından söz konusu maden sahasının arkeolojik sit sınırları içerisinde kaldığından bahisle madencilik faaliyetlerinin durdurulmasına yönelik Burdur Orman İşletme Müdürlüğü'nün 19.1.2014 tarih ve 104716 sayılı işleminin gerekli izinleri aldığı, kanuna dayanmayan bir yetki ile madencilik faaliyetlerine izin verilmediği, hukuka aykırı olduğu ileri sürülerek iptali istemi ile açılmıştır.

Dava konusu olay ile alakalı olarak ilgili Kanun maddelerinin incelenmesine geçilmiştir. İlk olarak 3213 sayılı Maden Kanunu'nun 2'nci maddesinde; "I. grup madenler; İnşaat ile yol yapımında kullanılan ve tabiatta doğal olarak bulunan kum ve çakıl, Tuğla-kiremit kili, Çimento kili, Marn, Puzolanik kayaç (Tras) ile çimento ve seramik sanayilerinde kullanılan ve diğer gruplarda yer almayan kayaçlar, II. grup madenler ise; Mermeri Dekoratif taşlar, Traverten, Kalker, Dolomit, Kalsit, Granit, Siyenit, Andezit, Bazalt ve benzeri taşlar" olarak yapılan tanımlamaya değinilmiştir.

Ardından "Madencilik Faaliyetlerinde İzinler" başlıklı 7'nci maddede yer alan; "Orman, muhafaza ormanı, ağaçlandırma alanları, kara avcılığı alanları, özel koruma bölgeleri, milli parklar, tabiat parkları, tabiat anıtı, tabiatı koruma alanları, tarım, mera, sit alanları, su havzaları, kıyı alanları ve sahil şeritleri, karasuları, turizm bölgeleri, alanları ve merkezleri ile kültür ve turizm koruma ve gelişim bölgeleri, askeri yasak bölgeler ve imar alanları ile mücavir alanlarda madencilik faaliyetlerinin çevresel etki değerlendirmesi, gayri sıhhi müesseseler ile ilgili hususlar dâhil hangi esaslara göre yürütüleceği ilgili bakanlıkların görüşü alınarak Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılacak bir yönetmelikle belirleneceği, ilgili bakanlıkların mevzuatı gereği yapacağı inceleme ve denetimlerde; ruhsat alanlarında bu yönetmelik esaslarına uygun çalışılmadığının tespiti halinde, mevzuat çerçevesinde yapılacak işlemler Genel Müdürlüğe bildirileceği, çevre ve insan sağlığına zarar verdiği tespit

edilen madencilik faaliyetleri gerekli önlemler alınıncaya kadar durdurulacağı, çevresel etki değerlendirmesi işlemleri Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından, diğer izinlere ilişkin işlemler de ilgili bakanlıklara diğer kamu kurum ve kuruluşlarınca çevresel etki değerlendirmesi sürecinde en geç üç ay içinde bitirileceği, Bakanlık ve diğer bakanlıkların mevzuatının gerektirdiği maddi yükümlülükler ruhsat sahibi tarafından karşılanacağı, imar alanlar içinde kalan madencilik faaliyetleri ilgili yerel merciden izin alınarak yapılacağı, ruhsat alındıktan sonra imar alanları içine alınan maden sahalarına bu hüküm uygulanmayacağı, kamu hizmeti veya umumun yararına ayrılmış yerlere ve bu tür tesislere 60 metre mesafe dâhilinde madencilik faaliyetleri Bakanlığın, binalara 60 metre, özel mülkiyete 20 metre mesafe dâhilinde ise mülk sahibinin iznine bağlı olduğu, bu mesafeler ihtiyaç halinde madencilik faaliyetlerinin boyutu, emniyet tedbirleri ve arazinin yapısı dikkate alınarak Bakanlıkça artırılabilmesi, mesafelerin yatay olarak hesaplanacağı, maden arama faaliyetleri bu Kanunda sayılanlar dışında herhangi bir izne tabi olmadığı, işletme faaliyetlerinin ise bu Kanuna göre Bakanlıkça çıkarılacak yönetmeliğe göre yürütüleceği, maden işletme faaliyeti ile Devlet ve il yolları, havaalanı, liman ve baraj gibi kamu yatırımlarının birbirleri engellemesi, kamu kurum ve kuruluşlarını uygulamalarından dolayı maden işletme faaliyetlerinin yapılamaz hale gelmesi, kamu ve özel yatırım için başka alternatif alanların bulunamaması durumunda madencilik faaliyeti ve yatırımla ilgili karar Başbakanlık Müsteşarı başkanlığında oluşturulacak bir kurul tarafından verileceği, kurulun teşkili, çalışma usulü, karar alma şekli ve diğer hususlar Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle düzenleneceği, kamu yatırımları nedeniyle kurul kararı ile faaliyeti kısıtlanan maden işletmecisinin yatırım giderleri lehine karar verilen tarafça tazmin edileceği, madencilik faaliyetleri ve/veya bu faaliyetlere bağlı tesisler için verilmiş izinler ruhsat hukuku devam ettiği sürece geçerli olduğu, bu madde hükümlerine aykırı faaliyette bulunulduğunun tespiti halinde ruhsat teminatı irat kaydedilerek bu alandaki faaliyet durdurulacağı, beş yıl içinde üç kez bu maddenin ihlali halinde teminatın tamamı irat kaydedilerek ruhsat iptal edileceği.” kurallarına vurgu yapılmıştır.

Yine aynı kanununun 16’ncı maddesinde yer alan; “II. Grup, III. Grup ve IV. Grup madenler arama ruhsatı, V. Grup madenler arama sertifikası ile aranacağı, I. Grup madenler için doğrudan işletme ruhsatı verileceği, I. Grup (a) bendi maden ruhsatı

alanlarının 10 hektarı geçemeyeceği, I. Grup (b) bendi madenler için 50 hektarı geçmeyecek şekilde doğrudan işletme ruhsatı verileceği, II. Grup madenler için 100, III. Grup madenler için 500, IV. Grup madenler için 2000 hektarı geçmeyecek şekilde arama ruhsatı, V. Grup madenler için 1000 hektarı geçmeyecek şekilde arama sertifikası müracaatı yapılacağı, bir grup için verilen ruhsatın diğer gruptaki madenler için hak sağlamayacağı” hükmü üzerinde durulmuştur.

Maden Kanunu’nda dava konusu ile alakalı madde hükümlerine yer verildikten sonra 21.6.2005 tarih ve 25852 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “Madencilik Faaliyetleri İzin Yönetmeliği” nin değişik 9’uncu maddesi ile düzenlenen; “ Maden ruhsat sahibi, işletme ruhsatı veya sertifikasını aldıktan sonra izin için ilgili bakanlıklar ile diğer kamu kurum ve kuruluşlarına üç ay içinde müracaat etmek zorundadır. ... Maden ruhsat sahibi, çevresel etki değerlendirmesi uygulanacak projelere tabi olması durumunda ruhsatın yürürlük tarihinden itibaren üç ay içinde Çevre ve Orman Bakanlığı’na müracaat ederek format almak zorundadır. Maden ruhsat sahibi formatın alınmış olduğu tarihten itibaren çevresel etki değerlendirmesi raporunu Çevre ve Orman Bakanlığı’na bir yıl içinde sunmakla yükümlüdür... “Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu” veya “Çevresel Etki Değerlendirmesi Gerekli Değildir” kararı ve gerekli diğer izinlerin alınmasından itibaren yedi gün içinde işletme izni verilir. Bu izin ile maden ruhsat sahibi ruhsat alanı içinde projesi kapsamında faaliyetlerini sürdürür.” düzenlemeye yer verilmiştir.

Aynı yönetmeliğin değişik 20’nci maddesinde yer alan; “Maden ruhsat sahibi; Devlet ormanları, hükmi şahsiyeti haiz amme müesseselerine ait ormanlar, muhafaza ormanlarında ve ağaçlandırma alanlarında; üretim faaliyetleri için valiliğe veya ilgili orman bölge müdürlüğüne gerekli belgelerle müracaat eder. İlgili orman bölge müdürlüğünce, arazi üzerinde yapılacak inceleme sonucu hazırlanan rapor göz önünde bulundurularak ruhsat süresince orman işletme izni ve/veya geçici tesis izni verilir. Orman işletme iznine ilişkin yapılan işlem sonuçları Orman Bölge Müdürlüğünce Genel Müdürlüğe bildirilir.” hükmüne değinilmiştir.

Dava konusu olayda sit alanından söz edildiği üzere ilgili diğer yasal kaynak olan 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu’nun 7’nci maddesinde;

“korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının ve doğal sit alanlarının tespitinin, Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın koordinatörlüğünde ilgili ve faaliyetleri etkilenen kurum ve kuruluşların görüşü alınarak yapılacağı, yapılacak tespitlerde kültür ve tabiat varlıklarının tarih, sanat, bölge ve diğer özelliklerinin dikkate alınacağı, Devletin imkânları göz önünde tutularak, örnek durumda olan ve ait olduğu devrin özelliklerini yansıtan yeteri kadar eserin korunması gerekli kültür varlığı olarak belirleneceği, korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile ilgili yapılan tespitlerin koruma bölge kurulu kararı ile tescil olunacağı.” işlem tarihinde yürürlükte bulunan 8’nci maddesinde ise; 7’nci madde uyarınca tescili yapılan korunması gerekli kültür ve tabiat varlıklarının koruma sahalarının tespitinin ve bu sahalar sınırları dâhilinde inşaat ve tesis yapılıp yapılamayacağı kararının Koruma Kurulları yetkisinde olduğu, Koruma Kurulları tarafından verilen kararlara anılan Kanunun 61/2 maddesi uyarınca itiraz edilebileceği, koruma alanlarının sınırları tespit edilirken, korunması gerekli kültür ve tabiat varlıklarının korunması, görünümleri ve çevre ile uyumlarının muhafazasının dikkate alınacağı; 9. maddesinde ise; Koruma Yüksek Kurulunun ilkeleri kapsamında koruma bölge kurulları tarafından alınmış olan kararlara tezat teşkil edecek nitelikte, korunması gerekli kültür ve tabiat varlıklarının koruma alanları ile sit alanlarında inşai ve fiziki müdahalede bulunulamayacağı, bunların yeniden kullanıma sunulamayacağı veya amaç dışı kullanılamayacağı, esaslı onarım, inşaat, tesisat, sondaj, kısmen veya tamamen yıkma, yakma, kazı veya benzeri işlerin inşai ve fiziki müdahale sayılacağı hükümleri üzerinde vurgu yapılmıştır.

Yukarıdaki mevzuat hükümleri ışığında dava konusu işlem incelendiğinde; Kültür ve Turizm Bakanlığı’na karşı açılan davada uyuşmazlık konusu maden ocağının bulunduğu Burdur İli, Ağlasun İlçesi Başköy beldesi sınırları içerisinde, Sagalassos Antik Kenti I. Derece Sit Alanının Akdağ ve çevresinde tespit edilen kültür varlıklarını kapsayacak şekilde sınırlarının genişletilmesine, I. derece Arkeolojik Sit Alanı sınırları dâhilinde amaç dışı herhangi bir faaliyet gerçekleştirilmemesine dair Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu’nun 20.11.2012 tarih ve 1137 sayılı kararının iptali istemi ile açılan dava sürecinde anılan mahkeme tarafından 17.10.2014 tarihinde dava konusu bölgede yapılan keşif ve bilirkişi incelemelerinin ardından hazırlanan raporda söz konusu maden ocağı ve ocak içerisinde yer alan

tesislerin, tesis edilen işlemin gerekçesi olarak gösterilen sit alanı kararları ile belirlenen sınırlar içerisinde kaldığının anlaşılması olmasından yukarıda değinilen mevzuat hükümleri gereği tesis edilen işleminde hukuka aykırılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

4.1.8. Mera Olarak Ayrılan Alanlarda Madencilik Faaliyetleri

Danıştay 8'nci Dairesi'nin E.2006/4971, K.2007/1833 sayılı kararını içeren dava dosyası ..... ili, ... ilçesi, ... Köyünde Hafriyat Madencilik İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti.'ne verilen II. Grup Doğaltaş- Mermer işletme ruhsatı ve izninin iptali istemi ile açılmıştır.

Hafriyat Madencilik İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti.'nin, anılan taşınmazın hazine adına "ham toprak" olarak kaydının yapılması ve satışa sunulmasının ardından taşınmazı satın aldığı ve taşınmaz üzerinde kalker ocağı ve konkasör tesisi kurmak adına Valiliğe Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği kapsamında başvuruda bulunduğu bunun üzerine 8, 267 ha olan alan üzerinde ilgili kuruluşlarında görüşlerinden yararlanılarak "çevresel etki değerlendirilmesi gerekli değildir" yönünde karar verildiği görülmektedir. Aynı zamanda bahsi geçen şirketin 3213 sayılı Maden Kanunu'nun 16'ncı maddesi kapsamında Bakanlığa ruhsat istemi ile başvuru yaptığı ve davalı Bakanlık tarafından 98,31 hektarlık saha için anılan şirkete 30.6.2005 tarihinden itibaren geçerli olmak kaydıyla 10 yıl süre ile ..... Ruhsat No: ..... sayılı II. Grup doğaltaş- mermer (kalker) işletme ruhsatının ve iznin verildiği anlaşılmaktadır.

Ancak şirketin kuracağı tesisler için almış olduğu "çevresel etki gerekli değildir" kararının iptali istemi ile mahkemelerin 2005/1166 esaslı ışığında açmış olduğu dava sonucunda 19.12.2005 tarihli verilen kararla, adına maden ruhsatı düzenlenen ve dava konusu olan "ÇED gerekli değildir" kararının yürütmesinin durdurulmasına yönelik karar verildiği, fakat kararın gerekçelerinden gösterilen anılan sahanın mera niteliği taşıyıp taşımadığına ilişkin mahkemelerin 6.7.2006 tarih ve E.2005/116, K.2006/1108 sayılı kararıyla; 1'nci Asliye Hukuk Mahkemesi'nin 8.12.2005 tarih ve 2005/257 sayılı tedbir kararının aynı mahkeme tarafından 1.6.2006 tarihli karar ile

kaldırılmasının da değerlendirilmesi üzerine davanın reddedildiği anlaşılmaktadır. Bunun üzerine 3213 sayılı Maden Kanunu uyarınca usule uygun olarak dava konusu II. Grup doğaltaş- mermer işletme ruhsatı ve izninin verildiği ve tesis edilen işlemlerde hukuka aykırılık olmadığı görüşü ile ..... 2'nci İdare Mahkemesi 6.7.2006 tarih ve E.2005/1686 K.2006/1113 sayılı karar ile davayı reddettiği görülmektedir.

Danıştay 8'inci Dairesi'ne gelen dava dosyası hakkında... 2'nci İdare Mahkemesinin vermiş olduğu kararın hukuka aykırı olduğu ileri sürülerek 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Yasası'nın 49'uncu maddesi uyarınca temyizden bozulması istenilmektedir.

Danıştay Sekizinci Dairesi dava dosyasını incelemesinde; davacı köy tarafından 4.7.2005 tarihinde maliye hazinesi adına "ham toprak" vasfında kayıtlı olan taşınmaza ait tapu kaydının iptali istemiyle dava açıldığı görülmektedir. 1'nci Asliye Hukuk Mahkemesi'nin 22.9.2006 tarih ve E.2005/257, K.2006/312 sayılı kararı ile bahsi geçen taşınmaza ilişkin tapu kaydının iptal edilmesine ve anılan yerin mera vasfında olduğu gerekçesiyle sınırlandırılmasına karar verilmiştir. 1'nci Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından verilen bu karar Yargıtay 14'üncü Hukuk Dairesi'nin 29.1.2007 tarih ve E.2006/13660, K.2007/629 sayılı kararı ile onandığı temyizi istenen dava dosyası eklerinde görülmektedir.

Bu incelemenin ardından Danıştay Sekizinci Dairesi Mera Kanunu'nun 4'üncü maddesine atıfta bulunarak; "mera, yaylak ve kışlakların özel mülkiyete geçirilemeyeceği, amacı dışında kullanılamayacağı, zaman aşımı uygulanamayacağı, sınırlarının daraltılamayacağı" üzerinde durduktan sonra, 14'üncü maddede yer alan; "tahsis amacı değiştirilmedikçe mera, yaylak ve kışlaktan bu Kanun'dan gösterilenden başka şekilde yararlanılamayacağı, ancak, bu Kanuna veya daha önceki kanunlara göre mera, yaylak ve kışlak olarak tahsis edilmiş olan veya kadimden beri bu amaçla kullanılan arazilerden; Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın talebi üzerine; 3213 sayılı Maden Kanunu ve 6326 sayılı Petrol Kanunu hükümlerine göre, arama faaliyetleri sonunda rezervi belirlenen maden ve petrol faaliyetleri için zaruri olan yerlerin ilgili müdürlüğün talebi, komisyonun ve defterdarlığın uygun görüşü üzerine, valilikçe tahsis amacının değiştirilebileceği ve söz konusu yerlerin

tescillerinin hazine adına vakıf meralarının tescillerinin ise vakıf adına yaptırılacağı” hükmüne vurgu yapmıştır.

Danıştay Sekizinci Dairesi, 5.6.2004 tarihinde ..... sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 3213 sayılı Maden Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair 5177 sayılı Kanun ve bu kanun temel alınarak hazırlanan Madencilik Faaliyetleri İzin Yönetmeliği’nde, mera alanlarında madencilik faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi hususunda düzenlemelere yer verilmiş olsa dahi Hafriyat Madencilik İnşaat Ticaret ve Limited Şirketi’nin bu düzenlemeler uyarınca yeniden başvuru yapması gerektiği görüşündedir. Bu sebeplerden dolayı mera olarak sınırlandırılan taşınmaz üzerinde madencilik faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi adına maden arama ruhsatı verilmesinde hukuka aykırılık olduğu kanaatindedir.

4.1.8.1. Mera Alanında Gerekli İzinler Alınmadan Madencilik Faaliyetinde Bulunulamayacağı

Danıştay 8’inci Dairesi’nin 30.3.2004 tarih ve E.2003/2763, K.2004/1519 sayılı kararını içeren dava dosyası, Kayseri İli, ... ilçesi, ... Kasabasında bulunan 250.00 hektarlık alana tekabül eden alan için düzenlenen Ar: 73151 sayılı arama ruhsatın kapsadığı sahanın 1516 ve 1520 numaralı parsellerinin tapu kaydında mera olarak gösterildiğinden, Mera Kanunu’nun ilgili hükümleri gereği Tarım Bakanlığında izin almaksızın çalışma yapılamayacağından bahisle gerçekleştirilmekte olan faaliyetlerin durdurulmasına ilişkin ..... Kaymakamlığı’nın 25.9.2002 tarih ve 410 sayılı işleminin iptali istemi ile açılan davada; toprak etüdü raporlarında dava konusu parsellerin VII. sınıf zayıf kullanım niteliğinde mera arazisi olduğunun saptandığı, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı’nın 30.1.2002 tarih ve 1469 sayılı yazısında tarımsal faaliyete zarar vermemek kaydı ile sahanın tarım dışı amaçlarla kullanılabileceğini belirttiği ve mera niteliğinin İl Mera Komisyonu tarafından 22.3.2002 tarih ve 144 numaralı toplantının sonucu olarak kaldırdığı, dolayısıyla mermer madeni arama ruhsatı kapsamında yürütülmekte olan çalışmaların durdurulmasına yönelik tesis edilen işlemde hukuka aykırılık bulunduğu gerekçesiyle bahsi geçen işlemi iptal eden Kırıkkale İdare Mahkemesi’nin 30.12.2002 tarih ve E.2002/1114, K.2002/1368 sayılı

kararının; İl Mera Komisyonu'nun mera vasfını kaldırmaya yönelik bir yetkiye sahip olmadığı, anılan parsellerin tapuda mera olarak yer aldığından bahisle 2577 sayılı Kanun'un 49'uncu maddesi gereği incelenerek bozulması istemi ile açılmıştır.

Danıştay Sekizinci Dairesi dava konusu ile ilgili olarak 3213 sayılı Maden Kanunu'nun 7'nci maddesinde yer alan; "orman, ağaçlandırma alanları, askeri yasak bölgelerde ve SİT alanları yakınlarında madencilik faaliyetlerinde bulunulması ilgili Kanun hükümlerine göre izne tabidir." hükmüne değinerek uyuşmazlığın çözümünde ilgili Kanun hükümlerinin uygulanacağına vurgu yapmıştır. Aynı zamanda Maden Kanunu Uygulama Yönetmeliği'nin 73'üncü maddesi ile de Maden Kanunu'nun 7'nci maddesinde belirtilen alınması gerekli izinlerin maden sahası adına düzenlenen ruhsatın verilmesinin ardından ilgili Kanun hükümlerine göre yetkili kanallara başvuruda bulunularak alınacağı hükmü üzerinde durmuştur.

Dava konusunu ilgilendiren bir diğer kanun olan 4342 sayılı Mera Kanunu'nda, mera vasfında olan taşınmazlar üzerinde madencilik faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi çeşitli şartlara tabi tutulmuştur. Bu bağlamda Mera Kanunu'nun 14'üncü maddesi uyarınca maden arama ve verimliliği net olarak belirlenmiş olan ön işletme ve işletme faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi için Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı'ndan talepte bulunması gerekmektedir.

Mera Kanunu'nun 5/b maddesinde, Devletin hüküm ve tasarrufu altında olan ve mülkiyeti hazineye ait olan, yapılan etüt sonucunda mera, yaylak ve kışlak olarak kullanılmasında fayda olacağı belirlenen sahalarda Mera Komisyonu tarafından belirlenecek ihtiyacın karşılanması üzere köy veya belediyelere tahsis edilebileceği düzenlenmiştir.

Yine Mera Kanunu'nun 15'inci maddesinde, köy veya belediyelere verilen mera, yaylak ve kışlakların, ihtiyacın değişmesi veya gelişmesi durumunda bu değişim ve gelişmeler göz önünde bulundurularak tahsis kararının değişmesinin Mera Komisyonu teklifi üzerine valiliğin onayı ile mümkün olacağı hükmüne yer verilmiştir. Aynı Kanun'un 10'uncu maddesinde ise mera, yaylak ve kışlak olarak

saptanan ve tahdidi yapılan yerlerin haritalarının bir örnek nüshalarının ilgili Tapu Sicil Müdürlüğüne gönderilmesi zorunluluğuna yer verilmiştir.

Mera Kanunu'nun 19'uncu maddesinde mera, yaylak ve kışlakların ihlal edilmesi durumunda ilgili alanda görevli muhtar ve belediye başkanının acilen Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı İl ve İlçe Müdürlüklerine, İl ve İlçe Müdürlüklerinin de Valiliğe veya Kaymakamlığa durumu bildirmek zorunda oldukları hükmüne yer verilmiştir.

Danıştay Sekizinci Dairesi'nin yukarıda ki kanun maddelerini değerlendirmesinin ardından; dosya incelemesine geçilmiş ve dosyadaki bilgi ve belgeler ışığında İl Mera Komisyonu tarafından bahsi geçen sahanın mera vasfı taşınmadığı ve Mera Kanunu'nun 5/b maddesinde belirtilen yerlerden sayılamayacağına yönelik karar vermesinin ardından Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı'nın Melikgazi Kaymakamlığı'na ilettiği 12.7.2002 tarih ve 2880-8313 sayılı yazı ile maden ocağının 1517 numaralı mera olarak tespit edilen parseli ihlal etmesi hususunda 4342 sayılı Mera Kanunu'nun 19'uncu maddesi uyarınca işlem tesis edilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Sonuç olarak Danıştay Sekizinci Dairesi, dava konusu olan maden ocağının içerisinde bulunduğu ve etkilediği alanların mera niteliği taşıyan alanı içine alıp almadığı, mera vasfının Mera İl Komisyonu tarafından kaldırıldığı söz konusu ise bu kararın Valilik tarafından onaylanarak Tapu Sicil Müdürlüğü tarafından gerekli yerlere işlenip işlenmediğinin ve anılan sahada madencilik faaliyetinde bulunabilmek için Maden Kanunu'nun 7'nci maddesinde belirtilen izinlerin alıp alınmadığının tespit edilmesi ve gerekli görülmesi halinde bilirkişi incelemelerine yer verilmesi gerekirken sadece anılan sahanın mera vasfının kaldırıldığından bahisle dava konusu işlemin iptaline yönelik İdare Mahkemesi kararının eksik incelemeye tabi olduğu gerekçesiyle hukuka aykırı olduğu kanaatine varmıştır.

4.1.9. Sahil Şeritlerinde Madencilik Faaliyetleri

Danıştay 8'inci Dairesi'nin 30.10.2007 tarih ve E.2005/1471, K.2007/5584 sayılı kararını içeren dava dosyası, 3.2.2005 tarih ve 25716 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Maden Kanunu'nun I (A) Grubu Madenleri ile İlgili

Uygulama Yönetmeliği'nin 6'ncı maddesinin 2'nci fıkrasının ve 9'uncu maddesinin iptali istemiyle açılmıştır.

Danıştay Sekizinci Dairesi davalı idarenin usule dair itirazlarını yerinde görmeyerek, usulün incelemesini kanunlar ışığında gerçekleştirmiştir. İlk olarak Anayasa'mızın 124'üncü maddesine değinerek; "Başbakanlık, bakanlıklar ve kamu tüzel kişiliklerinin kendi görev alanlarını ilgilendiren kanunların ve tüzükleri uygulanmasını sağlamak üzere ve bunlara aykırı olmamak şartıyla yönetmelikler çıkarabilecekleri" hükmüne yer verilmiştir.

Ardından 3213 sayılı Maden Kanunu'nun 16'ncı maddesinin 2'nci fıkrasında yer alan; "I grup (a) bendi madenler için alanlar İl Özel İdarelerince ihale edilerek işletme ruhsatı verilir. İhale edilecek alanlar Genel Müdürlüğün uygun görüşü alınarak belirlenir. Bu madenlerin ihale bedeli İl Özel İdarelerinin hesabına yatırılır. Özel mülkiyete tabi alanlar ihale edilemez. Mülkiyet sahibinin kendi mülkiyeti üzerinde ruhsat talep edilmesi halinde bir bedel alınmaz. I grup (a) bendi maden ruhsatlarının alanları 10 hektarı geçemez. Denizlerdeki kum ve çakıl, SiO2 oranına bakılmaksızın I grup (a) bendi maden sayılır. I grup (a) bendi madenlerin ihale edilmesi, ruhsatlandırılması, işletilmesi, işletmelerin denetlenmesi ile ilgili usul ve esaslar Bakanlıkça hazırlanacak yönetmelikle belirlenir." hükmü üzerinde durmuştur.

Danıştay Sekizinci Dairesi dava konusu olan, 3213 sayılı Maden Kanunu'nun 16'ncı maddesinin 2'nci fıkrasının dayanak alınarak oluşturulan Maden Kanunu'nun I (a) Grubu Madenleri ile İlgili Uygulama Yönetmeliği'nin 6'ncı maddesinin 2'nci fıkrasında, anılan Kanun maddesinin ilgili fıkrasına eş bir düzenleme olarak özel mülkiyet sınırlarında I (a) grubu maden sahalarının ihale edilemeyeceği hükmünün getirildiğinden bahisle iptali istenen anılan Yönetmelik'in 6'ncı maddesinin 2'nci fıkrasının üst hukuk normuna aykırılığından söz edilemeyeceği kanaatindedir.

İptali istenen bir diğer madde olan anılan Yönetmelik'in 9'uncu maddesinde; "I (a) grubu maden ruhsatı almak için, ihale sonrası gerekli bedellerin yatırılmasını veya özel mülkiyetindeki alan içinde de talebin uygun bulunmasını takiben en geç on beş gün içerisinde talep harcı, yıllık işletme ruhsat harcı ile teminatı yatırılarak, Ek

Form-1'e uygun hazırlanmış taahhütnameyi, bir ay içerisinde de Ek Form- 2 ye uygun olarak hazırlanmış işletme projesini valiliğe vermenin, gerekli izinlerin alınmasını takiben en geç bir yıl içinde işletme faaliyetine başlamasının zorunlu olduğu, süresi içinde işletmeye alınmayan veya üretim yapmayan ruhsat sahalarından projede belirtilen üretim miktarının % 10'u üzerinden Devlet hakkı alınacağı, beş yıllık sürede mücbir sebepler ve beklenmeyen haller dışında üç yıldan fazla projesine uygun olarak üretim yapılmayan ruhsatların, teminatlarının irat kaydedilerek, iptal edileceği" hükmü düzenlenmiş olup; bu hükme göre; "I (a) grubu madenler için ruhsat almak üzere talep sahibinin yükümlülüklerini yerine getirmesi ve uygun görülmesi halinde arama ruhsatı verilmeden doğrudan işletme ruhsatı verileceği" düzenlenmiştir.

Danıştay Sekizinci Dairesi, 2.3.2005 tarih ve 25716 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Maden Kanunu Uygulama Yönetmeliği'nin 5'inci maddesinde yer alan; "inşaat ve yol yapımında kullanılan ve tabiatta doğal olarak bulunan kum ve çakıl, % 80'in altında SiO2 içeren kum, ariyet malzemesi ve SiO2 oranına bakılmaksızın denizlerdeki kum ve çakılların I (a) grubu madenlerden sayıldığı" hükmü üzerinde yeniden durarak, tabiatta oldukça fazla bulunan bu madenleri aramak için özel bir faaliyet gerekmediğinden, anılan bu madenler için arama ruhsatı verilmesine gerek olmadığı kanaatindedir. Bunun yanı sıra eğer şartlar elverişli ise bu madenler için doğrudan işletme ruhsatı verilmesinin bu kaynakların bir an önce ülke ekonomisine değer olarak kazandırılması açısından önem taşıdığı görüşündedir.

Yukarıda atıf yapılan Kanun maddelerinin yanında Maden Kanunu Uygulama Yönetmeliği'nin 5'inci maddesinde I (a) grubu madenleri olarak sayılan denizlerdeki kum ve çakılların üretim işleminin 21.6.2005 tarih ve 25852 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Madencilik Faaliyetleri İzin Yönetmeliği kapsamında olduğundan bahisle, bahsi geçen yönetmeliğin "I (a) Grubu Ruhsatların Verilmesi" başlığını taşıyan 62'nci madde hükmünde de; " denizlerde kıyı ile kıyı kenar çizgisi arasındaki bölge ve deniz sahil şeritlerinde I (a) grubu maden ruhsatı verilemeyeceği, kıyı çizgisinden deniz istikametine doğru I (a) grubu maden işletme ruhsatı verilecek yerlerin valilik tarafından gerekli incelemelerin yapılmasının ardından verileceği, 20

m. den daha az derin denizlerde I (a) grubu maden işletme ruhsatının verilemeyeceği,” aynı zamanda 63’üncü madde hükmünde; “göl ve akarsulara 60 m. mesafe dâhilinde I (a) grubu ruhsatlar ile ilgili tesislerin kurulmasına, çevre kirliliği oluşturmayacak önlemler alınarak, valilikçe izin verileceği” hususları ile bu madenlerin üretilmesi için belli koşulların getirildiği ve bu göstergeler ışığında denizlerdeki kum ve çakıldan sınırsız faydalanmanın gerçekleştirildiği yönündeki iddiaya katılmanın imkânsız olduğu kanaatindedir.

Danıştay Sekizinci Dairesi dava konusu yönetmeliğin iptali istenen 6’ncı maddesinin 2’nci fıkrası ile 9’uncu maddesinin üst hukuk normlarına ve kamu yararına aykırılık teşkil etmediği sonucuna varmıştır.

4.1.10. Ruhsat Alınmaksızın Madencilik Faaliyetlerinde Bulunulması

Danıştay 8’inci Dairenin 17.6.2005 tarih ve E.2004/6107, K.2005/3031 sayılı kararını içeren dava dosyası davacı şirketin elinde bulunan ön işletme ruhsatı alınan maden ocağının, davalı belediye tarafından alınması gereken ruhsatın alınmadan çalıştırıldığı gerekçesiyle kapatılmasına yönelik Kalın Belediye Encümeni’nin 3.5.2004 tarih ve 2004/ N-01 sayılı kararının iptali istemi ile açılmıştır.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı’nda izin alınmak sureti ile gerçekleştirilen maden arama ve işletme çalışmalarının durdurulabilmesi için ilgili belediyenin Bakanlığa başvuru yolu ile iznin durdurulması ve kaldırılması yönünde bir işlem tesis etmesi gerekirken direkt olarak maden ocağına müdahale etmesinin 3213 sayılı Maden Kanunu’nun 7’nci maddesine aykırı olduğu gerekçesiyle dava konusu işlemin iptaline yönelik Sivas İdare Mahkemesi’nin 22.9.2004 tarih ve E.2004/599, K.2004/953 sayılı kararının 2577 sayılı Kanun’un 49’uncu maddesi gereği temyizden bozulması istemiyle dava dosyası Danıştay Sekizinci Daireye intikal etmiştir.

Danıştay Sekizinci Dairesi konu ile alakalı olarak 1580 sayılı Belediye Yasası’nın 15/19 maddesinde yer alan belediyenin; “belediye kanun, nizam ve yasaklarına uymayan, kanunen ruhsata tabi iken ruhsatsız yapılan, beldenin selamet, intizam, sıhhat ve huzurunu ihlal eden şeylere meydan vermemek ve bunları menetmek.” görevlerine ve Gayrisıhhi Müesseseler Yönetmeliği’nin ek kısmındaki listede yer

alan birinci sınıf gayrisihhi müessesenin “galeri ve kuyu açarak işletilen veya patlayıcı madde kullanılarak işletilen her türlü taş ve maden ocakları” olduğu ve ikinci sınıf gayrisihhi müessesenin ise “patlayıcı madde kullanılmayan ve açık sistemle işletilen taş ve maden ocakları” olduğu tanımlarına da yer vermiştir.

Danıştay Sekizinci Dairesi'nin ilgili mevzuatı birlikte değerlendirmesinin ardından, belediye imar sahaları ve mücavir alanları içerisinde gerçekleştirilmesi planlanan maden işletme faaliyetleri için belediyelerin ruhsat verme yetkisine sahip oldukları, bu yetkinin kullanılmasında maden hukukundan farklı olarak; belediye, çevre ve kamu sağlığını temel alan mevzuatın esas alınmasının gerektiği görüşüne varmıştır.

Maden hukukunda maden ocakları için arama, ön işletme ve işletme aşamaları bulunurken, gayrisihhi müesseseler mevzuatı uyarınca maden sahasının ve faaliyetin niteliğine göre verilecek ruhsatın niteliği de farklılık göstermektedir. Bu nedenle Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın maden işletmeleri hakkında sahip olduğu görev ve yetkileri ile belediyelerin bu sahalar üzerinde ki görev, yetki ve sorumlulukları farklıdır. Dolayısıyla Danıştay Sekizinci Dairesi Belediye mevzuatında belediyelere verilen görev ve yetkilerin, ilgili konuyla herhangi bir yetkisi bulunmayan Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nca kullanılmasında hukuka aykırılık bulunduğu kanaatindedir. Bu nedenle davalı belediye tarafından Bakanlığa başvuruda bulunularak verilen iznin iptal edilmesi yoluna gidilmesi gerektiği yönünde idare mahkemesi tarafından verilen kararda hukuki isabet bulunmamaktadır.

4.1.11. Süresi İçerisinde Faaliyete Başlanılmaması Nedeniyle Maden Ruhsatlarının İptali

Danıştay 8'inci Dairesi'nin 30.5.2005 tarih ve E. 2004/2122, K.2005/2529 sayılı kararını içeren dava dosyası, davacının elinde bulunan Bursa ili, Orhangazi ilçesi sınırlarında yer alan ..... sayılı maden işletme ruhsatının iptal edilmesine dair Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Maden İşleri Genel Müdürlüğü tarafından tesis edilen 18.9.2002 tarih ve 7648 sayılı işleme karşı yapılan itiraza yanıt verilmeden reddedilmesine yönelik işlemin iptali istemi ile açılmıştır.

Danıştay Sekizinci Dairesi dava dosyasını incelemesinde; Bursa ili, Orhangazi ilçesinde davacı adına ilk olarak 28.8.1998 tarihli ve ..... sayılı 10 yıl geçerli olmak üzere işletme ruhsatı düzenlendiği, işletmeye başlama kesin tarihi olarak 28.2.1999 tarihi belirlendiği ve davacının kendisine verilen süre dolmadan 3 gün önce 25.2.1999 tarihinde ÇED raporu için başvuruda bulunduğu ve anılan sahada faaliyete başladığına dair dilekçenin 26.2.1999 tarihinde davalıya sunulduğu ancak 17.10.1999 tarihinde sahada yapılan incelemelerin ardından herhangi bir faaliyette bulunulmadığının tespit görülmektedir. Devam eden süreçte ÇED raporu başvurusunun sonucu olarak Bursa İl Mahalli Çevre Kurulu'nun 26.12.2001 tarihli kararı ile davacının işletmek istediği mermer ocağına dair "Çevresel Etkileri Önemsizdir" kararının 4.1.2002 tarihli yazı ile davacıya, 10.1.2002 tarihli yazı ile de davacı vekili tarafından davalı idareye sunulduğu ve sözü edilen sahada faaliyete başlanıldığına dair davalı idarenin bilgilendirildiği anlaşılmaktadır. Davacının ilerleyen süreçte Orman Bakanlığından gerekli izinlerin alınması adına işlemlere başladığı ancak 17.1.2002 tarihinde sahanın devredilmesine ilişkin başvuruda bulunması üzerine 26.1.2002 tarihinde saha gerçekleştirilen incelemenin ardından sahada üretim veya üretim işlemine dair herhangi bir faaliyette bulunulmadığının tespit edildiği gerekçesiyle tutanak tutulması ve 26.7.2002 tarihli olur ile davacı adına düzenlenen ruhsatın feshedildiği anlaşılmaktadır.

Danıştay Sekizinci Dairesi dava konusu ile ilgili olarak 3213 sayılı Maden Kanunu'nun, "Maden Faaliyeti İzne Tabi Yerler" başlıklı 7'nci maddesinde yer alan; "belediye imar sahaları ve mücavir alanları, orman ağaçlandırma, askeri yasak bölgeler, sit alanları ve kamu hizmetine ayrılmış yerler" e ilişkin hükümlere yer vermiştir. Aynı zamanda anılan kanunun 26'ncı maddesinin 2'nci fıkrasında "ilk işletme izninin", 24'üncü maddeye göre; "işletme projesinin ilgili daireye tevdi üzerine işletme ruhsatı ile birlikte verileceği, bu iznin veriliş tarihinden itibaren altı ay içerisinde ruhsat sahibinin madeni işletmeye almak zorunda olduğu, aksi takdirde münfesi olacağı" kuralına değinerek, 37'nci maddede ise; "mücbir sebep veya beklenmeyen haller dolayısıyla ön işletme ruhsat sahalarında faaliyetin muvakkaten tatiline ruhsat sahibinin müracaatı üzerine ilgili dairece karar verilebileceği, muvakkat tatili gerektiren durumun ortadan kalkmasından itibaren altı ay içinde

ruhsat sahibinin ruhsat sahasında faaliyete geçmeye mecbur olduğu” kuralı üzerinde durmuştur.

Üzerinde durulması gereken bir diğer husus ise Maden Kanunu Uygulama Yönetmeliği'nin 22'nci maddesinde, 3213 sayılı Maden Kanunu'nun 37'nci maddesi gereği düzenlenen; “ sel, deprem, grizu patlaması, çökme ve heyelan ve ilgili mevzuat gereğince diğer kurumlardan alınması gereken izinler gibi mücbir sebeplerle veya tenörde, jeolojik durumda, pazarlama şartlarında, ulaştırma alt yapı durumlarında beklenmeyen değişiklikler olması halinde ön işletme ve işletme ruhsat sahaslarında faaliyetin muvakkaten tatiline ruhsat sahibinin müracaatı üzerine ilgili daire tarafından en geç 48 saat içerisinde durumu yerinde tetkik edilerek karar verileceği, ilgili dairenin tetkikata gidemediği durumlarda gösterilen mücbir sebebin geçerli sayılacağı, maden işletmesinde ve faaliyetlerinde geçici tatile sebep olan durumun ortadan kalktığı ruhsat sahibi tarafından daha önce bildirilmemişse tatil kararından işleyen altıncı ayın sonunda bu durumun ortadan kalkmış sayılacağı, ruhsat sahibinin sahasında normal faaliyete geçtiği tarihi Maden Dairesine bildireceği” kurallarıdır.

Aynı zamanda anılan yönetmeliğin 73'üncü maddesinde de; “Maden Kanunu'nun 7'nci maddesinde yer verilen izinlerin sahaya ruhsat verildikten sonra ruhsat sahibi tarafından, ilgili yasa hükümlerine göre yetkili mercilere müracaat edilerek alınacağı, arama ve ön işletme ruhsatları dönemlerinde bu izinlerin alınmasından doğan gecikmelerin yasa hükümlerinin uygulanmasını engelleyemeyeceği, işletme ruhsat döneminde ruhsat sahibinin yasanın 26'ncı maddesinde öngörülen madeni işletmeye almak kapsamındaki faaliyetlerine ilişkin olarak izin alması zorunlu olan hallerde, bu izinlere başvuru ve izin alma tarihlerinin veya başvurunun yapılmasına rağmen izin alınmadığının işletme ruhsatı ve iznin alınmasından başlayarak en geç altı aylık sürenin bitimine kadar ilgili daireye bildirilmesinin gerekli olduğu, bu bildirim süresinde yapılması halinde işletme ruhsatı ve iznin alındığı tarihten itibaren altı aylık süre içinde, müracaat edip bütün mükellefiyetlerini yerine getirmiş olmasına rağmen izinler alınmış ise izin başvurusu ile altı aylık sürenin bitimi arasında geçen sürenin bu yönetmeliğin 22'nci maddesi yasanın öngördüğü altı aylık süreye dahi edilemeyeceği” yönündeki hükümler üzerinde durulmuştur.

Yapılan bu değerlendirmelerin ardından; Maden Kanunu'nun 7'nci maddesinde, çevre mevzuatı uyarınca alınması gereken izinler hakkında kesin bir hüküm bulunmamasının yanında, Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği'nin anılan yasanın Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmesinin ardından yayınlanması ve madencilik faaliyetini de içine alması sebebiyle, çevre mevzuatı kapsamında alınması gereken izinlerinde anılan madde uyarınca değerlendirilmesi gerektiği kanaatine varılmıştır.

Aynı zamanda Maden Kanunu'nun Uygulama Yönetmeliği'nin 22'nci maddesi gereği; kurumlardan alınması gereken izinler geçici tatil sebebi sayılsa da, Yasa'nın 37'nci maddesinde faaliyette bulunan işletmelerin geçici tatil halleri düzenlenmiş olduğundan, dava konusu olayda vukuu bulduğu üzere, hali hazırda işletme faaliyetinde bulunmayan işletmeler için geçerli olmamaktadır.

Dava konusu olayda davacıya sahayı işletmeye alması için tanınan süre dolmadan üç gün önceye kadar herhangi bir faaliyette bulunmaması durumunun, Maden Kanunu'nun 7'nci maddesi uyarınca alınması gereken izinler ve uyulması gereken usul ve esasların düzenlendiği Maden Kanunu Uygulama Yönetmeliği'nin 73'üncü maddesi kapsamında değerlendirilmesi gerekmektedir. Danıştay Sekizinci Dairesi anılan yönetmeliğin ilgili maddesi uyarınca yaptığı değerlendirme sonucunda 3213 sayılı Maden Kanunu'nun 26'nci maddesi gereği davacının adına düzenlenen ruhsatın feshedilmesinde hukuka aykırılık görmemiştir.

Dolayısıyla davacı tarafından ruhsat ve izin tarihini takiben altı aylık süre içerisinde bağlı bulunduğu mevzuat hükümleri gereği ilgili kurumlardan alınması gereken izinler çerçevesinde yer alan ÇED raporunun alınmasının ardından geçici tatil olarak kabul gören bu durumun ortadan kalkmasından sonra davacıya sahayı faaliyete geçirme süresi olarak altı aylık bir sürenin tanınması gerektiği, ancak tanınan sürede faaliyete geçilmediğinden bahisle ruhsatın feshedilmesi işleminde hukuka uyarlık bulunmadığından bahisle dava konusu işlemin iptaline karar veren idare mahkemesi kararında hukuki isabet olmadığı kanaatine varılmıştır.

4.1.12. Kamu Görevlilerinin Maden Ruhsatı Alamayacağı

Danıştay 1'nci Dairesi'nin 10.9.2004 tarih ve E.2004/176, K.2004/152 sayılı kararını içeren dosya, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'na sunulan Türkiye Halk Bankası Anonim Şirketinde 4875 sayılı İş Kanunu'na bağlı olarak şube müdürü sıfatı ile görev yapan .....'un 3213 sayılı Maden Kanunu'nun 5'nci ve 6'ncı maddeleri gereğince ruhsat sahibi olamayacağı, dolayısıyla ruhsat hukukunun fesh edilmesi gerektiğine ilişkin şikayet dilekçesinin üzerine, Halk Bankasında görev yapmakta olan .....'un memur olmadığı kesin olmasının yanı sıra kamu görevlisi olduğunun kabulü ile konu ile alakalı farklı yargı kararlarında çelişkiye düşüldüğü ve Danıştay Kanunu'nun 42'nci maddesi gereği Danıştay'dan görüş alınması hususunda açılmıştır.

Danıştay Birinci Dairesi öncelikle Maden Kanunu'nun 6'ncı maddesinde yer verilen; "devlet memurlarının, diğer kamu görevlilerinin, ilgili dairenin merkezi ve taşra teşkilatında çalışaön yevmiyeli ve mukaveleli personelin, arama, ön işletme ve işletme ruhsatı alamayacağı, maden arama veya işletme hakkını haiz iken memur olanların memuriyete geçişlerinden itibaren altı ay zarfında bu haklarını devretmeye mecbur olduklarını" hükümlerine değinmiştir. Devamında "6'ncı maddenin 3'üncü fıkrasında yer alan yasaklamalara dâhil olan ve miras ile kendisine geçen maden ruhsatını, üzerindeki yasaklama durumunun ortadan kalkmaması halinde 5'inci maddenin 4'üncü fıkrası hükmünün uygulanması gerektiği, yine 5'inci maddenin 4'üncü fıkrası hükmü gereği maden hak ve vecibeleri miras yolu ile mirasçılara geçebilir ve bu hak ve vecibeler miras hakkına sahip tüm şahısların ortak vekâletini içeren bir vekâletname ile 6'ncı maddede maden hukukuna tabi olabilecek özellikleri taşıyan miras hakkı sahiplerinden birine veya üçüncü bir başka kişi devredilebilir" hükümleri üzerinde durulmuştur.

Maden Kanununda yer alan düzenlemelerin incelenmesinin ardından 4603 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası, Türkiye Halk Bankası Anonim Şirketi ve Türkiye Emlak Bankası Anonim Şirketi Hakkında Kanun'un 1'inci maddesinin 2'inci fıkrasında yer verilen; "Bankaların anonim şirket statüsünde oldukları, bu Kanunda yer alan hükümler dışında 4389 sayılı Bankalar Kanunu ile genel

hükümlere tabi olduğu” hükümleri vurgulanmıştır. Bunun yanında geçici 1’inci maddenin 3’üncü fıkrasında; “31.12.2002 tarihinden sonra özel hukuk hükümlerine tabi olmayan personel çalıştırılmayacağı” cümlesi üzerinde durulmuştur.

Danıştay Birinci Dairesi açıklanan nedenlerle; bahsi geçen bankanın çalışanlarının Maden Kanununun ilgili maddelerinde anılan kamu görevlilerinden sayılmalarının hukuken mümkün olmadığı sonucuna varmıştır.

4.1.12.1. Maden Ruhsat Hakkına Sahip Olmanın Gereklere

Danıştay 8’inci Dairesi’nin 28.9.2004 tarih ve E.2004/1512, K.2004/3494 sayılı kararını içeren dava dosyası, Aydın ve Muğla İli sınırlarında yer alan 8 ön işletme, 3 işletme olmak üzere 11 adet ruhsatın Maden Kanunu’nun 6’ncı maddesi gereği feshedilmesi, dava konusu sahalarda madencilik faaliyetlerinde bulunulmaması ve alınan ruhsat, izinler ve sevk fişlerinin iadesine ilişkin 25.5.2001 tarih ve 1006-3361 sayılı Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Maden İşleri Genel Müdürlüğü tarafından tesis edilen işlemin; belediye başkanının devlet memuru niteliği taşımadığı, görevin belli bir süre için geçerli olması nedeniyle kanunda bu nitelikteki şahıslar için devir zorunluluğunun bulunmadığı ve tesis edilen işlemin hukuka aykırı olduğundan bahisle iptali istemi ile açılan davanın Danıştay Sekizinci Dairesi tarafından reddine karar verilmesi üzerine anılan Daire kararının temyizden incelenerek bozulması isteminin Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurul tarafından temyiz isteminin kabulü ve Daire kararının bozulmasına karar verilmesi üzerine açılmıştır.

Danıştay Sekizinci Dairesinin dava dosyasını incelemesinde, aslında maden mühendisi unvanını taşıyan ve madencilik alanında çalışan davacı şahsın 18.4.1999 tarihinde yapılan yerel seçimler ile belediye başkanı seçilmesinden önce Aydın ve Muğla illerinde 8 adet ön işletme ve 3 adet işletme olmak üzere toplam 11 adet ruhsata sahip olduğu ve Aydın ili Çine ilçesi belediye başkanlığı görevine seçilmesinin ardından, davalı idare tarafından durumun farkına varılması üzerine İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü’nün 27.3.2000 tarih ve 105 sayılı yazı ile bahsi geçen hususu doğrulanması sonucunda, davacı şahsın 3213 sayılı Maden Kanunu’nun 6’ncı maddesinin 4’üncü fıkrası hükmü gereği sahip olduğu

ruhsatları göreve başladığı tarihten itibaren geçen altı aylık süre içerisinde devretmesi gerekirken devir işlemi hususunda herhangi bir talepte bulunmaması üzerine davacı adına anılan sahalar için düzenlenmiş olan ruhsatların Maden Kanunu'nun 6'ncı maddesi uyarınca feshedildiği anlaşılmaktadır.

Konu ile alakalı olarak Maden Kanunu'nun 6'ncı maddesinin gerekçe kısmında; "bu madde ile madencilik haklarının kimlere verilebileceğinin belirlendiği, yine aynı maddede maden haklarını alamayacak şahısların belirlendiği, madencilğin ticari bir faaliyet niteliği taşınmasından dolayı Devlet memurlarının ve kamu görevlilerinin bu hakları alıp faaliyette bulunmalarının mümkün görülmediği, ancak maden hakkı sahibi iken Devlet memuriyetine intisap edenlerin altı ay içerisinde haklarını devir veya feragat etmeleri hükmünün getirildiği, aksi takdirde bu çeşit hakların iptal edilmesinin öngörüldüğü" açıklamaları üzerinde durulmuştur.

Maden Kanunu'nun 6'ncı maddesinin gerekçesi ile birlikte değerlendirilmesinin yapılmasının ardından, ilgili yasalarda belediye başkanlarının madencilik faaliyetlerinde bulunmalarının yasal olarak yasak olduğuna ilişkin herhangi bir hüküm bulunmadığından ve belediye başkanlığı görevinin belli bir süre için geçerli olması yani sürekli bir vazife niteliğinde olmamasından ve belediye başkanının "memur" olarak nitelendirilemediğinden bahisle davacı şahıs hakkında Maden Kanunu'nun 6'ncı maddesi uyarınca sahip olduğu ruhsatların iptaline yönelik gerçekleştirilen işlemin hukuku aykırı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

4.1.13. Maden Faaliyetleri İle İlgili Raporlarda Uzmanların Niteliği

Danıştay 8'nci Dairesi'nin E.1996/3687, K.1997/3494 sayılı kararını içeren dava dosyası; .... Köyü sınırları içerisinde yer alan ve 1.4.1991 tarih ve ÖNİR: 3509 numaralı mermer maden ön işletme ruhsatı bulunan saha adına Valilik Özel İdaresi tarafından verilen 5.10.1993 tarih ve 1993/5 sayılı taş ocağı işletme ruhsatının iptaline yönelik açılan davada; mahkemeler tarafından yaptırılan keşif ve bilirkişi incelemelerinin sonunda hazırlanan raporda; davacının elinde bulunan maden ruhsatının kapsadığı sahanın koordinatları ile ....'e ait taş mıcır ocağı ruhsatına dair alanın koordinatlarının 1/25.000 ölçekli ... G22-63 numaralı harita üzerinde

resmedilerek köşe noktalarının saptandığı ve bunun üzerine taş mıcır ocağının kapsadığı sahanın ÖNİR: 3509 numaralı maden alanı içerisinde kaldığı, dolayısıyla müdahalede bulunulan taş ocağı işletme izninin maden dairesi tarafından davacı şirkete verilen ÖNİR: 3509 numaralı ruhsatın kapsadığı alan dâhilinde bir sahaya Valilik tarafından üçüncü diğer kişiye verilen ruhsatın, mahkemelerin 1.4.1992 tarih ve 198 sayılı kararla iptal edilmesinin üzerine anılan kararın Danıştay tarafından onaylanması ve kararın düzeltilmesi isteminin reddedilmesi ile kesinleştiği, 3213 sayılı Maden Kanunu kapsamında mermer madeni ön işletme izin alanı kapsamı dâhilinde yer alan bir saha için başka birisine Taşocakları Nizamnamesi çerçevesinde taş ocağı işletme izninin verilemeyeceği yönündeki Danıştay Sekizinci Dairesinin 4.6.1990 tarih ve 649 sayılı kararı ve 12.7.1990 tarih ve 830 sayılı kararı ile onaylandığından yola çıkılarak işlemin iptaline ilişkin Sakarya İdare Mahkemesi tarafından verilen 26.10.1994 tarih ve 1050 sayılı kararı onayan Danıştay Sekizinci Dairesi'nin 12.3.1996 tarih ve 625 sayılı kararının; dava konusu alanda taş ocağı malzemesi çıkartma işleminin yapıldığı ve kazanılmış hakların varlığından söz edilerek 2577 sayılı Yasa'nın 54'üncü maddesi uyarınca düzeltilmesi istemi ile açılmıştır.

Danıştay Sekizinci Dairesi bilirkişi raporunda; taş ocağı ruhsatlarının ilk verilmiş tarihlerinin tespit edilerek bu ruhsatların daha sonra yenileme kaydıyla alınıp alınmadığının araştırılması ve ardından öncelik haklarının belirlenmesini, dava konusu edilen taş ocağının maden ocağı faaliyetlerine engel teşkil edip etmediğinin, taş ocağının kapsadığı saha içerisinde mermer madeninin bulunup bulunmadığının, ayrıca örnekleme yöntemi ile sahadan alınacak örneklerin uzman kişilerin (jeoloji mühendisi, maden mühendisi, harita mühendisi) katılımıyla oluşturulacak bir bilirkişi kurulu tarafından incelenerek taş ocağı malzemesi vasfında olup olmadığının yer alması gerektiği üzerinde durmuştur. Dolayısıyla Sakarya İdare Mahkemesi tarafından inşaat mühendisi, mimar, tapu ve kadastro fen memurlarından oluşan bilirkişi heyetinin eksik incelemelerine dayalı olarak düzenlenen rapora dayanarak vermiş olduğu kararda hukuka aykırılık bulunduğu sonucuna ulaşmıştır.

4.1.14. Bir Alanda Birden Fazla Ruhsat Verilmesi

Danıştay Sekizinci Dairesi'nin E.1996/4862, K.1997/2482 sayılı kararını içeren dava dosyası; Davacıya ait ....İli .... Mevkii sınırları içerisinde yer alan saha adına alınmış olan maden arama ruhsatı kapsamında çalışma yaptığı sahayı da içine alacak şekilde ....Valiliği'nin 18.1.1995 tarih ve 83 sayılı karar ile bir başka kişiye taş ocağı ruhsatı verilmesi şeklinde tesis edilen işlemin ve bu işleme dayanak teşkil eden 11.1.1995 tarih ve 21 sayılı .... Valiliği İl Encümeni kararının iptaline ilişkin açılan davada; uyuşmazlığın ortaya çıktığı tarihte yürürlükte olan 3213 sayılı Maden Kanunu'nun 8'inci maddesi gereği bir maden sahası üzerinde arama ve ön işletme ruhsatının yürürlükte olduğu dönemde başka bir ruhsatın verilemeyeceği kuralına değinilerek, dava konusu taş ocağı ruhsatının süresinin uzatılmasına yönelik işlem yapılması üzerine söz konusu davanın açılmış olduğu, davacının bahsi geçen alan için 18.5.1994 tarihinde maden arama ruhsatı aldığı ve davalı idare tarafından Taş Ocakları Nizamnamesi hükümleri çerçevesinde verilen ve 23.8.1994 tarihinde süresi dolan ruhsatın sahibi bir başka kişiye anılan saha adına maden arama ruhsatı bulunduğu bildirilmesi ile süresi dolan taş ocağı ruhsatın süresinin uzatılmaması gerekirken aksi yönde yapılan işlemlerin hukuka aykırılık teşkil ettiği gerekçesiyle iptal eden Edirne İdare Mahkemesinin 6.6.1996 tarih ve 426 sayılı kararının; Maden Kanunu'nun 8'inci maddesi hükmünün aynı saha için ikinci bir maden ruhsatının verilemeyeceğinin düzenlenmesi amacını taşıdığından, maden arama ve işletme ruhsatının bulunduğu alan için Taş Ocağı Nizamnamesi hükümlerine göre taş ocağı ruhsatı verilmesine engel teşkil edecek nitelikte bir düzenlemenin bulunmadığından, ayrıca davacı tarafın maden ruhsatı altında sahada taş ocağı çıkardığından bahisle 2577 sayılı Kanun'un 49'uncu maddesi uyarınca temyizen incelenerek bozulması istemi ile açılmıştır.

Danıştay Sekizinci Dairesi dava dosyasının incelenmesinin ardından 3213 sayılı Maden Kanunu'nun "Maden Haklarının Verilemeyeceği Durumlar" başlıklı 8'inci maddesi; "yürürlükte olan arama, ön işletme veya işletme ruhsatı verilmiş maden sahası üzerinde başka ruhsat verilemeyeceği" hükmüne ve 26'ncı madde; "işletme ruhsat sahibinin ruhsat sahasında herhangi bir maden için proje vererek işletme izni almadan işletme faaliyetinde bulunamayacağı" kuralına vurgu yapmıştır.

Danıştay Sekizinci Dairesi Maden Kanunu'nun 8'inci maddesinden, adına ruhsat düzenlenmiş bir maden sahası üzerine ikinci bir maden ruhsatı verilemeyeceğinin anlaşılması gerektiği görüşündedir. Maden Kanunu hükümlerinde yer verilmeyen bir madde için, Taş Ocakları Nizamnamesi kapsamında maden ruhsatı bulunan bir saha üzerinde taş ocağı izni verilemeyeceği yönünde herhangi bir hüküm bulunmadığı üzerinde durmuştur.

Bu durumda maden ruhsatının kapsadığı saha için ruhsat sahibinin sahip olduğu işletme izni çerçevesinde yürüttüğü faaliyetlere engel teşkil etmemek kaydıyla Taş Ocakları Nizamnamesi hükümlerine uygun olarak taş ocağı ruhsatı verilebileceği kanaatine varılmıştır. Dolayısıyla ikinci bir ruhsat verilemeyeceğini gerekçe göstererek tesis edilen işlemlerin iptaline yönelik karar veren idare mahkemesi kararında hukuka aykırılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

4.1.14.1. Yeni Aramalara Açılan Saha İçin Birden Fazla Başvurunun Olması

Danıştay 8'inci Dairesi'nin 27.2.1995 tarih ve E.1994/3820, K.1995/664 sayılı kararını içeren dava dosyası; davacı tarafından maden arama ruhsatı almak adına yapmış olduğu başvurunun reddine dair tesis edilen işlemin iptali istemiyle açılan davada; dava dosyasının incelenmesinde, davacının 10.6.1991 tarihli maden arama ruhsatı istemi ile sunulan dilekçenin anılan sahanın İR: 1136554 sayılı sahaya tamamen kapalı olmasından dolayı arama ruhsatı verilemeyeceği ileri sürülerek değerlendirmeye alınmadığı, bunun üzerine davacı tarafından sunulan 2.7.1991 ve 26.7.1991 tarihli itiraz dilekçeleri sonucunda müracaat sahasını kapatan İR: 1136554 sayılı sahanın 1.6.1987 tarihinde ihaleye çıkarıldığı, ihaleye katılımın sağlanmaması nedeniyle 18.3.1998 tarihinde BİM (yapı bilgi modellemesi) kayıtlarından silinmesinin gerektiği bildirilmesi üzerine, 1.6.1987 gerçekleştirilen ihaleye yalnızca bir madencilik şirketinin başvuruda bulunduğu ancak müracaat sahibine tanınan süre içerisinde harç ve teminatların yatırılmaması nedeniyle sahanın 16.3.1998 tarihinde aramalara açık hale getirilmesi gerekirken BİM kayıtlarında silme işleminin yapılmadığı ve bu nedenle sahanın hala aramalara kapalı olduğunun tespit edilmesi üzerine davacı tarafından iletilen şikâyet dilekçesine cevap olarak 16.3.1988 tarihinden davacının başvuruda bulunduğu tarih olan 10.6.1991 tarihine kadar geçen

sürede toplam 13 başvurunun yapıldığı ve öncelik hakkı esas alınarak ilgililere bildirim yapılmak üzere değerlendirmeye alınacaklarının bildirildiği, sözü edilen bu durumun 3213 sayılı Maden Kanunu'nun 16'ncı maddesine yönelik olarak hukuka aykırılık teşkil etmediği gerekçesi ile reddine karar veren Kayseri İdare Mahkemesi'nin 25.1.1994 tarih ve 63 sayılı kararının, daha önceki müracaat edenlerin itirazda bulunmayarak ya da idari dava açmayarak edindikleri hakları kaybettiklerini gerekçe göstererek 2577 sayılı Kanunu'nun 49'uncu maddesi uyarınca temyizen incelenerek bozulması istemi ile açılmıştır.

Danıştay Sekizinci Dairesi dava dosyası olayla alakalı olarak 3213 sayılı Maden Kanunu'nun 22'nci maddesinde yer alan; “arama ruhsat süresi sonuna kadar ruhsat sahibi faaliyet raporları ile işletilmeye elverişli cevher bulamadığını bildirmiş veya ruhsatın herhangi bir döneminde kendiliğinden sahayı terk etmiş veya ön işletme veya işletme talebinde bulunmamış veya 17'nci madde hükümlerine göre ruhsatı fesh olunmuş ise, sahanın arama süresinin hitamında otomatik olarak yeni aramalara açılacağı, bu suretle aramalara açılan saha ile ilgili bilgilerin altmış gün süre ile ilgili daire ve vilayetlerde asılarak ilan edileceği, bu süre sonunda sahaya hiç talip çıkmazsa sınırların paftalardan silinerek aramalara açılacağı, tek bir müracaat olursa 16'ncı madde hükümlerine göre ruhsat hakkı doğacağı, yeni aramalara açılan sahaya aynı anda birden fazla müracaat olursa şahıslardan ilgili dairede anında açık artırma şeklinde Madencilik Fonuna en fazla parayı bağışlayana ruhsat verileceği” kuralına yer vermiştir.

Yukarıda değinilen Yasa'nın 22'nci maddesi hükmü gereği yeniden aramalara açılması planlanan sahalarla alakalı bilgilerin 60 gün süre boyunca ilgili daire ve vilayetlerde asılarak ilanı yapılmaksızın sahanın direk aramalara açılması kabul edilemeyeceğinden hem davacı hem de daha önce başvuruda bulunanlar için Maden Kanunu'nun 16'ncı maddesi hükmüne göre öncelik hakkı tanınamayacağı sonucuna ulaşılmıştır.

4.1.14.2. Kanunda Maden Olarak Değerlendirilen Madenin Daha Sonra Yürürlüğe Giren Kanun İle Maden Kapsamından Çıkarılması

Danıştay 8'nci Dairesi'nin 4.6.1990 tarih ve E.1989/705, K.1990/649 sayılı kararını içeren dava dosyası; davacı tarafından .... Kasabası, ... Yöresinde sahip olduğu maden arama izninin kapsadığı alan üzerinde bir bölümün üçüncü şahsa taş ocağı işletme amacıyla tahsis edilmesinin üzerine açılan davada; dosyanın incelenmesinde; 2.3.1987 tarih ve 30049 sayılı mermer arama izninin davacıya verildiği, mermer arama izni verildikten dokuz ay sonra iznin kapsadığı alana 1750 metre uzaklıkta yer alan bir alanın koordinatlarının valilik tarafından maden dairesine bildirildiği ve koordinatları verilen bu alanın boş olan olduğu şeklinde cevap alındığı ardından maden dairesine koordinatları bildirilen alan için değil mermer arama izninin kapsadığı alan içerisindeki bir bölüm için üçüncü şahsa 13.1.1988 tarih ve 21/62 numaralı taş ocağı işletme izninin verildiği görülmektedir. 3213 sayılı Maden Kanunu kapsamında davacının kazanılmış hakkının bulunmasından dolayı maden ocağının işletilmesi amacıyla üçüncü şahsa verilmesinde hukuka aykırılık olduğu gerekçesiyle tesis edilen işlemin iptaline ilişkin ... 6'ncı İdare Mahkemesi'nin 22.3.1989 tarih ve E.1988/1313, K.1989/449 sayılı kararının; mermer arama izni altında taş ocağı işletilmesinin mümkün olmadığı, 3382 sayılı Kanun'da sözü edilen taş ocağı şeklindeki taş ocakları için işletme izninin özel idareler tarafından verileceği kuralının getirilmiş olduğu, davacı tarafın Taş Ocağı Tüzüğü kapsamında işletme iznine sahip olmadan mermer işletmesi faaliyetinde bulunduğu gerekçesiyle 2577 sayılı Kanun'un 49'uncu maddesi uyarınca temyizen incelenerek bozulması istemi ile açılmıştır.

Danıştay Sekizinci Dairesi İdare Mahkemesi kararını temyizen inceleyerek bozabilmesi için 2577 sayılı Kanun'un 49'uncu maddesinin birinci fıkrasında yer alan şartların bulunması gerektiğini belirtmiş ve ardından İdare Mahkemesi'nin vermiş olduğu kararın gerekçesinde usul ve yasaya aykırılık bulunmadığından yola çıkarak temyiz isteminin reddine ve anılan kararın onanmasına karar vermiştir.

4.1.15. Maden Haklarının Tek Maden İçin Geçerli Olması

2513 sicil numarası ile kayıtlı maden alanının alüminyum madeni için davacıya verilmesi ve ardından demir ve barit madeninin de eklendiği 166 numaralı ön işletme izninin; söz konusu sahada ekonomik açıdan önemli olacak şekilde alüminyum madeninin bulunmaması ve bu nedenle 3213 sayılı Maden Kanunu'nun geçici 2'nci maddesinin 5'inci fıkrası uyarınca ön işletme izni kapsamına alınan diğer madenlerinde kapsam dâhiline alınması nedeninin ortadan kalkması ve işletilecek maden kalmaması gerekçe gösterilerek düşürülmesi işlemini iptal eden İdare Mahkemesi'nin kararının temyizen incelenerek bozulması istemi ile açılmıştır.

Danıştay Sekizinci Dairesi ilk olarak, davacının maden arama izni istemi ile başvuruda bulunduğu tarihte yürürlükte olan 6309 sayılı Maden Kanunu'nun 12'nci maddesi ile düzenlenen, maden arama izninin sadece tek cins maden için verileceği, ancak arama faaliyeti esnasında çıkan ve izin kapsamında bulunan maden ile birlikte işletilebilecek başka madenlerin olması halinde, yasal koşulların uygun olması ile birlikte arama esnasında çıkan madenler de arama izni kapsamına alınabileceği kuralına değinmiştir.

Ardından, 15.6.1985 tarihinde yürürlüğe giren 3213 sayılı Maden Kanunu'nun 16'ncı maddesinde; "tüm madenler için maden ismi belirtilmeksizin tek isim verileceği" nin belirtildiğine, yine aynı kanununun 19'uncu maddesi ile; "arama izni sahibinin arama ve rezerv saptama çalışmalarının olumlu bir gelişme gösterdiği, arama ve diğer çalışmalara bir süre devam edilmesi durumunda daha büyük bir işletme veya tesis kurma olanağının doğabileceğini ön işletme projesi verebileceği ve ön işletme izni işleyebileceği" nin düzenlendiğine yer vermiştir.

Yine 3213 sayılı Maden Kanunu'nun 23'üncü maddesi ile ön işletme izin sahiplerinin izin süresinin sonunda işletme projesi ile birlikte işletme izni talebinde bulunulmaması halinde ön işletme izinlerinin feshedileceği yönündeki hükmü üzerinde durulmuştur. Aynı zamanda önceden verilen izinlerle alakalı intibak ilkelerini düzenleyen geçici 2'nci maddenin 1'inci fıkrasında, yürürlükte olan GMD, AR, İT, PRT, İR, İİ aşamasında bulunan izinlerin 6309 sayılı Maden Kanunu'nda

hangi madenler adına düzenlenmişse yalnızca o madenlere has kalmak üzere anılan yasa hükümlerine göre devam edeceği ve 5'inci fıkrada, alanda faaliyette bulunan izin sahibinin başka madenlerin bulunduğunu faaliyet raporları ile bildirilmesi üzerine bu madenler için yürürlükte hali hazırda bulunan haklar yoksa proje verilerek bulunan o madenlerinde ön işletme ve işletme izni kapsamına dâhil edilebilme hakkının doğacağı kuralı üzerinde durulmuştur.

Yukarıdaki yasaların ilgili maddeleri birlikte değerlendirildikten sonra Danıştay Sekizinci Dairesi, işletme izninin düşürülmesine ilişkin tesis edilen işlemin hukuka aykırılık teşkil etmediği fakat izin konusu madenin bulunması halinde izin kapsamına alınan işletilebilecek olan madenlerin üzerinde korunması gerekli herhangi bir hakkın bulunmadığının göz önünde bulundurulmadan, yasada yer alan ön işletme izni iptaline yönelik koşulların olmadığı gerekçesi ile dava konusu işlemin iptaline ilişkin İdare Mahkemesi kararında hukuka uyarlık bulunmadığı sonucun ulaşılmıştır.

4.1.16. Maden Araması Yapılacak Alanın Belirli Olması

Danıştay 8'nci Dairesi'nin 22.4.1988 tarih ve E.1986/668, K.1988/318 sayılı kararını içeren dava dosyası; 3213 sayılı Maden Kanunu'nun 16'ncı maddesi hükümlerine dayanılarak Türkiye'nin tamamını kapsayan koordinatlar içinde maden arama izni istemi ile yapılan başvurunun reddine yönelik tesis edilen Bakanlık işleminin ve maden arama izni isteminde bulunan şirketlere ve şahıslara verilen izinlerin iptali istemi ile açılmıştır.

Dava konusu işlemlerle alakalı olarak 3213 sayılı Maden Kanunu'nun 16'ncı ve ilgili yönetmeliğin 6'ncı maddesinde ki; "madenlerin arama izni olmadan aranmasının mümkün olmadığı, mermer ve göl içerisinde aranacak madenler dışında kalan maden için maden ismi belirtilmeden ve alan sınırlaması yapılmadan tek izin verileceği, yapılacak başvuruların 1/25.000 ölçekli, pafta ve paftaların numaraları ile saat ibresi yönünde sağa ve yukarı koordinat değerleri bildirilen noktalarda sınırlandırılmış alanlar için olabileceği" kuralı üzerinde durulmuştur.

Danıştay Sekizinci Dairesi yukarıda değinilen kural gereği her ne kadar maden arama izinlerinin kapsadığı alanlar için herhangi bir sınırlama getirilmemiş olsa da, saha için belirlenen sınır noktalarının 1/25.000 ölçekli haritalarda görülebilecek şekilde bildirilmesi gerektiği, alanın 1/25.000 ölçekli paftalarda ilişkilendirilerek haritalarda görülen ve sahada yer alan noktalarla belirlenerek, başvuruda yolu ile istemde bulunulabileceğini ifade etmiştir. Daire, bahsedilen aşamalardan geçilmeden küçük ölçekli haritalarda sahadaki yerinin neresi olduğunun belli olmayacağı koordinatların bildirilmesi ile yapılacak başvuruların maden hakkı sahibi olmaya yeterli olmayacağı görüşündedir.

Daire, 3213 sayılı Maden Kanunu'nun 16'ncı maddesinin gerekçe kısmında; "mermer ve göl sularında bulunan madenler dışında kalan tüm madenlerin aranmasının daha yüksek bir teknoloji ve geniş alanların taranmasını gerektirdiği, madencinin yasa karşısındaki yükümlülüklerinin, nesnel ve teknik açıdan kapattığı alanlar ile orantılı olarak artacağından kendisine yeterli alan için kendi olanakları ölçüsünde gereksinimini karşılayacak ölçüde izin isteminde bulunabileceği"nden söz edildiğinden bahisle alan sınırlamasının madencinin teknik ve nesnel olanakları gözetilerek orantılı şekilde yapılacağı, Türkiye'nin tamamını kapsayacak şekilde yapılan başvurulara izin verilmesine yasa gerekçesinden de anlaşılacağı üzere izin verilemeyeceği sonucuna ulaşmıştır.

4.2. Orman Arazilerinde Verilen Maden İzinlerinin İptaline Yönelik Örnek Mahkeme Kararları

4.2.1. Ormanlarda Madencilik Faaliyetlerinin Ardından Rehabilitasyon

Kastamonu İdare Mahkemesi'nin E.2014/647, K.2015/260 sayılı kararını içeren dava dosyası; Kastamonu İli, Cide İlçesi İrmak köyünde bulunan 10.350 metrekarelik alanda 2011/20 numaralı I (a) grubu maden işletme ruhsatı bulunan davacı şirket tarafından, 9.2.2012 tarih ve 51 numaralı olurla verilen maden işletme izninin, 5.4.2012 tarih ve 50 numaralı olurla 20.7.2016 tarihine kadar verilen maden alt yapı izninin, 12.3.2009 tarih ve 28 numaralı olurla 13.8.2018 tarihine kadar verilen maden işletme izninin, maden işletme alanların Küre Dağı Milli Parkı içinde kaldığının

tespit edildiğinden bahisle iptal edilmiş olması nedeniyle belirtilen sahalardan 30.6.2014 tarihine kadar rehabilitasyonlarının bitirilip tesliminin yapılmasına ilişkin Güren Orman İşletme Şefliği'nin 1.4.2014 tarih ve 67968030-255.03-85 sayılı işleminin; Orman ve Su İşleri Bakanlığı'ndan izinlerin alındığı, 2 yıllık işletme hakkı bulunduğu izin iptallerinin söz konusu olmadığı, yapılan işlemin hukuka aykırı olduğu gerekçeleriyle iptali istemi ile açılmıştır.

Kastamonu İdare Mahkemesi işlem tarihinde yürürlükte bulunan 30.9.2010 tarih ve 27715 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Orman Kanunu'nun 16'ncı Maddesinin Uygulama Yönetmeliği"nin 1'inci maddesi ile "Bu yönetmeliğin amacı, 31/8/1956 tarihli 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 16'ncı maddesine göre verilecek muvafakat ve izinlerin uygulama usul ve esasları belirlemektir." ormanlık alanlarda madencilik faaliyetleri adına verilecek izinlerin anılan yönetmelik kapsamında düzenleneceğini üzerinde durmuştur.

Aynı zamanda yönetmeliğin 11'inci maddesinde yer alan; "(1) Bu yönetmelik hükümlerine göre ruhsat veya hammadde üretim izin belgesine dayalı olarak verilen maden arama, maden işletme, maden tesis ve altyapı izinleri; a) Hak sahibinin vazgeçmesi, b) Ruhsatın iptali, c) İzin süresi son günü mesai bitimine kadar temdit edilmiş ruhsat ya da ruhsat hukukunun yürürlükte olduğuna dair belge ile birlikte ilgili bölge müdürlüğüne izin yenilenmesi talebinde bulunulmaması, ç) ÇED belgesinin veya izin verilen alanla ilgili olarak diğer kanunlar uyarınca alınan görüş, belge ve muvafakatların iptal edilmesi halinde, Bakanlıkça iptal edilir. İptal işlemi ilgiliye bildirilir. (2) Taahhüt senedi hükümlerine uyulmaması veya rehabilitasyon projesine uygun çalışılmadığının orman idaresince tespiti halinde eksikliklerin üç ay içerisinde giderilmesi için ruhsat sahibi yazılı olarak uyarılır. Bu süre sonunda eksiklikler giderilmediği veya rehabilitasyon projesine uygunluk sağlanmadığı takdirde verilmiş olan maden arama, maden işletme maden tesis ve alt yapı tesis izinleri iptal edilir." şeklindeki iptal nedenlerine değinmiştir.

Yine aynı yönetmeliğin 16'ncı maddesi ile düzenlenen; "Maden işletme, maden tesis ve alt yapı tesis izinlerinde Ek-1'de yer alan rehabilitasyon projesi düzenlenir. (2) Rehabilitasyon projeleri; madencilik faaliyeti sonucunda oluşabilecek topoğrafik

yapının maden işletme projesine göre belirlenmesi sonrasında, rehabilite ile oluşturulabilecek yeni topoğrafyanın belirlenmesi, toprak ıslahı ve orman kurma esasları dikkate alınarak ormancılık bürosu mensuplarınca düzenlenir. İzin sahibince rehabilitasyon projesinin uygulanacağı taahhüt edilir. (3) Rehabilitasyon projeleri; rehabilite işlemi için madencilik faaliyeti öncesi izin alanı içerisinde koordinatları belirli alanlarda depolanmış madencilik faaliyeti yapılan alana ait yüzeydeki veya yüzeye yakın olan verimli toprak tabakasının madencilik faaliyetinin bitmesini takiben taşınarak rehabilite maksatlı kullanımı hariç, izin alanı dışından toprak veya malzeme naklini içermemesi gerekir. (4) Pasa döküm alanı, atık barajı gibi taşınması mümkün olmayan tesis ve alt yapı tesisleri için alınacak önlemler rehabilitasyon projesinde ayrıca düzenlenir. (5) Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporu veya Proje Tanıtım Dosyası içerisindeki Ek-1’de yer alan formattaki bilgilerin yer alması, hazırlayanlar arasında orman mühendisi veya orman yüksek mühendisinin bulunması, dışardan toprak veya malzeme nakli içermemesi halinde rehabilitasyon projesi istenmez. (6) Rehabilitasyon projesi Bakanlıkça izin verilen alanlar için yapılır. İlave talep edilen izinler için, mevcut izinleri de kapsayan revize rehabilitasyon projesi düzenlenir. İzin süresince rehabilitasyon projesinde meydana gelebilecek değişiklikler için yeni rehabilitasyon projesi verilir. Temdit edilecek izinlerde rehabilitasyon projesinin revizyonu istenir. (7) Rehabilitasyon projesinde, madencilik faaliyeti yapılacak alanda yüzeydeki veya yüzeye yakın olan verimli toprak tabakasının depolanacağı yerler, izin alanı içerisinde koordinatları ile birlikte ayrıca gösterilir. (8) Aynı ruhsat alanında eş zamanlı olarak talep edilen maden işletme, maden tesis ve maden alt yapı tesislerini kapsayan tek bir rehabilitasyon projesi tanzim edilir.” kuralı ile dava konusu işlem ile alakalı hususa da vurgu yapmıştır.

Son olarak Kastamonu İdare Mahkemesi kararına dayanak niteliğinde olan yönetmeliğin 17’nci maddesinde yer alan; “(1) İzin sahibi, madencilik faaliyeti yaptığı alanları taahhüt senedi hükümlerine ve rehabilitasyon projesine göre rehabilite etmek zorundadır. Rehabilite, madencilik faaliyetlerinin başlamasıyla birlikte başlar, madencilik faaliyetleri sırasında devam eder, iznin bittiği tarihte rehabilitenin de bitirilmesi esastır. Bu tarihte rehabilite bitirilemezse bölge müdürlüğüne üç ay ek süre verilir. Rehabilite için verilen bu ek sürede madencilik

faaliyetlerine izin verilmez. ... (3) İzni iptal edilen tesis ve alt yapı tesisleri bildirim gerekliliğinin on iki ay içerisinde izin sahibi tarafından sökülerek orman sayılan alanın dışına çıkartılır. Taşınmayan tesis veya alt yapı tesislerini orman idaresi ihtiyaç duyması halinde eksiksiz ve bedelsiz olarak sabit kıymetlerine alabilir. Aksi takdirde orman sayılan alanın dışına taşıyarak, yapılan masrafları izin sahibinden tahsil eder. ... (4) İzin sahibi her yıl haziran ayının sonuna kadar madencilik faaliyeti yaptığı alandaki rehabilite işleminin safahatı hakkında orman bölge müdürlüğüne ormancılık bürosu tarafından veya bünyelerinde çalışan orman mühendisi ve/veya orman yüksek mühendisine onaylı teknik raporu verir." kurallarına yer vermiştir.

Kastamonu İdare Mahkemesi yukarıda verilen Yönetmelik maddelerini birlikte değerlendirdiğinde; ruhsat veya hammadde üretim izin belgesine dayalı olarak verilen maden arama, maden işletme, maden tesis ve alt yapı tesis izinlerinin iptal edilmesi veya başka nedenlerle (hak sahibinin vazgeçmesi, süresinde izin yenileme talebinde bulunulmaması, izinlerin maksat dışında kullanılması, ÇED belgesinin veya izin verilen alanla ilgili olarak alınan görüş, belge ve muvafakatların iptal edilmiş olması) sona ermesi durumunda izinlerin bittiği tarihte rehabilitenin de bitirilmesi esas olup, izni iptal edilen tesisin ve alt yapının tesisleri bildirim gerekliliğinin on iki ay içerisinde izin sahibi tarafından sökülerek orman sayılan alanın dışına çıkarılması gerektiği sonucuna ulaşmıştır. Bu çalışmalar ile madencilik faaliyetleri ile tahribata uğrayan sahaların faaliyete başlanmadan önceki ekolojik yapısına ve eşyükselti eğrilerine yeniden sahip olmasını sağlamaktır (Belkayalı, 2009).

Sonuç olarak, davacıya ait işletme sahasına yönelik olarak verilen alt yapı tesis izni ile maden işletme izninin iptal edilmediği anlaşıldığından davacıya ait işletme alanına yönelik olarak verilen izinlerin iptali gerçekleşmediğinden ve izin iptal edilmeden rehabilitasyon işlemlerinin tamamlanması ve tesislerin iadesi mümkün olmadığından süre verilerek rehabilitasyon işlemlerinin bitirilip geri tesliminin yapılmasına ilişkin davalı idarece tesis edilen işlemde hukuka aykırılık bulunduğu kanaatine varılmıştır.

4.2.2. Maden Arama İzninin Kanunda Olmayan Nedenlerle Reddedilmesi

Kastamonu İdare Mahkemesi'nin E.2014/424, K.2014/746 sayılı kararını içeren_dava dosyası; Kastamonu İli, Hanönü İlçesi ruhsat sınırları içerisinde bulunan IV. grup bakır madenine ilişkin arama izni verilmesi istemli başvurusunun reddine ilişkin; Türkiye'nin halka açık ilk 25 şirket arasında yer aldığı, arama izni verildiği takdirde Türkiye ekonomisine katkı sağlayacak önemli bakır madeni rezervinin ortaya çıkacağı, mevsim koşulları itibariyle söz konusu sondaj çalışmalarının ancak bahar ve yaz mevsimlerinde yapılabildiği iddialarıyla iptali istemi ile açılmıştır.

Kastamonu İdare Mahkemesi dava konusu işlemle alakalı ilk olarak 3213 sayılı Maden Kanunu'nun 7'nci maddesi; “ Madencilik faaliyetlerinin yapılması ve ruhsatlandırma işlemlerinin yürütülmesi ile ilgili olarak yeni verilecek ruhsat alanlarına maden işletme yöntemi, faaliyetin yapıldığı bölge, madenin cinsi, yapılacak yatırımın çevresel etkileri, şehirleşme ve benzeri hususlar dikkate alınarak, temdit talepleri dâhil ruhsat verilen alanlarda kazanılmış haklar korunmak kaydıyla, ilgili kurumların görüşleri alınarak Bakanlık tarafından kısıtlama getirilebilir. İlk müracaat veya ihale yolu ile yapılacak ruhsatlandırmalarda müracaatın yapılacağı alanlar diğer kanunlar ile getirilen kısıtlamalar göz önüne alınarak Bakanlıkça ruhsat müracaatına kapatılabilir. Kısıtlama gerekçesi ortadan kalkan alanlar ihale yoluyla aramalara açılır. Bu Kanun dışında madencilik faaliyetleri ile ilgili olarak yapılacak her türlü kısıtlama ancak kanun ile düzenlenir.” hükmü üzerinde durmuştur.

Ardından yine aynı kanununun 24'üncü maddesinde yer alan; “Arama ruhsat süresi sonuna kadar, tespit edilen madenin rezerv bilgilerini de içeren 17'nci maddeye göre hazırlanmış arama faaliyet raporu ile en az bir maden mühendisi tarafından hazırlanan faaliyet sonrası işletme alanının çevre ile uyumlu hale getirilmesini de içeren, işletme projesi ve talep harcının ödendiğine dair belge ile müracaatta bulunulması halinde işletme ruhsatı hakkı doğar. Ancak I (b) ve II (a) bendi grubu madenler için işletme ruhsatı talebinde işletme ruhsat teminatı ile harcının da yatırılması zorunludur. Projelerdeki eksiklikler, yapılan bildirimden itibaren üç ay içinde tamamlanır. Eksikliklerini verilen sürede tamamlayamayanların teminatları iki katına çıkarılır ve süre üç ay daha uzatılır. Bu süre sonunda eksikliklerini

tamamlayamayanların talepleri kabul edilmez ve teminatları irat kaydedilir. Uygun bulunan işletme ruhsat talepleri için, ruhsat harçları ve teminatının üç ay içerisinde tamamlanması hususu talep sahibine tebliğ edilir. Bu sürelerde eksikliklerini tamamlayamayanların talepleri reddedilerek mevcut teminat irat kaydedilir.” hükmüne yer vermiştir.

Dava konusu işlemi ilgilendiren bir diğer kanun olan 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 16'ncı maddesinde yer alan; “Devlet ormanları içinde maden aranması ve işletilmesi ile madencilik faaliyeti için zorunlu; tesis, yol, enerji, su, haberleşme ve alt yapı tesislerine, fon bedelleri hariç, bedeli alınarak Çevre ve Orman Bakanlığınca izin verilir. Ancak, Temditler dâhil ruhsat süresince müktesep haklar korunmak kaydı ile Devlet ormanları sınırları içindeki tohum meşcereleri, gen koruma alanları, muhafaza ormanları, orman içi dinlenme yerleri, endemik ve korunması gereken nadir ekosistemlerin bulunduğu alanlarda maden aranması ve işletilmesi, Çevre ve Orman Bakanlığı'nın muvafakatine bağlıdır. Genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerinin; baraj, gölet, liman ve yol gibi yapılarda dolgu amaçlı kullanacağı her türlü yapı hammaddesi üretimi için yapacağı madencilik faaliyetleri ile zorunlu tesislerinden bedel alınmaz.” şeklinde düzenlenen hükme değinmiştir.

Bağlantılı diğer dayanak olan Orman Kanunu'nun 16'ncı Maddesinin Uygulama Yönetmeliği'nin “Kazı gerektiren maden arama izni” başlıklı 6'ncı maddesi; “... g) İzin talep edilen alanın diğer kanunlar uyarınca izin alınması zorunlu yerlerden olması halinde tabi olduğu kanuna göre alınması gereken görüş, belge ve muvafakatlerin alındığına dair belgelerini, dört takım halinde ekleyerek bölge müdürlüğüne izin için müracaat eder. (2) Bölge Müdürlüğü yapılan müracaatı öncelikle evrak üzerinde inceler, eksik veya yanlış evrak varsa müracaat sahibine bildirir. Belgeler tamamlanıncaya kadar talep değerlendirmeye alınmaz. Evrakın tam olması halinde oluşturulan heyet tarafından arazi üzerinde gerekli incelemeler yapılarak, talep edilen sahanın Devlet ormanlarına rastlayan kısımları için bedelli rapor tanzim edilir. (3) Bakanlıkça uygun görülenlere, ruhsat süresi dikkate alınarak izin verilir. Verilen izin müracaat sahibine tebliğ edilir. İzin sahibinden teminat, bedeller ve onaylı taahhüt senedi alınır. İzin sahasının köşe noktalarına zeminden bir metre yükseklikte koordinat değerleri belirli sabit işaretler tesis ettirilerek saha

teslimi yapılır. Tebligat tarihinden itibaren bir ay içerisinde teminat, bedeller ve onaylı taahhüt senedi verilmediği takdirde ikaz yapılmaksızın verilen izin iptal edilir. İptal işlemi ilgiliye bildirilir. (4) İzin verilmemesi halinde durum ilgiliye yazılı olarak bildirilir.” hükümleri üzerinde durmuştur.

Son olarak 16.6.2012 tarihinde 28325 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 2012/15 sayılı Başbakanlık Genelgesi’nde; “Kamu kurum ve kuruluşları (Belediyeler ve il özel idareleri hariç) ile sermayesinin yüzde ellisinden fazlası kamu kurum ve kuruluşlarına ait şirketlerin, kendi mülkiyetlerinde veya tasarruflarında bulunan taşınmazlarıyla ilgili olarak; kamu kurum ve kuruluşları, vakıf, dernek veya bunların şirketlerine, gerçek veya tüzel kişilere; satış, kira, irtifak, takas, tahsis, devir vb. her türlü tasarrufa yönelik işlemler için Başbakanlıktan izin alınacaktır.” hükmüne değinilmiştir.

Dava dosyasının incelenmesinde; Kastamonu ili, Hanönü ilçesi ruhsat sınırları içerisinde bulunan IV. grup maden sahası için 8.3.2013 tarihli dilekçe ile işletme projesi ile I (b) grubu işletme ruhsatı talebinde bulunan davacı şirket izin talebinin 16.6.2012 tarih ve 28325 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 2012/15 sayılı Başbakanlık Genelgesi gereği konunun Başbakanlığa sorulduğu, Başbakanlık Ekonomik Sosyal ve Kültürel İşler Başkanlığı’nın 4.3.2014 tarih ve 749 sayılı yazı ile uygun görülmediği bildirilmesi nedeniyle Orman Genel Müdürlüğü’nce 7.3.2014 tarih ve 448787 sayılı yazıları ile uygun bulunmadığının belirtilmesi üzerinde söz konusu davanın açıldığı anlaşılmaktadır.

Kastamonu İdare Mahkemesi yukarıda değinilen kanun, yönetmelik ve genelge hükümlerinin birlikte değerlendirmesinin ardından; dava konusu olayda kanunda öngörülme, kanun hükmünü ve kişilerin kanundan doğan haklarını sınırlayan Genelge hükümleri kapsamında hareket edildiği, oysa yasada öngörülme bir sınırlamaya neden ve yönetiminin idari düzenleme ile getirilmesine de olanak bulunmadığından 3213 sayılı Maden Kanunu hükümleri kapsamında işlem tesis edilmesi gerekirken, Başbakanlık Ekonomik Sosyal ve Kültürel İşler Başkanlığı’na genelge kapsamında talebin uygun bulunmadığı gerekçesiyle davacı isteminin reddine ilişkin dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunduğu kanaatindedir.

4.2.3. Kiranın Ödenmemesinin Maden İşletme İznine Etkisi

Kastamonu İdare Mahkemesi'nin E.2013/155, K.2013/619 sayılı kararını içeren dava dosyası; Kastamonu İli, Merkez, Kızılkese köyü sınırları içerisinde bulunan kuvars kumu maden sahasına ilişkin olarak alınan 19.985,340 metrekarelik alan için maden işletme izninin, 1.529,699 metrekarelik alan için maden tesis izninin ve 10.727,076 metrekarelik alan için maden alt yapı tesis izninin iptaline ilişkin 13.12.2012 tarih ve 398, 399, 400 sayılı olurların; izinlerin iptal nedeninin 2012 yılı kira bedellerinin ödenmediği iddiasına dayandığı, maden alt yapı tesis izni ve maden tesis izninin kira bedeli bulunmakla birlikte maden işletme izninin herhangi bir kirasının bulunmadığı, ayrıca kira bedelinin ödenmemiş olmasının izin iptaline gerekçe olamayacağı, mevzuat gereği öncelikle uyarı yapılarak üç aylık süre verilmesi gerektiği, söz konusu izinler için toplam 5.500,00 TL teminat mektubu verildiğinden idarenin alacağının risk altında olmadığı, kamu yararına ve hukuka aykırı olduğu ile sürülerek iptali istemi ile açılmıştır.

Kastamonu İdare Mahkemesi dava konusu işlemle alakalı olarak “Orman Kanunu'nun 16'ncı Maddesinin Uygulama Yönetmeliği” nin 11'inci maddesi ile “İptal İşlemleri” hükümlerine atıfta bulunmuştur. Ardından anılan yönetmeliğin “Bedellerin tespiti ve tahsili” başlıklı 26'ncı maddesi; (1) Devlet ormanlarında verilecek izinlerde alınacak bedellerden; b) Arazi izin bedeli izin başlangıç tarihi esas alınarak bildirimde gerek kalmaksızın her yıl defaten tahsil edilir. Müteakip yıllara ait arazi izin bedeli, Türkiye İstatistik Kurumu tarafından bir önceki yılın aynı ayına göre açıklanan yıllık ÜFE değişim oranında artırılır. (5) Aynı ruhsat alanı içinde devam eden maden işletme izinlerinin toplamlarının beş hektara kadar olan kısmı için, Maden İşleri Genel Müdürlüğü'nce onaylı satış bilgi formuna göre tahakkuk eden ek Devlet hakkı, her yıl haziran ayı son günü mesai bitimine kadar izin sahibi tarafından orman idaresi özel bütçe hesabına yatırılır. (6) Bedel hesaplarında Devlet ormanına isabet eden bölümler esas alınır.” kuralları üzerinde durmuştur.

Bir diğer dayanak olan 5.8.2013 tarihli “Maden Alt Yapı Tesis İzinleri İçin Taahhüt Senedi” nin 6'ncı maddesinde yer alan; “Taahhüt senedi hükümlerine uyulmaması veya rehabilitasyon projesine uygun çalışılmadığının orman idaresince tespit

edilmesi halinde alınmış olan teminat idarece irat kaydedilir. İrat kaydedilen teminat borcuna mahsup edilemez. Ruhsat sahibi, tespit edilen eksikliklerin giderilmesi, teminatın yenilenmesi ve rehabilitasyon projesine uygun çalışılması için orman idaresince üç ay süre verilerek yazılı olarak uygulanır. Bu süre sonunda teminat yenilenmediği, eksiklikler giderilmediği veya rehabilitasyon projesine uygunluk sağlanmadığı takdirde verilen izinler iptal edilir.” şeklindeki hükme de yer vermiştir.

Yukarıda belirtilen yasal hükümlerin birlikte değerlendirilmesinin ardından; davalı idarenin dava konusu işlemin dayanağı eksiklerin giderilmesi için davacı şirkete üç ay süreli uyarı yapmadığı bu nedenle Orman Kanunu'nun 16'ncı Maddesinin Uygulama Yönetmeliğinin 11'inci maddesinde ve Maden Alt Yapı Tesis İzinleri İçin Taahhüt Senesinde belirtilen taahhüt senedi hükümlerine uyulmaması nedeniyle dava konusu izinlerin iptal edilmesine ilişkin dava konusu işlemde hukuka uyarlık bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Öte yandan, 8.6.2012 tarih ve 3789, 3790, 3791, 3792, 3793, 3794, 3795, 3796, 3797 sayılı davacı şirkete yapılan % 30 “Ek Devlet Hakkı” bedelleri, 2012 yılı için sunulmayan teknik rapor hakkındaki ve 2012 yılı yatırılmayan arazi tahsis bedelleri için yapılan 19.6.2012 tarih ve 4109 sayılı tebligatların ilgili mevzuatlarda belirtilen üç ay süreli uyarı yazıları olmadığı kanaatine varılmıştır.

Açıklanan nedenlerle; dava konusu işlemin iptaline karar verilmiştir. Dava dosyası temyiz istemi ile Danıştay'a intikal etmiş ancak henüz sonuçlanmamıştır.

4.2.4. Orman Sahasında Verilen İzinlerden Alınacak Bedeller

Kastamonu 1'nci Asliye Hukuk Mahkemesi'nin E.2013/441, K.2014/143 sayılı kararını içeren dava dosyası; davacı vekilin mahkemeye verdiği 23.8.2013 tarihli dava dilekçesi ile; Kastamonu Orman Bölge Müdürlüğü, Karadere Orman İşletme Müdürlüğü, Karadere Orman İşletme Şefliği görev alanı sınırları içerisinde bulunan Sulusökü mevki Say-mer Mermer Tic. ve A.Ş. 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 16'ncı maddesinde belirtilen hususlar çerçevesinde 20.4.2011 tarih ve 77 sayılı olur ile 5675,00 metrekarelik alanda maden işletme, 20.4.2011 tarih ve 76 sayılı olur ile 4448,00 metrekarelik alanda maden alt yapı tesisi, 20.5.2011 tarih ve 107 sayılı olur

ile 15715,78 metrekarelik alanda maden alt yapı tesisi izinleri verildiğini, söz konusu şirket yetkilileri tarafından imzalanan 25.5.2011 ve 21.4.2011 tarihli taahhüt senetleri ve istenen bedellerin yatırılmasını müteakip saha teslim tesellüm belgeleri düzenlenerek söz konusu sahalar Say-mer Mermer Tic. ve A.Ş. ye teslim edildiğini, mevzuat gereği maden alt yapı tesis izinleri için her yıl olmak üzere arazi izin bedeli alındığını, arazi işletme izinlerinde ise aynı ruhsat alanı içerisinde izni devam eden maden işletme izin alanları toplamının beş hektara kadar olan kısmı için bedel alınamayarak ek devlet hakkı alındığını, şirketin saha teslim öncesinde kurumlarına vermiş olduğu noter tasdikli taahhütname hükümlerinin 2'nci maddesi gereğince davalı şirketin herhangi bir tebligata gerek kalmaksızın her yıl açıklanan oranlarda artırılarak tespit edilen arazi için bedelini yatırmayı taahhüt ettiğini, davalı şirkete noter kanalı ile söz konusu izinlerle ilgili bedellerin yatırılması ile ilgili gerekli ihtarların yapıldığını, şirket yetkililerinin bedelleri yatırmadığını ve bu konuda müracaatta bulunmadıklarını, hak sahibinin ilgili yönetmelik ve taahhütname hükümlerine uymaması nedeniyle 13.12.2012 tarih ve 402-403 ve 404 sayılı olur numarası ile izin iptallerinin gerektiğini, davalının şirket işletme izin belgesinin alındığı tarih olan 20.4.2011 tarihinden izin iptalinin gerçekleştiği tarih olan 13.12.2012 tarihine kadar geçen süre içerisinde doğan arazi izin bedeli ile % 30 ek Devlet hakkı fazlasını yatırmadığını, bu nedenle davalı şirketle yapılan taahhütname kapsamı ve mevzuat gereği doğan idare alacaklarının işlemiş ve işleyecek gecikme zammı ile birlikte, davalarının kabulü ile davalı şirkete verilen maden işletme ve alt yapı işletme tesis izinleri kapsamında doğa toplam 20.886,71 TL nin,1.246,47 TL ek Devlet hakkı alacağıının 1.7.2013 tarihinden itibaren 4.032,86 TL arazi izin bedelinin 20.4.2012 tarihinden itibaren ve 14.173,94 TL arazi izin bedelinin 25.5.2012 tarihinden itibaren işleyecek gecikme zammı ile birlikte davalı şirketten tahsiline karar verilmesi istemi ile açılmıştır.

Kastamonu 1'nci Asliye Hukuk Mahkemesi davacının alacağı olup olmadığının tespit edilmesi istemi ile dava dosyasını Ankara Nöbetçi Asliye Hukuk Mahkemesi'ne göndermiş ve Ankara 23'üncü Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından dosya bir ormancı ve bir hukukçu bilirkişisine tevdi edilmiştir. Orman Mühendisi ve hukukçu hesap bilirkişisi tarafından hazırlanan 24.3.2014 tarihli rapor dosyaya ibraz edilmiştir.

Dava dosyası içerisindeki tüm belge ve raporların birlikte değerlendirilmesinin ardından; 30.9.2010 tarihinde yürürlüğe giren “6831 sayılı Orman Kanunu’nun 16’ncı Maddesinin Uygulama Yönetmeliği” nin “Maden işletme izninden alınacak bedeller” başlıklı 9’uncu maddesi; “ Ruhsat alanında yapılacak olan maden işletme izninden ağaçlandırma bedeli(ilk yıl için), aynı ruhsat alanı içerisinde izni devam eden maden işletme izin alanları toplamının 5 hektarı geçmesi halinde, sadece geçen kısım için arazi izin bedeli alınır, ayrıca aynı ruhsat alanı içerisinde izni devam eden maden işletme izin alanları toplamının 5 hektara kadar olan kısmı için ek devlet hakkı alınır.” hükmüne değinilmiştir.

Ayrıca aynı yönetmeliğin 29’uncu maddesinde yer alan; “bu yönetmelik hükümlerine göre bedelli olarak verilen izinlerde, zamanında ödenmeyen bedeller için izinlerin iptaline ilişkin hükümler saklı kalmak kaydıyla bildirimde gerek kalmaksızın 6183 sayılı Kanun’un 51’inci maddesinde belirtilen oranda gecikme zammı alınır.” hükmü üzerinde durulmuştur.

Yukarıda değinilen yönetmelik maddelerinin yanı sıra davalı ve davacı arasında imzalanan 25.5.2011 ve 21.4.2011 tarihli taahhüt senetlerinin 2’nci maddesinde; “ Takip eden yıllara ait arazi izin bedeli, izin başlangıç tarihi esas alınarak TUIK tarafından bir önceki yılın aynı ayına göre açıklanan ÜFE değişim oranının bir önceki yıl arazi izin bedeli ile çarpımı sonucu bulunacak miktarın önceki yıl arazi izin bedeline ilavesi yoluyla bulunan bedel orman idaresince tebligat yapılmasına gerek kalmaksızın izin başlangıç tarihi esas alınarak her yıl defaten ödenir.” hükmünün yer aldığı görülmüştür.

Değinilen bu yasal gerekçeler ve davacı orman idaresinin davalı şirketten alacağı olup olmadığının tespiti için bir orman mühendisi ve bir hukuk bilirkişisi tarafından gerekçeli ve denetime elverişli bilirkişi raporuna da dayanılarak davacı orman idaresinin davalı şirketten dava dilekçesinde sunduğu bedelleri tahakkuk tarihlerinden itibaren işleyecek gecikme zammı ve KDV ile birlikte talep hakkının doğduğu sonucuna ulaşılmıştır.

4.2.5. Orman Alanlarında Yapılacak Tahsislerde Uygulanacak Mevzuat

Danıştay 8'nci Dairesi'nin E.2010/9529, K.2014/1064 sayılı kararını içeren dava dosyası; Manisa İli, Turgutlu İlçesi, Çaldağı Mevkiinde SARDES Nikel Madencilik A.Ş.'nin İR:741186 sayılı IV. Grup maden işletme ruhsat sahası içerisinde bulunan toplam 243.089.34 metrekarelik ormanlık alanda, maden işletmesine muvafakat verilmesine ilişkin 3.4.2009 tarih ve 102 sayılı Orman ve Su İşleri Bakanlığı (Çevre ve Orman Bakanlığı) işleminin iptali istemi ile açılmıştır.

Danıştay Sekizinci Dairesi tarafından dava dosyasının incelenmesinde; idare mahkemesinin maden alt yapı tesis iznin dayanağı olarak 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 16'ncı maddesini gösterdiği ancak anılan maddede bu tür izin verilmesine dair özel unsurların bulunmadığı bu nedenle dayanağı 3213 sayılı Maden Kanunu'nun 7'nci maddesine; Maden Kanunu'nun 7'nci maddesi ise uygulama kapsam ve biçimini bu konuda hazırlanacak yönetmeliğe yönlendirdiği, bu nedenle dava konusu işlemin dayanağının aslında Maden Kanunu'nun 7/1 maddesi olduğu ve bu fıkranın Anayasa Mahkemesi'nin 15.1.2009 tarihli kararı ile bu maddeye dayanılarak çıkarılacak yönetmelik maddelerinin ise Danıştay Sekizinci Dairesi tarafından yürütmesinin durdurulması karşısında davaya konu işlemin dayanaksız kaldığı gerekçesi ile dava konusu işlemin iptal edildiği anlaşılmaktadır.

Dava konusu işlemin gerçekleştirildiği tarihte yürürlükte olan 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 16'ncı maddesinin ilk fıkrasında yer alan; "Devlet ormanları hudutları içerisinde maden aranması ve işletilmesi, Maden Kanunu'nun 7'nci maddesinde belirtilen şartlara uyularak, ruhsat grubu gözetilmeksizin yapılır. Orman hudutları içinde alınan muvafakat süresi, temdit dâhil işletme ruhsat süresi sonuna kadar devam eder. Ayrıca madencilik faaliyetleri için zorunlu; tesis, yol, enerji, su, haberleşme ve alt yapı tesislerine fon bedelleri hariç olmak üzere orman mevzuatı hükümlerine göre bedeli alınarak izin verilir." hükmü üzerinde durulmuştur.

Aynı zamanda anılan kanunun Ek 5. maddesinde düzenlenen; "Bu Kanunun 2 7, 8, 9, 10, 11, 12, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 25, 26, 27, 31, 32, 33, 35, 40, 57, 63, 84, 112, 113, 114, 115, 116. maddelerinin uygulanmasıyla ilgili şekil, şart ve esaslar ile

orman alanlarının her türlü yararlanma karşılığı alınacak bedel miktarlarının tespiti ve tahsiline ilişkin hususlar için Tarım ve Orman Bakanlığı'nca hazırlanacak yönetmelikler, Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe konulur.” kuralına yer verilerek, bu maddeye istinaden Orman Kanunu'nun 16, 17, 18 ve 115. maddelerine göre verilecek muvafakat, izin ve irtifak haklarının uygulama usul ve esasları ile bunlardan tahsil edilecek bedellere ait iş ve işlemleri düzenlemek amacıyla 22.3.2007 tarih ve 26470 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren “Orman Sayılan Alanlarda Verilecek İzinler Hakkında Yönetmelik” e atıfta bulunulmuştur.

Yukarıda değinilen mevzuat hükümlerinin ışığında dava konusu olay incelendiğinde; dava konusu işlemde 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 16'ncı maddesi uyarınca SARDES Nikel Madencilik A.Ş.'ye alt yapı tesis izni verildiği, bu madde uyarınca verilecek izinlerin uygulama usul ve esaslarını belirlemek amacıyla çıkarılan “Orman Sayılan Alanlarda Verilecek İzinler Hakkında Yönetmelik” in yürürlükte olduğu, bu durumda her ne kadar Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararından sonra işlemin dayanıksız kaldığı düşünülse bile, aynı tarihte yürürlükte bulunan anılan yönetmeliğin ilgili hükümleri uyarınca değerlendirme yapıp izin verilebileceği kanaatine varılmıştır.

Ayrıca Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararının ardından 19.8.2009 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren “Madencilik Faaliyetleri İzin Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik” in geçici 4'üncü maddesinde; “Orman sayılan alanlarda madencilik faaliyetlerine ilişkin yeni bir düzenleme yapıncaya kadar orman, muhafaza ormanı ve ağaçlandırma alanlarında madenlerin aranması ve işletilmesi ile ilgili faaliyetlerde alınması gereken izinlerde 22.3.2007 tarih ve 26470 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Orman Sayılan Alanlarda Verilecek İzinler Hakkında Yönetmelik hükümleri uygulanır.” şeklinde bir düzenlemeye yer verildiği ve söz konusu maddenin iptali istemi ile Danıştay Sekizinci Dairesine açılan ve 2009/9311 esasına dayalı olarak görülen davanın 13.3.2013 tarihinde reddine karar verildiğine de değinilmiştir.

Açıklanan nedenlere dayalı olarak dava konusu işlemin tesis edildiği tarihte yürürlükte olan “Orman Sayılan Alanlarda Verilecek İzinler Hakkında Yönetmelik”

uyarınca tahsis işlemi hakkında değerlendirme yapılması gerekirken, Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararı ile dava konusunun dayanaksız kaldığı gerekçesiyle tesis edilen işlemi iptal eden idare mahkemesi kararında hukuka uyarlık bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

4.2.6. Madencilik Faaliyetlerine Ara Verme Döneminde Alınacak Bedel

Isparta İdare Mahkemesi'nin E.2014/765, K.2015/164 sayılı kararını içeren dava dosyası; Burdur ili Tefenni ilçesi Ece köyü sınırlarında yer alan İR: 943 ruhsat numaralı sahada işletilmekte olan maden ocağına dair Isparta Orman Bölge Müdürlüğü'nün 9.7.2014 tarih ve 1391846 sayılı Arazi İzin Bedeli konulu ve 321.420,31 TL arazi izin bedelinin yatırılmasına yönelik işlemin; davacı şirketin yalnızca adının ve türünün değiştirildiği, anonim şirketten limited şirkete dönüştüğü, davalı idarece ortada sanki yeni bir şirket ruhsat ve izni devir almış gibi işlem yapılarak tüm resmi kayıtların ve ruhsatın yeni şirket unvanı üzerine devredilmesinin, arazinin iadesinin talebinin yerine getirilmesi için şart koşulmasına hukuka aykırı olduğu iddiasıyla iptali istemi ile açılmıştır.

Dava konusu işleme dayanak teşkil eden ve tesis edilen işlem tarihinde yürürlükte olan 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 16'ncı maddesi; "Devlet ormanları içinde maden aranması ve işletilmesi ile madencilik faaliyeti için zorunlu; tesis, yol, enerji, su, haberleşme ve alt yapı tesislerine, fon bedelleri hariç, bedeli alınarak Çevre ve Orman Bakanlığı'nca izin verilir. Ancak, temditler dâhil ruhsat süresince müktesep haklar korunmak kaydı ile Devlet ormanları sınırları içindeki tohum meşcereleri, gen koruma alanları, muhafaza ormanları, orman içi dinlenme yerleri, endemik ve korunması gereken nadir ekosistemlerin bulunduğu alanlarda maden aranması ve işletilmesi, Çevre ve Orman Bakanlığı'nın muvafakatine bağlıdır. Genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerinin; baraj, gölet, liman ve yol gibi yapılarda dolgu amaçlı kullanacağı her türlü yapı hammaddesi üretimi için yapacağı madencilik faaliyetleri ile zorunlu tesislerinden bedel alınmaz.

Ruhsatname veya imtiyaz almış olanlarla, ruhsatname veya imtiyaz alacaklar, işe başlamadan evvel çalışma sahalarını orman idaresine haber vermeye ve ormana zarar

gelebilecek hallerde, orman idaresinin göstereceği tedbirleri almaya ve yapmaya mecburdurlar.

(Ek fıkra: 26/05/2004-5177 S.K./34. mad) Madencilik faaliyetlerinin ve faaliyetlerle ilgili her türlü yer, yol, bina ile tesislerin hükmi şahsiyeti haiz amme müesseselerine ait ormanlarda veya özel ormanlarda yapılmak istenmesi halinde Çevre ve Orman Bakanlığı'nca izin verilebilir. Bu takdirde kullanım bedeli, kullanım süresi, yapılan bina ve tesislerin devri gibi hususlar genel hükümlere uygun olarak taraflarca tespit edilir.

(Ek fıkra: 10/06/2010 -5995 S.K./19. mad) Madencilik faaliyetlerinin sona ermesi neticesinde idareye teslim edilen veya terk edilen doğal yapısı bozulmuş orman alanları rehabilite edilir. Rehabilite maksadı ile bu alanların orman yetiştirilmek üzere inşaat, yıkıntı ve hafriyat atıkları ile doldurularak ağaçlandırmaya hazır hale getirilmesi için büyükşehir mücavir alanlarından büyükşehir belediyelerine, diğer yerlerde ise il ve ilçe belediyelerine bedeli karşılığında izin verilebilir.” hükmü üzerinde durulmuştur.

Ardından dava konusu işleme dayanak niteliğindeki 30.9.2010 tarihli “Orman Kanunu'nun 16'ncı Maddesinin Uygulama Yönetmeliği” nin “Devir İşlemleri” başlıklı 13'üncü maddesi; “(1) Ruhsatın Maden Kanunu hükümlerine göre devir edilmesi halinde, yeni ruhsat sahipleri adına, verilen izinlerin devri devir alanın noterden resen düzenlenmiş taahhüt senedi ve teminat vermesi kaydı ile izin veren merciin onayı ile olur.

(2) Eski izin sahibinin ruhsatı devrettiğini orman idaresine yazılı olarak bildirdiği veya ruhsatın devredildiğinin orman idaresince resen tespit edildiği hallerde bölge müdürlüğünce ruhsatı devralana yazılı olarak bir ay içinde o ruhsata bağlı olarak orman idaresince verilmiş izinleri devralması için tebligat yapılır. Verilen sürede izinlerin devir alınamaması halinde, izinler iptal edilir.

(3) Bu işlemler tamamlanana kadar eski izin sahibinin yükümlülükleri devam eder.” hükmüne yer verilmiştir.

30.9.2010 tarihli anılan yönetmeliği yürürlükten kaldıran 18.4.2014 tarih ve 28976 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “Orman Kanunu’nun 16’ncı Maddesinin Uygulama Yönetmeliği” nin “Kesin İzin” başlıklı 7’nci maddesi; “(1) Bakanlıkça uygun görülenlere ruhsat süresi dikkate alınarak izin verilir. Ormanlık alandan verilen izin, müracaat sahibine tebliğ edilir. Tebligat tarihinden itibaren üç ay içerisinde izin sahibinden teminat, bedeller ve onaylı taahhüt senedi istenir. Tebligat tarihinden itibaren üç ay içerisinde bedellerin ödenmemesi, teminatın veya onaylı taahhüt senedinin verilmemesi halinde ise saha teslimi yapılmaz, herhangi bir bildirim gerek kalmaksızın izin iptal edilir. İptal işlemi ilgiliye bildirilir. Aynı yerle ilgili yeniden izin talep edilmesi yeni izin talebi olarak değerlendirilir.” hükmü dava konusu olayın çözümünde önemlidir.

Aynı yönetmeliğin “Teminatların ve Bedellerin İadesi” başlıklı 23’üncü maddesinde yer alan; “(1) Kesin izin; sürenin dolması, izin sahibinin vazgeçmesi veya herhangi bir sebeple sona ermesi halinde; alınan bedeller iade edilmez. Teminat ise taahhüt senedinde belirtilen yükümlülüklerin yerine getirilmesi halinde iade edilir. Aksi halde alınan teminat irat kaydedilir. (2) Kesin izin sahibinin izinden vazgeçtiğini ve faaliyetini durdurduğunu orman idaresine yazılı olarak bildirdiği durumlarda orman idaresince sahanın geri teslim alındığı tarihte tahakkuk eden bedellerin tamamı tahsil edilir, müteakip yıllara ait bedel tahakkuk ettirilmez.” hükmü de dayanak niteliğindedir.

Dava konusu olayda diğer bir yasal dayanak olan 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun 180’inci ve 181’inci maddeleri uyarınca bir şirket hukuki şeklini değiştirebilir, şekli değişen şirket eskisinin devamı niteliğindedir, bir sermaye şirketi başka türde bir sermaye şirketine dönüşebilir.

Yukarıdaki mevzuat hükümlerinin ışığında dava dosyasının incelenmesinde; ilk ismi Aziz Çevik Madencilik San. Tic. A.Ş. olan davacı şirket adına 6.11.2012 tarihinde Burdur ili Tefenni İlçesi Ece köyü sınırlarında yer alan sahada İR: 943 numaralı ruhsata dayalı olarak madencilik faaliyetlerinde bulunabileceğine dair izin verildiği, devam eden süreçte davacı şirketin, 7.12.2012 tarihinde Turchrome Akdeniz Madencilik San. ve Dış Tic. Ltd. Şti. olarak tür ve unvan değiştirdiği, bu işlemin

31.01.2013 tarihinde idareye bildirildiği, 8.10.2013 tarihinde arazi izin bedelinin hesaplandığı araziye ilişkin alınan iznin iptal edilmesi istemi ile davalı idareye başvuruda bulunulduğu, idare tarafından unvan ve tür değişikliği devir işlemlerinin tamamlanmasının ardından 5.5.2014 tarihinde davacının iade ettiği arazinin geri teslim alındığı, bu tarihler arasında geçen süre adına, 6.11.2013- 5.5.2014 tarihleri arası için iadesi yapılan sahaya yönelik hesaplanan 321.142,31 TL arazi izin bedelinin davacı şirkete ödenmesinin istemine yönelik Isparta Orman Bölge Müdürlüğü'nün 9.7.2014 tarih ve 1391846 sayılı İzin Bedeli Konulu işlemin iptali istemi ile söz konusu davanın açıldığı anlaşılmaktadır.

İlgili mevzuat hükümlerince, arazinin geri teslimatının yapıldığı 5.5.2014 tarihine kadar geçen sürede sorumluluklar davacı üzerinde devam etmektedir. Ancak sorumluluk gerektiren devir işlemleri, bir şirketin sahip olduğu maden haklarının bir başka şirkete devredilmesi demek olduğu, dava konusu olayda tür ve unvan değişikliği söz konusu olduğundan bu mevzuat hükmü kapsamında olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Arazinin iadesinin yapılması sürecinde yaşanan gecikmelerin idarenin işleyişi ve anılan mevzuat hükümlerinin yanlış yorumlanmasına dayalı olarak ortaya çıktığı ve bu gecikmenin kapladığı süre içerisinde davacı şirketin herhangi bir sorumluluğa sahip olmadığı, bu nedenle davacı şirket adına arazi izin bedeli ödenmesinin istemi ile yapılan işlemde hukuka ve hakkaniyete aykırılık olduğu kanaatine varılmıştır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada; maden ruhsatlarının iptalinin yargısal denetimi incelenmeye çalışılmıştır. Maden Kanunu ve ilgili mevzuatta öngörülen maden ruhsatlarının iptali sebeplerinin yargı mercileri tarafından denetimi bu çalışmanın ana materyalini oluşturmaktadır.

Tez çalışması kapsamında incelenen İdari Yargı kararlarında; maden ruhsatlarının ve verilen izinlerin iptali söz konusu olduğunda hangi hallerde yargı mercilerince denetlendiği ve yargının bu uyuşmazlıkları çözüme noktasında nasıl bir tutum sergilediği ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Maden Kanunu'nda "ruhsat iptali"ni düzenleyen 7., 10., 13., 17., 24., ve 33. madde hükümlerinin dayanak oluşturduğu Danıştay kararlarının incelenmesi sonucunda; 3213 sayılı Maden Kanunu'nun 7'nci maddesinde düzenlenen madencilik faaliyetlerinin gerçekleştirilebilmesi adına izne tabi sahalar için gerekli mercilerden izinlerin alınmaması sebebiyle açılan davalarda verilen kararlarda; arazi, imar planı içerisinde bulunsun veya bulunmasın gayrisihhi müessese ruhsatı bulunmaksızın madencilik faaliyetinde bulunulamayacağı ancak gayrisihhi müessese ruhsatı bulunmaksızın madencilik faaliyetinde bulunulması halinde ruhsat iptali yaptırımının hukuka aykırı olduğu vurgulanmaktadır.

Danıştay kararlarında madenlerin sadece arama izni ile aranacağı ve tespit edilen madenlerin yalnızca işletme izni ile işletilebileceği üzerinde durmuştur.

Zeytinlik sahalarda gerçekleştirilmesi planlanan madencilik faaliyetleri için 3573 sayılı Zeytinciliğin Islahı ve Yabancılarının Aşılattırılması Hakkında Kanun'un ön planda tutulması gerektiğine vurgu yapılmış ve anılan kanun hükümleri göz önünde bulundurulmadan verilen izinlerin hukuka aykırı belirtilmiştir.

Korunan alanlardan biri olan milli park sınırları içerisinde madencilik izni talep edilmesi durumunda, bu iddianın doğruluğunun araştırılması ve alanın milli park sınırları içerisinde bulunduğunun tespit edilmesi halinde Maden Kanunu'nun 7'nci

maddesi uyarınca gerekli incelemelerin yapılması ve izinlerin alınması gerektiği belirtilmiştir.

Madencilik Faaliyetleri İzin Yönetmeliği'nde yer verilen mera alanlarında madencilik faaliyetlerini düzenleyen hükümler uyarınca başvuru yapılmaksızın "mera olarak sınırlandırılan taşınmaz üzerinde madencilik faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi adına maden arama ruhsatı verilmesinin" hukuka aykırı olduğu belirtilmiştir.

Maden izni verilmesine dair idarenin işlemleri yetki yönünden de incelenmekte ve maden işletme izni verilmesine uygun olmayan bir saha üzerine gerekli mercilerden izinler alınmaksızın Bakanlık tarafından izin verilmesi halinde, ilgili merci tarafından yapılan mühürleme işleminin önlem niteliği taşıdığı ve hukuka aykırı olmadığı belirtilmektedir. Aynı zamanda belediyelere tanınan görev ve yetkiler ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın sahip olduğu yetkilerin farklı olduğu ve Bakanlığın sahip olmadığı yetkileri kullanmasının da hukuka aykırılık teşkil ettiği ifade edilmektedir.

Maden Kanunu Uygulama Yönetmeliği'nin 5'inci maddesinde değinilen I (a) grubu madenlerin üretim işlemlerinin Madencilik Faaliyetleri İzin Yönetmeliği hükümlerine bağlı olduğu üzerinde durulmuştur. Anılan yönetmeliğin 62'nci ve 63'üncü hükümlerine dayanılarak sahil şeritlerinden sınırsız faydalanılmanın mümkün olmadığı belirtilmektedir.

Çalışmada henüz temyiz incelemesinden geçmemiş ancak çalışma konusu ile alakalı idare mahkemeleri kararlarından bir kısmına ulaşılmıştır.

Isparta İdare Mahkemesi'nin 18.07.2014 tarih ve E:2014/213, K:2014/1091 sayılı kararında sit alanında izin verilmesine dair işleme karşı açılan davada 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun ilgili hükümlerinin göz önünde bulundurulması gerektiği üzerinde durulmuş ve maden ocağı ile tesislerin sit alanı içerisinde kaldığının tespit edilmesi neticesinde, madencilik faaliyetlerine izin verilmemesine yönelik tesis edilen işlemin hukuka aykırılık teşkil etmediği sonucuna varılmıştır.

3213 sayılı Maden Kanunu'nun 13'üncü maddesinin (ruhsat bedelinin yatırılmaması veya eksik yatırılması durumunda verilen süre sonuna kadar tamamlanmadığı takdirde açılan davalar) temel alındığı kararlar içerisinde Danıştay; ruhsatın sınırladığı alan dışında faaliyette bulunulduğunun tespit edilmesi halinde uygulanan idari para cezasının üç katı tutarında olması gerekirken daha fazla uygulanmasından yola çıkarak, teminatın irat kaydedilmesi ve yeni teminatın yatırılmasına kadar geçen sürede faaliyetten men edilmesi işlemlerinin de idare mahkemesi tarafından iptal edilmesinin hukuka aykırı olduğu belirtilmektedir. Bunun yanısıra ruhsat harcı ve ruhsat teminatında mali eksikliklerin verilen süre içerisinde tamamlanmaması halinde ise işletme ruhsat talebinin reddedilmesine yönelik tesis edilen işlemin hukuka uygun olduğu belirtilmektedir. Aynı zamanda uygulanacak idari para cezası işleminde, ihlalin gerçekleştiği tarihin dikkate alınması ve cezanın tahsil edileceği tarihte, lehe herhangi bir düzenleme getirilmiş ise bu düzenlemelerden yararlandırılması gerektiği ifade edilmektedir.

Ancak, teknik ve mali eksikliklerin tamamlanması için verilen sürenin dolması halinde üç ay daha süre verilmesi ve bu süre içerisinde de eksikliklerin tamamlanmaması durumunda taleplerin red edilerek teminatın irat kaydedilmesi hukuka olduğu belirtilmektedir.

3213 sayılı Maden Kanunu'nun 24'üncü maddesinde belirtilen üç yıl içinde gerçekleştirile üretim miktarının, projede sunulan bir yıllık üretim miktarının %10'undan az olması hâlinde uygulanan idari para cezasının ardından fiilin tekrarlanması üzerine açılan davalara ilişkin olarak; Danıştay verilen süre içerisinde faaliyete başlanmaması ve projede sunulan üretim miktarının %10'undan az üretim yaptığının tespit edilmesi haline ruhsatın iptal edilmesinin hukuka aykırılık teşkil etmediği yönünde karar vermiştir.

3213 sayılı Maden Kanunu'nun 33'üncü maddesinde düzenlenen konuya ilişkin olarak ruhsat iptaline dair Danıştay'a yansımış herhangi bir uyuşmazlığa rastlanmamıştır.

Yukarıda belirtilen iptal sebeplerine ilave olarak Maden Kanunu'nun "Maden Hakkı" başlıklı 6'ncı maddesi temel alınarak ruhsat iptali istemi ile Danıştay'a açılmış davalarda verilen kararlar içerisinde; Danıştay T.C. Ziraat Bankası, Türkiye Halk Bankası Anonim Şirketi ve Türkiye Emlak Bankası Anonim Şirketi Hakkında Kanun'un 1'inci maddesinde bahsi geçen banka çalışanlarının ve belediye başkanlarının kamu görevlisi sayılmalarının mümkün olmadığı ve sahip oldukları maden haklarını bu görevleri üstlendikleri tarihten itibaren altı ay içerisinde devretmek zorunda olmadıkları, haklarını devam ettirebilecekleri belirtilmektedir.

3213 sayılı Maden Kanunu'nun 46'ncı maddesi (maden arama döneminde arama sahasının özel mülkiyete dâhil olması halinde Bakanlığa müracaat edilerek intifa, irtifak hakkı talebi neticesinde ortaya çıkan uyuşmazlık) temel alınarak verilen örnek kararlarda; Danıştay, iktisadi Devlet teşekkülü niteliğinde bulunan bir idarenin mülkiyetindeki saha üzerinde irtifak hakkı sahibi olunamayacağına vurgu yapılmıştır. Dolayısıyla böyle bir saha üzerinde irtifak hakkı taleplerinin kabul edilemeyeceğini ifade edilmektedir.

5177 sayılı Kanun'un 38'inci maddesi ile kaldırılan "Maden hakkının verilmeyeceği durumlar" başlıklı (mülga) 8'inci maddesine (aynı saha için birden fazla ruhsat verilmesi neticesinde ortaya çıkan uyuşmazlık) dayanılarak açılan dava sonucu verilen örnek kararlar içerisinde; Danıştay kararlarında taş ocağındaki çalışmaların, maden ocağına engel oluşturup oluşturmadığının, taş ocağı ruhsatlarının ilk verildiği tarihlerin tespit edilerek, yenilenme şartıyla ruhsatların alınıp alınmadığının belirlenmesi ve öncelik haklarının tespit edilmesi ve taş ocağı sınırları içerisinde maden bulunduğu veya bulunmadığının saptanmasının uzman kişiler ile oluşturulan bilirkişi heyeti tarafından rapor edilmesi gerektiği belirtilmektedir. Bu tespitler yapılmaksızın bir sahada farklı iki ruhsat verilmesinin hukuka aykırı olduğu belirtilmiştir.

3213 sayılı Maden Kanununun 5177 sayılı Kanun ile değişiklik geçirmeden önce ki 16'ncı maddesi hükmüne (maden izinlerinin alan bazında sınırsız olamayacağı) dayanılarak verilen izinlerin iptali istemi ile açılan davalara yönelik olarak Danıştay; madencilik faaliyetleri için alan sınırlamasının madencinin teknik ve nesnel

olanakları gözetilerek orantılı şekilde yapılmasını, Türkiye'nin tamamını kapsayacak şekilde yapılan başvurulara Maden Kanunu'nun 16'ncı maddesi gereği izin verilemeyeceğini ifade etmektedir.

Orman Kanunu'nun 16'ncı Maddesinin Uygulama Yönetmeliğinin 11'inci maddesinde ormanlık alanlarda "maden ruhsatına veya hammadde üretim izin belgesine dayalı olarak verilen maden arama, işletme, tesis ve alt yapı izinleri" nin iptal edilme koşulları sıralanmıştır. Maden sahasının milli park sınırları içerisinde kalmasından bahisle verilen izinlerin iptali neticesinde, verilen süre içerisinde rehabilitasyonların tamamlanması yönünde tesis edilen işlemin; yönetmeliğin 11'inci maddesinde sıralanan iptal nedenlerinden birine dâhil olmadığından, izin iptal edilmediği ve izin iptal edilmeden rehabilitasyon işlemlerinin bitirilemeyeceği belirtilmiştir. Maden arama izninin kanunda öngörülme yen nedenlerle iptal edilemeyeceği ifade edilmiştir.

Kastamonu İdare Mahkemesi'nin E:2013/155, K:2013/619 sayılı kararı; yönetmeliğin 11'inci maddesinde belirtilen hükümlere (kira bedellerinin ödenmemesinden bahisle açılan davada) uyulmaması halinde izinlerin iptal edilmeden önce üç ay süreli uyarı yapılması, uyarı yapıldığı halde fiile devam edilmesi halinde izinlerin iptali gerektiği belirtilmiştir.

İncelenen kararlarda özetle; maden ruhsatlarının ve izinlerin iptal edilmesinde ki öncelikli nedenler; arazi izin bedelinin ödenmemesi veya eksik ödenmesi üzerine verilen ek süre içinde tamamlanmaması, arazinin amacı dışında kullanılması, izne tabi yerlerde yetkili birimlerden izin alınmaksızın madencilik çalışmalarında bulunulması, faaliyet raporlarının zamanında sunulmaması veya eksik sunulması halinde verilen ek süre içerisinde eksikliklerin tamamlanmaması, maden hakkı sahibi olabilmek için yanlış veya eksik beyanda bulunulduğunun tespit edilmesi halinde ruhsat iptali hukuka uygun olduğu belirtilmektedir. Bu iptal nedenlerinin yanı sıra ender de olsa maden ruhsat sahibinin hakkından vazgeçmesi, rehabilitasyon projesinin uygulanmasında aksamalar, gecikmeler veya rehabilitasyon projesine uyulmaması nedenleri ile ruhsatın iptal edildiği görülmektedir.

Bunun yanı sıra yargı mercilerinin ruhsat ve izin iptali hususunda direk iptaline yönelik olmayan uyarı ve ek süre tanınması yönündeki kararlar da bulunmaktadır. 6592 sayılı Kanun ile 3213 sayılı Maden Kanunu'nda "iptal" ibaresinin yerine "idari para cezası, irat kaydedilmesi vs." ibareleri getirilerek, madencilik sektörünün sekteye uğramasının engellenmesi amaçlanmıştır. Böylelikle ruhsatların ve izinlerin iptalini erteleyen, ruhsat sahibine süre tanıyan düzenlemeler ile madencilik faaliyetlerinin devam ettirilmesi desteklenmektedir. Ancak idari para cezalarının ödenmemesi, söz konusu ihlalin devam etmesi halinde iptal işlemi uygulanacaktır.

Ormanlık alanlarda madencilik faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi ve verilen izinlerin iptali hususu ayrıca üzerinde durulması gereken önemli bir husustur. 1982 Anayasası'nın 168'inci maddesi gereği Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan doğal kaynaklar sınıfında yer alan madenlerin ormanlık alanlar içerisinde tespit edilmesi halinde maden arama ve işletme ruhsatına sahip şahıs veya şirketin ormanlarda maden arama ve/veya işletme izni alabilmesi Anayasa'nın 169'uncu maddesi hükmü ile tezatlık teşkil edebilecektir.

1961 Anayasası'nda doğrudan yer alan ormancılık ile alakalı hükümler 131'nci maddede düzenlenmiştir. Bu maddenin içeriği 1982 Anayasası'nın 169'uncu maddesinde de aynen korunmuştur. Madde hükmü gereği; "... Bütün ormanların gözetimi Devlete aittir. Devlet ormanlarının mülkiyeti devrolunamaz. Devlet ormanları kanuna göre devlet tarafından yönetilir ve işletilir. Bu ormanlar zamanaşımı ile mülk edinilemez ve kamu yararı dışında irtifak hakkına konu olamaz. Ormanlara zarar verebilecek hiçbir faaliyet ve eyleme müsaade edilemez..."

Çelişkiye neden husus; Anayasa'ya aykırı hiçbir kanun ve/veya yönetmelik çıkartılmazken, ormanlık alanlarda madencilik faaliyetlerini düzenleyen kanun ve yönetmeliklerin çıkartılmasıdır. Anayasa'nın 169'uncu maddesi ormanlara zarar verebilecek hiçbir eyleme ve faaliyete izin vermezken, madencilik faaliyetlerinin ormanlar üzerinde telafisi uzun bir süreç ve maliyet gerektiren ve yine de tamamen bir telafinin sağlanamayacağı zararlara neden olduğu aşikârdır.

Bu noktada devreye giren “kamu yararı” ibaresinin ise ölçüt ve göstergeleri kanun ile net ve kesin bir şekilde ifade edilmediğinden tartışmaya ve sorgulanmaya açıktır.

Dünyada ormanların ekonomik olarak hesaplanan değerlerinin yanı sıra hesaplanamayan değerleri üzerinde de durulmaktadır. Ormanların korunması ve geliştirilmesi üzerine çalışmalar yapılmakta ve dünya ülkeleri orman varlığını artırmaya yönelik girişimlerde bulunmaktadır. Ormanların doğal yapıları gereği, karbon tutma, su döngüsünü sağlama, rekreasyon, estetik güzellik, erozyonu önleme, toprağı koruma, yaban hayatı, biyolojik çeşitlilik, tıbbi ve aromatik bitkiler barındırma vs. fonksiyonları göz ardı edilerek yalnızca odun hammaddesi kaynağı olarak görülmesi ve hesaplanabilir değerler üzerinden kamu yararı analizi yapılmasının doğruluğı kabul edilemez.

Bir ülkenin orman varlığının en az ülke yüzölçümünün %30’una ulaşması gerektiğı dünyada kabul edilen bir yaklaşımdır. 2015 yılı OGM verilerinden alınan bilgilere göre ülkemizde %28,6 oranında orman varlığı olduğu ifade edilmiştir. Bu oranın tabii ki tamamı verimli orman değildir. Bozuk orman olarak nitelendiren kısımlarda bu orana dâhildir ve bozuk ormanların dahi yaban hayatı açısından önemli olduğu bilinmektedir. Dolayısıyla bozuk ormanların bile sağladığı ekolojik değer göz ardı edilemezken yalnızca ekonomik kıstas ile kamu yararının tespit edilmesi kabul edilemezdir.

Bu durumda hali hazırda gelişmekte olan ülkemizde ekonominin gelişmesi, teknolojinin ilerlemesi ve ulusal gelirin artırılarak ülke kalkınmasının hızlandırılması adına önem taşıyan madencilik faaliyetlerinin ormanlık alanlarda gerçekleştirilmesi durumunda baskın kamu yararının içeriğinin sınırları iyi çizilmelidir.

Anayasanın ormancılıkla ilgili düzenlemelerde yapılacak değişikliklerde,“... kamu yararı dışında irtifak hakkına konu edilemez.” ifadesi “üstün kamu yararı ve zorunluluk bulunması halleri dışında.” şeklinde değiştirilmeli ve üstün kamu yararı tespitinde ise madencilik faaliyetlerinden sağlanacak yararın ülke ekonomisini ve ülke halkının tamamına ne derece de olumlu etkide bulunacağı üzerinde durulmalıdır. Çıkarılması planlanan madenin ise ormanlık alan dışında alternatifinin

olup olmadığının araştırılması istenmeli ve kum, çakıl vs. gibi maden kabul edilen maddeler için ormanlık alanlarda irtifak hakkı tanınmasının önü tamamen kesilmez.

Ormanlık alan dışında faaliyetin gerçekleştirilme imkânı yok ise, sağlayacağı yarar toplumun büyük bir kesimini alakadar ediyor ise ve ülke ekonomisine ciddi bir gelir sağlanması muhtemel ise bu durumlarda madencilik faaliyetlerine izin verilmelidir. İzin verilmesinin ardından ise Devletin gözetim ve denetimi devam etmeli, dönemsel raporlar istenmelidir.

Ancak yine de madencilik faaliyetleri faaliyetler özel koruma gereği duyulan alanlarda kesinlikle yapılmamalı ve bunu engelleyici hükümler Anayasa'ya bağlı kalınarak hazırlanacak yasa ve yönetmeliklerle düzenlenmelidir.

KAYNAKLAR

- Akesen, A., Ekizoğlu, A., (2010). *Ormancılık Politikası Kitabı*, s. 85-96, Ankara.
- Akipek, J., (1973). *Türk Medeni Hukuku*. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, C. 1, Ankara.
- Akipek, J., (1977). *Devlet Orman Arazisi Üzerinde Üst Hakkı*. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, No: 411, Ankara.
- Akyılmaz, B., (2000). *İdari Usul İlkeleri Işığında İdari İşlemin Yapılış Usulü*. Yetkin Yayınları, Ankara.
- Aras, C., (2013). *Açıklamalı-İçtihatlı Orman Kanunu*. Adalet Yayınevi, Ankara.
- Aşula, M., (1968). *Türkiye’de Medeni Kanun Bakımından Maden Rejimi ve Mülkiyeti*, Türkiye Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği Yayını, Ankara.
- Atbaşoğlu, F., (2016). *Ormanlarımızın Anayasa ve Yasalardaki Yeri ve Geleceği. Yeni Anayasa’da Orman “Anayasa’da Yer Alması Gereken Ormancılıkla İlgili Hükümler”*. Türkiye Ormancılar Derneği Yayını, Ankara.
- Avşaroğlu, N., (2008). Türkiye Madencilik Sektöründe Yabancı Sermaye. http://www.maden.org.tr/resimler/ekler/e443d6819ae22b2_ek.pdf?tipi, Erişim tarihi: 11/12/2015.
- Ayanoğlu, S., (1992). Ormanların Kamu Malları Arasındaki Yeri, Orman Tanımı ve Kapsamı. *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, C. 42, S. 1-2, s. 73-94.
- Ayaydın, C., (2010). 1982 Anayasası Çerçevesinde Kamu Yararı Kavramı ve Anayasa Mahkemesi. XII Levha, İstanbul, 2010, s. 3. Aktaran, C., Kaya, *Kamu Yararından Hareketle Kamu Yararı Kavramına Danıştay’ın Bakışı*. Ankara, Levha, 2011
- Aydın, A., (1998). Türkiye’de Ormanlardan Yararlanmanın Esasları. *İstanbul Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü*, Doktora Tezi, İstanbul.
- Aydın, C. A., (2009). Orman Arazisinden Yararlanma Hakları Orman Kanunu ve Turizmi Teşvik Kanununa Yönelik Hukuksal Bir Analiz. II. *Ormancılıkta Sosyo- Ekonomik Sorunlar Kongresi Bildiriler Kitabı*, 19-21 Şubat, SDÜ, s. 225-236, Isparta.
- Aytuğ, B., (1976). Ormanın Tanımlanması ve Bu Tanımlamada Yer Alan Ağaç, Ağaççık ve Çalı Kavramları. I. *Orman Kadastro Semineri*, Orman Genel Müdürlüğü Yayınları, No: 606/13, Ankara.

- Bastida, E., Irrazdool, R., Labo, R., (2005). Mining Investment and Policy Development in Argentina, Chile and Peru. *Annual Mining Seminar*, Center for Energy, Petroleum and Mineral Law and Policy, University of Dundee, June 21.
- Başkan, A., (1995). Ormancılık Politikası, Kadastro ve Mülkiyet. *I. Ulusal Karadeniz Ormancılık Kongresi Bildiriler Kitabı, C .3, s. 280-293, 23-25 Ekim, Trabzon.*
- Belkayalı, N., (2009). Madencilik Sonrası Onarım Çalışmalarında Peyzaj Mimarlarının Görev, Yetki Ve Sorumlulukları. *Maden Sahalarının Doğaya Yeniden Kazandırılması Çalıştayı, Yatağan.*
- Belkayalı, N., (2011). Madencilik Sonrası Onarımda Bitki Seçimini Etkileyen Faktörler, *4. Madencilik ve Çevre Sempozyumu, 02-03 Haziran 2011, İzmir.*
- Bilim, M., (2013). Türkiye’de Orman Kaynaklarının Maden İşletmeciliğine Tahsisine İlişkin Çözümler. *Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Isparta.*
- Birben, Ü., (2008). Türkiye’de 1937 Yılından Sonra Ormancılık Mevzuatında Yaşanan Gelişmeler ve Toplumsal Yaşamla Etkileşimler, *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, s. 58, C. 1.*
- Birben, Ü., (2009). Cibal-i Mübaha. *II. Ormancılıkta Sosyo- Ekonomik Sorunlar Kongresi Bildiriler Kitabı, 19-21 Şubat 2009, SDÜ, s. 395-404, Isparta.*
- Çağlar, Y., (1995). Türkiye’de Bir Ormancılık Yönetimi Seçeneği. *I. Ulusal Karadeniz Ormancılık Kongresi Bildiriler Kitabı, 23-25 Ekim, C. 4, s. 158-165, Trabzon.*
- Çağlayan, R., (2004). *İdari Yargı Kararlarının Sonuçları ve Uygulanması. Gözden Geçirilmiş 3. Baskı , Asil Yayıncılık, Ankara.*
- Çağlayan, R., (2006). *İdari Yaptırımlar Hukuku. Asil Yayıncılık, Ankara.*
- Çal, S., (2010). *Türk İdare Hukukunda Ruhsat. 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara.*
- Çepel, N., (1992). *Doğa- Çevre- Ekoloji ve İnsanlığın Ekolojik Sorunları, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul.*
- Çepel, N., (1995). *Çevre Koruma ve Ekoloji Terimler Sözlüğü, Tema Yayınları, S. 6, İstanbul.*
- Çepel, N., (2003). *Ekolojik Sorunlar ve Çözümleri. TÜBİTAK Popüler Bilim Kitapları, 3. Baskı, s. 180, Ankara.*

- Diker, M., (1947). *Türkiye 'de Ormancılık Dün- Bugün- Yarın*. Akın Tarım Bakanlığı Orman Genel Müdürlüğü Yayını, S. 61, s. 130, Ankara.
- Erdönmez, C., Atmış, E., Özden S., (2010). Türkiye'de Ormancılık Politikası. *Ormancılık Politikası Kitabı*, s. 102.
- Fındıkgil, Y., (1966). *Maden Hukuku*. İstanbul Teknik Üniversitesi Matbaası, s. 656.
- Gençay, G., (2010). Ormancılıkta Kamu Yararı. *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, S: 60/1, s. 45-56.
- Geray, U., (1991). Toplum, Orman Kaynakları, Kültür İlişkileri. *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, S: 41 s. 1-2.
- Geray, U., (2008). Belek'te Golf Alanları ve Turizm Tesisleri İçin Tahsis Edilen Alanlar Konusunda Bir Değerlendirme ve Üstün Kamu Yararı. *Orman ve Av Dergisi*, Prof. Dr. Uçkun GERAY Özel Sayısı, s. 33-35.
- Göger, E., (1979). *Maden Hukuku*. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, No: 441, Ankara.
- Göven, Y., (1999). Kamulaştırma İşlemlerinde "Kamu Yararı" Kavramı. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, No: 1, s. 247-262.
- Gül, İ., (2014). Danıştay Kararlarında "Kamu Yararı" Kavramı. *Ankara Barosu Dergisi*, S. 2014/2, s. 535-550.
- Gülan, A.,(1999). *Kamu Mallarından Yararlanma Usullerinin Tabi Olduğu Hukuki Rejim*. Alfa, İstanbul.
- Gülan, A., (2008). *Maden İdare Hukukumuzun Ana İlkeleri ve Temel Müesseseleri-Mevzuat ve Yargı Kararları Işığında Eleştirel Bir Yaklaşım Denemesi*. Lamure, İstanbul.
- Güloğlu, Y., (2010). Türk Kamu Hukukunda Özel Ormanların Hukuki Statüsü. *Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi*, Ankara.
- Gümüş, C., (2000). Ormancılık Politikası. *Karadeniz Teknik Üniversitesi Orman Fakültesi Ders Notları*, Yayın No: 62, Trabzon.
- Gümüş, C., Toksoy, D., (2002). Kızılağaç Tartışmaları. *II. Ulusal Karadeniz Ormancılık Kongresi Bildiriler Kitabı*, C. 1, s. 112, Artvin.
- Günay, T., (2003). *Ormancılığımızın Tarihçesine Kısa Bir Bakış*. Tarım Orkam- Sen Yayını, Ankara.
- Güneş, Y., (2004). Orman Suçlarının Ceza Hukuku Açısından İncelenmesi. *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, No: 54, C. 1, s. 143- 164.

- Hummel, F. C., (1984). Forest Policy- A Contribution to Resources Development, Martinus Nijhoff/ Dr. W. Junk Publishers, The Netherlands.
- İstanbulu, T., (1978). *Türkiye’de Devletten Başkasına Ait Ormanların İdare ve İşletilmesi Üzerine Araştırmalar*. İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Yayını, Kurtulmuş Matbaası, İstanbul.
- Kantarıcı, D., (2005). Türkiye’nin *Yetiştirme Ortamı Bölgesel Sınıflandırması ve Bu Birimlerdeki Orman Varlığı İle Devamlılığının Önemi*. İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Yayını.
- Kaya, C., (2011). *Kararlarından Hareketle Kamu Yararı Kavramına Danıştay’ın Bakışı*. On İki Levha Yayıncılık, 1. Baskı, İstanbul.
- Kayserili, Y., Topaloğlu, M., (1990). *Türk Maden Hukuku ve Yeraltı Zenginlikleri Mevzuatı*. Kazancı Hukuk Yayınları, Kazancı Kitap, s. 544.
- Korkmaz, Y., (2010). Özel Ormanlar ve Mülkiyet Açısından Değerlendirilmesi. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, No: XVI, C. 1, s. 101-124.
- Kutluk, H., Yund, K., Hoca Ali Rıza., (1949). *Orman Umum Müdürlerinden, Hayatı ve Eserleri*. Akın Basımevi, s. 45-50, Ankara.
- Onar, S. S., (1960). *İdare Hukukunun Umumi Esasları*. C. I, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul.
- Onar, S. S., (1966). *İdare Hukukunun Umumi Esasları*. C. II, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul.
- Özdönmez, M., İstanbulu, T., Akesen, A., Ekizoğlu, A., (1996). *Ormancılık Politikası*. İstanbul Üniversitesi Basımevi ve Bilim Merkezi, İstanbul.
- Saraç, O., (2002). Kamu Yararı Kavramı. *Maliye Dergisi*, s. 139.
- Şen, G., (2011). Yayıncılık Faaliyetlerindeki Sosyo Ekonomik Değişimin Yüksek Dağ Ormanları Üzerindeki Etkilerinin Araştırılması- Maçka İlçesi Örneği. *Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Orman Mühendisliği Anabilim Dalı*, Doktora Tezi, Trabzon.
- Şimşek, S., (2013). Kamu Malları Teorisi Açısından Arazi ve Arsa Düzenlemesi İşlemleri Yargıtay ve Danıştay Kararları Işığında Bir Değerlendirme. *Adalet Dergisi*, No: 46, s. 242-273.
- Şimşek, S., (2014). Kamu Mallarının Özel Mülkiyete Konu Olmaması İlkesinin Mülkiyet Hukukuna Yansımaları. *Sayıştay Dergisi*, No: 92, s. 93- 115.

- Tamzok, N., (2005). Türkiye Madencilik Sektöründe Yapısal Dönüşüm ve Sonuçları. *Türkiye 19. Uluslararası Madencilik Kongresi ve Fuarı*, IMCET 2005, 9-12 Haziran, İzmir.
- Tamzok, N., (2008). *Madencilik Politikası ve Hukuku*. Maden Mühendisliği Açık Ocak İşletmeciliği El Kitabı, C. 2, s. 20, Ankara.
- Telli, S., (1989). *İdare Hukuku ve Uluslararası Hukuk Açısından Madenler*. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, S Yayınları, Ankara.
- Tolunay, A., Korkmaz, M., (2004). Ormancılıkta Kamu Yararı ve Üstün Kamu Yararı Üzerine Analizler. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, No: 8-1, s. 47-58.
- Tombul, M., (1996). *Türk Madencilik Sektöründe Yabancı Sermayenin Yeri ve Sorunları*. TODAİE Yayınları, Ankara.
- Topaloğlu, M., (2003). *Maden ve Taşocakları Hukuku*. Karahan Kitabevi, Ankara.
- Topaloğlu, M. (2010). *Maden Hukuku*. Karahan Kitabevi, Karahan Yayınları, s. 113, 1. Baskı, Adana.
- Tunaya, T. Z., (1969). *Siyasi Müesseseler ve Anayasa Hukuku*. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Siyaset İlmi Serisi, S. 9, İstanbul.
- Türk, H. S., (1979). Devletçe İşletilecek Madenler Hakkında Kanun Üzerinde Açıklamalar. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, No: 36, S. 1-4, s. 83-119, Ankara.
- URL-1. Ernst&Young, (2011). Dünyada ve Türkiye’de Madencilik Sektörü. s. 10, 15/12/2015 tarihinde http://www.fenimining.com/upload/dosyalar/m_rapor_1347711063.pdf adresinden alınmıştır.
- URL-2. TBMM, Madencilik Sektöründeki Sorunların Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırma Komisyonu Raporu, Mayıs 2010, 12/12/2015 tarihinde <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem23/yil01/ss544.pdf> adresinden alınmıştır.
- URL-3..OGM, 2015. Türkiye Orman Varlığı. 08/10/2015 tarihinde <http://www.ogm.gov.tr/ekutuphane/Yayinlar/T%C3%BCrkiye%20Orman%20Var%C4%B1%C4%9F%C4%B1-2015.pdf> adresinden alınmıştır.
- URL-4. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı 2015-2019 Stratejik Planı, 18/03/2016 tarihinde http://sp.enerji.gov.tr/ETKB_2015_2019_Stratejik_Planı.pdf adresinden alınmıştır.

URL-5.TMMOB Maden Mühendisleri Odası, 2011. Madencilik Sektörü ve Politikaları Raporu 5/8/2015 tarihinde http://www.maden.org.tr/resimler/ekler/6b4f48fe09a313b_ek.pdf?tipi=5 adresinden alınmıştır.

URL-6. Ormanların Korunması Hakkında Sayıştay Raporu. *Sayıştay Dergisi*, S. 54, Temmuz- Eylül 2004, Ankara. 11/12/2015 tarihinde <http://dergi.sayistay.gov.tr/Default.asp?sayfa=3&id=404> adresinden alınmıştır.

Yıldız, T. D., (2012). 3213 Sayılı Maden Kanunu Öncesinde ve Sonrasında Türkiye’de Maden Mevzuatında Yapılan Değişikliklerin İncelenmesi. *İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Maden Mühendisliği Anabilim Dalı*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : İlknur KARATAŞ
Doğum Yeri ve Yılı : Harmancık/ 21.05.1990
Medeni Hali : Bekâr
Yabancı Dili : İngilizce
E-posta : ikaratas@kastamonu.edu.tr

Eğitim Durumu

Lise : Edremit Anadolu Lisesi (2004-2008)
Lisans : İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi
Orman Mühendisliği Bölümü (2008-2012)

Mesleki Deneyim

İş Yeri : Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi
Araştırma Görevlisi (2012-...)